

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

учасників

ХІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ «ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ ОЧИМА МОЛОДИХ НАУКОВЦІВ»

06 грудня 2018 р.

м. Київ

УДК: 340:167.1:378.2

**Матеріали XII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«Проблеми юридичної науки очима молодих науковців»**

П.78

Проблеми юридичної науки очима молодих науковців: Збірник наукових праць учасників XII Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (06 грудня 2018 р., м. Київ, Україна) / Упор. В. О. Качур. – К.: НУБіП України, 2018. – 226 с.

У збірнику подані наукові здобутки студентів, що присвячені проблемам юридичної науки.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

За зміст наукових матеріалів відповідальність несуть їх автори та наукові керівники

1. Історія та теорія держави та права,
філософія права; історія учень про державу і право;
порівняльне правознавство

Настасія Банкерт,
*студентка 2 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Соціалістичні ідеали Т. Мора та Т. Кампанелли (порівняльна характеристика)*

Соціалізм – поняття, що має багато значень. Під цим терміном у першу чергу розуміють: соціально-економічні ідеї, вчення та ідеології основною ціллю та ідеалом яких є здійснення принципів соціальної справедливості, свободи рівності. В той же час це політичні рухи, різноманітні утворення та партії, що в Новітній час відносять до “лівого політичного руху” політичного спектру; а в переносному значенні в політичній лексиці соціалізм являє собою політику економічного перерозподілу національного продукту країни, яка спрямована на соціальний захист найслабших верств населення та підтримку бідних за рахунок багатих. Також соціалізм – це самоназва економічного суспільного та політичного ладу в СРСР та країнах, що в ХХ столітті були вільними або невольними сателітами СРСР.

Деякі дослідники простежують корені соціалістичних ідей в утопіях Т. Мора та Т. Кампанелли. Їхні ідеї мали значний вплив на подальший розвиток соціалізму. Вони послужили джерелом для соціально-політичних вчень соціалістів-утопістів ХІХ в. А. Сен-Симона [1], Ш. Фур'є [2], Р. Оуена [3] та інших представників соціалістичної думки. Сутність власних положень Т. Мора та Т. Кампанелла виклали у творах «Утопія» [4] та «Місто Сонця» [5] відповідно.

Т. Мор, а згодом й Т. Кампанелла здійснили опис ідеальної держави, які існують на островах Утопія та Тапробані. Ці мислителі висловили подібні ідеї стосовно трудової повинності та приватної власності. Так вони обидва прийшли до думки, що в державі не повинно бути приватної власності. Суспільство, на їх думку мало бути безкласовим та складатися з соціально рівних суб'єктів суспільства, в основу якого покладено суспільну власність. «Усюди де є приватна власність, де все вимірюється вартістю грошей – там навряд чи слід

---

* Науковий керівник – доцент кафедри теорії та історії держави і права НУБіП України, кандидат історичних наук Л.С.Протосавіцька

сподіватися, щоб у державі панувала справедливість і був добробут» [1, с. 48].

Трудова повинність, яка є загальнообов'язковою, вченими трактувалася, така, що всі працюють у відповідності до своїх здібностей. Плодами праці користуються всі на рівних правах відповідно до своїх потреб. «Кожному за потребами».

В ідеальній державі, за винятком службових осіб, правителя, вчених, всі займаються фізичною працею. Робочий день за Мором триває шість годин, а за Кампанеллою – чотири години. «У місті Сонця», на думку А. Х. Горфункеля, зберігається «поділ розумової та фізичної праці: в той час, як одна частина суспільства (більшість) займається фізичною працею, функції організації виробництва, наукового та політичного керівництва суспільством цілком передані в руки особливої групи» [5, с.].

Погляди на сім'ю в Т. Мора та Т. Кампанелли дещо відрізняються. Так для Т. Мора основна складова суспільства – сім'я. Однак, родину він бачив, як таку, що формується як за принципом споріднення, так і відповідно до професійної приналежності їх членів. У Т. Кампанелли, подібно до Платона, принцип спільності на шлюбно-сімейні відносини був ширшим: виробничим осередком в Місті Сонця є не сім'я, а майстерня.

Висвітлюючи моделі політичних систем, Т. Мор віддає перевагу федеративній парламентській республіці, а Т. Кампанелла – теократичній монархії. Спираючись на ідеї Аристотеля, Т. Мор запропонував оригінальну модель політичної системи суспільства: «Утопія є федерацією п'ятдесяти чотирьох міст. На чолі кожного міста стоять правитель і сенат у компетенції, якого входять законодавчі функції. А саме: загальне керівництво виробництвом, судочинство, контроль за правильним розподілом продуктів у державі. Федеральний сенат знаходиться в столиці – Амауроті. Громадяни щорічно обирають і надсилають в амауротський сенат по три представника. Це старі і навчені досвідом громадяни: покликані обговорювати спільні справи острова. Принцип централізму поєднується в Утопійській державі з демократичними засадами. Усі важливі питання попередньо обговорюються в кожній родині. Потім особливі посадові особи – сифогранти, які щорічно обираються по одному від 30 сімейства (господарств); обговоривши справу з громадянами – радяться один з одним і оголошують своє рішення сенату.

Таким чином, народ через своїх представників контролює діяльність сенату. Народ сам висуває кандидатів у правителі міст, а сифогранти шляхом таємного голосування обирають з них найбільш придатного. Крім сифогрантів, що представляють категорії нижчих посадових осіб, громадяни обирають вищих магістратів – траніборов. Вони є найближчими радниками правителя. Вищі посадові особи і сам правитель в Утопії обирається з числа вчених. Т. Мор посилається при цьому на авторитет Платона, який стверджував: що «держави тільки тоді будуть щасливі, коли царювати стануть філософи» [2, с. 82].

На відміну від Т. Мора, Т. Кампанелла відображає систему публічної влади, яка складається з трьох гілок, що відповідають трьом видам діяльності: перша гілка – військова справа; друга – наука; третя – виховання громадян, забезпечення їжею, одягом та відтворення населення. Цими видами діяльності управляють три правителі, імена яких є Сила, Мудрість, Любов. Верховний правитель – Метафізик, який є головним, є главою світської та духовної влади.

Якщо з'явиться людина, яка перевершує Метафізика, то попередня особа зміщується з посади, а новоприбула починає її обіймати. Верховний правитель, при здійсненні своїх функцій, консультується зі своїми трьома радниками. Усі начальники та посадові особи, крім вищеназваних, проходять процедуру обрання народом.

Ще одною вагомою відмінністю між двома мислителями є рабство. Так, Т. Мора вважав рабство необхідним елементом суспільства. Так раби повинні були позбавити вільних громадян здійснювати важку та брудну працю. Т. Кампанелла, на відміну від Т. Мора, відмовляється від рабства, захоплені під час війни раби мали бути проданими за межі держави.

Таким чином, проаналізувавши ідеї Т. Мори та Т. Кампанелли, можемо зазначити, що ідеальна соціалістична держава являє собою такий суспільний устрій з політично та економічно вільними людьми. Політичний лад ґрунтується на засадах демократизму, виборності. Висунувши ідею відсутності приватної власності, вони заклали одним із основних принципів соціалізму. А заперечення рабства Кампанеллою – революційна передова ідея мислителя XV II ст.

Література

1. Мор Т. Утопія // Мор Т., Кампанелла Т., Утопія. Місто Сонця / Перекл. з лат.; Вступ. слово Й. Кобова та Ю. Цимбалюка; Передм. Й. Кобова. – К., Дніпро, 1988.
2. Осинівський І. Н. Томас Мор. – М.: "Наука", 1978.
3. Штекли А. Є. "Город Солнца": утопия и наука. М.: "Наука", 1978.
4. Бонташ П. К: Прозорова Н. С. Томас Мор. М., 1983.
5. Брагина Л. М. Итальянский гуманизм. Этические учения XIV - XV веков. М., 1977.
6. Володин А. И. Утопия и история. М., 1976.
7. Горфункель А. Х. Томмазо Кампанелла. М.: «Мысль», 1969.
8. Петруччани А. "Утопия,, Томаса Мора как исходная модель // "Утопия и утопическое мышление. - М., 1991. – С. 98-232.

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Наталія Блищик

студентка групи ПБП-16-5

Навчально-наукового інституту права

Університету Державної фіскальної

служби України, (м. Ірпінь)

Потерпільний у злочинах проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої*

Громадська безпеки – убезпечення від впливу джерел підвищеної небезпеки, а саме: злочинних організацій, терористичних груп та інших злочинних об'єднань, зброї, предметів, що становлять підвищену небезпеку для оточення, вогню [1, с. 579]. Варто зазначити, що громадська безпека щільно пов'язана із суспільними відносинами, які стосуються джерел національної небезпеки, від яких залежить забезпечення охорони життя і здоров'я громадян, матеріальних та інших цінностей.

Відповідно, родовим об'єктом злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини

---

* Науковий керівник – професор, професор кафедри кримінального права та кримінології, доктор юридичних наук, професор Нікітін Ю.В.

та вибухові пристрої, варто вважати суспільні відносини, спрямовані на забезпечення безпеки у сфері поводження з окремими джерелами підвищеної небезпеки (зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями). У такому разі зміст громадської безпеки визначається характером загальнонебезпечних джерел (зброї, бойових припасів, вибухових речовин і вибухових пристроїв) та колом суспільних відносин, яким загальнонебезпечні джерела можуть завдати шкоди.

Факультативною ознакою об'єкту деяких злочинів, відповідальність за вчинення яких передбачена в Кримінальному Кодексу України (далі – КК), є потерпілий. Незважаючи на часте використання терміну «потерпілий» у положеннях норм КК, його дефініція безпосередньо у КК не закріплена. Натомість, положення ст. 55 КПК визначають потерпілого у кримінальному провадженні як фізичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано моральної, фізичної або майнової шкоди, а також юридичну особу, якій кримінальним правопорушенням завдано майнової шкоди [3]. Не дивлячись на багаточисленні наукові дослідження проблеми потерпілого в кримінальному праві, до сьогодні не існує єдиного загальноновизнаного поняття даного терміну. Зроблений нами аналіз наукової літератури свідчить, що панівною є думка, що потерпілим є конкретна особа, якій спричинена шкода в результаті вчинення злочину [4, с. 21]. Загалом, вчення про потерпілого в кримінальному праві можна звести до трьох основних позицій: 1) потерпілим є фізична особа, яка є безпосередньою жертвою злочину, чиї права і охоронювані законом інтереси було порушено або поставлено під загрозу вчинюваним щодо неї злочинним посяганням; 2) потерпілими є фізична та юридична особа; 3) потерпілим є будь-який вид соціального суб'єкта (об'єднання людей, держава). У ст. 3 Конституції України вказано, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека є найвищими соціальними цінностями в Україні [5]. Положення Конституції України, будучи нормами прямої дії, знайшли своє відображення в ч. 1 ст. 1 КК: Кримінальний кодекс має своїм завданням правове забезпечення охорони прав і свобод людини і громадянина, власності, громадського порядку та громадської безпеки, довілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства [3]. Стосовно визнання потерпілим юридичної особи, варто вказати, що лише у разі заподіяння юридичній особі майнової шкоди, відповідно до положень

КПК, вона може визнаватися потерпілою. Отже, не можна погодитися з думками вчених, які визнають потерпілими від злочинів державу, інші соціальні утворення, суспільство в цілому. Саме тому, на нашу думку, найбільш обґрунтованою є позиція, згідно якої базовим інтересом для кримінального права, його метою повинна бути людина, її права і свободи, а не юридичні особи, суспільство і держава, які, як за концепцією природного права, так і за спрямованістю вітчизняного законодавства, є похідними цінностями [7, с. 142]. За загальним правилом, потерпілий є факультативною ознакою складу злочину. Але у тих випадках, коли його ознаки чітко передбачені в нормах КК, потерпілий стає обов'язковою ознакою злочину. Можна зробити висновок, що з диспозицій ст.ст. 262, 263, 263-1, 264 КК випливає, що лише в ст. 264 вказано ознаки потерпілого, яким є будь-яка людина незалежно від її расової, національної належності, релігійних переконань, інвалідності чи за іншими ознаками. Можна погодитись з думкою Соколовського, який зазначає, що потерпілими від даних злочинів можуть бути фізичні особи, тому що більшість посягань на громадську безпеку призводить чи може призвести до заподіяння шкоди життю та здоров'ю людини, власності фізичних осіб та ін [8, с. 111]. Відповідно до вищесказаного можна зробити висновок, що потерпілим від злочинів проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої може бути будь-яка людина.

Література

1. Кримінальний кодекс України : наук.-практ. комент. / за заг. ред. О. М. Джужі, А. В. Савченка. - Київ : Юрінком Інтер, 2017. - 1104 с.
2. Тихий В. П. Злочини проти суспільної (загальної) безпеки : конспект лекцій / В. П. Тихий. – Харків, 1996. – 69 с.
3. Кримінальний Процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show>
4. Українське кримінальне право. Загальна частина: підручник / за ред. В.О. Навроцького. Київ: Юрінком Інтер, 2013. С. 173.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / Ю.В. Александров, О.О. Дудоров, В.А. Клименко, М.І. Мельник та ін.; За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. 3-тє вид., переробл. та допов. Київ: Атіка, 2009. С. 76.
6. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show>

7. Пінчук М. Г. Предмет доказування і судовий розгляд справ про викрадення та інше незаконне поводження з вогнепальною зброєю, бойовими припасами і вибуховими речовинами : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Пінчук Микола Григорович. – Харків, 2016. – 222 с.

8. Присяжнюк Т.І. Інститут потерпілого у кримінальному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. С. 182.

9. Соколовський В.Л. Громадська безпека як об'єкт злочину: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2017. С. 137.

2. Конституційне право, муніципальне право

Альона Богатирьова

студентка 1 курсу ННІ права УДФС України (м.Ірпінь)

Ольга Павлюх

ст. викладач кафедри теорії, історії права і держави

та конституційного права

ННІ права Університету ДФС України (м.Ірпінь)

Конституційно-правовий захист прав молоді на працю в Україні

Становлення й розвиток будь-якої країни відбувається на основі основного закону держави – Конституції. Вважається, що однією з найважливіших галузей права є Конституційне (Державне) право (далі – конституційне). Предметом правового регулювання даної галузі є важливі суспільні відносини у сфері організації та здійснення влади і задоволення потреб й інтересів особи і суспільства.

Першоосною регулювання правового статусу людини в Україні вважається Конституція, яка датується 1710 р. Інші важливі положення про громадянське суспільство, соціальну, правову, демократичну державу, тощо закріпила остаточно Конституція України (далі – Конституція), яка була прийнята в червні 1996 року [1]. Однак, незважаючи на давність виникнення положень, що вивчає конституційне право, існує ряд проблем у розвитку та функціонуванні цієї галузі у даний час. Забезпечення прав кожного, тобто людини, особи, громадянина – це, по суті, основна мета конституційного права.

Вивченню питань становлення конституційного права у сфері захисту прав людини були присвячені праці багатьох науковців: В. Льовіна, М. Бублія, М. Тулісова, В. Орлов, О. Золотухіна, А. Єгорова,

М. Алексеенко, О. Балакірева. Але вони залишаються актуальними та потребують постійного оновлення інформації в силу еволюції людської свободи.

Найбільш актуальним питанням конституційного права є захист прав молоді на працю, а також щодо можливостей працевлаштування та роботи під час навчання і у вільний від навчання час. На жаль, дуже часто після навчання молодь поповнює ряди безробітних або займається діяльністю, яка не відповідає її кваліфікації та набутим навичкам під час навчання. Питання працевлаштування в Україні є одним із найважчих для сучасного суспільства через те, що велика кількість випускників, які закінчили навчальний заклад або припинили навчання є безробітними [2].

Труднощі полягають в тому, що часто роботодавці висувають високі вимоги до молоді. Колишнім студентам, а зараз молодим працівникам, важко конкурувати із досвідченими колегами. Також, ускладнює процедуру прийняття на роботу конкурсний відбір, який передбачає, що на одну посаду претендує декілька кандидатів. Напрошується висновок, що у наш час сформувалося поняття „трудова дискримінація молоді”, яке пояснюється тим, що молодим фахівцям за віковою ознакою немає місця й можливості праці серед досвідчених працівників. До видів дискримінації можна віднести і вибір особою професії, коли їй забороняють чи якимось обмежують доступ до бажаних посад, видів діяльності, професій, не звертаючи уваги навіть на те, що людина здатна виконувати поставлену перед нею роботу на високому рівні. Існує прояв дискримінації і при оплаті праці, тобто за однакову діяльність – відмінності в оплаті, які не пов'язані з якістю виконаної роботи. Найгіршою у такій дискримінації є ситуація, коли безробітними стають люди з вищою освітою, які не можуть відстояти своїх законних прав на працю і, як наслідок, – втрачають місце роботи. Один із шляхів подолання дискримінації у вказаній сфері є неухильне дотримання законів.

Так, стаття 43 Конституції проголошує, що кожен має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб в державі [1].

Інший нормативний акт – Закон України „Про сприяння соціальному становищу та розвитку молоді в Україні” закріплює поняття „перше робоче місце” – це місце роботи молодих громадян після закінчення будь-якого навчального закладу або припинення навчання в ньому, завершення професійної підготовки і перепідготовки, а також після звільнення з строкової військової служби або альтернативної (невійськової) служби [3].

Вищевказані положення у законодавстві, що досить чітко сформульовані дають можливості молоді реалізувати своє право на працю, але потребують злагоджених механізмів їх реалізації. Проблемним є також державне фінансування сфери підготовки та перепідготовки фахівців різних професій, що, в свою чергу, скоротить безробіття. Недостатня кількість коштів, невиконання законів, нехтування робочою силою – це лише ряд проблем, які вимагають від органів державної влади рішучих дій та нових ефективних програм їх подолання. Найперше, необхідно створити належні умови для працевлаштування й акліматизації молоді в умовах ринкових відносин. Це дасть їм змогу відчувати себе захищеними і потрібними своїй країні.

Прикро, але сучасна система працевлаштування молоді в Україні значно відрізняється від закордонного, де практикується укладання договорів між студентами та фірмами. Наприклад, у країнах „Великої сімки” більшість молодих фахівців влаштовуються на роботу протягом одного року після навчання. Все це підтверджує існування динамічної системи законодавства в розвинутих країнах і показує, що в Україні не все, що прописано в законах, виконується.

Таким чином, із усього вищенаведеного можна зробити висновок, що в Україні спостерігається порушення прав молоді на працю. Отже, шляхами подолання проблеми є: вдосконалення нормативно-правового регулювання у сфері працевлаштування; надання роботодавцю пільг для заохочення прийняття на роботу молодих фахівців; запровадження дієвої та ефективної системи навчання, перекваліфікації та підвищення кваліфікації для молоді. Все це покращить життя молодих людей та стимулює їх до ефективної діяльності.

Література

1. Конституція України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Безробіття в Україні і світі / Економічний дискусійний клуб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://edclub.com.ua/analytika/bezrobittya-v-ukrayini-ta-sviti-i-kvartal-2018-roku>

3. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні / Закон України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12>

4. Бублейник В. А. Проблеми працевлаштування молоді в Україні: теорико- правовий аналіз / В. А. Бублейник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [file:///C:/Users/User/Downloads/Nvdduvs_2012_2_27%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Nvdduvs_2012_2_27%20(1).pdf)].

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Анастасія Бондар, Марія Нечипорук
студентки групи ПБ-15-3

*Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби
України (м. Ірпінь)*

Фінансова безпека України в умовах сучасності*

Сучасний стан України на сьогодні характеризується зниженням рівня життя населення, нестабільною політичною та економічною складовою, ведення воєнних дій на сході країни, а отже страждає і фінансова безпека. А вона є важливим елементом кожної держави, адже поширюється на майже на всі сфери діяльності як кожного громадянина, так і держави в цілому.

Окреслені проблеми фінансової безпеки дедалі частіше привертають увагу науковців, що є предметом дослідження таких науковців, як О.І. Барановський, І.О. Бланк, Н.В. Ващенко, В.М. Геєць, О.Є. Гудзь, К.С. Горячева, В.М. Опарін, В.К. Савчук та ін. Значна кількість наукових досліджень з питань фінансової безпеки не в повній мірі розкривають існуючі проблеми та шляхи їх вирішення, що потребує подальших наукових досліджень в даній сфері.

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІП НУДФСУ, кандидат юридичних наук Мельник О.П.

Існує безліч поглядів на визначення поняття фінансової безпеки. Наприклад, погляди О.І Барановського сфокусовано на тому, що фінансова безпека – це важлива складова частина економічної безпеки держави, що базується на незалежності, ефективності і конкурентоспроможності фінансово-кредитної сфери України, яка відображається через систему критеріїв і показників її стану, що характеризують збалансованість фінансів, достатню ліквідність активів і наявність необхідних грошових і золотовалютних резервів, ступінь захищеності фінансових інтересів на всіх рівнях фінансових відносин, стан фінансових потоків в економіці, що характеризується збалансованістю і наявністю апробованих механізмів регулювання і саморегулювання [1]. Науковець В.М. Геєць говорить про те, що сутність фінансової безпеки полягає в нормальному функціонуванні економічної системи взагалі [2]. Проаналізувавши дані погляди, можна говорити про те, що фінансова безпека нашої країни на даний час є досить вразливою: економічна нестабільність, знецінення грошової одиниці, зовнішні грошові запозичення, втрата доходів через окупацію Донецької, Луганської областей, Автономної Республіки Крим.

Задля вирішення проблем фінансової безпеки слід з'ясувати які саме загрози для неї існують. Серед них можна виділити такі:

- висока концентрація капіталів;
- постійне збільшення і мобільність маси капіталів на світових ринках;
- глибокий взаємозв'язок і взаємозалежність фінансових ринків і їх фактична непідконтрольність державним інститутам;
- зростаюча залежність від світових фінансів, віртуалізація фінансової сфери;
- використання потужними економічними акторами стратегій завоювання світового економічного простору;
- нераціональне використання закордонних кредитів;
- нерегульований приплив іноземного капіталу і надання йому переваг у порівнянні з вітчизняним та інше.

Дані загрози характеризують проблеми глобалізації світової економіки [3].

Також, велику роль для фінансової безпеки відіграє кіберзлочинність, корупція на всіх ланках державної влади, недостатнє регулювання економіки країни органами державної влади.

Ситуація ускладнюється недосконалістю законодавства у сфері фінансової безпеки. Концепція забезпечення Національної безпеки у

фінансовій сфері була схвалена Кабінетом міністрів України ще у 2012 році. Зрозуміло, що вона не враховує актуальних загроз, які постали перед Україною [4].

Наразі, держава, в особі органів державної влади, місцевого самоврядування, а також науковців, юристів повинні пропонувати нові підходи та засоби вирішення питання фінансової безпеки. На нашу думку, потрібно проводити такі заходи для підвищення рівня фінансової безпеки:

- вдосконалити законодавство;
- знижувати рівень корупції;
- впровадити більш надійні методи для фінансової безпеки (це стосується і банківської сфери);
- врегулювати взаємозв'язок гілок влади між собою;
- використовувати потенціал власної країни, а не плекати надії, що інші держави нададуть допомогу;
- для запобігання кіберзлочинності впроваджувати зарубіжні технології, надавати молодим фахівцям змогу реалізувати себе.

Отже, можна зробити висновок, що фінансова безпека країни - це запорука її стабільного розвитку у всіх сферах діяльності. Органи державної влади, врахувавши всі наявні негативні обставини в Україні, мають впроваджувати нові методи, приймати закони, які б змогли покращити ситуацію у сфері безпеки.

Література

1. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні: методологія оцінки та механізми забезпечення / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gbv.de/dms/zbw/505608650.pdf>.
2. Грищук Н.В, Сучасний стан фінансової безпеки України та напрями її зміцнення в умовах глобалізації / [Електронний ресурс]/ Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 17.С. 131-134. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_eim_2016_17_28
3. Луцик-Дубова Т.О. Загрози фінансовій безпеці в умовах глобалізації / [Електронний ресурс]/ Сталлий розвиток економіки. 2014. № 2. С. 225-231. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2014_2_35
4. Томчук О. Фінансова безпека України: основні виклики та завдання/[Електронний ресурс]/Вісник.Офіційно про податки.2017. -

Режим доступу: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100006350-finansova-bezpeka-ukrayini-klyuchovi-vikliki-ta-zavdannya>

10. Кримінальне право , кримінально-виконавче право

Ірина Браславець

*студентка Навчально-наукового
інституту права групи ПБП 16-5
Університету державної фіскальної
служби України (м. Ірпінь)*

Проблематика фіктивного банкрутства в Україні*

На сучасному етапі соціально-економічного розвитку України спостерігається значна криміналізація економіки. Сьогодні банкрутство є невід'ємним явищем ринкової економіки. Як свідчить практика фінансово нестабільні суб'єкти господарювання вибувають з кола господарських взаємовідносин внаслідок неефективності та неприбутковості своєї діяльності, а також своєї неконкурентоздатності. У процесі недобросовісного перерозподілу власності та неправомірного звільнення від законної кредиторської заборгованості, банкрутство стає замаскованим злочином.

Актуальність даної теми проявляється у тому, що у разі використання суб'єктами господарювання злочинних механізмів, пов'язаних з банкрутством, ці дії позбавляють державний бюджет значної частини доходів, сприяють монополізації підприємств, дестабілізують ринкову систему економіки держави шляхом знищення малого та середнього бізнесу, відштовхують потенційних інвесторів та погіршують інвестиційний капітал, створюють перепони для підвищення життєвого рівня населення, а це призводить ще більшого зубожіння населення.

Питання особливостей кримінальної відповідальності за злочини у сфері банкрутства, зокрема, доведення до банкрутства досліджували такі науковці: П.П. Андрушко, І.Н. Бенедисюк, Н.О. Гуторова, Б.М. Грек, О.О. Дудоров, В.М. Кирилко, І.А. Клепицький, Б.Н. Колб, Н.А. Лопашенко, В.Н. Лук'янов, Н.М. Ляпунова, в, М.І. Мельник, Ю.В. Нікітін, О.І. Перепелиця, А.М. Ришелюк, В.В. Сташис, тощо.

---

* Науковий керівник – професор кафедри кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України, доктор юридичних наук, професор Нікітін Ю.В.

Термін «банкрутство» має вузьке й спеціальне значення, яке описує окремий випадок неспроможності, коли неплатоспроможний боржник навмисно вчиняє кримінальне діяння, що наносить збитки кредиторам. Інакше кажучи, банкрутство – це кримінально-правова сторона неспроможності.

Відповідальність за даний злочин передбачена у статті 219 Кримінального кодексу України, а також додатково за іншими статтями КК, зокрема про шахрайство, оскільки у цьому випадку може йтися про обман з метою заволодіння майном кредиторів, учинений шляхом доведення підприємства до фінансової неспроможності. Як свідчить аналіз кримінальних проваджень, застосування норм, що встановлюють кримінальну відповідальність за злочин доведення до банкрутства, викликає певні складнощі. Справи по цих злочинах до суду майже не доходять, «розпадаючись» уже на стадії досудового слідства, тому в наявності лише поодинокі випадки притягнення осіб до кримінальної відповідальності. За дослідженнями О.П. Кришевича найбільш розповсюдженими способами банкрутства є: приховати інший злочин, зокрема, розкрадання бюджетних коштів та фінансові шахрайства; уникнути оподаткування; реструктуризувати борги шляхом списання коштів на фіктивну санацію; позбавитися заборгованості перед кредиторами; усунути конкурента або захопити контроль над підприємством чи його активами [1].

Згідно ст. 219 ККУ доведення до банкрутства є умисне, з корисливих мотивів, іншої особистої заінтересованості або в інтересах третіх осіб вчинення власником або службовою особою суб'єкта господарської діяльності дій, що призвели до стійкої фінансової неспроможності суб'єкта господарської діяльності, якщо це завдало великої матеріальної шкоди державі чи кредитору [2].

Вище зазначено, що діяння поєднується із завданням великої шкоди і це положення незрозуміле, з урахуванням тієї обставини, що злісне банкрутство за небезпекою діяння, шкодою, заподіяною цим діянням, та способом замаху на чужі майнові права ненабагато відрізняється від шахрайства, за яке встановлена відповідальність навіть у тому випадку, коли розмір збитку невеликий. Тому діяння, відповідно до Кримінального кодексу України, карається значно м'якше, ніж у тих державах, де відносно економічне благополуччя робить його менш небезпечним. Так покарання за дане правопорушення в Англії становив - до семи років , Німеччині до десяти років, тоді як в Україні до трьох років.

Також треба відмітити певні недоліки застосування норм 219 КК: якщо брати до уваги «умисне банкрутство». Воно само по собі не становить небезпеки й не може тягти кримінальної відповідальності. Поняття неспроможність – це норма в господарському кодексі, яка щільно пов'язана з комерційним ризиком [3].

Оскільки підприємець, починаючи нову справу, передбачає реальну можливість невдачі і, відповідно, з непрямым наміром ставиться до неспроможності. Саме тому відповідальність за умисне заподіяння неспроможності закони європейських держав, як свідчить наше дослідження пов'язують зі здійсненням чітко визначених у законодавчих актах дій. Так, зокрема, німецьке законодавство, поєднує відповідальність за навмисне заподіяння банкрутства підприємству, а також погіршенням майнового стану в результаті здійснення навмисного знищення або пошкодження майна. Щодо невжиття від імені юридичної особи заходів, яких вимагає закон, не свідчить про неспроможність юридичної особи. Ці дії в окремих випадках слід кваліфікувати за ст. 219 КК (доведення до банкрутства) або додатково за іншими статтями КК, зокрема про шахрайство, оскільки у цьому випадку може йтися про обман з метою заволодіння майном кредиторів, вчинений шляхом доведення підприємства до фінансової неспроможності [4].

Таким чином можна зазначити, що удосконаленню вітчизняного законодавства про кримінальну відповідальність і практику його застосування допомагає досвід інших держав. Країни, які входять до складу романо - германської правової сім'ї (зокрема, Франція, Іспанія, Литва, Латвія, Білорусь) мають схожі риси щодо встановлення кримінальної відповідальності за доведення до банкрутства, при цьому доведення до банкрутства або «злісне (умисне) банкрутство» є характерним злочином для кримінального законодавства цих країн; спостерігається поєднання в межах норми про кримінальну відповідальність за «злісне банкрутство» декількох самостійних складів злочинів у сфері банкрутства (зокрема, у ст. 213 КК Латвії); факультативні ознаки злочину «злісне банкрутство», зокрема, час і мета його вчинення подекуди набувають своєї обов'язковості (зокрема, у ст. 314– 17 КК Франції) [5].

Підводячи підсумок можна наголосити, що банкрутство – цивільно-правова категорія. Це нормальне явище ринкової економіки, природний процес конкурентної боротьби. Але, якщо це не стосується спекуляцій суб'єктами господарської діяльності. Покарання за даний

злочин в Україні є значно м'якшим ніж у інших державах. Тому вважаємо за доцільно переглянути санкцію статті 219 Кримінального кодексу. Також варто зазначити, що об'єктивну сторону злочину можуть складати не лише дія, а й бездіяльність.

Література

1. Кришевич, О. П. Доведення до банкрутства: кримінально-правовий аспект розмежування / Олег Павлович Кришевич,. // Юридичний вісник. – 2015. – №34. – С. 2. –7.

2. Кримінальний кодекс України: Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III //Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст. 131.

3. Нікітін Ю.В., Нікітін Д.Ю. Аудит як метод запобігання банкрутства в Україні і теоретико-правовий аспект. Актуальні проблеми економіки. – 2003. - №4(22) – С. 18-24.

4. Дудоров О. О. Злочини у сфері підприємництва: Навч. посіб. / Дудоров О. О., Мельник М. І., Хавронюк М. І. та ін.; За ред. М. І. Хавронюка. – К., 2001. – 608 с.

5. Пригуза П. Підстави кримінальної відповідальності за банкрутство та кваліфікація злочинів / П. Пригуза // Вісник прокуратури. – 2007. – № 8. – С. 99-108.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Юлія Будинкевич

Альона Панасюк

студенти 4 курсу ННІ Права

УДФСУ (м. Ірпінь)

Митна безпека як умова захисту національних інтересів України*

Конституція України визначає основи та принципи національної безпеки, цілі та основні заходи державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз [1]. У п. 1 ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України»

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, доцент Стріяшко Г.М.

зазначено, що загрози національній безпеці України – це явища, тенденції і чинники, що унеможливають чи ускладнюють реалізацію національних інтересів та збереження національних цінностей України [2].

Як свідчить аналіз дослідженої проблеми, визначенням місця та ролі митної безпеки держави займаються як вітчизняні науковці, так і зарубіжні, серед яких можна відмітити: С.С.Алексеева, С.Т.Гончарука, С.В.Ківалова, О.М.Козиріна, М.П.Кучерявенка, А.О.Селіванова, Т.В.Скудалової, Ю.М.Старилова, Л.К.Терещенка, М.М.Тищенко, Г.Н.Чмеля, Ю.С.Шемшученка, М.Г.Шульги, А.Н. Яцушка та інших.

Митне оподаткування прямо впливає на фінансову складову економічної безпеки держави, тобто на фінансову безпеку. Адже через його механізм забезпечується надходження митних платежів до Державного бюджету, а це в свою чергу прямо впливає на стан бюджетної, грошово-кредитної та валютної систем держави.

Є.В. Додін зазначає, що у ХХІ сторіччі «завдання, що вирішуються державою за допомогою митної справи значно розширились – з'явилась необхідність за допомогою організації митної справи забезпечити територіальний, ідеологічний і моральний захист країни, захист здоров'я населення, та ще вирішить ряд інших проблем, пов'язаних із національною безпекою країни» [3].

Подібну позицію обстоює А. І. Крисоватий, а саме, що «без створення всеосяжної системи митного регулювання всього комплексу митних відносин неможливо забезпечити захист митного суверенітету та економічної безпеки, активізувати зв'язки економіки зі світовим господарством, захистити права громадян, господарюючих суб'єктів та державних органів, а також слідкувати за дотриманням обов'язків в галузі митної справи» [4].

Дане твердження є підтвердженням ст. 17 Конституції України, яка визначає, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього українського народу [1].

Виходячи із вищезазначеного та згідно ст. 5 Митного кодексу України (далі – МКУ), державна митна політика - це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки, тому логічним є і визначення у ст. 6

МКУ, що митна безпека – це стан захищеності митних інтересів України [5].

До того ж, на даний момент із значними змінами чинними є такі нормативно-правові акти, що законодавчо визначають поняття митної безпеки: Податковий кодекс України, Закони України «Про єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України», «Про транзит вантажів», «Про режим іноземного інвестування», «Про вивезення, ввезення та повернення культурних цінностей»; Постанова КМУ «Про Державну фіскальну службу України» та інші.

У зв'язку з цим закономірною є необхідність виведення митної безпеки України на принципово важливе місце в системі реалізації її національних інтересів.

Отже, митна безпека відіграє важливу роль в системі національної економічної безпеки держави в цілому та фінансової безпеки зокрема, тому що орієнтована на гарантування економічних інтересів в зовнішньоекономічній та фінансовій сферах водночас. Тому врегулювання в законодавчому полі всієї царини митних відносин з урахування досвіду розвинених країн, розроблення наукових рекомендацій, здатних оптимізувати існуюче правове забезпечення митних відносин сприятиме захисту національних інтересів України, наповненню державного бюджету України та створить ефективні умови для захисту митного суверенітету та національної безпеки України.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр> (станом на 13.11.2018).

2. Про національну безпеку України [Електронний ресурс] : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> (станом на 13.11.2018).

3. Додін Є.В. Виникнення і розвиток митного законодавства у сучасній Україні / Є.В. Додін // Митна справа. – № 2. – 2009. – С. 17–26.

4. Крисоватий А. І. Діяльність митних органів у забезпеченні митної безпеки України у сфері протидії порушенням митних правил [Електронний ресурс] / А. І. Крисоватий // Науковий погляд: економіка та управління, № 2 (58). – 2017. – Режим доступу до ресурсу:

http://212.1.86.13/jspui/bitstream/123456789/2875/1/ilovepdf_com-66-76.pdf.

5. Митний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 13.03.2012 № 4495-VI. – Режим доступу до ресурсу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (станом на 13.11.2018).

10.Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Наталія Герус, Ірина Карпюк

студентки 4 курсу ННІ права

УДФСУ (м. Ірпінь)

Кримінологічний аналіз жертви насильницького злочину*

Останнім часом в Україні зростає кількість насильницьких злочинів [1], що зумовлює потребу в детальному аналізі природи цих злочинів, механізму їх вчинення, детермінантів, особи злочинця та жертви таких злочинів. Застосування комплексного підходу до його дослідження надасть можливість розробити та запровадити на практиці заходи спрямовані на протидію насильницьким злочинам. Важливе місце у механізмі вчинення таких злочинів відіграє не лише злочинця, а й потерпіла від злочину особа. Тому необхідно розглянути роль жертви у структурі насильницьких злочинів.

У зв'язку із тим, що потерпілий здійснює значний вплив на всі елементи злочину, слід розглянути таку його характеристику як віктимність. Віктимністю в кримінології більшість дослідників вважають здатність за певних обставин стати жертвою злочину або нездатність запобігти такій небезпеці там, де об'єктивно це можна було зробити. Під індивідуальною віктимністю розуміють здатність особи формувати чи активно впливати на формування умов, що сприяють злочину, або не запобігти участі в якості жертви злочину [1, с.17-18].

На думку, Давиденка В. Л. поведінка особи, яка стала жертвою насильницького злочину, може бути різноманітною:

провокуючою – що здійснюється шляхом знущання, образи, нападу, приниження злочинця з боку потерпілого, створення умов для вчинення злочину;

---

* Науковий керівник –доцент кафедри кримінального права та кримінології УДФСУ, кандидат юридичних наук Богатирьов А.І.

позитивною – якщо вона полягатиме у здійсненні захисту будь-якої особи від злочинних посягань, при виконанні службових або громадських обов'язків. У таких випадках, якби жертва не діяла певним способом, вона б не викликала відповідної насильницької реакції з боку злочинця;

нейтральною – така, що не сприяла і не перешкоджала вчиненню злочину;

пасивна – коли жертва піддається насильству, ситуація характерна для насильства в сім'ї [3, с. 146].

Слід звернути увагу, що не рідко насильницькі злочини вчиняються у зв'язку із провокативною поведінкою жертви. Науковці поділяють форми провокації злочину з боку потерпілих на активні та пасивні [3, с. 147].

При активній формі провокації потерпіла особа вчиняє дії, які утворюють загрозу його життю або здоров'ю, але він сподівається на те, що особа, яка провокується через своє соціальне положення, властивості характеру або недостатності фізичної сили не відповість йому насиллям. Пасивна форма провокації пов'язана з невиконанням обов'язків, що пов'язані з громадськими, товарицькими, родинними чи іншими відносинами [3, с. 147-148].

Ми також погоджуємося із Ю. О. Говором, який досліджував поведінку жінок, які стали жертвою насильницьких злочинів, зазначав, що як провокуюча поведінка також може розглядатися демонстрація багатства, екстравагантна зовнішність, легковажність у стосунках, неправильна поведінка жінки, що створює уявлення про її доступність. Жінки з такою поведінкою часто стають жертвами зґвалтування. За даними його дослідження, 38% жертв зґвалтування знаходилися в нетверезому стані, при цьому майже 90 % жінок вживали спиртні напої разом з майбутнім ґвалтівником. А в 13% випадках поведінка самої потерпілої давала поштовх до вчинення зґвалтування (настирливе приставання) [4, с. 275].

Варто зазначити, що важливим є наявність стійкого зв'язку між тим як поводить себе жертва (мотиви, мета, умови та причини такої поведінки) з індивідуальними ознаками такої особи, а саме особистісні переконання, вік, стать, професія, положення особи у суспільстві, стосунки із родиною, посадове становище. Тому достовірне встановлення кримінологічних особливостей потерпілого від насильницьких злочинів допоможе створити передумови для створення системи механізмів протидії кримінально-насильницькій

поведінці. Взаємодія злочинця та жертви злочину є очевидною. Злочинець, при вчиненні конкретного злочину пов'язаного із насильством, майже у всіх ситуаціях спрямовує свої індивідуально позитивні дії на потерпілу особу.

Так, О. М. Гумін до основних компонентів, так званих підсистем кримінологічної характеристики особи, яка є жертвою насильницьких дій, зараховує:

1) соціально-демографічні якості (стать, вік, освіта, сімейний стан, соціальні зв'язки);

2) морально-психологічна характеристика, що відображає сприймання особою соціальних цінностей і соціальних функцій, які вона виконує. Проявляється у ставленні до держави, суспільства, громадських обов'язків, колективу, інших людей, себе тощо [5, с. 318].

Отже, проаналізувавши вище зазначене, можна зробити висновок, що поведінка жертви насильницьких злочинів у певних випадках є одним із ключових факторів, які можуть сприяти таким видам злочинів. Вивчення потерпілого, його основних віктимологічних характеристик, що витікають із особливих міжособистісних стосунків та притаманних якостей сприяє розробці ефективних методів попередження таких злочинів. Віктимологічні ознаки жертви насильницького злочину виконують важливу роль у вирішенні багатьох правових питань.

Література

1. Державна служба статистики. – 2018. – URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Баулін Ю.В. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження). Х.: Кроссруд, 2008. С. 364.
3. Давиденко В. Л. Провокуюча поведінка жертви насильницького злочину. Наше право. 2014. Вип. 7. С. 146–149.
4. Говор Ю. О. Віктимологічні особливості поведінки жінок, які стали жертвами насильницьких злочинів. Науковий вісник. 2017. Вип. 4. С. 269–280.
5. Гумін О. М. Жертва кримінальної насильницької поведінки: віктимологічна характеристика особи. 2015. С. 315–322.

1. Історія та теорія держави та права, філософія права;
історія вчень про державу і право;
порівняльне правознавство

Катерина Гієнко

студентка 1 курсу ННІ права УДФС України (м.Ірпінь)

Ольга Павлюх

*ст. викладач кафедри теорії, історії права і держави
та конституційного права
ННІ права Університету ДФС України (м.Ірпінь)*

Розвиток юридичної науки та освіти: історія та сучасність

Сучасна юридична наука та освіта в Україні потребують реформування. Варто наголосити, що освіта, яку здобуває молодь нашої держави сформована на пострадянських традиціях, і, незважаючи на застосування елементів європейських стандартів освіти, її розвиток на низькому рівні. Становлення демократичних цінностей в освіті України можливе лише за якісних реформ, змін у законодавстві та за умов застосування новітніх освітніх технологій.

Теоретичні і практичні основи юридичної освіти і науки були висвітлені у працях М. Мацькевича, Д. Мартиновського, Р. Ковальчука, Л. Рижак, Т. Полухтовича. Науковці дотримуються позиції, що реформування освіти та розвиток науки – це міцний фундамент освіченої та високоінтелектуальної нації. Будь-яка наука тісно взаємопов'язана з освітою, і навпаки, тобто вони обумовлені одна одною. Однак, їх розвиток і в наш час залишається актуальною темою для дослідження, так як сучасні тенденції функціонування та реалізації освіти і науки є досить спірними.

Історично склалося, що перші системні відомості про освіту датуються ще 3 – 4 століттями до н.е. і знайшли своє відображення у працях видатних мислителів Стародавньої Греції – Платона та Аристотеля. Щодо юридичної науки, то значний внесок у її розвиток зробили юристи Стародавнього Риму [1].

Становлення та розвиток юридичної науки та освіти в Україні починається ще з VI ст., коли слов'яни створили систему виховання. Іншою історичною пам'яткою про ці події є написаний київським митрополитом Іларіоном філософсько-психологічний трактат „Слово про закон і благодать”, який вміщує питання педагогічного та морально-патріотичного виховання. Першим педагогічним твором у середньовічній Європі та найвищим здобутком педагогічної думки

Київської Русі стала праця „Повчання дітям”, яка була написана Володимиром Мономахом. Фундатором книжності, вченості та освіти був Ярослав Мудрий. Так, Нестор Літописець в „Повісті минулих літ” писав: „Любив Ярослав книги. Зібрав скорописців багато, і перекладали вони із грецького на слов’янське письмо. Написали вони книг велику силу, ними повчаються вірні люди і насолоджуються плодами глибокої мудрості. Велика користь від навчання книжного. Книги – мов ріки, які наповнюють собою увесь світ; це джерело мудрості, в книгах – бездонна глибина. В книгах – світло мудрості” [4].

Отже, юридична наука має древню історію; виняткову і своєрідну освітньо-наукову систему; побудована на досвіді європейських країн; відзначається багатоплановістю і багаторівневістю; освоюється за допомогою початкових, середніх шкіл-колегіумів, спеціальних шкіл, вищих шкіл-академій та університетів, що забезпечує практично повну грамотність суспільства.

Теоретично юридична наука – це система спеціальних знань і особлива сфера діяльності, в межах і за допомогою якої вивчаються реальні прояви права і держави, закономірності їх існування і розвитку, здійснюється теоретико-прикладне освоєння явищ права і держави [2].

Освіта – це найдавніший соціальний інститут, який виник з потреби суспільства відтворювати і передавати знання, уміння, навички, готувати нові покоління для життя, готувати суб’єктів соціальної дії для вирішення економічних, соціальних, культурних проблем, що стоять перед людством [3].

Юридична освіта, як і будь-яка інша освіта, заснована на таких принципах: 1) безперервність та поступове ускладнення навчального процесу; 2) поєднання загальних та спеціалізованих знань у процесі навчання; 3) поєднання теоретичного та прикладного у юридичному навчанні; 4) творчий підхід до розв’язання наукових проблем та практичних ситуацій [4].

З вище викладеного, можна узагальнити, що метою юридичної освіти є підготовка кваліфікованих працівників, які будуть мати фундаментальні знання з права та зможуть вирішувати спірні чи конфліктні ситуації у сфері суспільних відносин. У зв’язку з нагальною потребою правового регулювання суспільних відносин сучасна юридична освіта набула великої популярності по всьому світу[5]. Так, зважаючи на конкретну галузь права у більшості країн світу є популярними університети, спеціальні школи, коледжі, академії, де готують фахівців-юристів.

Таким чином, проаналізувавши минуле та сучасне юридичної науки та освіти, можемо запропонувати декілька основних шляхів їх удосконалення: 1) розробка стратегічних напрямків розвитку юридичної освіти, програм, концепцій тощо; 2) укрупнення, об'єднання та структурованість юридичних навчальних закладів; 3) перегляд професійної юридичної підготовки та впровадження профільної підготовки з перших років навчання; 3) забезпечення якості освітньої діяльності юридичних закладів освіти; 4) покращання фінансової, господарської діяльності юридичних закладів та соціального захисту учасників навчально-виховного процесу. Саме такі зміни забезпечать бурхливий та швидкий розвиток юридичної освіти і науки з кожним наступним роком її існування, адже кожна держава потребує кваліфікованих та освічених працівників, тож органи державної влади повинні забезпечити зацікавленість осіб в отриманні юридичної освіти.

Література

1. Юридична наука, її основні характеристики / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.pravo.vuzlib.su/book_z953_page_5.html
2. Юридична наука, правознавство, юриспруденція / [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://stud.com.ua/30977/pravo/yuridichna_nauka_pravoznavstvo_yurisp_rudentsiya
3. Система освіти: зміст, призначення, функції, шляхи удосконалення / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/sociology/12353/>
4. Розвиток юридичної освіти та науки в Україні / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/kruglova-a-e-rozvitok-yuridichnoyi-osviti-ta-nauki-v-ukrayini/>
5. Павлюх О.А., Василенко Н.В. Право на освіту: міжнародний та національний вимір (в контексті аналізу міжнародних договорів та національних нормативно-правових актів) / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://visnyk-juris.uzhnu.uz.ua/file/visnuk_24%20t.%204.pdf#page=178
6. Osvita. UA / статті та аналітика / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://osvita.ua/vnz/high_school/

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

В'ячеслав Гладкий

магістрант 1-го року навчання факультету публічного управління Навчально-наукового інституту міжнародних відносин та соціальних наук ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ)

Критерії ефективності антикорупційного правового режиму*

Попри те, що поняття «правовий режим» на сьогоднішній день є досить поширеною в спеціальній юридичній літературі категорією, слід звернути увагу на те, що в юридичній науці (зокрема, в загальнотеоретичних та галузевих працях радянських, українських та зарубіжних вчених-юристів) до сих пір не вироблено загального методологічного підходу до його розуміння (хоча багатьма з вказаних вчених були запропоновані безспірно вдалі пропозиції у цьому напрямку). Що ж стосується антикорупційного правового режиму, то це питання взагалі ще не було предметом комплексного дослідження вітчизняної та зарубіжної кримінально-правової науки (хоча нами у минулі роки вже були викладені засадничі ідеї концепції цього режиму), незважаючи на те, що: (1) окремі структурні елементи цього режиму активно досліджуються провідними українськими вченими-кримінологами та криміналістами; (2) питання попередження корупції є досить актуальним для України та усіх держав світу загалом [1, с. 295–298; 2, с. 4001–4012].

З огляду на те, що визначення правового режиму в контексті антикорупційної практики не є предметом нашої наукової розвідки, однак, цілком очевидно, що у загальних рисах необхідним є окреслення відповідної дефініції, зауважимо, що антикорупційним правовим режимом в широкому сенсі є законодавчо закріплений міжгалузевий порядок правового впливу на суспільні відносини: (1) в яких мають місце корупційні ризики та/або; (2) які є корупційними відносинами як такими.

Ефективність здійснення державної антикорупційної політики як частини антикорупції – антикорупційної практики (це більш загальна за означену політику категорія, котра охоплює діяльність цілеспрямованої та опосередкованої антикорупційної спрямованості

---

* Науковий керівник – завідувач кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-науковий інститут права ім. князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» д-р юрид. наук, проф. Заросило В.О.

не лише державних органів та органів місцевого самоврядування, але й, приміром, і громадянського суспільства та окремих індивідів в рамках їх повсякденного буття), безумовно, неможлива у тому разі, якщо антикорупційний правовий режим, що існує в нормативному просторі (незважаючи на те, чи досліджується він в теоретичній площині), є неефективним. Це можна пояснити тим, що досягнення мети тієї чи іншої державної політики ґрунтується на структурованому й цілісному порядку правового впливу, інакше кажучи, на тому, що є сполучною ланкою (звісно, разом із належними механізмами реалізації цього режиму) між «ідеєю» та «практичною дійсністю», яка безпосередньо залежить від реалізації ідеї в межах правового режиму. Тобто, «практична дійсність» може не залежати від ідеї, а сама ідея залишатиметься об'єктом нереального світу, якщо вплив, шляхом якого впроваджується ідея, буде неефективним. Впровадження будь-якої ідеї в сьогочасному суспільстві, в якому процеси та відносини динамічним чином ускладнюються, а також, в якому одночасно співіснують незчисленна кількість ідей, що агресивно конкурують між собою за право панування світоглядом більшої частини суспільства, очевидно потребує певної методології та «дисципліни» реалізації. Вказане, власне, і забезпечується правовими режимами, а в межах питання, котре ми розглядаємо, – антикорупційним правовим режимом.

Викладене доводить твердження про те, що недостатньо ефективний антикорупційний правовий режим не може обумовити ефективну та оптимальну антикорупційну практику в державі та, відповідно, знизити рівень толерантності суспільства до корупційної практики. Таким чином, виникає питання: що є ефективним антикорупційним правовим режимом? Логічним було би відповісти на це питання тим, що ефективність режиму визначається відповідністю його характеристики ідеальній моделі, котра сформульована в теорії права та закріплена в галузевому законодавстві, в межах якого існує відповідний режим. Однак, в теорії права не існує ідеальної моделі правового режиму, а в законодавстві відсутні відповідні критерії ефективності цього режиму. Антикорупційний правовий режим не є виключенням з цього питання, а, навпаки, є показовим зразком означеної проблеми, а тому, потребує теоретичного вироблення комплексу критеріїв його ефективності.

З огляду на обмежену можливість викладення окресленого питання, зауважимо, що в загальних рисах критерії ефективності

антикорупційного правового режиму слід розуміти в двох контекстах, залежно від того, в якому розумінні ми розглядаємо сам антикорупційний режим. Головним чином: (1) ідеалістичне (нормативне) осмислення правового режиму, іншими словами, те, яким чином порядок правового впливу створений та закріплений у законодавстві, як саме він змінюється (зокрема також, поглинаючись чи зливаючись із іншим режимом, або ж розділяючись на два окремі режими) та припиняє своє нормативне існування (режим є ефективним тоді, коли він відповідатиме меті антикорупційного законодавства, принципам права та нормам моралі, що панують в суспільстві та схвалюються державою, принципам і стандартам нормотворчості, ґрунтуватиметься на актуальних академічних досягненнях в питанні дослідження соціально-правової природи та юридичної сутності правових режимів та антикорупційного правового режиму); (2) реалістичне (позанормативне) осмислення правового режиму, тобто, те, як саме правові норми, що закріплюють розглядуваний режим, реалізуються в об'єктивній дійсності.

Література

1. Гладкий В.В. Критерії осудності суб'єкта корупційного злочину у світлі норм Кримінального кодексу України. Порівняльно-аналітичне право. 2017. № 6. С. 295–298.

2. Hladky V. The Manifestation of Corruption in Eastern Europe. Path of Science. 2018. Vol. 4(30), No 1. P. 4001–4012 DOI:10.22178/pos.30-5.

4. Екологічне, земельне, аграрне право

Катерина Горовець

*студентка 1-го р.н. ОС «Магістр» спеціальності
«Менеджмент ЗЕД» факультету аграрного менеджменту
НУБіП України (м. Київ)*

Поняття лізингу в аграрному секторі*

В сучасних ринкових умовах матеріально-технічна база у сфері аграрного виробництва потребує певної інноваційної стратегії. Її забезпечення окремими технічними засобами неможливе без

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

впровадження лізингу як джерела кредитування капіталовкладень. Адаже для сільськогосподарських товаровиробників лізинг – це прискорювач темпів виробництва, оновлення устаткування й технологій.

Вперше на міжнародному рівні визначення поняття «лізинг» було закріплено в положеннях Конвенції УНІДРУА «Про міжнародний фінансовий лізинг». Згідно з іншою Конвенцією про міждержавний лізинг, у ст. 1 міститься визначення понять «договір лізингу (лізинговий контракт)» та «лізинг (фінансова оренда)». Лізинг – вид інвестиційно-підприємницької діяльності, пов'язаної з придбанням майна і передачею його у користування за договором державі в особі її уповноважених органів, фізичній чи юридичній особі на визначений термін з метою одержання прибутку (доходу) або досягнення соціального ефекту з урахуванням амортизації предмета лізингу за участю лізингодавця, постачальника, лізингоодержувача та інших учасників лізингового проекту [1, с. 57-58].

Наведені визначення поняття лізингу, отримавши міжнародно-правову уніфікацію, стали підґрунтям для майбутньої розробки законодавства про лізинг у країнах, які до цього не мали спеціального врегулювання лізингових відносин [1, с.57].

Господарський кодекс України [2] (ст. 292) визначає лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних чи залучених фінансових коштів, яка полягає в наданні за договором лізингу однією стороною (лізингодавцем) у виключне користування другій стороні (лізингоодержувачу) на визначений строк майна, що належить лізингодавцю або набувається ним у власність (господарське відання) за дорученням чи погодженням лізингоодержувача у відповідного постачальника (продавця) майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів.

Офіційне поняття лізингу визначене Цивільним кодексом України, Податковим кодексом, Законом України «Про фінансовий лізинг».

Варто зазначити, що фінансовий лізинг в сільському господарстві є вигідним видом діяльності для всіх учасників правовідносин. Це впливає з національних законодавчих актів, які прийняті за останній час. Наприклад, п. 6 ч. 3 ст. 8 Закону України «Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу» від 7 лютого 2002 р. № 3023-III [5] передбачає, що одним із основних напрямів державної підтримки

розвитку машинобудування є закупівля за рахунок бюджетних коштів вітчизняної техніки і обладнання для агропромислового комплексу з наступною реалізацією її сільськогосподарським товаровиробникам і підприємствам харчової та переробної промисловості на умовах фінансового лізингу. Так, зокрема, у ст. 9 Закону України «Про фермерське господарство» [6] зазначено, що Кабінет Міністрів України щорічно в проекті Державного бюджету України передбачає кошти на підтримку фермерських господарств. Одним із виявів такої підтримки є запровадження лізингу сільськогосподарської техніки [1, с. 59]. Для сільськогосподарських товаровиробників фінансовий лізинг дає можливість заощаджувати кошти для інвестування в інші більш ефективні види діяльності та/або придбавати техніку, вартість якої перевищує річні фінансові можливості.

Можна констатувати, що поняття «лізинг» законодавчо закріплене та визначається різними нормативними актами, такими як Цивільний кодекс України, Господарський кодекс України та іншими нормативними актами. Але дані визначення не враховують специфіку лізингу в аграрному секторі. Тому вбачається необхідним законодавчо врегулювати поняття лізингу та специфіку укладення даного виду договору у сільському господарстві.

Література

1. Осадько А. С. Про значення лізингу в сільському господарстві та його закріплення у законодавстві України. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Право. К., 2013. Вип. 182(2). С. 56-61.

2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 18, № 19-20, № 21-22, ст.144.

3. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, №№ 40-44, ст.356.

4. Про фінансовий лізинг: Закон України від 16.12.1997 р. № 723/97-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723/97-%D0%B2%D1%80>.

5. Про стимулювання розвитку вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу : Закон України від 7.02.2002 р. № 3023-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3023-14>.

6. Про фермерське господарство : Закон України від 19.06.2003 р. № 3023-III. URL: : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/973-15>.

3. Міжнародне публічне та приватне право

Василь Грох

студент-магістр факультету

аграрного менеджменту

НУБіП України (м. Київ)

Правове регулювання іноземного інвестування в Україні*

Створення нормативно-правової бази щодо залучення та регулювання інвестиційної діяльності є одним із головних чинників формування привабливого інвестиційного клімату, що сприяє підвищенню міжнародної інвестиційної привабливості України, значному збільшенню обсягів інвестицій, забезпеченню захисту інвестора від інвестиційних ризиків.

Правове регулювання інвестиційних відносин означає формування стійких юридичних гарантій іноземним інвесторам, які завжди стимулюють інвестиційну діяльність. Сьогодні в Україні існує понад 100 нормативних документів, що регулюють діяльність іноземних інвесторів у державі.

Державне регулювання – це сукупність інструментів, за допомогою яких відповідні органи держави на базі законодавства та в межах своєї компетенції здійснюють вплив на процес функціонування тієї чи іншої сфери суспільного життя. Державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється для реалізації економічної, науково-технічної і соціальної політики виходячи із цілей розвитку України, державних та регіональних програм розвитку економіки держави, державного і місцевих бюджетів, зокрема передбачених у них обсягів фінансування інвестиційної діяльності. Згідно з ч. 1 ст. 12 Закону України «Про інвестиційну діяльність», державне регулювання інвестиційної діяльності 24 включає: 1) пряме управління інвестиціями; 2) регулювання умов інвестиційної діяльності; 3) контроль законності здійснення інвестиційної діяльності всіма учасниками та інвесторами [1].

Для забезпечення сприятливого та стабільного інвестиційного режиму держава встановлює державні гарантії захисту інвестицій.

Основні нормативно-правові акти з регулювання інвестиційної діяльності в Україні

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

Назва	Зміст
Закон України "Про інвестиційну діяльність"	Щодо загальних засад здійснення інвестиційної діяльності в Україні незалежно від її суб'єктів.
Закон України "Про захист іноземних інвестицій"	Визначає правовий режим діяльності іноземних інвесторів та гарантії держави щодо здійснення інвестиційної діяльності.
Закон України "Про режим іноземного інвестування"	Визначає особливості режиму іноземного інвестування на території України.
Закон України "Про інститути спільного інвестування"	Спрямований на забезпечення залучення та ефективного розміщення фінансових ресурсів інвесторів і визначає правові та організаційні основи створення, діяльності, припинення суб'єктів спільного інвестування, особливості управління активами зазначених суб'єктів, встановлює вимоги до складу, структури та зберігання таких активів, особливості емісії, обігу, обліку та викупу цінних паперів інститутів спільного інвестування, а також порядок розкриття інформації про їх діяльність
Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність"	Визначає іноземне інвестування як різновид зовнішньоекономічної діяльності та встановлює особливості, принципи та форми здійснення останньої.

Джерело: складено автором на основі [1-5].

Законодавством установлені напрями регулювання умов інвестиційної діяльності, до яких належать: система податків із диференціацією суб'єктів та об'єктів оподаткування, податкових ставок і пільг; проведення кредитної та амортизаційної політики, у тому числі шляхом прискорення амортизації основних фондів; надання фінансової допомоги у вигляді дотацій, субсидій, бюджетних позик на розвиток окремих регіонів, галузей, виробництв; державні норми та стандарти; антимонопольні заходи; роздержавлення і приватизація власності; умови користування землею, водою та іншими природними ресурсами; політика ціноутворення; проведення державної експертизи інвестиційних програм та проектів будівництва.

Можна зробити висновок, що низкою нормативно-правових актів України регулюється питання правового забезпечення іноземного інвестування в Україні.

Література

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. №1560-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 47, ст.646.
2. Про захист іноземних інвестицій : Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1991, N 46, ст.616.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. № 93/96-ВР. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, N 19, ст. 80.
4. Про інститути спільного інвестування : Закон України від 05.07.2012 р. № 5080-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 29, ст.337.
5. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 29, ст. 377.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Оксана Давиденко

*студентка 3 курсу Навчально-наукового інституту права
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь*

Протидія інформаційному тероризму в світі*

В епоху інформатизації, у XXI столітті, традиційні конфлікти перемістилися із типового для них простору в принципово новий – інформаційний (кіберпростір), де інформаційні технології набувають більш ширшого використання. За їх допомогою ведуться війни, здійснюється вплив як на окремих, так і на маси людей. У зв'язку з цим, останнім часом все більшої популярності набув такий термін, як інформаційний тероризм.

Даний феномен активно досліджували в працях як зарубіжні так і вітчизняні науковців. Серед них можна виділити: Д.Белла,

---

* Науковий керівник – старший науковий співробітник, кандидат юридичних наук, доцент Литвин Н.А.

Ж.Бодрійара, Е.Гіденса, О.Гриценко О.Зернецька, В.Іванова М.Кастельса, Є.Макаренко, Е.Тоффлера, Ф.Фукуяму, С.Хантінгтона, Б.Хофмана, А.Шміда та інші.

На сьогодні в Україні правову основу боротьби з тероризмом становлять Конституція України, Кримінальний кодекс України, закон України «Про боротьбу з тероризмом», інші закони України, Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом 1977р., Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом 1997р., Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму 1999р., інші міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України.

Зростання ролі інформації та комунікації за останні декілька десятків років сприяло глобальній зміні людського суспільства та світового устрою, відбившись в усіх сферах життєдіяльності людини. На жаль, впровадження та активне застосування нових інформаційно-комунікаційних технологій та інших здобутків «нової інформаційної епохи» внаслідок цього процесу мало і негативні сторони. Зокрема, це стосується терористичної діяльності [3].

На мою думку, міжнародний тероризм належить до одних із найбільш небезпечних явищ, які важко спрогнозувати, адже його особливістю є те, що він швидко розповсюджується, та здатний до адаптації і модернізації в умовах глобалізації та інформатизації.

Інформаційні злочини суттєво впливають на інформаційну безпеку держави не тільки через те, що завдяки цим злочинам заподіюється значний економічний збиток, але насамперед через те, що наслідком вчинення зазначених злочинів є порушення нормальної роботи інформаційних і комунікаційних систем, а також поширюється інформація, що має протиправний характер і як наслідок викликає паніку серед населення [3].

Досліджуючи питання інформаційного тероризму, науковці акцентують увагу на подвійній ролі інформаційно-комунікаційних технологій у здійсненні актів інформаційного тероризму. З одного боку, інформаційно-комунікаційні системи та технології можуть розглядатись як об'єкт нападу, а з іншого – як зброя в руках терористів. Основними відмінностями інформаційного тероризму від інших протиправних діянь в інформаційній сфері є його цілі, що притаманні і терористичним актам в загальному їх розумінні. До цих цілей можна віднести: «залякування населення, створення атмосфери страху та паніки, створення атмосфери загрози повторення теракту, виклик

великого суспільного резонансу, наслідки, небезпечні для життя та здоров'я людей, поширення інформації про теракт для широкої аудиторії» [2].

Здійснювати протидію інформаційному тероризму та його цілям безпосередньо, потрібно за допомогою демонстрації державою результатів боротьби з тероризмом та ведення відповідної роз'яснювальної роботи з населенням, з їх допомогою зменшиться відчуття незахищеності, яке було викликане у населення.

Це потребує від національних урядів пошуку оптимальних та ефективних шляхів протидії, розширення повноважень спеціальних служб та правоохоронних органів, збільшення відповідних бюджетних витрат [1].

Ще одним із засобів протидії є об'єднання країн світу та їх тісна співпраця з даного питання.

Прикладом тривалої співпраці з питань протидії тероризму є взаємодія США з країнами Європейського Союзу (передусім Францією, Німеччиною та Великою Британією), яка розширюється з 2001 р., .

Ця угода надала можливість здійснювати обмін стратегічною та технічною інформацією з питань протидії тероризму, відмивання грошей, протиправної торгівлі наркотиками, ядерними, радіологічними речовинами та людьми. Також було спрощено процедури екстрадиції та посилено правову взаємодію (наприклад, запроваджено практику роботи об'єднаних слідчих груп або проведення відеоконференцій за конкретними кримінальними провадженнями) [1].

Окрім угод про співпрацю, у багатьох країнах запроваджуються та виконуються спеціальні програми, які спрямовані на недопущення поширення у населенні екстремістських поглядів, запобігання втягуванню молоді до участі у терористичних організаціях, застосовуються процедури амністії окремих осіб, які брали участь у терористичній діяльності, та адаптації їх до мирного життя.

Також до протидії тероризму можна віднести такі аспекти: використання державними органами нових технологій боротьби з тероризмом; посилення боротьби з його фінансуванням; посилення контролю за міграційними процесами, які відбуваються у світі; вдосконалення національного законодавства з питань протидії тероризму, надання додаткових повноважень правоохоронним органам і спеціальним службам.

Підсумовуючи все вище згадане, можна сказати, що інформаційний тероризм – це феномен, який активно поширюється та розвивається, чим становить загрозу всьому світу. Він переслідується майже всіма державами. Підґрунтям для цього є міжнародне законодавство, яке надає можливість переслідувати терористів на території будь-якої країни, а також національне законодавство, яке будується на нормах міжнародного права та враховує специфіку та традиції конкретних держав.

Література

1. Актуальні питання протидії тероризму у світі та в Україні [електронний ресурс] / О. О.резнікова, А. О. Місюра, С. В. Дрьомов, К. Є. Войтовський. – 2017. – режим доступу до ресурсу:http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/aktualnipitannya_press-1c1ef.pdf.

2. Грицун о. О. Питання міжнародно-правового регулювання інформаційного тероризму [електронний ресурс] / о. О. Грицун // правова система України й міжнародне право, порівняльне правознавство. – 2014. – режим доступу до ресурсу:file:///c:/users/оксана/downloads/chkup_2014_4_76.pdf.

3. Смачило т. В. Феномен інформаційного тероризму як загрози міжнародній безпеці [електронний ресурс] / т. В. Смачило, а. Р. Кривцун // молодий вчений. – 2017. – режим доступу до ресурсу:<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/30.pdf>.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Оксана Давиденко, Анастасія Дементьєва
*студентки 3 курсу ННІ права
УДФС України, м. Ірпінь*

Відповідальність за бюджетні правопорушення*

Одною із найважливіших складових для функціонування держави є бюджетне законодавство. Порушення фінансово-бюджетного законодавства, на сьогодні, є досить поширеним явищем, це пов'язано з тим, що бюджетний процес в Україні є досить тривалим та складним. Саме тому у посадових та службових осіб існує багато

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІ права УДФС України, кандидат юридичних наук, доцент Шакірова О. В.

можливостей зловживати своїми повноваженнями у сфері бюджетного процесу.

Даною проблемою займалися такі видатні вчені, як : Л.К. Воронова, О.П. Гетманець, М.П. Кучерявенко, О.В. Солдатенко, В.Д. Чернадчук, та інші.

Відповідно до ч. 1 ст. 116 Бюджетного кодексу України порушення бюджетного законодавства являє собою порушення учасником бюджетного процесу встановлених Бюджетним кодексом України чи іншим бюджетним законодавством норм щодо складання, розгляду, затвердження, внесення змін, виконання бюджету та звітування про його виконання [1].

У зв'язку з тим, що бюджетне законодавство охоплює велику кількість нормативно-правових актів, до яких відноситься Конституцію України, нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, рішення про бюджет органів місцевого самоврядування та інші, вони регулюють не тільки бюджетно-правові відносини. Саме тому визначення поняття «порушення бюджетного законодавства» включає не тільки фінансові або бюджетні правопорушення, а інші галузеві, які виникають у сфері фінансів і бюджету.

Законодавець наголошує, що бюджетні правопорушення можуть вчинятися на будь-якій стадії бюджетного процесу і визначаються види порушень бюджетного законодавства, заходи впливу за ці порушення та встановлюється процедура застосування.

Тому стаття 121 БК України встановлює, що посадові особи, з вини яких допущено порушення бюджетного законодавства, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну або кримінальну відповідальність згідно з законом [1].

Питання цивільної відповідальності в основному врегульовані Цивільним кодексом України. Однак, згідно ч. 2 ст. 1 ЦК, до бюджетних відносин цивільне законодавство не застосовується, якщо інше не встановлено законом. Тобто, якщо посадова особа, що є суб'єктом бюджетних відносин, видає незаконне рішення, що спричинило шкоду іншій особі, то відповідальність за такі дії несе держава. Проте згідно зі ст. 1191 ЦК України, держава має право зворотної вимоги до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування [2].

Щодо дисциплінарної відповідальності фізичних осіб, то за порушення бюджетного законодавства вона настає, зазвичай, у тих випадках, коли за відповідні порушення не передбачена адміністративна чи кримінальна відповідальність.

Хоча не виключається застосування за одне порушення різних видів відповідальності. Наприклад, настає дисциплінарна відповідальність за нецільове використання коштів (звільнення керівника з роботи в порядку ст. 147 і п. 1 ст. 41 Кодексу законів про працю України), а потім ця особа притягається до кримінальної відповідальності за ст. 210 Кримінального кодексу України [5].

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення, об'єктивною стороною даного правопорушення найчастіше є наступні дії: здійснення платежів за рахунок бюджетних коштів без реєстрації бюджетних зобов'язань, взяття зобов'язань без відповідних бюджетних асигнувань або з перевищенням повноважень встановлених Бюджетним кодексом України, здійснення бюджетними установами запозичень у будь-якій формі або надання бюджетними установами юридичним чи фізичним особам кредитів з бюджету всупереч Бюджетному кодексу України та інші. За такі правопорушення передбачене адміністративне стягнення у виді штрафу [4].

Щоб попередити правопорушення в даній сфері БКУ визначає відповідні заходи впливу, їх перелік встановлюються ст. 117 БКУ - це підстава до застосування переважно фінансових заходів, і це теж аргумент на користь відокремлення в кодексі саме поняття «бюджетне правопорушення».

До таких заходів можна віднести: попередження про неналежне виконання бюджетного законодавства з вимогою щодо усунення порушення бюджетного законодавства; зупинення операцій з бюджетними коштами; призупинення бюджетних асигнувань; зменшення бюджетних асигнувань та інші [1].

Повноваження по контролю за дотриманням бюджетного законодавства встановлюються БКУ та іншими нормативно-правовими актами для органів державної влади та місцевого самоврядування, але є органи фінансового контролю - Рахункова палата, Державна казначейська служба, Міністерство фінансів України та інші [6].

Удосконалення діяльності контрольно-рахункових органів, як органів фінансового контролю, пропонується в наукових працях шляхом визначення їх повноважень по фінансовому контролю, зокрема бюджетному, в Конституції України та новому Законі України про державний фінансовий контроль [7, с. 60].

Отже, можна дійти до висновку, що для врегулювання фінансово-бюджетної дисципліни в Україні було видано чимало нормативно-правових актів, серед яких провідними є постанови та розпорядження КМУ. Всі вони є спрямованими на посилення покращення функціонування фінансової системи держави та посилення контролю за виконанням бюджетного законодавства.

На думку авторів, було б доцільно впровадити бюджетний контроль ефективності, який буде покликаний оцінювати діяльність учасників бюджетного процесу не лише з позицій дотримання бюджетного законодавства, а й з позицій економічності, продуктивності та результативності їх діяльності.

Література

1. Бюджетний кодекс України від 08.07 2010 р. № 2456-ві // URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення 27.11.2018).

2. Ячнік І. М. [Відповідальність за порушення бюджетного законодавства] / І. М. Ячнік / удк 656.045:025.11:316.758 (043.2). – 2018 // URL: <http://dspace.nau.edu.ua/bitstream/nau/34726/1/ячнік%20i.m.pdf> (дата звернення 27.11.2018).

3. Іванський А. Й. Фінансова-правова відповідальність: теоретичний аналіз: монографія / А. Й. Іванський. – одеса : юрид. Літра, 2008. – 504с. (дата звернення 27.11.2018).

4. Про стан фінансово-бюджетної дисципліни, заходи щодо посилення боротьби з корупцією та контролю за використанням державного майна і фінансових ресурсів: постанова Кабінету Міністрів України від 29. 11. 2006 р. № 1673// URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1673-2006-%d0%bf> (дата звернення 27.11.2018).

5. Питання зміцнення фінансово-бюджетної дисципліни: розпорядження Кабінету Міністрів України від 19. 01. 2011 р. №148-р// URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/148-2011-%d1%80> (дата звернення 27.11.2018).

6. Гетманець О. Правова природа порушень бюджетного законодавства / Ольга Гетманець. – 2017 // URL: <file:///C:/Users/Оксана/Downloads/un0xAr5qe0Hg8PzMvWzXi4Y20cCMb-gv.pdf> (дата звернення 27.11.2018).

7. Яцкін Р. О. Бюджетний контроль, як засіб виявлення і захід попередження бюджетного законодавства України / В. О. Яцкін.-

держава та регіони. Серія: право.- 2013, №4 (42).- с. 56-61 (дата звернення 27.11.2018).

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Анастасія Деметьєва

*студентка 3-го курсу Університет державної фіскальної
служби України (м. Ірпінь)*

Поняття та правові ознаки реклами*

Реклама на даному етапі розвитку суспільства посідає важливе місце у нашому житті. Враховуючи вплив реклами на інтереси багатьох осіб, наявність якісного законодавства у цій сфері є необхідною. Однак, на сьогоднішній день можна констатувати відсутність чіткого місця реклами в системі права України, досить багато прогалин у законодавстві та чимало суперечних думок різних науковців.

Цьому питанню приділяють багато уваги як вітчизняні так і зарубіжні фахівці з різних галузей права, до яких належать: Мамчур Л. В., Ромат Є. В., Скрицька Н. А., Ульянова Г. О., Нечуй-Вітер В. Л., Нюняев В.О., Черячукін Ю. В. та інші, що дає можливість розглянути найбільш різнобічні методи правового регулювання реклами та прогресивні аспекти такого регулювання.

На думку Скрицької Н.А. основним фактором, який ускладнює гармонічний розвиток рекламної діяльності в Україні, є відсутність концептуального підходу до розуміння суті реклами і рекламної діяльності. В свою чергу, це відбувається на невизначеності базових визначень і їх неузгодженості із термінологією загального інформаційного законодавства. Вищезазначене, відповідно, ускладнює застосування норм законодавства на практиці [1, с. 204]. Отже, приведення сучасного законодавства, що регламентує відносини у сфері реклами, у відповідність до вимог часу неможливе без визначення ознак базового поняття - «реклама».

Дане поняття у своїх працях розглядають як науковці, що займаються юриспруденцією, так і фахівці інших галузей знань, оскільки реклама одночасно є економічною й юридичною категоріями.

---

* Науковий керівник – професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки, кандидат юридичних наук, доцент, с.н.с. Литвин Н.А.

Більше того, категорія «реклама» аналізується з багатьох аспектів, і кожен з них характеризується неоднозначністю та неоднорідністю сприйняття вказаної категорії та численністю наукових визначень [2, с. 32].

Надане в Законі України «Про рекламу» визначення є першим легальним визначенням поняття «реклама», з якого необхідно виходити при вирішенні питання про те, чи є дана інформація рекламою і чи можна застосовувати до неї законодавство про рекламу. Будь-яке звернення (оголошення), що відповідає встановленим у Законі «Про рекламу» ознакам інформації, яка відноситься до реклами, необхідно вважати комерційною рекламою [3, с. 4-5].

Отже, відповідно до ст.1 Закону України «Про рекламу», реклама - це інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь-якій формі та в будь-якій спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких товарів чи осіб [4].

Щодо ознак реклами, що на думку вчених відрізняють її від інших видів інформації, то з цього приводу можна простежити закономірність, яка виявляється у схожості ознак, що виводяться російськими вченими і їх відмінність від ознак реклами, що називають українські вчені. Ці відмінності зокрема ґрунтуються на різниці у змісті законодавчого визначення реклами двох держав.

Типовим для більшості зарубіжних вчених є віднесення до ознак реклами її направленості на необмежене коло осіб. Ця особливість впливає з того, що дану вказівку має поняття реклами на нормативному рівні.

Однак, на думку російського дослідника Нюняєва В.О. основною ознакою, що дозволяє відрізнити рекламу від інших видів інформації є її цільове призначення, а саме її спрямованість на спонукання необмеженого кола осіб до вступу у правовідносини, з метою отримання суб'єктом підприємницької діяльності прибутку [5, с. 10].

Щодо ознак реклами, які називають українські вчені, то, зокрема, на думку Мамчур Л.В., засадничими при визначенні правових ознак реклами, що відмежовують її від інших 48 видів інформації, повинні стати її інформаційна і конкурентна функції [7, с. 13]. Інформаційна функція – це надання істотної для замовників реклами інформації, яка допомагає пізнати представлену пропозицію. Конкурентна функція (заохочуюча, переконуюча) проявляється в наявності запевнень,

свідоцтв, заохочень, обіцянок і звертань до клієнта, а також рекламних гасел (слоганів), метою яких є переконати споживача і привернути його увагу до пропозиції [4, с. 4].

Законодавчі розбіжності, що створюють невизначеність в окресленні поняття «реклама», зумовлюють необхідність визначення змісту даного поняття за допомогою наукових джерел.

Найпопулярнішим не лише у закордонних, але й українських спеціалістів є визначення, прийняте Американською асоціацією маркетингу, яке зазначає, що реклама — це будь-яка форма неособистого представлення і просування ідей, товарів чи послуг, оплачувана точно встановленим замовником [5, с. 12].

Деякі з науковців визначають рекламу як будь-яку форму, в якій виражається призначена для розповсюдження інформація про особу чи товар, спрямована на сформування або підтримання обізнаності споживачів реклами та їх інтересу щодо такої особи чи товару, незалежно від застосовуваних засобів. З метою захисту прав суб'єктів правовідносин, які виникають у зв'язку з рекламою, вчені пропонують, на законодавчому рівні визначати рекламу як інформацію, призначену для розповсюдження, а не розповсюджену, як передбачено у визначенні, закріпленому в Законі України «Про рекламу» [6, с. 14].

Деякі вчені дають розширене тлумачення цього поняття, які пропонують розуміти «рекламу» як відносини, що обумовлені змістом відповідних договірних господарсько-правових зобов'язань та спрямовані на спеціальне інформування споживача про осіб, події, продукцію чи послуги, шляхом розміщення та розповсюдження рекламного продукту в будь-якій формі та в будь-який спосіб, з метою спонукання до споживання відповідних товарів та послуг або прийняття юридично значимих рішень у сфері некомерційно-соціальних відносин [7, с. 4-5].

На думку Ваксман Р.В., ознакою реклами, що відрізняє її від інших видів інформації є її мета. Основною кінцевою метою реклами є не тільки інформування, а підвищення попиту на товари, що рекламуються, де інформація є засобом досягнення цієї мети [8, с. 4].

Отже, законодавче визначення поняття реклами, та визначення, що надаються науковцями не містять у достатній мірі ознак, сукупність яких дає можливість скласти вичерпне уявлення про саме явище реклами і його правову характеристику. Проведений аналіз поняття реклами та його ознак, які запропоновані різними науковцями, виявив необхідність у переосмисленні формулювань законодавчого

понятійного апарату з метою їх удосконалення та формування єдиного підходу до розуміння ключових понять у сфері реклами.

Література

1. Скрицька Н.А. Реклама: до визначення поняття / Н.А. Скрицька // Правове регулювання економіки. – 2009. - 9. – С. 203-212.
2. Ромат Є.В. Монографія. Трансформація моделі державного управління рекламною діяльністю у перехідних умовах. – К.: НАДУ., 2010 р. – 235 с.
3. Черемнова А.І. Правове регулювання комерційної реклами в Україні: автореф. дис. Канд. юрид. наук: 12.00.04 / А.І. Черемнова // Київський національний університет імені Тараса Шевченка. – Київ. – 2013.- 17 с.
4. Про рекламу: Закон України від 03 липня 1996 р., 270/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - 39. – Ст. 181.
5. Карпова Г. Реклама за рубежом. — М.: Прогресс, 2001. — 371с.
6. Про затвердження Угоди про співробітництво держав – учасниць СНД у сфері регулювання рекламної діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 груд. 2004 р., 1654 // Офіційний вісник України. – 2004. - 50. – Ст. 61
7. Мамчур Л.В. Правове регулювання реклами (цивілістичний аспект): автореф. дис...канд. юрид. наук: 12.00.03 / Л.В. Мамчур; Львів. нац..ун-т ім. І. Франка. – Л., 2006. – 20 с.
8. Ваксман Р.В. Візмежування рекламної діяльності від суміжних понять: проблема правової кваліфікації / Р.В. Ваксман // Юрист України. – 2012. - 4. – С. 61-68.

6. Сімейне право, житлове право

Влада Дяконенко

*студентка 2-курсу факультету «Право»
Ірпінського державного коледжу економіки та права
(м.Ірпінь)*

Позбавлення батьківських прав: причини та шляхи вирішення*

Нині в Україні склалась така ситуація, за якої не всі сім'ї можуть забезпечити гідне піклування своїми дітьми, тому така категорія дітей,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

поповнюють списки дітей, які позбавлені батьківського піклування. Відповідно, на законодавчому рівні сформувались шляхи вирішення і подолання цієї проблеми, які є різними. Права дитини в Україні в даний час втілюються в умовах соціальних та економічних суперечностей, нестабільності, що негативно позначається на розв'язанні проблем захисту дітей. Причини, з яких діти позбавляються батьківського піклування та виховання, досить різні, проте наслідок один – дитина позбавляється конституційного права на сімейне виховання та батьківське піклування. Згідно з п. 15 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» від 30.03.2007 р. №3, позбавлення батьківських прав (тобто прав на виховання дитини, захист її інтересів, на відібрання дитини в інших осіб, які незаконно її утримують, та ін.), що надані батькам до досягнення дитиною повноліття та ґрунтуються на факті спорідненості з нею, є крайнім заходом впливу на осіб, які не виконують батьківських обов'язків, а тому питання про його застосування слід вирішувати лише після повного, всебічного, об'єктивного з'ясування обставин справи, зокрема ставлення батьків до дітей.

Виключний перелік підстав позбавлення батьківських прав, визначений ст. 164 Сімейного кодексу України. Мати (батько) можуть бути позбавлені судом батьківських прав, якщо вона (він): не забрали дитину з пологового будинку або з іншого закладу охорони здоров'я без поважної причини й протягом 6 місяців не виявляли щодо неї батьківського піклування; ухиляються від виконання своїх обов'язків з виховання дитини; жорстоко поведуться з дитиною; є хронічними алкоголіками або наркоманами; вдаються до будь-яких видів експлуатації дитини, примушують її до жебракування та бродяжництва; засуджені за вчинення умисного кримінального правопорушення щодо дитини [1].

Відповідно до ст. 164 Сімейного кодексу України, такий перелік має виключний характер, разом з тим, виходячи із судової практики в означеній сфері, невиконання батьківських обов'язків варто трактувати по-різному. Наприклад, ухилення батьків від виконання своїх обов'язків відбувається, коли матір або батько ухиляються від сплати аліментів на утримання дитини. Проте несплата аліментів на утримання дитини повинна мати постійний характер (від 6 місяців) та доведення потребує той факт, що батько або матір не просто не мають

коштів на сплату аліментів, але усіляко ухиляються від їх сплати, а також не спілкуються з дитиною, взагалі не беруть участі у її вихованні [1].

Під невиконанням батьківських обов'язків також слід розуміти безпідставну перешкоду батьком або матір'ю дитини, щодо якої вирішується питання про позбавлення батьківських прав, у виїзді дитини за кордон, що останнім часом досить поширене явище на практиці.

Верховний Суд України в означеній вище постанові, надаючи оцінку ухиленню батьків від виконання своїх обов'язків, зауважив, що воно відбувається, коли батьки не піклуються про фізичний і духовний розвиток дитини, її навчання, підготовку до самостійного життя. Скажімо, не забезпечують необхідного харчування, медичного догляду, лікування дитини, що безумовно негативно впливає на її фізичний розвиток як складову виховання; не спілкуються з дитиною в обсязі, необхідному для її нормального самоусвідомлення; не надають дитині доступу до культурних та інших духовних цінностей; не сприяють засвоєнню нею загально визнаних норм моралі; не виявляють інтересу до її внутрішнього світу; не створюють умов для отримання нею освіти [1].

Відповідно до частини третьої статті 52 Конституції України – утримання та виховання дітей, позбавлених батьківського піклування, покладається на державу [2].

Проблемою залишається відсутність гідного фінансування щодо забезпечення захисту прав, свобод та інтересів дітей, позбавлених батьківського права. Законодавство України гарантує цілу низку пільг і допомоги, забезпечити гідні умови життєдіяльності дітям позбавленим батьківської опіки, – це завдання, які повинна ставити перед собою держава, але не зважаючи на збільшення кількості таких дітей, значна частина дитячих будинків та шкіл інтернатів має слабку матеріально-технічну базу, потребує ремонту житлових та службових приміщень. В Україні, як показує статистика, вихованці інтернатних закладів забезпечені одягом і взуттям на 60–70 %. Адміністрація дитячих закладів змушена вирішувати потреби дітей за рахунок спонсорської допомоги.

Існують проблеми і з влаштуванням дітей після закінчення навчання. Дуже гостро постає питання, стосовно, отримання житла – дітей ставлять на чергу, а коли буде видане соціальне житло ніхто відповісти не може. Випускники навчальних закладів із числа

дітей, позбавлених батьківської опіки, забезпечуються за рахунок навчального закладу одягом і взуттям, а також одноразовою грошовою допомогою в розмірі двох прожиткових мінімумів. За бажанням випускників навчальних закладів вони можуть отримати грошову компенсацію в розмірі, необхідному для придбання одягу та взуття. Грошовий еквівалент цієї виплати визначається відповідно до Закону України «Про прожитковий мінімум» [3]. Соціальні центри для дітей, сім'ї та молоді надають дітям, позбавлених батьківського піклування послуги щодо їх соціальної та психологічної адаптації у суспільстві, підготовки до самостійного життя загалом.

Отже, підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновок, що для служб у справах дітей та судових органів позбавлення батьківських прав є крайнім заходом вирішення сімейних питань, на який вони йдуть лише у виняткових випадках, і головне – за наявності достатньої та переконливої документальної бази, що характеризує особистість батька й матері як особи, що становить реальну загрозу для дитини, її здоров'я та психічного розвитку. При цьому, соціальний захист дітей, позбавлених батьківського піклування в Україні є одним із головних обов'язків держави та основним напрямом правової політики держави.

Література

1. Сімейний кодекс: Закон України № 2710-IV від 23.06.2005. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст.423.
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 23.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст.141.
3. Про прожитковий мінімум: Закон України № 966-XIV від 15.07.1999. Відомості Верховної ради України. 1999. № 38. Ст.348.

6. Сімейне право, житлове право
Дар`я Євдакова
*студентка-магістр факультету
аграрного менеджменту
НУБіП України (м. Київ)*

Правове регулювання сурогатного материнства в Україні*

Завдяки розвитку наукових технологій для вирішення проблеми безпліддя з'явилася можливість застосовувати допоміжні

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

репродуктивні технології. Одним із різновидів яких є сурогатне материнство, коли жінка віддає дев'ять місяців свого життя, щоб подарувати щастя материнства іншій родині. Останнім часом тема сурогатного материнства стала предметом постійних обговорень [1].

Статтею 123 Сімейного кодексу України [2] визначено, що у разі народження дружиною дитини, зачатої в результаті застосування здійснених за письмовою згодою її чоловіка, він записується батьком дитини. У разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя. Подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій.

Наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні»[3] встановлюється порядок регулювання відносин між пацієнтами (жінками, чоловіками) та закладами охорони здоров'я, які забезпечують застосування методик допоміжних репродуктивних технологій, та визначає механізм та умови застосування методик допоміжних репродуктивних технологій.

Допоміжні репродуктивні технології визначаються як методики лікування безпліддя, за яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення і розвитку ембріонів до перенесення їх у матку пацієнтки здійснюються в умовах *in vitro*.

Необхідними умовами для проведення сурогатного (замінного) материнства є наявність медичних показань до сурогатного материнства; документи, необхідні для проведення сурогатного материнства, подружжя (або один з майбутніх батьків), в інтересах якого здійснюється сурогатне материнство повинно (повинен) мати генетичний зв'язок з дитиною; сурогатна мати не повинна мати безпосередній генетичний зв'язок з дитиною. Дозволяється виношування вагітності близькими родичами майбутніх батьків (мати, сестра, двоюрідна сестра тощо).

Окрім того, визначено показання до сурогатного материнства [3], а саме: відсутність матки (вроджена або набута); деформація порожнини або шийки матки при вроджених вадах розвитку або внаслідок хірургічних втручань, доброякісних пухлин, при яких

неможливе виношування вагітності; структурно-морфологічні або анатомічні зміни ендометрія, що призводять до втрати рецептивності, синехії порожнини матки, які не піддаються лікуванню; тяжкі соматичні захворювання, при яких виношування вагітності загрожує подальшому здоров'ю або життю реципієнта, але які не впливають на здоров'я майбутньої дитини; невдалі повторні спроби ДРТ (4 і більше разів) при неодноразовому отриманні ембріонів високої якості, перенесення яких не приводило до настання вагітності.

Може виникнути, ситуація, коли названі батьки помирають до народження дитини сурогатною матір'ю. Якщо сурогатна матір не захоче залишити дитину собі, то у даному випадку дитина буде визнана такою, що залишилися без піклування і буде взята на облік органами опіки і піклування. Хоча, як вважають деякі науковці, більш сприятливим для дитини в цьому випадку було б визнання її дитиною померлих названих батьків, що дало б можливість виникнення у неї спадкових прав [4].

Варто погодитися з думками науковців, щодо доцільності введення граничного віку для особи, яка може бути сурогатною матір'ю, як це передбачено в законодавстві Республіки Білорусь та вирішення питань перебування потенційних батьків у шлюбі під час проходження програми ДРТ, а також чи може бути проведена дана програма для самотньої жінки, оскільки фактичної заборони в законодавстві немає [5, с. 190].

Таким чином, можна зробити висновок, що питання сурогатного материнства законодавчо врегульоване в Україні. З огляду на обсяг доповіді, ми не можемо зробити висновок про достатність урегульованості питання, що вивчається. Дана проблематика буде досліджуватись у подальших роботах. Можна констатувати, що в Україні сурогатне материнство законодавчо дозволяється та визначається перелік показань для сурогатного материнства.

Література

1. Гаврилевська О.О. Проблеми регулювання сурогатного материнства в Україні. URL : <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1030/>.
2. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>.
3. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ Міністерства охорони

здоров'я України від 09.09.2013 р. № 787. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13>.

5. Воронцова С. Н. О наследственных правах суррогатных детей. Бюллетень нотариальной практики. 2009. № 1. С. 2-4.

6. Головащук А. П. Правове регулювання допоміжних репродуктивних технологій. Часопис Київського університету права. 2013. Вип.2. С.189-191.

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство

Дар'я Єрьоменко

студентка 1 курсу ННІ права УДФСУ (м. Ірпінь)

Ольга Павлюх

ст. викладач кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права ННІ права УДФСУ (м. Ірпінь)

«Революція гідності» як суспільно-політичне явище у Новітній історії України

У сучасній науковій та публіцистичній літературі боротьба громадян України за свої права дістала назву „Революція гідності” (далі – Революція). Саме вона призвела до революційної трансформації суспільства та формування нової національної свідомості. Події кінця 2013 – початку 2014 р.р. стали прикладом небаченого досі стану громадсько-політичної мобілізації, яка сприяла суспільно-політичним змінам в Україні. Наслідки таких змін відображені у якості сучасного політичного режиму та у можливостях реалізації громадянами своїх прав та свобод.

Актуальність обраної теми визначається тим, що події, які відбулися під час Революції, мають велике значення для України та її громадян, а саме: подолання довготривалої невизначеності та встановлення європейської ідентичності українського суспільства. Вивченням Революції як суспільно-політичного явища займались українські та зарубіжні дослідники, а саме: А. Бондар, Л. Жужа, С. Квіт, А. Киридон, Т. Нагорняк, В. Рісч, Н. Нижник та інші. Але сучасний стан розвитку подій в нашій державі постійно нагадує про ці часи та потребує науково-теоретичного обґрунтування діяльності органів державної влади та суспільства.

Серед поглядів вчених на Революцію як суспільно-політичне явище поширеним є її розгляд як імпульсу, що породжує безліч процесів у Новітній історії України. Вона здійснила значний вплив на політичну та правову культуру суспільства, які є складовими загальної культури та активно формуються і проявляються у процесі політичного життя. А. Киридон називає це „продуктом політичної життєдіяльності людей, їх політичної творчості, який відбиває процес опанування суспільством, націями, класами, іншими соціальними спільнотами та індивідами політичних відносин” [1, с. 263]. Таким чином, можна стверджувати, що політична культура є спільною частиною існування двох соціальних систем: політичної та культурної. Логічно буде вважати, що з політичною культурою тісно пов'язана правова культура, у структурі якої закладений механізм правотворчої діяльності, а їх взаємна дія поширюється на такі елементи політичної системи, як держава, право, громадянське суспільство, що у своїй взаємодії розширюють вплив на всі сторони суспільного життя.

Революція як потужний вибух масового невдоволення владою вкорінилася у політико-правову сферу. Вона вплинула на консолідацію української політичної нації та на формування загальноукраїнської ідентичності [2, с. 263]. Вважається, що у даному контексті зазначені події в Україні пробудили у громадян держави почуття національної свідомості та стали основою становлення громадського суспільства.

Варто наголосити, що трансформації в політичній і правовій культурі відбулися не лише на рівні пересічних громадян, але і на рівні української еліти. Так, М. П. Требін, характеризуючи еліту, говорив, „що значну її частину складають представники „нової буржуазії”, які головним своїм завданням вважають знаходження „спільної мови” з представниками влади з метою конвертації влади у власність, а власності – у ще більшу владу. Влада існує сама по собі, суспільство – само по собі” [3, с. 140].

До Революції так звана „еліта України”, яка була при владі нав'язала суспільству систему цінностей, що була їй „зручною”: орієнтацію на цінності особистого споживання; зневагу до тих, хто не є елітою; стандарти подвійної моралі: з одного боку, влада проголошувала „високі” норми і цінності, а з другого – спрямовувала свої дії на досягнення власних вузькогрупових цілей; знищення моральних цінностей та інше. Тобто, у сучасному суспільстві побутує думка про те, що вступити у касту „еліти” можливо тільки завдяки

ігноруванню норм моралі [4]. Отже, така владна еліта так і не досягла чіткого формулювання національної ідеї та не змогла визначити стратегію суспільного розвитку і побудувати відповідну систему цінностей.

Вважається, що Революція стала початком процесу знищення цих негативних рис владної політичної еліти України. У громадянського суспільства розширилась можливість впливати на діяльність владної еліти та сприяти активним і якісним змінам самого складу правлячого класу, у тому числі висуваючи до його лав громадських активістів [5, с. 206].

Таким чином, під впливом Революції та на основі визнання європейських демократичних цінностей відбувається перетворення політично-правової культури і громадськості, і правлячої еліти. Вагомим досягненням за наслідками подій кінця 2013 – початку 2014 р. вважається єдність української нації та формування загальних підходів до подолання проблем, гуманізація права та розбудова демократії в Україні. Також, під впливом Революції значно активізувався процес переосмислення правових цінностей та формування правової культури демократичного суспільства.

Література

1. Ручка А. Ціннісна метаморфоза в ментальності громадян України під час надзвичайних подій 2014 р. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: зб. наук. Пр, 2014. Т. 1, С. 117–124.
2. Требін М. П. Політична культура: ретроспективний огляд концептуальних підходів. Вісн. Нац. ун-ту «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». 2013. №1 (15). С. 123–124.
3. Требін М. П. Політична культура сучасної владної еліти України. Вісн. Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. 2010. № 4. С. 137–145.
4. Бульбенюк С. Формування культури громадянськості українства в умовах розвитку «молодої демократії». *Studia Politologica Ucraino-Polona*. Житомир. 2015. С. 201–207.
5. Степаненко В. Громадянське суспільство і деінституціоналізація у постмайданній Україні. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін : зб. наук. пр. 2014.Т. 1, вип. 1 (15). С. 75–84.

3. Міжнародне публічне та приватне право
Олена Задосенко
*студентка 5 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)*

Загальна характеристика Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів*

Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція) – це міжнародна угода, підписана 2 лютого 1971 р. в місті Рамсар [1].

Для України дата правонаступництва – 29.10.1996 р.; дата набрання чинності конвенції для України – 15.11.1997 р. Законом України «Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів» [2] було визнано України правонаступницею Союзу РСР щодо участі в зазначеній конвенції.

Головна мета Конвенції - сприяти збереженню водно-болотних угідь, уключених до списку, а також, наскільки це можливо, раціональному використанню водно-болотних угідь на своїх територіях.

Сторони Конвенції підписали угоду, визнаючи взаємозалежність людини та її навколишнього середовища; беручи до уваги суттєві екологічні функції водно-болотних угідь як регуляторів водного режиму та як таких, що підтримують існування характерної флори й фауни, особливо водоплавних птахів; будучи переконаними в тому, що водно-болотні угіддя є ресурсом, який має велике економічне, культурне, наукове та рекреаційне значення, утрата якого б була б непоправною; бажаючи припинити дедалі більший наступ на водно-болотні угіддя та їхню втрату нині та в майбутньому; визнаючи, що водоплавні птахи під час своїх сезонних міграцій можуть перетинати державні кордони й, отже, повинні розглядатись як міжнародний ресурс; будучи впевненими в тому, що збереження водно-болотних угідь та їхньої флори й фауни може бути забезпечене шляхом поєднання далекоглядної національної політики зі скоординованою міжнародною діяльністю.

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

Однією з причин, чому для збереження водно-болотних угідь потрібна міжнародна угода, можна зазначити наступне:

деградація та зникнення водно-болотних угідь мають глобальний характер, бо велика кількість водно-болотних угідь розташовані на територіях декількох держав. Наприклад, водозбірний басейн Дніпра розташовано на території Росії, Білорусі та України; басейн Дунаю охоплює 14 країн Європи. Негативний вплив на водно-болотні угіддя однієї країни може поширюватися далеко за її межі. Збереження багатьох видів тварин, перш за все мігруючих риб та птахів, потребує скоординованих зусиль багатьох країн. Рамсарська конвенція, є загальносвітовою платформою для співпраці, забезпечує координацію зусиль багатьох держав щодо збереження та відновлення водно-болотних угідь, створення єдиних методичних підходів до цього, стимулює обмін інформацією та розповсюдження екологічних знань. Станом на 2010 рік до Рамсарської конвенції приєдналося 160 країн світу [3].

Для цілей цієї Конвенції водно-болотними угіддями є райони маршів, боліт, драговин, торфовищ або водойм - природних або штучних, постійних або тимчасових, стоячих або проточних, прісних, солонкуватих або солоних, - зокрема морські акваторії, глибина яких під час відпливу не перевищує шести метрів. Водоплавними птахами визначаються птахи, які екологічно залежать від водно-болотних угідь.

Сторонами Конвенції передбачається створення списку угідь.

Кожна Договірною Сторона сприяє збереженню водно-болотних угідь і водоплавних птахів шляхом створення природних резерватів на водно-болотних угіддях незалежно від того, включено їх до списку чи ні, і забезпечує належний нагляд за ними.

Постановою Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р . № 1287 «Про порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» [4] було затверджено порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення з метою реалізації положень Закону України «Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів».

Рамсарська конвенція відіграє надзвичайну важливу роль у сфері охорони водно-болотних угідь та водоплавних птахів у світовому масштабі. Україна є також членом даної Конвенції і містить

водно-болотні угіддя міжнародного значення відповідно до вимог та критеріїв Рамсарської конвенції.

Література

1. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів

від 02.02.1971 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_031.

2. Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів: Закон України від 29.10.1996 р. № 437/96- ВР . URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/437/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Рамсарська конвенція. Міністерство екології та природних ресурсів. URL:

<http://pzf.menr.gov.ua/%D0%BE%D1%84%D1%96%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE-%D0%B2%D0%B8%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%96-%D1%80%D0%B0%D0%BC%D1%81%D0%B0%D1%80%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%8E-%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%86%D1%96%D1%94%D1%8E.html>.

4. Постанова Кабінету Міністрів України від 29.08.2002 р . № 1287 «Про порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1287-2002-%D0%BF>.

3. Міжнародне публічне та приватне право

Юрій Іванець

студент-магістрант факультету

аграрного менеджменту

НУБіП України (м. Київ)

Правове регулювання експортних операцій в Україні*

Закон України "Про зовнішньоекономічну діяльність" [1] зазначає, що враховуючи, що однією з засад реалізації державного

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

суверенітету України є її самостійність при здійсненні та регулюванні зовнішньоекономічних відносин, бажаючи всебічного розвитку економічних відносин з іншими державами на взаємовигідній основі, маючи на меті запровадити правове регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво регулює низку питань та дає визначення основним термінам, застосовуваним у практиці зовнішньоекономічної діяльності, закріплює основні принципи і правила здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Також вищезазначений Закон визначає коло суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, їх права та обов'язки; дає перелік можливих видів зовнішньоекономічної діяльності, законодавчо закріплює регулювання зовнішньоекономічної діяльності, регулює економічні відносини України з іншими державами та міжнародними міжурядовими організаціями; захищає права та інтереси держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, зумовлює відповідальність України як держави і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності при порушенні ними Законів України чи обов'язків, пов'язаних з виконанням контракту, а також визначає застосовувані до них санкції [2].

Необхідною умовою перетинання митного кордону України при експорті продукції є виконання певних митних формальностей, порядок здійснення яких регулюється Митним кодексом України [3].

Статтю 70 Митного кодексу України встановлено, що експорт (остаточне вивезення) та реекспорт є одними з митних режимів.

Відповідно до статті 82 Митного кодексу України експорт (остаточне вивезення) – це митний режим, відповідно до якого українські товари випускаються для вільного обігу за межами митної території України без зобов'язань щодо їх зворотного ввезення.

Рееспорт кодексом визначається, як митний режим, відповідно до якого товари, що були раніше ввезені на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивозяться за межі митної території України без сплати вивізного мита та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Главою 15 Митного кодексу України визначаються умови поміщення товарів у митний режим експорту та митний статус товарів, поміщених у режим експорту.

При цьому, товари, поміщені у митний режим експорту, втрачають статус українських товарів з моменту їх фактичного

вивезення за межі митної території України. Товари, що знаходяться за межами митної території України, втрачають статус українських товарів з моменту поміщення їх у митний режим експорту.

Здійснення платежів у іноземній валюті регулюється Декретом Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 р. в редакції від 04.10.20018 р.

При виборі базисних умов постачання підприємства використовуються правила ІНКОТЕРМС-2010 [5], згідно з якими існують 11 базисних умов постачання, які відрізняються за обов'язками, які несуть контрагенти. Варто зазначити, що на сайті Законодавство України Верховної Ради України зазначено, що Incoterms® є зареєстрованою торговельною маркою Міжнародної торгової палати (International Chamber of Commerce, ICC та Верховна Рада України не має письмового дозволу на відтворення чи копіювання документа.

Але можна знайти текст Офіційних правил тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати в редакції 2000 р. [6]. Метою Інкотермс є забезпечення єдиного набору міжнародних правил для тлумачення найбільш уживаних торговельних термінів у зовнішній торгівлі. Таким чином можна уникнути або, щонайменше, значною мірою скоротити невизначеності, пов'язані з неоднаковою інтерпретацією таких термінів у різних країнах.

З огляду на зазначене, можна дійти висновку, що правове регулювання експортних операцій в Україні регулюються великою кількістю нормативних актів. Україна є активним учасником міжнародних торговельних відносин, саме тому вкрай необхідне забезпечення правовим регулюванням зазначеного питання, яке б надало змогу учасникам більш активно брати участь у міжнародних торговельних відносинах.

Література

1. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII. Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР), 1991, N 29, ст. 377.

2. Законодавче регулювання експортних операцій в Україні. URL : http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/zakon_v_sferi_zed/ukr/4876.html.

3. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст. 552.

4. Декрет Кабінету Міністрів України “Про систему валютного регулювання і валютного контролю” від 19.02.1993 р. в редакції від 04.10.20018 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

5. Інкотермс 2010. Введено в дію 01.01.2011 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_014.

6. Інкотермс. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів Міжнародної торгової палати в редакції 2000 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988_007.

5. Цивільне право та процес

Каріна Ільченко

студентка 3 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)

Загальна характеристика договору роздрібної торгівлі: правова природа та історичний розвиток прав споживачів*

Права споживачів є невід’ємною частиною загальних прав людини. Вагомість цих прав передбачено основним законом нашої держави, Конституцією України. Саме стан справ у сфері захисту прав споживачів, їх практичної реалізації є критерієм, за яким оцінюється рівень демократичного розвитку будь-якої держави та суспільства в цілому, і тому забезпечення прав споживачів стає однією з основоположних цінностей у суспільстві. Однак правове регулювання договірних відносин купівлі-продажу за участю споживачів потребує вдосконалення.

Відсутність доступної, достовірної та необхідної інформації, у тому числі відомостей про гарантійні зобов’язання, найменування та місцезнаходження підприємства, дату його виготовлення, артикул, модель, склад сировини та інших даних, суттєво порушує права споживачів. Ненадання інформації про сертифікацію товарів, які підлягають обов’язковій сертифікації в Україні, та невідповідність товарів вимогам нормативних документів позбавляє споживачів можливості обрати не лише необхідний, а й безпечний товар [4, ст. 17].

Відбуваються порушення прав споживачів при придбанні товарів через засоби масової інформації, коли придбані товари виявляються

---

* Науковий керівник – завідувач кафедри цивільного та господарського права, доктор юридичних наук, доцент Піддубний О. Ю.

неефективними, а повернути кошти споживачам у більшості випадках не вдається. Також порушуються їхні права у сфері електронної комерції, наприклад, коли споживачі замовляють один товар, проте отримують інший.

Аналіз судової практики дає змогу констатувати факт порушення прав споживачів при придбанні товарів за договором роздрібної купівлі-продажу, що призводить до погіршення рівня життя кожного громадянина. Забезпечення належної законодавчої регламентації прав споживачів за таким договором дасть можливість споживачам купувати та використовувати товари, які будуть безпечними й необхідними для їх життєдіяльності.

Права споживачів є складовою частиною прав людини і громадянина. В країнах з розвинутою економікою, споживач посідає провідне місце. Ця значимість підкреслюється в Основному Законі нашої держави, Конституції України, де зазначено, що «Держава захищає права споживачів, здійснює контроль за якістю і безпечністю продукції та усіх видів послуг і робіт, сприяє діяльності громадських організацій споживачів» [1, ст. 141].

Варто зазначити, що права споживачів потребували уваги починаючи з часів, коли виникли торгові відносини між людьми. Це підтверджується продажом неякісних товарів. Наприклад, в Австрії у XV ст. за продаж прокислого або розбавленого молока, продавця примушували випивати все неякісне молоко.

У Франції у XVI ст. покупці протухлих яєць мали право закидати ними продавця, також заборонялося продавати вино з додаванням води та неприйнятним було обважувати продавців при купівлі зерна [2, с.18].

Важливим залишається той факт, що якість товарів посідала провідне місце і була обов'язковим елементом при купівлі-продажу будь-яких товарів.

Зокрема, США стали першою країною, яка впровадила ефективний контроль за якістю продукції. В 1883 році було створено Хімічне бюро Департаменту сільського господарства США, де проводилося дослідження у сфері фальсифікації продукції. Також почали активно розвивати наукову методику аналізів, які стали основою захисту продуктів та ліків від фальсифікації. Одночасно розробляються юридичні процедури та техніка інспектування, що застосовувалися у судових справах [3, с.21].

У результаті боротьби демократичних сил в останні 40-50 років у Франції та в інших зарубіжних країнах стало формуватися споживче право. У французькій юридичній літературі воно розглядається іноді як галузь права, яка регламентує відносини, пов'язані із споживанням, незалежно від того, про яке споживання, виробниче або особисте, йде мова

Було прийнято закон, який врегулював відносини в сфері захисту споживачів при придбанні товарів через мережу Інтернет, що свідчить про належний рівень розвитку інноваційного бізнесу, в тому числі електронної комерції в нашій державі, а також нагальної потреби в регулюванні правовідносин між споживачами та продавцями при придбанні товарів через мережу Інтернет. Відповідний нормативно-правовий акт прирівнює електронні договори до письмових, надає визначення термінів, що застосовуються в сфері електронної комерції, забезпечує права споживачів в сфері електронної комерції, зокрема прямий доступ до інформації, визначає права та обов'язки сторін, їх правовий статус та наближає українське законодавство до європейського.

Література

1. Конституція України від 26.06.1996 р. № 254к/96–ВР // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30 — Ст. 141.
2. Захист прав споживачів: соціально-правовий аспект : [монографія] / А.А. Мазаракі, О.М. Язвінська, Л.В. Ніколаєва, Н.В. Притульська. — К. : КНТЕУ, 2002. — 312 с.
3. Закон України «Про ліцензування видів господарської діяльності» від 02.03.2015 № 222-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/222-19/page?text=%F2%EE%F0%E3#w11>
4. Агафонова Н.Н. Договор розничной купли-продажи: права потребителей / Н.Н. Агафонова // Закон. — 2005. — № 5. — С. 15–18.

Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні: переваги та недоліки впровадження*

У теорії кримінального права склалася загальноприйнята точка зору, що суб'єктом злочину може бути фізична особа. Разом із тим, вже багато років триває дискусія щодо встановлення кримінальної відповідальності юридичних осіб. Останнім часом така дискусія активізувалася, головним чином у зв'язку з підписанням Україною низки міжнародно-правових актів, які покладають на їх учасників обов'язок встановити кримінальну відповідальність юридичних осіб за деякі посягання.

В Україні було зроблено декілька спроб запровадити кримінальну відповідальність юридичних осіб. Так, вперше на законодавчому рівні пропонувалося ввести кримінальну відповідальність юридичних осіб ще у проекті Кримінального кодексу України, який розроблявся у 1993 році Комісією Верховної Ради України з питань правопорядку та боротьби із злочинністю, але так і не був схвалений.

Другою спробою запровадити кримінальну відповідальність юридичних осіб став Закон «Про відповідальність юридичних осіб за вчинення корупційних правопорушень» який теж не був реалізований на практиці.

На даний момент, кримінальна відповідальність юридичних осіб встановлена у Нідерландах, Португалії, Фінляндії, Китаї, США, Канаді, Великій Британії, Шотландії, Данії, Люксембургу.

Варто зазначити, що про доцільність впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб свідчать такі факти: це ефективний метод боротьби з корпоративною злочинністю, оскільки значна кількість таких злочинів вчиняються юридичними особами; притягувати до кримінальної відповідальності виключно фізичних осіб за дії, які вони вчиняють у рамках компаній і своїх посадових обов'язків, несправедливо і це не дозволить досягнути бажаного результату, адже структурні недоліки в організації не зникнуть, якщо

---

* Науковий керівник – старший викладач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України Ковальова С. С.

одного з її співробітників буде засуджено; – притягнення юридичної особи до кримінальної відповідальності є економічно вигідним, оскільки на юридичну особу може бути накладено штраф, який значно перевищує максимальний розмір штрафу для індивіда.

Так, змінами внесеними до кримінального законодавства України до юридичних особи за вчинення злочину невеликої тяжкості може застосовуватися штраф у розмірі від п'яти до десяти тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян. Для порівняння штраф, що застосовується до фізичної особи за вчинення такого злочину не може перевищувати трьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Т. С. Батраченко обґрунтовуючи недоцільність введення кримінальної відповідальності юридичних осіб приводить такі аргументи.

По-перше, можливість накладення кримінального покарання на юридичну особу без доведення факту наявності її вини у вчиненні злочину суперечить положенням ст. 62 Конституції України, відповідно до якої особа не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вини не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Наявність вини – обов'язкова умова притягнення особи (фізичної чи юридичної) до кримінальної відповідальності. Юридична особа, як штучне утворення, не наділена психікою, інтелектуальними і вольовими ознаками, відповідно, не може почуватися винною. Отже, довести наявність у її діях вини неможливо. Саме тому неможливо і притягнути до кримінальної відповідальності юридичну особу. По-друге, введення кримінальної відповідальності юридичної особи суперечить також положенням ст. 2 КК України, відповідно до якої підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, що містить склад злочину. Юридична особа самостійно не вчиняє і не може вчинити злочин, адже відповідно до ст. 11 КК України злочин – суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), учинене суб'єктом злочину. Юридична особа не є суб'єктом злочину й не може вчиняти винних діянь (оскільки не володіє ні волею, ні психікою), отже, немає й підстав для притягнення її до кримінальної відповідальності.

Таким чином, погоджуючись із думкою більшості вчених у галузі кримінального права, слід зазначити, що питання притягнення до відповідальності юридичних осіб має вирішуватися тільки за допомогою адміністративного й цивільного права України. Тому

криміналізація відповідальності юридичних осіб має бути більш обґрунтованою, а також мати належне узгодження з чинним законодавством.

Література

1. Кашкаров О. О. Передумови реформування Кримінального кодексу України та створення законодавства про кримінальні проступки / О. О. Кашкаров // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 236-241 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2009-1/09koopkp.pdf>
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. – № 25-26. – Ст. 131.
3. Батраченко Т. С. Визначення окремих проблемних питань щодо кримінальної відповідальності юридичних осіб / Т. С. Батраченко // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2013. – № 2. – С. 97-101. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vamsup_2013_2_16.pdf
4. Гуменюк О. В. Інститут кримінальної відповідальності юридичних осіб як тенденція розвитку сучасного права : [Електронний ресурс] / О. В. Гуменюк. – Режим доступу : <http://iconf.org.ua>.
5. Мозгова В. А. Про перспективи запровадження в Україні інституту кримінальної відповідальності юридичних осіб / В. А. Мозгова, Д. В. Ульянов // Проблеми впровадження кримінальної відповідальності юридичних осіб : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (1-14 квітня 2013 р., Харків) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ivpz.org/nternet-konferents-ya-2013>

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство

Ільченко Каріна

*студентка 3 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Погляди М.П. Драгоманова щодо особливостей розвитку суспільства*

Михайло Петрович Драгоманов – видатний український мислитель, історик, політолог, публіцист, етнограф, літературний

---

* Науковий керівник – доцент кафедри теорії та історії держави і права НУБіП України, кандидат історичних наук Л.С.Протосавицька

критик. Відомий український вчений, який дев'ятнадцять років свого життя змушений був провести за кордоном.

М.П. Драгоманов вважав, що українці є великим європейським народом зі своєю самобутньою культурою та історією і мають історичне право на своє національно-державницьке існування. А тому, на думку вченого, дуже важливо було показати своєму народу його власну історію і водночас поставити «українське питання» в Європі.

Центральне місце в суспільних поглядах Драгоманова посідає ідея поступу: вищого ступеня соціальної справедливості та духовної культури. Обґрунтування її вчений вважав найважливішим досягненням європейської науки.

Функції держави, що є за Драгомановим чимось чужим і не притаманним для людства, у суспільстві “вільних індивідів” має виконувати “товариство-товариств”, що утворюється з ініціативи самих таки “індивідуальних особистостей”. Найближчим до свого ідеального соціального устрою Драгоманов бачив швейцарські кантони.

Щодо втілення своїх суспільних ідей у життя, то вчений виступав противником загальної соціальної революції, котра не могла би на його думку витворити новий лад суспільного життя. Надія на соціальну революцію, вважав мислитель, веде у глухий кут. “Не революція, еволюція” – було девізом Драгоманова. Новий суспільний устрій повинен органічно та поступово сформуватися із попередніх йому ладів.

Своєрідність М. Драгоманова як прогресивного політичного і громадського діяча полягає у його широкому підході до такого важливого поняття, як „конституціоналізм”.

Драгоманов тлумачив конституціоналізм, опираючись на такі чинники: політична свобода суспільства і особистості, що реалізувалася через народне представництво у центрі, самоуправління на місцях, дотримання прав і свобод людини.

З огляду на історичну перспективу і розвиток нинішньої суспільно-політичної ситуації у світі, Драгоманов вважав, що пріоритетними важелями для формування суспільних відносин мають бути основні права людини – свобода думки й слова, зборів та коаліцій, толерантність до політичних та релігійних переконань.

Підсумовуючи, слід зазначити, що вбачаючи оптимальним варіантом суспільства спільноту асоціацій вільних особистостей, зі щонайменшими елементами примусу і на федералістських засадах,

Драгоманов такий соціальний устрій не уявляв без “повної особистої волі” кожного окремого індивіда, та ідеї поступу на основі еволюції, як необхідної умови встановлення “справедливого ладу”.

Література

1. Драгоманов М.П. Вибране. – К.: Либідь, 1991. – С. 376-377.
2. Горський В.С. Історія української філософії. Курс лекцій. – К.: Наук. думка. 1997. – С. 181.
3. Франко І. Суспільно-політичні погляди М. Драгоманова. – К., Наук. думка, 1986. – Т. 45.
4. Слюсаренко А.Г., Томенко М.В. Історія української конституції. – К., 1993.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Максим Казанак

*Національний університет біоресурсів
і природокористування України*

Проблематика створення антикорупційного суду в Україні*

Корупція є однією з найбільших проблем українського суспільства, на боротьбу з якою докладено найбільше зусиль. На противагу корупції, було створено такі органи, як Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Поряд з тим, в нагоді може стати Вищий антикорупційний суд, якщо дійсно його буде створено. Але з іншої сторони, антикорупційний суд являє собою досить дискусійне питання, в контексті законності та неупередженості прийнятих ним рішень. Ідея створення антикорупційних судів вперше постала в рекомендаціях Організації Економічного Співробітництва та Розвитку як одна зі складових антикорупційного реформування України в цілому.

Створення Вищого антикорупційного суду, згідно законопроекту №7440 включає в себе ряд проблем, зокрема це питання щодо самої реалізації спеціалізованих судів, що фактично в подальшому може ізолювати органи, які зараз виконують функцію протидії корупції [1].

Наступним фактором слід назвати саме процес обрання на посаду судді у Вищого антикорупційного суду. Як вважає екс-заступник

---

* Науковий керівник – доцент кафедри цивільного та господарського права, кандидат юридичних наук, Гасвець М.В.

генерального прокурора Віталій Касько, дана процедура буде здійснюватися так само, як і обрання суддів Верховного суду. Ви знаєте, що у громадянського суспільства, у західних партнерів були питання до того, яким чином проводився цей конкурс, з цього приводу досі точаться дебати. Так от пропонується, щоб замість Громадської ради доброчесності в процесі добору суддів антикорупційного суду брав участь вже Громадська рада міжнародних експертів, проте його висновки будуть мати лише рекомендаційний характер. Тобто та ж сама Вища кваліфікаційна комісія суддів, Вища рада правосуддя будуть приймати власні рішення і не будуть жодним чином пов'язані висновком цих міжнародних експертів. За великим рахунком ми отримуємо щось дуже подібне до того, як проходив конкурс у Верховний суд.

Не менш важливим чинником, являється те, що якщо виконувати ці вимоги, які передбачає закон, створення такого суду за найкращим сценарієм можливо десь навесні наступного року, тобто вже після виборів президента і, можливо, перед виборами до парламенту. І невідомо, яка взагалі тоді буде ситуація, як зміниться політична влада в Україні і потрібен буде комусь антикорупційний суд», – вважає Касько [2].

Проект згадуваного закону передбачає особливі вимоги до кандидатів у судді антикорупційного суду. Слід відмітити, що претенденти на посаду судді з питань протидії корупції, не тільки повинні мати бездоганну репутацію та високі професійні якості, але й володіють спеціальними навичками, необхідними для розгляду кримінальних справ, пов'язаних з корупцією. Пошуки таких кандидатів забезпечуються допоміжними «консультативними» органами (Вища кваліфікаційна комісія суддів, Рада громадянської чесності, Вища рада юстиції) [3, с.20].

На сьогоднішній день Вища кваліфікаційна комісія суддів обрала 6 кандидатів до Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ), яка сприятиме у проведенні конкурсного добору суддів до Вищого антикорупційного суду.

Відповідно до частини 1 статті 9 Закону України про Вищий антикорупційний суд утворюється Громадська рада міжнародних експертів строком на 6 років Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для сприяння їй у підготовці рішень з питань призначення на посаду суддів Вищого антикорупційного суду.

Проект закону №7440 нібито за зовнішніми ознаками відповідав раніше висловленим ідеальним обіцянкам, проте при детальному дослідженні набув зворотного функціонального призначення. Найбільше питань до процедури добору суддів. Автори законопроекту не вибрали жоден із запропонованих МВФ механізмів добору кандидатів, натомість впровадили власний, досить неефективний в контексті антикорупційних заходів. Зокрема, у фонді наполегливо радять українському уряду дослухатися до порад Венеціанської комісії та ввести до апарату суду представників міжнародних донорів України, які б мали змогу блокувати призначення не добросовісних суддів. До того ж консультативні повноваження вищезгаданих органів, що надають допомогу в процедурі відбору кандидатів в ідеалі мають набути вирішального значення у цьому процесі. Стосовно кількісного і якісного кадрового складу, вимоги до кандидатів передбачені законопроектом занадто вже завищені. І це ніби то добре, проте навряд чи знайдеться достатня кількість претендентів, що володіють всіма необхідними якостями. До того ж його кількісний склад у законопроекті не визначений - це питання вирішується на розсуд Державної судової адміністрації. Ряд цих та інших недоліків ускладнюють взагалі існування антикорупційного суду в реальності, принаймні суду, який би дійсно функціонально відповідав своїй назві. В певних аспектах проект спеціалізованої антикорупційної гілки судової системи є придатним для використання, проте, цих моментів вкрай мало.

Беручи до уваги зарубіжний досвід, а саме країни, де вже працюють антикорупційні суди, зокрема Словаччина, Норвегія, Філіппіни, Індонезія та ін., судді спеціалізованих антикорупційних судів у статусі прирівнюються до суддів загальної юрисдикції, аналогічного рівня та проходять подібні процедури відбору. За загальним правилом до юрисдикції спеціалізованих антикорупційних судів безпосередньо входять не лише корупційні злочини, вони розглядають й інші тяжкі злочини (Хорватія) або ж справи про організовану злочинність (Болгарія). В окремих країнах юрисдикція антикорупційних судів поширюється лише на високопоставлених державних службовців (Філіппіни).

Проект Закону «Про Вищий антикорупційний суд» вимагає доопрацювання, а точніше - переопрацювання, а парламентарі відчують гостру необхідність підвищення рівня правосвідомості, бо

ж Україна досі сподівається отримати ліки від хвороби, що в народі іменується корупцією.

Література

1. Проект Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» №7440 від 22.12.2017р.

2. Касько В. Прийнятий Верховною Радою у першому читанні законопроект №7440 «Про Вищий антикорупційний суд» має як мінімум три істотних недоліки. [Електронний ресурс] — Режим доступу: https://zik.ua/news/2018/03/10/kasko_nazvav_try_klyuchovi_pr oblemy_u_stvorenni_antykoruptsiynogo_sudu_1282087

3. International Monetary Fund Ukraine: Letter of Intent. Memorandum of Economic and Financial Policies.. Kyiv. March 2. 2017.

6. Сімейне право, житлове право

Максим Касаткін

*студент 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей у цивільному та сімейному законодавстві*

Неналежне виконання батьківських обов'язків або їх невиконання взагалі нажаль поступово стає життєвими реаліями та взагалі нормальним явищем, що, в свою чергу, нічого хорошого про ситуацію в країні не говорить.

В законодавстві України чітко закріплено обов'язки батьків щодо виховання дітей Законом України “Про охорону дитинства” визначено, що батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці .

Обов'язки батьків висвітлені в ст. 150 Сімейного кодексу України, згідно якої батьки зобов'язані: виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

свого народу, своєї Батьківщини; піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя та поважати дитину.

За невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей батьки можуть бути притягнені до різних видів юридичної відповідальності.

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей, - тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного (17 грн.) до трьох (51 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 184 КУпАП).

Ті самі дії, вчинені повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягнуть за собою накладення штрафу від двох (34 грн.) до чотирьох неоподатковуваних (68 грн.) мінімумів доходів громадян.

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх замінюють, або іншими особами, - тягне за собою накладення штрафу від шести (102 грн.) до восьми (136 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 180 КУпАП).

Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, - карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (стаття 166 ККУ).

Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб), - карається обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк (ч.1. ст.150 - 1 ККУ).

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, - карається штрафом від ста (1700 грн.) до двохсот (3400 грн.) неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років (ч.1. ст. 164 ККУ).

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, - карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років (ч.1. ст. 304 ККУ).

Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей, не забрали дитину з пологового будинку, жорстоко поводяться з дітьми, є хронічними алкоголіками чи наркоманами, вдаються до експлуатації дитини, примушують до жебракування та бродяжництва (ст. 164 СКУ).

Злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти також може бути підставою для позбавлення батьківських прав (ст. 47 Закону України «Про загальну середню освіту»).

Шкода, завдана малолітньою особою (яка не досягла чотирнадцяти років), відшкодовується її батьками (усиновлювачами) або опікуном чи іншою фізичною особою, яка на правових підставах здійснює виховання малолітньої особи, - якщо вони не доведуть, що шкода не є наслідком несумлінного здійснення або ухилення ними від здійснення виховання та нагляду за малолітньою особою. Батьки зобов'язані відшкодувати шкоду, завдану дитиною, щодо якої вони були позбавлені батьківських прав, протягом трьох років після позбавлення їх батьківських прав, якщо вони не доведуть, що ця шкода не є наслідком невиконання ними своїх батьківських обов'язків.

У разі відсутності у неповнолітньої особи (з 14 до 18 років) майна, достатнього для відшкодування завданої нею шкоди, ця шкода відшкодовується в частці, якої не вистачає, або в повному обсязі її батьками (усиновлювачами) або піклувальником, якщо вони не доведуть, що шкоди було завдано не з їхньої вини.

У разі вчинення адміністративного правопорушення особою віком від шістнадцяти до вісімнадцяти років, якщо у неї відсутній самостійний заробіток, штраф стягується з батьків або осіб, які їх замінюють (ч. 2 ст. 307 КУпАП).

Враховуючи викладене вище, можна дійти висновку, що для притягнення до адміністративної відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за ч. 1 ст. 184 КпАП, достатньо їх винної протиправної поведінки. Покладення відповідальності у інших випадках можливе за умови встановлення не тільки всіх елементів, які характеризують правопорушення, вчинене батьками або особами, котрі їх замінюють, а й протиправної поведінки неповнолітнього, що полягала у певних

діях, наявності шкідливих наслідків, причинного зв'язку між його поведінкою і заподіяною шкодою, вини неповнолітнього. Оскільки у цих випадках для притягнення батьків або осіб, які їх замінюють, до адміністративної відповідальності недостатньо їх власної протиправної поведінки, а потрібно встановити факт вчинення правопорушення чи скоєння злочину їх дитиною, то підставою цієї відповідальності є не окремий юридичний факт, а їх сукупність — фактичний склад.

У висновку хочеться акцентувати увагу все ж на можливих варіантах вирішення проблеми позбавлення дітей батьківського піклування або ж позбавлення батьків батьківських прав що і призводить до вищезгаданого пункту.

Можливими методами боротьби з даною проблемою на думку автора можуть стати:

1. Підвищення рівню контролю з боку держави за виконанням батьками всіх покладених державою на них обов'язків та покращення з боку держави рівня гарантії дотримання всіх прав як батьків так і дітей.

2. Підвищення рівню економічної допомоги батькам зокрема неблагополучним сім'ям які нажаль також перетворюються у нормальне нажаль явище в Україні та світі.

3. Також одним із можливих методів боротьби з явищем неналежного виконання батьківських обов'язків може стати підвищення міри покарання.

Література

1. Логвінова М.В. Загальні положення цивільно-правової відповідальності батьків за правопорушення, вчинювані неповнолітніми. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Івано-Франківськ: Плай. 2001. Випуск V. С. 86-95.

2. Логвінова М.В. Новий погляд на підстави позбавлення батьківських право. Наше право. 2004. №2 (2 ч.). С.91-95.

3. Александрова Ю. Щодо визначення предмета доказування та кола доказів у справах про позбавлення батьківських прав. Наше право. 2015. №1 (1 ч.). С.31-35.

4. Красицька Л. Проблеми здійснення та захисту особистих та майнових прав батьків і дітей : дис. ... доктора юрид. н. / Л. Красицька. Вінниця, 2015. 496с.

Фактична помилка в кримінальному праві України та її значення для кримінальної відповідальності*

Фактична помилка - це неправильне уявлення особи про обставини, що утворюють об'єктивні ознаки конкретного складу злочину.

У теорії кримінального права переважно виділяють такі види фактичних помилок: помилка в ознаках об'єкта злочину (помилка в суспільних відносинах, помилка в предметі злочину, помилка в потерпілому від злочину); помилка в ознаках об'єктивної сторони злочину (помилка в засобах вчинення злочину, помилка в розвитку причинного зв'язку, помилка в суспільно небезпечних наслідках, помилка при "відхиленні в дії").

При помилці в родовому об'єкті:

а) скоєне кваліфікується як замах на заподіяння шкоди об'єкту, стосовно якого був спрямований умисел;

б) якщо обстановка вчинення злочину не давала можливості визначити родову належність об'єкта посягання, то скоєне кваліфікується як закінчений злочин - посягання на той об'єкт, якому фактично заподіяна шкода;

в) якщо виникає помилка в потерпілому як різновид помилки в родовому об'єкті скоєне кваліфікується за сукупністю: як замах на заподіяння шкоди об'єкту, стосовно якого був спрямований злочин, та закінчений злочин - посягання на той об'єкт, якому фактично заподіяна шкода.

Помилка в предметі має такі види:

1) помилка в предметі в межах однорідного посягання.

Така помилка на кваліфікацію не впливає. Це може мати значення при викраденні предмета злочину (наприклад при крадіжці), якщо завдається більш значна шкода, але це вже помилка в наслідках злочину, яка буде розглянута далі.

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

2) помилка в предметі в межах різнорідного посягання. Наприклад, особа викрадає крейду, але вважає, що це наркотичні засоби. Дії особи слід кваліфікувати як замах на викрадення наркотичних засобів (ч. 2 ст. 15, ст. 308 КК). Тобто, дії особи слід кваліфікувати як замах на злочин, який прагнула вчинити особа.

3) помилка на відсутній предмет.

Наприклад, особа проникає в магазин для викрадення грошей, але вони були здані в банк і тому особа не змогла реалізувати свій умисел.

Такі дії кваліфікуються як замах на злочин, який прагнула вчинити особа.

Помилка в потерпілому полягає в тому, що суб'єкт, бажаючи заподіяти шкоду одній особі, у результаті помилки заподіює шкоду іншій особі. Так, винна особа з метою помститися знайомому вбиває, як він вважає, саме його. Враховуючи що злочин відбувся вночі, злочинець помилився і вбив зовсім іншу особу, а не свого знайомого.

Такого роду помилка не впливає на кваліфікацію, тому що не стосується обставин, що були ознаками складу злочину.

Якщо виникає помилка в потерпілому як різновид помилки в родовому об'єкті дії винної особи слід кваліфікувати за спрямованості умислу як замах на злочин, який особа прагнула вчинити, і закінчений злочин, який особа насправді вчинила.

Можна виділити 2 підвиди помилок вчинення злочину з непридатними засобами:

1) вчинення злочину з абсолютно непридатними засобами. Абсолютно непридатними вважаються засоби, використання яких за будь-яких умов (обставин) не може привести до закінчення злочину, зокрема настання суспільно небезпечних наслідків (наприклад, спроба отруїти людину водою, зібраною на кладовищі, яку особа помилково вважає отрутою).

При цьому особа через свою повну неосвіченість не розуміє, що ці засоби не можуть завдати шкоди іншій особі або використовує забобонні засоби (ворожба, закляття) і тому вона не може бути притягнута до кримінальної відповідальності.

2) вчинення злочину з відносно непридатними засобами. Відносно непридатні ті засоби, які лише за даних конкретних обставин не можуть привести до виконання задуманого (наприклад, спроба вчинити вбивство з вогнепальної зброї (автомата), яка виявилась несправною (зіпсованою).

Тобто, в таких ситуаціях дії особи слід кваліфікувати як замах на злочин, який вона прагнула вчинити.

Під помилкою у розвитку причинового зв'язку слід розуміти неправильне уявлення винної особи про дійсний розвиток причинового зв'язку між суспільно небезпечним діянням та злочинними наслідками.

Помилка особи саме в деталях розвитку причинового зв'язку на кваліфікацію не впливає.

Помилка особи в загальних рисах причинового зв'язку впливає на кваліфікацію злочину (на визначення форми вини, стадії вчинення злочину і відповідальності).

Помилка особи щодо кількісної характеристики наслідків на кваліфікацію вчиненого не впливає, якщо ця помилка не виходить за встановлені законодавцем межі при вчиненні певного злочину.

Так, у примітці до ст. 185 КК установлений великий розмір матеріальної шкоди - якщо вона в двісті п'ятдесят і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. Тобто розмір шкоди, що перевищує цю суму, але не більше 600 неоподатковуваних мінімум доходів громадян (особливо великий розмір) розглядається як великий і на кваліфікацію не впливає.

Якщо особа бажала завдати більш тяжкої шкоди, але збитки, які настали є менш тяжкими, то діяння особи слід розглядати як замах на завдання більш тяжкої шкоди.

Помилка в якісній характеристиці наслідків, тобто помилка в характері шкоди, може полягати в непередбаченні шкоди, що фактично настала, і, навпаки, у передбаченні шкоди, що не наступила.

Якщо відповідальність за бажану і реально заподіяну шкоду передбачена однією й тією самою нормою Особливої частини КК, тобто якщо об'єкти співпадають, то скоєне кваліфікується за фактичними наслідками, оскільки закінчений злочин охоплює замах на злочин. Така кваліфікація можлива при умові, що вина стосовно "відхиленої дії" також умисна.

В ситуації, коли відповідальність за бажану та реально заподіяну шкоду передбачена різними нормами Особливої частини КК, тобто коли об'єкти посягання не є тотожними, скоєне кваліфікується за сукупністю: як замах на бажаний результат і закінчений фактично виконаний злочин.

Література

1. Комаров О. Д. Фактична помилка в кримінальному праві України та її значення для кримінальної відповідальності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08 / О. Д. Комаров ; кер. роботи В. І. Тютюгін ; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Харків, 2015. 20 с.
2. Якушин В.А. Ошибка и ее уголовно-правовое значение / В.А. Якушин. Казань: Издательство Казанского университета, 1988. 128 с.
3. Якушин В.А. Субъективное вменение и его значение в уголовном праве. Тольятти: ТолПИ. 1998. 296 с.
4. Кириченко В.Ф. Значение ошибки по советскому уголовному праву. М.: Издательство АН СССР. 1952. 95 с.

5. Цивільне право та процес

Максим Касаткін

*студент 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет*

Щороку в Україні зростає зростає кількість людей, що створюють об'єкти інтелектуальної власності та користуються захистом своїх прав на ці об'єкти. Проте слід наголосити на проблемах правового регулювання авторського права, адже, ретельно розроблене законодавство дає гарантію на захист та дотримання встановлених правил діяльності такої сфери як авторське право.

Але, основною проблемою законодавства України, що захищає авторські права, є невідповідність до сьогоденних реалій. Якщо взяти до уваги Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року, ми не побачимо положень захисту авторських прав в мережі Інтернет.

Також як автор вважає дане питання є актуальним саме на території України оскільки низький рівень соціально-економічного розвитку держави спонукає людей на правопорушення у сфері авторського права.

Що ж до особливостей порушень в сфері авторське право, то слід наголосити, хоча законотворці підходять до нормотворчої

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

діяльності з завданням максимально звузити коло можливостей для неправомірних дій, тоді як суб'єкти, що здійснюють неправомірні дії, керуються висловом: «Дозволено те, що не заборонено». У випадку з авторським правом, можна чітко прослідкувати відсутність норм захисту авторських прав в мережі Інтернет. Навіть, дотримання вимог частини 3 статті 11 Закону України «Про авторське право та суміжні права» (знак авторського права як гарантія захисту авторських прав), не дає гарантій захисту від порушення права в мережі інтернет.

Коваленко Є.В. вважає дане питання досить актуальним та зазначає у своїй праці: “У наш час, коли комп'ютерні і мережеві технології з кожним днем переходять на новий технологічний рівень розвитку, Інтернет та інформація, що в ньому міститься, стали невід'ємною частиною життя сучасного суспільства. На сьогодні існує чимало проблем, пов'язаних з порушенням прав на використання об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті. Однією з причин вказаного є полегшення доступу до цих об'єктів через поширення комп'ютерних комунікацій, що могло б бути виключно позитивним явищем, адже надало нові можливості для розвитку і доступу до освіти, духовного, культурного та УДК інтелектуального розвитку. Проте, користувачі мережі далеко не завжди обмежуються даними цілями, і дедалі частішають випадки зловживання комп'ютерними комунікаціями і порушення прав третіх осіб в Інтернеті. Необхідно зауважити, що Інтернет є загальнодоступним інформаційним простором глобального характеру, котрий не має єдиного централізованого керування, єдиного власника та відокремленого майна, і саме цим ставить під загрозу авторські та суміжні права.”

Процев'ят А. Ю. розглядає у своїй праці деякі правові механізми захисту авторського права і суміжних прав в Інтернеті, що застосовуються на міжнародному рівні.

У Франції Національна асамблея нещодавно прийняла закон, що дозволить примусово закрити доступ до Інтернету порушникам прав інтелектуальної власності у Мережі. Для дотримання авторських прав в Інтернеті буде введена трикрокова система контролю. Спочатку користувача, який нелегально завантажує або розміщає файли у Мережі, попереджатимуть по e-mail, потім йому відправлять лист за місцем проживання. Якщо ж це не подіє на порушника, то державні органи матимуть право відключити порушника від Мережі.

Ефективність дії даного закону проявилася лише в середині країни, але не за її межами, так, наприклад, три найбільші французькі

видавництва (Gallimard, Flammarion і Albin Michel) подали позов до суду на корпорацію Google за неправомірну публікацію відсканованих версій їх книг з вимогою сплатити 9 800 000 євро.

Корпорація Google подала зустрічний позов, так як вважала, що діяльність Google Books не суперечила французьким і міжнародним законам з охорони авторського права, більше того, ці дії сприяли збільшенню не тільки читацької аудиторії, але і прибутку самих видавництв та авторів [2].

У Німеччині система “трьох попереджень” працює досить успішно і дієво про що свідчить статистика, за 2012 рік з 650 користувачів, попереджених наглядовою організацією про порушення, лише 44 наважилися повторно завантажити піратський контент. І все ж щодо 60 осіб було вжито заходи судового реагування. Долю таких “рецидивістів” вирішував суд – офіційна “норма” вироку за такі порушення – до місяця позбавлення доступу в Інтернет або штраф у розмірі 1 500 євро .

У Канаді існує практика застосування спеціальних засобів захисту авторського права та суміжних прав у мережі Інтернет, зокрема, для врегулювання відносин у пірингових системах обміну файлами. Дана система передбачає надходження провайдеру повідомлення від суб'єкта авторського права про те, що абонент зробив доступними або завантажив до системи обміну файлами контент із порушенням прав .

Закон США «Про авторське право у цифровому тисячолітті» (Digital Millennium Copyright Act - DMCA) встановлює механізм припинення доступу до матеріалів, щодо яких існує підозра у порушенні авторського, а також схему відповідальності провайдера за порушення авторського права в мережі Інтернет. Відповідно до DMCA суб'єкти права можуть вимагати видалення об'єктів авторського права і суміжних прав, стосовно яких існує підозра щодо їх розміщення без дозволу вказаних суб'єктів.

Отже на прикладі іноземних держав ми бачимо що дану проблему можна досить легко вирішити. Проте в Україні також прослідковуються позитивні зрушення в даній сфері, зокрема: Нещодавня закриття найбільших піратських ресурсів в Україні. Станом на 5 жовтня 2015 року в Україні було створено міжрегіональний орган НПУ який входить до структури кримінальної поліції НПУ та відповідно до законодавства здійснює реалізацію держаної політики у сфері боротьби із кіберзлочинністю. До її функцій входить і сфера

інтелектуальної власності а саме запобігання піратства (незаконне розповсюдження) та кардширінгу (надання незаконного доступу).

А також прагнення нашої держави розвиватися як європейська демократична держава дає надію на швидке вирішення проблемних моментів в законодавстві щодо дотримання авторського права в інтернеті.

Література

1. Еннан Р. Проблеми правової охорони інтелектуальної власності. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 10. С. 42-50.

2. Капіца Ю., Рассомахіна О. Спеціальні механізми захисту авторського права і суміжних прав в Інтернеті. *Інтелектуальна власність*. 2012. № 4. С. 12-19.

3. Бойченко А. Защита авторского права и смежных прав в Интернете *Інтелектуальна власність*. 2012. № 5. С. 31-37.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Юлія Ковальчук

*студентка 5 курсу юридичного факультету
Академії праці, соціальних відносин і туризму (м. Київ)*

Переваги і недоліки нового закону «про валюту і валютні операції»*

Верховною Радою України 21 червня 2018 року було ухвалено Закон України «Про валюту і валютні операції» [1]. Закон був підписаний Президентом України, опублікований в газеті «Голос України» і набув чинності 7 липня. Діяти він почне через 7 місяців, після того як Національний банк України підготує всі нормативні акти для його ефективного функціонування.

З 1993 року і до цього часу підприємці працюють за Декретом Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [2]. Потреба в прийнятті нового нормативно-правового акту виникла вже давно, адже в Україні велика кількість підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності щорічно

---

* Науковий керівник – завідувач кафедри конституційного, адміністративного та господарського права Академії праці, соціальних відносин і туризму, доктор юридичних наук, доцент Оніщик Юрій Віталійович

проводять мільйони валютних операцій за застарілими вимогами та з чималою кількістю обмежень, коли для проведення кожної валютної операції доводиться збирати великий пакет документів та чекати певний термін. І частими були випадки, що Національний банк міг відмовити в проведенні операції.

Новий закон передбачає свободу проведення валютних операцій за принципом «дозволено все, що прямо не заборонено законом». Тобто, будь-які валютні операції між резидентами і між резидентами та нерезидентами в іноземній та національній валюті зможуть здійснюватися без обмежень.

Крім цього, найбільша зміна торкнеться нормативно-правової бази. Зараз норми, які стосуються валютного регулювання, закріплені у Декреті Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» і низці положень та правил Національного банку України. Зроблено те, що давно треба було зробити – зібрати в одному акті положення щодо регламентації валютних операцій. Це дозволить значно заощадити час при здійсненні валютних операцій і проведенні валютного регулювання.

Серед важливих нововведень варто зазначити про скасування індивідуальних ліцензій на валютні операції. Залишається всього два типи ліцензій на операції з валютою: банківська і валютна. Також скасовується обов'язкова реєстрація в Національному банку України залучених від нерезидентів кредитів і скасовується граничний 180-денний строк розрахунків за зовнішньоекономічними операціями. І послаблюються санкції за порушення валютного регулювання. Дані зміни повинні істотно спростити ведення бізнесу для підприємств-суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

На думку Голови Національного банку України Якова Смолія Закон «Про валюту і валютні операції» створить комфортні, прозорі та безпечні умови для ведення бізнесу в Україні і відкриє двері іноземним інвесторам. А українці отримають право інвестувати в цінні папери на глобальних ринках та розміщувати кошти на рахунках будь-яких банків світу [3].

Незважаючи на свою актуальність, ухвалення Закону «Про валюту і валютні операції» має і певні недоліки. Передбачається послаблення валютного контролю, але при цьому податковий тиск і тінізація підприємницької діяльності не зникають. Органам влади потрібно працювати над створенням сприятливого інвестиційного клімату, щоб не було відтоку капіталу.

У Законі передбачено, що за виникненні обставин, що загрожують стабільності банківської або фінансової системи держави, Національний банк України має право запровадити певні заходи захисту. Але при цьому, вичерпний перелік таких обставин, за який будуть застосовані заходи захисту, відсутній.

Попри те, що цей закон не ідеальний, він все ж таки відповідає сучасним реаліям у сфері валютного регулювання, на відміну від чинного законодавства, яке вже давно втратило свою актуальність. У цілому запропоновані зміни матимуть позитивне значення, особливо для бізнесу, що займається зовнішньоекономічною або інвестиційною діяльністю. Всі фінансові операції стануть простішими та здійснюватимуться швидше, зникнуть застарілі форми регулювання. Новий закон дозволить наблизити Україну до європейських стандартів. Це стимулюватиме економічне зростання країни та підвищить добробут її населення.

Література

1. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>.

2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю: Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.1993 р. № 15-93. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-93>.

3. Кінець валютного концтабору. Що дасть закон про валюту. URL: https://espreso.tv/article/2018/06/22/kinec_valyutnogo_konctaboru_scho_dast_zakon_pro_valyutu_ukrayincyam.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Олеся Ковальчук, Оксана Заїка

*студентки 4 курсу юридичного факультету
Університет Державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)*

Особливості правового регулювання митного режиму знищення або руйнування*

Один із шляхів України до євроінтеграції полягає в удосконаленні митного законодавства з метою сприяння торгівельним

---

* Науковий керівник - доцент кафедри фінансового права Університету Державної фіскальної служби України кандидат юридичних наук, с.н.с., доцент Сластьоненко О. О.

відносинам з державами-членами Європейського Союзу, захисту інтересів вітчизняних підприємців та інтересів, які вимагають наповнення державного бюджету країни. Враховуючи рух України в напрямку зближення з Європейським Союзом, найактуальнішим завданням сьогодення є найшвидша адаптація законодавства України до законодавства ЄС. У зв'язку з тим, що митні режими є одним із найбільш важливих інститутів законодавства в галузі державної митної справи, актуальним є детальне дослідження правого регулювання кожного з них.

Аналізу проблем, пов'язаних із сферою регулювання митних режимів, в тому числі знищення або руйнування, присвятило увагу багато українських вчених. Серед них роботи Ю. М. Бисаги, А. І. Калініченко, Д. В. Приймаченка, І. В. Решетара, О. В. Чуприни та інших авторів.

Метою роботи є дослідження та аналіз митного режиму знищення або руйнування в національному законодавстві України задля удосконалення державної митної безпеки, як інструмента охорони та захисту економіки держави від внутрішніх і зовнішніх загроз.

Відповідно до Митного кодексу існує 14 видів митних режимів. Серед них є специфічні митні режими, до яких відносять і режим знищення або руйнування. Товари, ввезені на митну територію України, розміщуються під такі режими в тих випадках, коли з причин економічного або іншого характеру продовження зовнішньоекономічної діяльності є недоцільним, наприклад, при збитковості або неможливості реалізації таких товарів на внутрішньому ринку. В таких випадках стягнення мита та митних зборів не відбувається, а витрати щодо знищення або передачі товарів несе їх власник [1].

Гребельник О. П. об'єднує митні режими відмови на користь держави та знищення або руйнування у групу режимів, які використовуються при припиненні зовнішньоекономічних операцій (у зв'язку з неможливістю або неефективністю реалізації інших митних режимів на території України) [2, с. 492]. Тобто, як і митний режим безмитної торгівлі, ці режими суттєво не впливають на задоволення фінансових інтересів держави у митній сфері, на підтримку розвитку національної промисловості, на сприяння зовнішньоекономічним стосункам.

Митним та податковим законодавством України передбачено, що знищення або руйнування - це митний режим, відповідно до якого іноземні товари під митним контролем знищуються або приводяться у стан, який виключає можливість їх використання, з умовним повним звільненням від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів, та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Якщо залишки або відходи, що утворилися в результаті знищення або руйнування товарів, мають господарську цінність то протягом 10 днів вони підлягають поміщенню у відповідний митний режим як іноземні товари. У разі, якщо не мають такої цінності - вони підлягають видаленню як українські товари [1; 3].

Так, дозвіл на поміщення товарів у митний режим знищення або руйнування видається органом доходів і зборів безоплатно протягом трьох робочих днів за заявою власника товарів з одночасним наданням договору з підприємством, уповноваженим на знищення (руйнування) відповідних категорій товарів, дозволу на проведення таких операцій від державних органів, до повноважень яких належить контроль за переміщенням цих товарів, товаротранспортних та інші товаросупровідних документів. На заборонені до ввезення на митну територію України та транзиту, вилучені як предмети порушення митних правил, ядерні матеріали, радіоактивні відходи та особливо небезпечні хімічні речовини, культурні цінності та деякі інші категорії товарів - дозвіл на розміщення у цей митний режим не видається [4].

Дії із знищення або руйнування стосовно останніх зокрема регламентовано правовими нормами Закону України "Про вилучення з обігу, переробку, утилізацію, знищення або подальше використання неякісної та небезпечної продукції" [5]; постанов Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 589 та від 6 квітня 2016 р. № 282, що стосуються питань пов'язаних з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів [6] та інших.

Однією з особливостей митного режиму знищення або руйнування є розмежування суб'єктів юридичної відповідальності за недотримання його умов. Так, власник товарів є таким суб'єктом з моменту заявлення товарів у цей митний режим до моменту їх передання уповноваженому підприємству, яке фактично здійснює знищення (руйнування), а також з моменту отримання від цього підприємства залишків (відходів) знищення (руйнування), якщо такі залишки утворюються, до моменту завершення їх митного

оформлення та видалення відходів. (ст. 182 Митного кодексу України) [1].

Отже, правове регулювання митних режимів у митному праві України характеризується наявністю прогалин і суперечностей: відсутністю державної стратегії удосконалення митних режимів у національних інтересах України. Сама назва митного режиму знищення або руйнування товарів та відмови від них на користь держави визначають характер операцій, що проводяться з відповідними товарами. Митний режим знищення або руйнування звільняє від оподаткування митними платежами, установленими на імпорт цих товарів; не застосовує заходи нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності; використовується лише для іноземних товарів, які ввозяться на територію України; застосовується при виключенні можливості поміщення в інший митний режим. Проте даний режим знищення або руйнування має більше заборон ніж стимулів. Він є допоміжним і законодавством Європейських країн не передбачений взагалі. Оскільки, не відповідає головній меті застосування інституту митних режимів – задоволенню фінансових інтересів держави у митній сфері, розвитку національної промисловості, сприянню зовнішньоекономічним стосункам тощо. У зв'язку з цим, ми вважаємо застосування даного митного режиму недостатньо врегульованим, та таким, що потребує подальших досліджень щодо його використання у правовому інституті митних режимів України.

Література

1. Митний кодекс України // Офіційний вісник України. - 2012. - № 32. - Ст. 1175.
2. Гребельник О. П. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності : підручник / О. П. Гребельник. - К. : Центр навч. літ., 2005. - 696 с.
3. Податковий кодекс України // Офіційний вісник України. - 2010. - № 92. - Ст. 3248.
4. Про виконання митних формальностей відповідно до заявленого митного режиму : наказ 31.05.2012 № 657 Міністерство фінансів України // Офіційний вісник України. - 2012. - № 80. - Ст. 3233.
5. Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом : постанова Кабінету Міністрів

України від 03.06.2009 р. № 589 // Офіційний вісник України. - 2009. - № 44. - Ст. 1477.

6. Деякі питання ліцензування господарської діяльності з культивування рослин, включених до таблиці I переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, затвердженого Кабінетом Міністрів України, розроблення, виробництва, виготовлення, зберігання, перевезення, придбання, реалізації (відпуску), ввезення на територію України, вивезення з території України, використання, знищення наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, включених до зазначеного переліку : постанова Кабінету Міністрів України від 06.04.2016 р. № 282 // Офіційний вісник України. - 2016. - № 30. - Ст. 1209.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право.

Тетяна Ковтунович, Аліна Даховник
студентки ННІ права УДФС України (м. Ірпінь)

Реалізація принципу «єдине вікно» при здійсненні митного контролю*

Митна безпека України, як складова національної безпеки, відіграє важливу роль, оскільки захищає національні економічні інтереси в зовнішньоекономічній сфері. Зараз відбуваються значні реформування у зв'язку із європейським напрямом зовнішньої політики України.

З огляду на те, що у 2017 році запрацювала у повному обсязі Угода про асоціацію України з ЄС, варто розглянути, як Україна поглиблює свої взаємозв'язки у напрямку євроінтеграції у сфері митної політики. Загалом, для якісної адаптації митного законодавства України до права ЄС необхідно розробити єдиний комплексний законопроект про внесення змін до Митного кодексу. Такий законопроект мав би фокусуватися на положеннях Митного кодексу ЄС, у тому числі щодо організації митного контролю та перевірки митних декларацій, концепції «митного боргу», гарантування сплати

---

* Науковий керівник - доцент кафедри фінансового права Університету Державної фіскальної служби України кандидат юридичних наук, с.н.с., доцент Сластьоненко О. О.

митного боргу, системи митних режимів, оскарження рішень митних органів тощо [1]

Одним із заходів адаптації митної політики України до європейських стандартів є запровадження системи «єдиного вікна» - єдиної електронної системи обміну даними, яка дозволяє різним службам контролю та митницям в автоматичному режимі обмінюватись інформацією про вантаж, який проходить через кордон України та про результати його державного контролю [2].

Для міжнародної практики принцип «єдиного митного вікна» не є новим. Такі країни, як Німеччина, США, Швеція, Сінгапур вже давно користуються його перевагами. По-перше, це створює сприятливі умови для підтримання відносин з ключовими партнерами, зокрема, в аспекті розвитку торгівлі. По-друге, це значно спрощує сам процес здійснення співпраці такого формату. Основна перевага – значне зниження рівня бюрократизації митниці, яку експерти вважають основною перешкодою в умовах глобалізації економіки [3].

Принцип «єдиного вікна» започаткували в Україні з 1 серпня 2016 року на добровільних засадах. З 1 лютого 2018 року запроваджено обов'язковість використання підприємствами і державними органами інформаційної системи «єдине вікно».

Загалом, за вищезазначений період 74,1% митних декларацій було оформлено тільки за принципом «єдиного вікна» (198 860 митних декларацій) [4].

Також 27 грудня 2017 року Кабінет Міністрів затвердив Стратегію розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року та План заходів з її реалізації. Основними аспектами, що розглядаються в рамках Стратегії, є законодавче забезпечення, організаційна структура, процеси управління ризиками, взаємодія, ІТ, ресурсне забезпечення та підготовка персоналу. Прийняте рішення сприятиме подальшій автоматизації процесів аналізу та оцінки ризиків, зменшенню впливу людського фактора на прийняття управлінських рішень під час митного контролю, впровадженню найкращого міжнародного досвіду з питань управління ризиками у роботу ДФС [5].

Водночас, після детального моніторингу було виявлено ряд проблемних питань, що можуть ускладнити процес митного оформлення товарів при обов'язковому застосуванні «єдиного вікна». Це стосується, зокрема, відмінних від автомобільного видів транспорту (водний, залізничний, авіа) та поштових і міжнародних

експрес-відправлень. У зв'язку з цим, Міністерство фінансів розробило проект Постанови КМУ, де запроваджується диференційований підхід до обов'язкового застосування «єдиного вікна» з урахуванням особливостей транспортних операцій.

У вересні 2018 року Президентом було підписано закон «Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму «єдиного вікна» та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України» [6].

Проект Постанови КМУ передбачає продовження на один рік можливості добровільного застосування системи «єдиного вікна» у випадках: переміщення товарів транзитом; вивезення за межі України товарів морським, залізничним та авіаційним транспортом; ввезення товарів у поштових та міжнародних експрес-відправленнях.

Крім того, запроваджується на 90 днів перехідний період у вигляді добровільного застосування системи «єдиного вікна» у кожному новому місці митного оформлення, в яких розпочнеться застосування цієї системи.

Проте, має місце ряд недоліків, які перешкоджають ефективному використанню «єдиного вікна», основним з них – фактичне зростання часу на проходження контролю. Зокрема, уповноважена посадова особа протягом чотирьох робочих годин з моменту отримання електронного повідомлення і сканованих документів приймає рішення про завершення контролю, відмову, огляд тощо, в той час як подаючи заявку фізично можливо отримати рішення за 2-3 години, включно з оглядом товару.

Другою причиною незацікавленості в «єдиному вікні» є довгий термін проведення огляду товарів, який може затягнутись більш ніж на добу, в той час як за старою схемою отримання дозволів могло зайняти 2-3 години. Іншою проблемою є вимога фізичного подання оригіналів паперових документів для проходження контролю. Подання паперових оригіналів документів йде в розріз з основним принципом «єдиного вікна», що обмін інформацією здійснюється із застосуванням інформаційно-телекомунікаційної системи.

Отже, сьогоднішня ситуація щодо принципу «єдиного вікна» в місцях митного оформлення товарів, транспортних засобів комерційного призначення на митній території та митному кордоні України потребує негайного реагування. Дана новація буде широко використовуватися підприємцями лише за умови, якщо всі вище

перераховані перешкоди будуть усунуті, а переваги від його використання переважають всі наявні недоліки.

Література

1. Акуленко Л. Топ-6 євроінтеграційних завдань для Ради: проблемні місця у виконанні Угоди [Електронний ресурс] / Л. Акуленко, С. Майструк // Європейська правда. – 2018. – Режим доступу до ресурсу:

<http://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/02/26/7078012/>.

2. Уряд схвалив рішення про обов'язкове використання принципу «єдиного вікна» в українських митницях з 1 лютого 2018 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/250443668>

3. Як працює «єдине вікно» на митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://biz.nv.ua/ukr/experts/draganchuk/jak-pratsjuje-jedine-vikno-na-mitnitsi-2458133.html>

4. Статистика застосування «Єдиного вікна» на митниці [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.minfin.gov.ua/news/view/iedyne-vikno-operatsii-za-period-z--po--statystyka?category=derzhavna-fiskalna-sluzhba-ukraini-organ&subcategory=mitnicja>

5. Уряд затвердив Стратегію розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/ua/news/uryad-zatverdiv-strategiyu-rozvitku-sistemi-upravlinnya-rizikami-u-sferi-mitnogo-kontrolyu-na-period-do-2022-roku>

6. Про внесення змін до Митного кодексу України та деяких інших законів України щодо запровадження механізму "єдиного вікна" та оптимізації здійснення контрольних процедур при переміщенні товарів через митний кордон України: Закон від 06.09.2018 № 2530-VIII// База даних «Законодавство України»/ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2530-19>

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Юлія Коротич

студентка 1 курсу 6 групи

*Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ)*

Проблеми легалізації вогнепальної зброї для самозахисту в Україні*

Як нам відомо: вбиває не зброя, а вбивають люди. Останнім часом особливо складною стає ситуація з поширенням великої кількості зброї на території України. Наприклад, у Швейцарії існує така інституція, як «Small Arms Survey». Даний міжнародно-визнаний проект моніторить обіг зброї в 178 країнах світу. За оцінками цих експертів, на території України знаходиться 6,3 млн одиниць вогнепальної незаконної зброї невідконтрольованих держав, що свідчить про те, що рівень володіння та культура нашого населення досить високий. Вкажимо, що за статистикою вбивства частіше вчиняються саме холодною зброєю, а не короткоствольною.

У світовій практиці, проблеми легалізації зброї висвітлювали такі вчені, як: Дж. Лот, Т. Джефферсон, О. Лавринович, О. Ніконов. Існує думка, що влада, яка хоче обеззброїти своїх громадян, відчуває себе невпевнено.

Вважаємо за необхідне запропонувати легалізацію вогнепальної зброї для самозахисту в Україні, адже забрати одиницю зброї у кожної приватної особи не є можливим. Легалізація зброї шляхом прийняття відповідного закону призведе до обмеження незаконного обігу зброї. Наприклад, в 2013 році з нелегальної зброї вчинено більше злочинів ніж з зареєстрованої. Про безпеку кожного громадянина не завжди може подбати поліція, і він в праві зробити це самостійно, бо забезпечення наших прав і свобод є одним із головних завдань держави. У Конституції України (ст.27) вказано, що людина має право на самозахист. Автор вважає, що люди мають право на короткоствольну зброю, з тієї причини, що це спосіб захисту свого життя та свого житла в наш неспокійний час. Особливо в сучасних непростих умовах населення має бути готовим для здійснення збройного опору агресораповинно вміти поводитися зі зброєю.

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

Але це не означає, що будь-хто може прийти в магазин, придбати зброю і користуватися нею. Необхідно внести зміни до діючих законодавчих актів Кримінального Кодексу ст.263 про носіння, зберігання, придбання, збут вогнепальної зброї, вибухівки та набоїв карається в'язницею на строк від 3 до 12 років. Оскільки адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні базується на правових нормах, владних приписах держави, то слід зазначити, що обіг зброї на території України та її застосування потребують законодавчого удосконалення; оскільки на разі нормативно-правове забезпечення обігу та застосування зброї здійснюється на основі низки нормативно-правових актів, переважно підзаконних, тому існує потреба вдосконалення законодавства в цій сфері для повноти правого регулювання суспільних відносин, що в ній виникають. [1]

Автор вважає, що необхідно ввести новий закон про отримання легальної зброї, що буде передбачати : право володіти зброєю виключно з 18 років; дозвіл володіння зброєю від спеціального органу, який наділений такими повноваженнями; володіння навичками надати першу медичну допомогу, адже завдання не вбити злочинця, а знешкодити і передати правоохоронним органам; обов'язковий діагностичний текст у психолога, та заключна справка про психічне здоров'я та відсутність психічних відхилень; здачу екзамену, який підтверджує вміння володіти зброєю. І вже після цього можна купувати зброю і носити її, розуміючи всю кримінальну та адміністративну відповідальність. Людина вже буде розуміти всю небезпеку та корегувати свої вчинки. Слід поставити особу у рамки, щоб вона розуміла: в яких випадках вона чинить самозахист, а в яких порушує закон. Тримаючи в руках травматичну зброю, людина не сприймає її як дуже небезпечну, тому може необережно або розважливо її використовувати. І поранень з фатальним наслідком буде більше. Гумові кулі можуть потрапити в скроню чи в око. А вистежити гільзу і зовсім не можливо, в той час, коли всі «справжні» кулі будуть знаходитись в державному реєстрі і контролюватись уповноваженими органами.

Також аргументом є те, що легалізація зброї призведе до зменшення кількості злочинів проти власності. Як говорить світова практика, виявилась чітка закономірність: «Чим більша кількість зброї в країні, тим менша злочинність». [2] Наведемо статистику, що склалася у Великій Британії: уряд в 1997 р. заборонив вільне

володіння вогнепальною зброєю. У результаті кількість злочинів зросла на 88%, озброєних пограбувань – на 10,1%, зґвалтувань – на 10,5%, вбивств – на 24% [3]. З цих даних ми бачимо, що потрібного ефекту, якого домагалася влада не сталося, результат склався з точністю навпаки.

В США вогнепальну зброю найчастіше використовують для самооборони. Звісно, її також використовують і для умисних убивств, самогубств, а іноді вона фігурує у нещасних випадках через необачність. Однак випадків, коли зброя використовується для захисту життя, а не для того, щоб відняти його, у 80 разів більше. Наприклад, понад 200 тис. жінок використовували зброю для захисту від ґвалтівників. З 5 опитаних злочинців зізнались, що не стали б зв'язуватися з озброєною жертвою. [4]

Наразі питання забезпечення безпеки громадян знаходиться на дуже низькому рівні. При цьому злочинці, як правило, використовують незаконну зброю.

За статистику багатьох країн світу, що легалізували вогнепальну зброю, мали набагато менше спалахів злочинів, пов'язаних з її застосуванням. У Латвії, Литві та Естонії після відокремлення від СРСР були прийняті закони, що дозволили громадянам володіти вогнепальною зброєю. В результаті, у цих країнах спостерігається значний спад злочинності. В Естонії рівень тяжких злочинів знизився на 80%, в результаті чого штат поліції було скорочено вдвічі. [5]

Наприклад, у Швейцарії 29% жителів володіють зброєю. До 2010 року у Швейцарії усі працездатні чоловіки були зобов'язані у себе вдома чи на місцевих складах зберігати автоматичні гвинтівки. Попри великий відсоток володіння зброєю, у Швейцарії один з найнижчих рівнів злочинності. Усі повнолітні громадяни без жодного дозволу можуть придбати будь-яку зброю, що стріляє одиночними. У 1997 році було ухвалено закон, який гарантує право на володіння зброєю. Якщо у вас вкрали зброю і за її допомогою здійснили злочин — відповідальність нестиме власник.[6]

Автор вважає, що в Україні зброю потрібно легалізувати вогнепальну зброю для самозахисту в Україні, але відповідним чином врегульовувати такий процес на законодавчому рівні. Прийняти закон про зброю необхідно, щоб спростити регулювання відповідної сфери державою. Правове регулювання таких питань, як обіг і застосування зброї, безперечно має здійснюватися через установлення спеціальних правил, чітких заходів, тобто сукупністю певних юридичних

конструкцій, безпосередня мета яких – урегулювання суспільних відносин у цій сфері.

Література

1. Цікава статистика про володіння зброєю в США. URL: zbroya.info/uk/blog/6291_tsikava-statistika-pro-volodinnia-zbroieiu-v-ssha.
2. Бути чи не бути легалізації зброї в Україні. URL: 24tv.ua/special/zbroia/.
3. Лот Д. Больше оружия – меньше преступлений. М. ИНФРА-М. 2010. 158 с.
4. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. URL: uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Didenko/Didenko_diser.PDF.
5. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні. URL: uu.edu.ua/upload/Nauka/Specializovani_vcheni_radi/Didenko/Didenko_diser.PDF.
6. Куля в лоб: хто і чому просуває ідею щодо вільного володіння українцями зброєю. URL: forum.maidan.org.ua.

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство.

Руслана Крикуха

*студентка 2 курсу відділення Право
ІДКЕП (м. Ірпінь)*

Відображення правової ідеології у ідеях Нікколо Макіавеллі*

Н. Макіавеллі – миститель епохи Відродження, запропонував ідеї, які мали далекосяжні наслідки у процесі державотворення на європейському континенті, а окремі з них відображаються і в сьогоденні. Аналізуючи державотворчі погляди Н. Макіавеллі, такі, як розвиток соціально-психологічних особливостей громадян у рамках їх

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

підпорядкування правителю та превалювання захисту приватної власності над повагою до життя

Н. Макіавеллі у своїх поглядах керувався прагненням поставити на користь зміцнення влади правителів соціально-психологічні особливості їх підданих. Можливо, підняття престижу психології як важливої рушійної сили політики є найціннішим у його науковій спадщині. Бо, незалежно на сприйняття чи відторгнення маніпуляційних постулатів, потенціал психологічного забезпечення влади, який так детально представлений у його працях, визнається в сучасному світі беззаперечно [1, с. 338].

Особливо цікавим у контексті правової ідеології є ідея Макіавеллі щодо превалювання захисту приватної власності над повагою до життя. Він стверджував, що правителі мають право страчувати підданих, якщо знайдуть для цього прийнятне пояснення і це буде сприйнято більш поблажливо, ніж зазіхання влади на майно населення своєї країни. Отже, правова ідеологія держави, згідно макіавеллізму, захищає непорушність приватної власності більше, ніж безпеку особистості [2, с. 247].

Принцип гуманності у відносинах між державою і громадянами при цьому стає далеко не пріоритетним. Між тим, що для авторитарного та деспотичного владарювання такий підхід може бути ефективним через залякування та «вимушену любов» до правителя, якого особа може намагатися задобрити для збереження власного життя. Філософ акцентував увагу на таких благах свободи, як примноження матеріального добробуту через ринкові відносини, де приватні інтереси захищаються особливо ретельно, що, відповідно, сприяє збагаченню держави [3, с. 520].

Оптимальною формою правління він вважав баланс прагнень та інтересів різних соціальних груп, тобто, змішану форму державотворення. У своєму найвідомішому творі «Государ» Н. Макіавеллі розглядає правову ідеологію як одиницю політичного впливу та прагне спрямовувати її, переважно, на народні маси [4].

Важливим моментом концепції влади Н. Макіавеллі було визначення державних воєнізованих формувань як єдиної сили, спроможної підтримати владу та лад у суспільстві. Проаналізувавши його твори, можна акцентувати увагу на тому, що одним із основних засобів контролю з боку влади над підданими він вважає релігію. Як він вказував, релігія дозволяє впливати на розум та волю людей, скеровувати їх на досягнення корисних для правителя цілей [2, с. 47].

Ідеї християнської смиренності, самоприниження, презирства до благ Н. Макіавеллі вважав менш прийнятними для міцної держави, ніж античні релігійні уподобання величі духу, храму тіла та прагнень до задоволень і могутності. Для XVI ст., це були дуже сміливі погляди, коли християнсько-релігійна агресія до «внутрішнього ворога» була на піку активності [1, с. 340].

Відображення епохи особливо простежується в позиції Н. Макіавеллі щодо піднесення держаних діячів на привілейований шабель, тобто ставлення до них як до осіб, чиї вчинки не мають бути вимірювані загальними нормами моралі та права. Він пропонував брати до уваги лише критерій ефективності діяльності для зміцнення влади та наявності/відсутності позитивних результатів для блага держави [5, с. 333].

Така позиція є найбільш чесною, оскільки передбачає об'єктивну оцінку правителів та держави як в історичному контексті, так й у поточних реаліях. Це тим більш незвично, чим більшим оксюмороном видають правові ідеї Н. Макіавеллі, які:

- з одного боку, нівелювали будь-які права окремої людини, визнаючи пріоритетність над ними держави та державних інтересів;
- з іншого боку, у кращих традиціях сучасної для філософа епохи Ренесансу спиралися на антропоцентризм та прославляли інтерес до сильної людини та її успіху в діяльності [6].

Щодо правових ідей Н. Макіавеллі, які найбільш суперечать сучасним гуманістичним засадам, можна відмітити наступні:

- він пропонував правителям не дотримуватися обіцянок, якщо вони шкодять їх інтересам та за умов зникнення причин, що спонукали їх дати цю обіцянку;
- для зміцнення і розширення держави прийнятні злочинство, підлість і зрада. У здійсненні подібного виявляється мужність, геройство та широта душі правителя («ціль виправдовує засоби» [2, с. 64]).

Отже, на думку вченого, вищим втіленням людського духу є держава, а служіння їй – метою, змістом і щастям життя. Водночас Макіавеллі зауважує, що государ, який має можливість і право керувати підданими за допомогою страху і насилля, не буде цим зловживати, аби не викликати їх ненависть.

Література

1. Рассел Б. История западной философии. Москва. МИФИ. 1991. 508 с.
2. Макиавелли Н. Избранные сочинения. Москва. Художественная литература. 1982. 514 с.
3. Історія вчень про право і державу. хрестоматія для юрид. вузів і фак-тів. уклад., заг. ред. проф., д-р іст. наук Г. Г. Демиденка. 2-ге видання. Харків. Легас. 2002. 928 с.
4. Гринюк Р. Ф. Ідея правової держави: теоретико-правова модель і практика реалізації. Київ. Видавничий дім «Ін Юре». 2004. 388 с.
5. Себайн Д. Г. Історія політичної думки. Київ. Основи. 1997. 838 с.
6. Дмитрук І.А. Філософи Середньовіччя. Хмельницький. Видавництво Стасюк Л.С, 2013. 143 с.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право.

Анастасія Куровська
*студентка 4 курсу ННІП
НУДФСУ (м. Ірпінь)*

Деякі аспекти удосконалення державного фінансового контролю в Україні*

Підвищення ефективності управління державними фінансами, яке має вирішальне значення для відновлення зростання економіки України, суспільного добробуту та євроінтеграційних намірів нашої країни, потребує постійного здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, достовірністю ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктами господарювання.

Як свідчать дослідження, у сучасних умовах, ставлячи за мету особисте збагачення та привласнення максимально високих прибутків, ряд суб'єктів господарювання досягають цього у заборонений спосіб, зокрема, шляхом: завищення цін на товари;

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІП НУДФСУ, кандидат юридичних наук Мельник О.П.

ухилення від сплати податків; вивезення капіталів за кордон; розкрадання державної власності; незаконного та неефективного використання бюджетних коштів і майна та ін. Такі незаконні способи збагачення вступають в антагоністичну суперечність з інтересами суспільства, підривають економічну могутність і суверенітет країни [1].

Саме тому, з метою усунення зазначених негативних явищ й виникає необхідність формування ефективно функціонуючої системи державного фінансового контролю, основним елементом у якій являються суб'єкти контролю. Як відомо, до суб'єктів державного фінансового контролю за діяльності суб'єктів господарювання України відносять: Рахункову палату, Міністерство фінансів України, Державну фіскальну службу України, Державну казначейську службу України, Державну аудиторську службу України та інші органи державної влади, до компетенції яких належить контроль за суб'єктами господарської діяльності. Численні органи державного управління, перш за все, повинні забезпечити ефективне використання суспільних фінансових ресурсів, зокрема, за рахунок оптимізації державних фінансових ресурсів й активів [2, с. 12].

Сьогодні контрольні процедури мають у більшості фіскальний характер, який передбачає подальший контроль за використанням і збереженням фінансових ресурсів, станом і достовірністю бухгалтерською обліку та фінансової звітності органів державного й комунального секторів економіки. Система внутрішнього контролю державних фінансів не відповідає вимогам світових стандартів унаслідок переважного використання ревізії, перевірки та інспектування. Існує низький рівень дієвості механізму адміністративних стягнень, сума штрафу за нецільове або незаконне використання бюджетних коштів значно менша за обсяги бюджетних коштів, які держава втрачає через зловживання посадових осіб, і не може забезпечити повною мірою відшкодування цих збитків. Система державного фінансового контролю не виконує запобіжно-профілактичної функції, а відтак кожна із забезпечувальних підсистем системи державного фінансового контролю має перебувати під постійним моніторингом для своєчасного виявлення наявних проблем, недоліків, невирішених питань і внесення (за потреби) необхідних коректив [3, с. 37].

Отже, враховуючи перелічені проблеми, для удосконалення державного фінансового контролю, підвищення рівня ефективності його здійснення необхідно забезпечити: розробку єдиних

концептуальних засад організації державного фінансового контролю, стандартизацію форм і методів контрольної діяльності; прийняття стандартів здійснення державного фінансового контролю для створення дієвого механізму протидії правопорушенням і зловживанням у сфері використання бюджетних коштів, державного та комунального майна; удосконалення кадрового забезпечення системи державного фінансового контролю (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації кадрів відповідно до нових кваліфікаційних вимог та методик); покращення матеріально-технічного, наукового та інформаційно-аналітичного забезпечення функціонування системи державного фінансового контролю; посилення відповідальності керівників на всіх рівнях управління та чітко встановити її межі в законодавстві; використання ризикоорієнтованого підходу при виборі об'єктів перевірки серед бюджетних підприємств, установ, організацій і підприємств, що використовують бюджетні фінансові ресурси або державне майно [4, с. 32].

Так, сьогодні перед суспільством постає необхідність удосконалення, створення ефективної системи державного фінансового контролю, яка б ґрунтувалася на принципах незалежності, прозорості, публічної діяльності суб'єктів державного сектору й гарантувала раціональне використання фінансових ресурсів.

Література

1. Стефанюк І.Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи // Фінанси України. № 11. 2009. С. 12-18.
2. Хомутенко А.В. Державний фінансовий контроль за діяльністю суб'єктів господарювання України: аналітичний аспект // Економіка, фінанси, право. 2017. № 4. С. 55-60.
3. Попадинець І.І. Перспективи розвитку правового регулювання фінансового контролю в Україні // Науковий вісник Ужгородського нац. Університету. Вип. 45. 2017. С. 35-38.
4. Есманов О.М. Реформування системи державного фінансового контролю в Україні // Бізнес-Інформ. 2012. № 12. С. 32-34.

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство

Іл`яс Ламрауї

*студент 1 курсу юридичного факультету
Національний університет біоресурсів
і природокористування України (м. Київ)*

Місце правових норм у системі соціальних норм*

На сучасному етапі розвитку суспільства діяльність людей, їх поведінка і відношення визначаються різноманіттям існуючих у суспільстві норм і правил, які у сукупності мають регулюючий вплив на розвиток суспільних відносин. До людей давно прийшло усвідомлення того, що у кожному суспільстві існують визначені правила поведінки. Видатний французький юрист Леон Дюгі писав, що вже внаслідок того, що люди є частиною соціальної групи і навіть усього людства, вони підпорядковуються обов'язковому для них правилу поведінки. Частіше за все під нормою розуміють певне правило, встановлене людьми і звернене до людей з метою раціоналізації їх поведінки у тій або іншій сфері життя. Норма завжди є правилом необхідної і можливої в її межах поведінки, яка зобов'язує, забороняє, дозволяє певну дію. Вона є вимогою, яка постулює необхідний зв'язок між людьми, і пов'язана із загрозою невігідних наслідків для кожного, хто її не дотримується. За об'єктом нормування розрізняють норми у межах органічного та неорганічного світу і соціальні норми [2, с. 10].

Проблема соціальних норм у науці не є новою, у зв'язку з чим існує багато досліджень за цією проблематикою, відповідно висувуються різні теорії, визначення, класифікації соціальних норм, досліджуються їх сутність та характерні ознаки. Хочеться зауважити, що в українській науці поняття «соціальний» розглядається як: пов'язаний із життям і стосунками людей у суспільстві; суспільний; породжений умовами суспільного життя, певного середовища, ладу; існуючий у певному суспільстві; здійснюваний у суспільстві; зумовлений поділом суспільства на класи [3, с. 503].

Соціальні норми визначаються як стандарти діяльності, що склалися історично або затвердились як певні правила поведінки, виконання яких окремою людиною чи групою людей є необхідною

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

умовою підпорядкування особистої діяльності суспільним вимогам. Вони встановлюють взаємні відносини між людьми. Соціальні норми – це еталони, зразки, правила поведінки, які діють безперервно у часі і по відношенню до невизначеного кола осіб і необмеженої кількості випадків, що регулюють взаємовідносини людей у суспільстві [4, с. 33]. Сутність соціальних норм у тому, що вони є не просто правилами (бо правила існують і в несоціальних утвореннях – таких, наприклад, як математика, граматики тощо), а правилами, що мають чітко виражений соціальний характер. П. О. Недбайло зазначає, що соціальні норми – це правила загального характеру, які відображають потреби суспільного життя та мають вирішальне значення для практичної діяльності людей [5, с. 9]. Тобто, він наголошує, що соціальні правила (норми) – це не тільки міра поведінки, а й вимоги, що висувуються суспільством до особистості поводитися певним чином, а не інакше.

Сутність норми як соціального явища, на думку науковця, складається саме у вимозі, зверненої до людей, до їх суспільного життя. Норма вимагає, щоб поведінка людей їй відповідала. Відповідно – вказівка про те, якою саме повинна бути поведінка людей на думку суспільства [6, с. 20]. Є. М. Пеньков вбачає в соціальних нормах модель суспільних відносин і поведінки людей у певних ситуаціях і визначає їх як обумовлені суспільним буттям вимоги, що висувуються суспільством до поведінки особистості у її взаємовідносинах з тими чи іншими спільнотами та іншими людьми, до діяльності соціальних груп і суспільних інститутів.

Відповідні вимоги, виражені у певних правилах, виступають як засіб орієнтації соціальної поведінки кожної окремої особистості або спільноти у певній ситуації; як засіб контролю за їхньою поведінкою з боку суспільства. Такий зміст соціальних норм дозволяє їм бути регулятором суспільних відносин і поведінки людини [7, с. 52].

Необхідність у соціальних нормах викликана тим, що, хоча вчинки людей причинно-обумовлені суспільно-історичними обставинами, вони не є фатальними. Щоб спрямувати поведінку і діяльність людини у необхідному для суспільства напрямі, необхідна норма як критерій оцінки і регулятора її вчинків.

Соціальні норми пов'язані з вольовими вчинками людей у суспільному житті, бо не можна зобов'язувати, забороняти або дозволяти такі дії, які не залежать у тій чи іншій мірі від волі людини. Виникнення соціальних норм та їх розвиток виражають тенденцію

суспільства до само підтримки, що виявляється у процесі обміну матеріальними і духовними благами. Об'єкти обміну виступають натомість тих цінностей, які людина намагається отримати, освоїти, і тому обмінні відносини набувають нормативно-ціннісного характеру, а повторювані, стійкі зв'язки, що виникають у ході обміну діяльністю, благами матеріального і духовного характеру, стають звичними еталонами соціальної поведінки [8, с. 14].

Будь-яка соціальна норма – це відоме веління з метою упорядкування суспільного життя, яке розраховане на невизначену кількість типових випадків, має загальний характер, звернене до всіх і до кожного, хто може опинитися в умовах, передбачених нормою. Веління як індивідуальне розпорядження, віддане виконавцю за окремим випадком і вичерпане одноразовим виконанням, не є нормою, бо не являє собою загального правила.

Соціальні норми - це загальні правила поведінки людей у суспільстві, що зумовлені об'єктивними закономірностями і є результатом свідомо-вольової діяльності певної частини чи всього суспільства, що забезпечуються різноманітними засобами соціального впливу.

Різноманітність та складність суспільних відносин зумовлюють існування різних соціальних норм. За регулятивними особливостями виділяють такі види соціальних норм: моральні норми; звичаєві норми; правові норми; корпоративні норми. Вищезгадані норми вирізняються за структурою, формами дії, способами забезпечення, сферами застосування пріоритетності, кожний вид соціальних норм має власну специфіку. Спільне в них те, що вони встановлюють конкретні, чіткі рамки для поведінки учасників суспільних відносин, містять однаковий масштаб (міру) поведінки, тобто власне нормативність. Усі соціальні норми взаємодіють та чинять вплив на формування одна одної.

В процесі регулювання суспільних відносин вся сукупність соціальних норм перебуває у взаємодії. Відповідно взаємодія може виявлятися по різному, причому процеси взаємодії норм права та моралі, норм права та корпоративних норм тощо досить складні.

В процесі правотворчості норми права взаємодіють з нормами моралі, до того ж норми моралі вчиняють вплив на право реалізаційну діяльність, а норми права впливають на норми моралі в суспільстві. Звичаєві норми після санкціонування державою набувають правового характеру, це можна спостерігати на прикладі формування звичаєвого

права на ранніх шаблях розвитку суспільства. Корпоративні носять правовий характер та також знаходяться у щільному зв'язку із нормами права.

Отже, соціальні норми - загально визнані або достатньо поширені еталони, зразки, правила поведінки людей, засіб регуляції їх взаємодії. Вони страхують, оберігають суспільне життя від хаосу і самопливу. Зрозуміло, в число соціальних норм входять і правові. Соціальні норми - це об'єктивно необхідні правила сумісного людського буття, показники меж належного і можливого.

Соціальні норми різною мірою відображають закономірності суспільного розвитку, але самі такими не є. Об'єктивні закони, згідно яких розвивається історія, не є норми. Останні впроваджуються в життя суспільства людьми, соціальною практикою. Одні з них з часом відпадають, інші - виникають, видозмінюються, треті - нав'язуються певними класами, групами або владою. Інакше кажучи, процес становлення, формування соціальних норм - чинник суб'єктивний. Виробляються вони людьми. Інша справа, що потреба в них диктується об'єктивною необхідністю.

Право склалося набагато пізніше інших нормативних систем і головним чином на їхній основі. Воно стало більш жорстко і цілеспрямовано регулювати економічні і інші відносини. Рівно як і замість колишньої суспільної влади з'явилася публічна влада, вже не співпадаюча з інтересами всього суспільства і спирається на особливий апарат, готовий за порушення офіційно встановлених і строго обов'язкових норм застосувати примушення.

Поява соціальних норм і свідомого нормативного регулювання пов'язана з переходом від тваринної стадності людей до людського суспільства, з процесом соціалізації відносин, з поведінкою людини як особливої природно-біологічної і суспільної істоти. Цей перехід був тривалим і поступовим, еволюція зайняла декілька мільйонів років.

Література

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 .Ст. 141.
2. Александров Н. Г. Юридическая норма и правоотношение. М. 1947. 45с.
3. Алексеев С. С. Право: азбука-теория-философия: Опыт комплексного исследования. М.: Статут, 1999. 712 с.

4. Бахрах Д. Н. Действие норм права во времени: теория, законодательство, судебная практика: моногр. М.: Норма. 2004. 224 с.
5. Великий тлумачний словник української мови [Уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун». 2015. 1440 с.
6. Вступ до теорії правових систем За заг. ред. О. В. Зайчука, Н. М. Оніщенко: Монографія. К.: Юрид. думка. 2016. 310 с.
7. Венгеров А. Б. Теория государства и права М. : Юриспруденция, 2013. 528 с.
8. Дюги Л. Общество, личность, государство Спб. 1914. 560 с.
9. Ильин И. А. Собрание сочинений М. 1994. Т.4. 456 с.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право
Лілія Макарук
студентка 5 курсу ННІ права
Університету ДФС України (м.Ірпінь)

Напрями реформування національної податкової системи крізь призму досвіду європейських країн*

Вироблення прогресивної податкової системи та податкових органів у державі є однією з головних умов її успішного розвитку. Гарантією ефективного функціонування податкової системи держави є належно сформована інституційна основа. Основними інститутами, які реалізують податкову політику є орган виконавчої влади та орган податкового контролю.

Актуальність даної теми впливає із історії розвитку українського оподаткування та його подальшого реформування, а також із входження України у Європейський Союз.

Проаналізувавши досвід зарубіжних країн можна виокремити такі основні підходи до організації діяльності податкових органів. Функції податкових органів зазвичай покладаються на: 1) структурний підрозділ міністерства фінансів (один або декілька); 2) самостійний орган виконавчої влади, який підпорядковується або міністерству фінансів, або одночасно міністерству фінансів і незалежній раді.

Наприклад, в Італії адмініструванням податків займається три самостійні органи виконавчої влади: по-перше, власне податкові органи (Agenzia delle Entrate), по-друге, митні органи (Agenzia delle

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права Університету ДФС України, кандидат юридичних наук Гарбінська-Руденко А.В.

Dogane) – щодо митних зборів, а також акцизів і ПДВ, сплачуваних у зв'язку з імпортом товарів і послуг; по-третє, агентство, що займається нерухомістю та кадастровим урахуванням (Agenzia del Territorio), а окремі функції з податкового адміністрування передані для здійснення іншим органам і організаціям [1, с.160].

Модель, що припускає створення самостійного органу виконавчої влади, який звітує також перед спеціально створеною радою, реалізована в США, Великобританії, Канаді, Сінгапурі, Аргентині, Швеції [1, с. 160].

Варто звернути увагу, що податкові системи розвинених країн світу надзвичайно гнучкі. Наприклад, у Великобританії платник податку може самостійно вибирати такий варіант оподаткування, приміром, прибутковий податок з фізичних осіб, який для нього є найефективнішим [1, с.163]. Це уможливорює зменшення кількості платників, які бажають перейти у тіньовий сектор економіки або ухиляються від сплати податків [2].

Варто звернути увагу на пріоритети оподаткування в країнах ЄС:

1) Данія, Нідерланди, Люксембург, Чехія – віддають перевагу оподаткуванню прибутку з корпорацій;

2) Франція, Австрія, Польща – вирівнювання фіскальної функції прибуткового податку та соціальних платежів з працівників;

3) Швеція, Фінляндія – максимальна увага можливостям податку з доходів фізичних осіб при незначному навантаженні на соціальні платежі;

4) Країни Балтії, Болгарія, Словаччина, Румунія - суттєве обмеження прогресії прибуткового податку з метою детінізації доходів окремих верств населення [3, с.27].

Практичний досвід побудови податкових систем провідних держав світу дає змогу сформулювати уявлення про основи удосконалення національної податкової системи та її адаптації до європейських стандартів. В сучасних умовах визначальними напрямами роботи в Україні є:

1) здійснення комплексу стимулюючих заходів, які передбачають: зниження податкового тиску, сприяння розвитку малого підприємництва, стимулювання інноваційної діяльності, зменшення кількості випадків ухилення від сплати податків;

2) чітка послідовна реалізація стратегічних цілей податкової політики, серед яких: підвищення конкурентоспроможності національного бізнесу; скорочення витрат платників на нарахування і

сплату податків; адаптація податкового законодавства України до законодавства ЄС;

3) проведення заходів на рівні кожної ланки Державної фіскальної служби України щодо автоматизації процесів оподаткування та ін.

З огляду на вищесказане, пріоритетним завданням функціонування податкової системи повинна стати переорієнтація із виключно фіскальних цілей на стимулювання економічного зростання. Отже, досвід європейських країн у побудові податкових систем становить значний інтерес для України.

Література

1. Ілюшик О.М., Піщанська М.О. Аналіз побудови податкових систем у зарубіжних країнах та в Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія юридична / головний редактор Р. І. Благута. Львів: ЛьвДУВС, 2018. Вип. 1. С. 157-165.

2. Копельчук В. П. Податкова система зарубіжних країн як шлях до зниження податкового тиску на платників податків в Україні. Електронний ресурс / В. П. Копельчук, Т. Ю. Клишава. – Режим доступу: <http://intkonf.org/kopelchuk-vp-klishava-tyu-podatkovyi-sistemi-zarubizhnih-krayin-yak-shlyah-do-znizhennya-podatkovogo-tisku-na-platnikiv-podatkiv-v-ukrayini/>

3. Свешніков С.М. Бюджетно-податкова політика сучасної держави та гармонізація податкових систем країн ЄС. Вектори для України: навч. посіб. / С. М. Свешніков, В. В. Юрченко, В. І. Крижановський. – Київ, 2016. – 39 с.

1. Історія та теорія держави та права,
філософія права; історія учень про державу і право;
порівняльне правознавство

Оксана Мальчик

*студентка 4 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Державницька концепція В. Винниченка*

Однією з видатних постатей в українській правовій думці був В.Винниченко, який належав до соціал-федералістів. Його

---

* Науковий керівник – доцент кафедри теорії та історії держави і права НУБіП України, кандидат історичних наук Протосавицька Л.С.

державницький талант найбільш яскраво проявився в роки революції 1917-1929 рр. Будучи головою Генерального Секретаріату за часів Центральної Ради та одним із п'яти очільників Директорії В.Винниченко вважав, що Україна повинна будуватись на принципах соціалізму та федералізму. Тому повного виходу із Російської імперії він не підтримував. Він вказував, що необхідно зберегти економічні, соціальні, культурні зв'язки з російською державою, оскільки це є досить вигідним варіантом для обох сторін. Володимир Кирилович бачив Україну та Росію рівноправними та повноцінними країнами, між якими мають будуватися відносини на засадах рівності та взаємоповаги.

Розмірковуючи над проблемами соціалізму В.Винниченко запропонував свій варіант витворення соціалізму — «колектократії». Суть даного твердження полягала в поєднанні еволюційного й революційного шляхів переходу до соціалізму. Він стверджував, що необхідно мирним шляхом розпочати перетворення приватної власності на засоби виробництва на колективну, а не на державну. Винниченко підкреслював, що соціалізм — це кооперація, не націоналізація, а саме соціалізація. Вказував, що колектократизація — це організація промислових, сільськогосподарських, торговельних, фінансових та інших кооперативів — приведе до соціалізму [1]. Винниченко як соціаліст, підпорядковував розв'язання національного питання вирішенню завдання соціального визволення народів, тому був готовий відмовитися від національної незалежності на користь соціалізму. Ідеал української демократії В. Винниченко вбачав у «федерації російської республіки й участі у ній України як рівного з іншими державного тіла» [2, с.290].

Протягом життя погляди Винниченка зазнали змін. У період еміграції, Володимир Кириловичу випала нагода проаналізувати сутність провальних ідей Центральної Ради. Він дійшов висновку, що примарене рівноправне союзництво України та Росії не можливе, оскільки між цими націями існують ряд перепон, імперіалісти ніколи не визнають нашу державу самостійною, тому що гніт слабшої держави прийшовся їм по смаку, це стало буденністю, стереотипом, який ніхто не захоче ламати. В.Винниченко перейняв радикальні погляди М.Міхновського стосовно створення армії, за допомогою якої можна було досягти незалежності та відстояти її в слушну годину.

Таким чином, підсумовуючи вище вказане можемо константувати, що державницька концепція В.Винниченка змінилася.

Соціаліст-федераліст за переконанням В.Винниченко переосмислив причини падіння урядів Центральної Рад та Директорії, усвідомив необхідність витворення міцної армії, що мала захищати інтереси країни, та відрікся від ідеї витворення єдиної союзної федеративної держави з Росією, яка б будувалась на рівноправних, партнерських засадах. Свій соціалістичний ідеал державного будівництва він виклав з позиції колектократії, при якій мирним шляхом приватна власність на засоби виробництва перетворилося в колективну.

Література

1. Ясь О. В. Винниченко Володимир Кирилович // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. – К. : Наук. думка, 2003. – Т. 1 : А – В. – С. 510. – ISBN 966-00-0734-5

2. Культенко Я. ПОЛІТИЧНІ КОНЦЕПЦІЇ ДІЯЧІВ УНР [Електронний ресурс] / Ярослав Культенко – Режим доступу до ресурсу: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/21821/1/289-292.pdf>.

7. Господарське право та процес
Катерина Могилянець
*студентка 2 курсу факультету «Право»
Ірпінського державного коледжу
економіки та права (м. Ірпінь)*

Питання розвитку господарського процесу як науки*

Господарський процес в даний час дуже швидко та динамічно розвивається і розглядається не тільки як галузь права, а й як наука і навчальна дисципліна. Господарський процес як наука, є сукупністю правових знань, які постійно розширюються та накопичуються завдяки узагальненню судової практики та спеціальних наукових досліджень. Наукові знання містяться у науково-практичних коментарях, правових доктринах, концепціях, рекомендаціях законодавцю та господарським судам. А також у конструкціях законодавчих актів, формулюваннях норм господарського процесу, у наукових працях. Правозастосовчу

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

практику використовують для підтвердження або спростування правильності висновків та пропозицій представників науки господарського процесу. Інколи до правових ідей, що були спростовані при розробці та прийнятті законів, повертаються знову у зв'язку із прихильністю до цієї правової ідеї. [1, с.158]

Як юридична наука, господарський процес являє собою сукупність правових знань щодо організації та діяльності господарських судів та інших органів, що вирішують господарські спори. Тому система науки багато в чому збігається із системою господарського процесу як галуззю права. Проте система науки охоплює також і інші питання, які не входять до предмета галузі. Це, наприклад, організації господарських судів, питання розвитку господарського процесуального законодавства, правового статусу суддів господарських судів, загальної характеристики органів господарської юрисдикції у державах – членах СНД та інші питання. Господарський процес як юридична наука має свій об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають при вирішенні господарських спорів. Як наука господарський процес має мету – теоретичне відображення всіх основних проявів правового регулювання, здійснення господарського судочинства, а також досудового врегулювання господарських спорів. Предметом науки є система нормативно-правових актів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання процедур господарського судочинства. [2, с. 56] Тобто предметом науки господарського процесу є господарський процес у невід'ємному зв'язку з іншими суспільними явищами в його історичному розвитку і практичному застосуванні.

Соціальне призначення, роль і місце науки господарського процесу в суспільстві, юридичних та гуманітарних науках найбільш конкретизовано і широко розкриваються через функції, які виконує галузева наука. Наука господарського процесуального права здійснює як загальнонаукові функції, що властиві будь-якій науці (виховна, пізнавальна, ідеологічна, прогностична, комунікативна, евристична, прикладна,), так і спеціально-юридичні функції. [3, с.48] Спеціально-юридичні функції розкривають ті особливості призначення науки господарського процесу, які спрямовані на дослідження держави і права як особливих соціальних явищ, що мають власну природу і тенденції розвитку. Спеціально-юридичні функції:

- практикозабезпечуюча (інструментальна) функція: відображає значення цієї галузевої науки як інструмента суспільства і держави

щодо наукового забезпечення державно-правової практики. Наприклад, вчені на державне замовлення досліджують певні правові проблеми практичного характеру, створюють нові технології державно-правової практики, опрацьовують відповідні рекомендації, розробляють нові методи та засоби її здійснення.

- критично-експертна функція: господарським процесом як галуззю юриспруденції не тільки визначаються правові орієнтири, прогнози, чи пізнаються загальні закономірності й тенденції державно-правового розвитку а й критично осмислюється діяльністю господарських судів та стан господарського процесуального законодавства, проводиться наукова експертиза проектів нормативно-правових актів та державної й правової практики.

- правоорієнтуюча функція: визначає роль господарського процесу як частини юриспруденції у визначенні правових цінностей, правових орієнтирів, правових ідей і принципів, правового регулювання вирішення господарських суперечок, шляхів удосконалення господарського процесуального законодавства, створення надійних правозахисних механізмів тощо. [4, с. 152]

В першу чергу, створення системи господарських судів як органів, що здійснюють правосуддя в господарських відносинах, робиться для вдосконалення процедури розгляду господарських справ. Для цього необхідні глибокі наукові дослідження місця і ролі господарських судів у судовій системі України; проблем організації господарських судів для вдосконалення їх системи; методів для створення справжніх гарантій забезпечення незалежності суддів; процесу завершення перетворення колишніх державних арбітражів у повноцінні органи правосуддя – господарські суди, основних засад здійснення правосуддя в господарських відносинах.

Отже, господарський процес як наука є сукупністю правових знань, що накопичуються та постійно розширюються внаслідок спеціальних наукових досліджень та узагальнень судової практики. Наукові знання відображаються у правових доктринах, концепціях, науково-практичних коментарях, рекомендаціях законодавцю та господарським судам. У матеріалізованій формі вони знаходять своє закріплення у формулюваннях норм господарського процесуального права, конструкціях законодавчих актів, у наукових працях. Правильність висновків та пропозицій представників науки господарського процесу підтверджується або спростовується правозастосовчою практикою. Інколи до правових ідей, що були

спростовані під час розроблення та прийняття законів, повертаються знову внаслідок прихильності до цієї правової ідеї.

Література

1. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України 1798-XII від 06.11.1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1992. № 6. Ст. 56.

2. Про судоустрій України: Закон України № 3018-III від 07.02.2002 р. Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. 2002. № 7–8. 56 с.

3. Про статус суддів: Закон України № 1402-VIII від 02.06.2016 р. Збірник поточного законодавства, нормативних актів, арбітражної та судової практики. 2001. № 29–30. 48 с.

4. Арбитражный процесс: Учеб. пособие Под ред. Р.Е. Гукасяна и В.Ф. Тараненко. М.: 1996. 152 с.

4. Екологічне, земельне, аграрне право

Катерина Могилянець

студентка 2 курсу факультету «Право»

Ірпінського державного коледжу

економіки та права (м. Ірпінь)

Джерела екологічного права*

Розвинена система джерел екологічного права є важливою умовою для виділення сукупності еколого-правових норм в окрему галузь у системі права. На основі джерел права формується вся система екологічного законодавства. Джерела екологічного права це зовнішнє вираження норм екологічного права або їх спосіб виявлення, що регулюють відносини у сфері взаємодії суспільства з природою.

Джерелом екологічного права є нормативно-правові та законодавчі акти уповноважених органів, які адресовані невизначеному колу суб'єктів, розраховані на багаторазове застосування, обов'язкові для виконання всіма суб'єктами права. нормативний правовий та законодавчий акт - це офіційний документ,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О

прийнятий компетентними суб'єктами правотворчості у визначених законом порядку і формі.

Нормативно-правовим та законодавчим актам як джерелам екологічного права, крім загальних ознак, які їм притаманні, властиві деякі особливості. По-перше, це акти, прийняті уповноваженими державними органами й органами місцевого самоврядування, які містять правові норми, що регулюють суспільні екологічні відносини, які формуються у сфері приналежності, використання, відтворення природних ресурсів і охорони навколишнього природного середовища, забезпечення екологічної безпеки з метою задоволення екологічних, економічних та інших інтересів як окремих індивідуумів, так і суспільства в цілому. Інакше кажучи, це акти, що містять норми, які регулюють відносини у сфері взаємодії суспільства і природи. Тобто нормами екологічного права можуть бути регламентовані лише ті відносини, що потребують юридичного впливу і лише у таких формах взаємодії людини та природи, які зумовлюються необхідністю забезпечення екологічної безпеки. Ці норми не здатні впливати на об'єктивні закономірності функціонування навколишнього природного середовища, як і не можуть бути підставою для позбавлення людини та суспільства можливості реалізувати свої права щодо використання навколишнього природного середовища та його природних ресурсів для задоволення своїх життєво необхідних потреб (як середовища проживання та умов життєдіяльності). [1, с.130]

По-друге, важливою ознакою джерел екологічного права є взаємодія юридичних норм і норм технічного характеру. У багатьох випадках екологічне законодавство містить посилання на технічні нормативи, санітарні норми, стандарти якості навколишнього природного середовища, гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин тощо. Саме при поєднанні правових норм з технічними й утворюється еколого-правовий механізм охорони навколишнього природного середовища.

Однією з особливостей джерел сучасного екологічного права є притаманність цій галузі права норм міжнародного права охорони навколишнього природного середовища. Чимало з них імплементуються до вітчизняного законодавства і стають його невід'ємною частиною. В юридичній літературі існують різні критерії класифікації законодавчих та нормативно-правових актів як джерел екологічного права: залежно від юридичної сили; характеру правового регулювання; предмета правового регулювання; ступеня

систематизації тощо. Зокрема, за юридичною силою джерела екологічного права поділяються на закони та підзаконні нормативно-правові акти; за характером правового регулювання - на загальні та спеціальні; за предметом правового регулювання - на комплексні, що регулюють усі види екологічних правовідносин, поресурсові (природоресурсні), які регулюють відносини щодо використання окремих видів природних ресурсів, та нормативно-правові акти, які регулюють окремі питання екологічної діяльності; за способом правового регулювання - на матеріальні та процесуальні; за територіальною сферою дії нормативно-правових актів - ті, що діють на всій території України, та ті, що діють у певному регіоні; за часом дії - на постійні та тимчасові; за ступенем систематизації- на кодифіковані і не кодифіковані. [2, с. 28]

Зараз в юридичній літературі дискутується питання щодо єдиного кодифікованого законодавчого акта у формі Кодексу законів про довкілля або Екологічного кодексу. Наразі існує велика кількість не досить врегульованих або зовсім не врегульованих питань екологічним законодавством. Так, існує проблема дублювання повноважень державних органів виконавчої влади у галузі охорони навколишнього природного середовища, проблема неоднозначності визначень понять в екологічному праві; не досить визначені питання екологічного страхування тощо. Існує імовірність, що прийняття єдиного кодифікованого нормативно-правового акта заповнить усі прогалини у нині діючому екологічному законодавстві. [3, с.56]

Отже, джерелами екологічного права є нормативні акти, що містять еколого-правові норми, призначені для регулювання екологічних правовідносин. В Україні основними юридичними джерелами права фактично є тільки нормативно-правові акти, провідне місце серед яких займають закони. Цю сукупність правових нормативних актів, які прийнято вважати екологічним законодавством, поділяють на закони та підзаконні акти:

Література

1. Екологічне право України: Підруч. За ред. А.П. Гетьмана і М.В. Шульги. Х.: Право. 2005. 130 с.
2. Екологічне право України: Акад. курс. – 2-ге вид. К. 2008. с. 28.
3. Дубовик О.А. Экологическое право: Учебник. - М., 2004 с. 56.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Юлія Мостович, Влад Сидорчук

*студенти 4 курсу навчально-наукового інституту права,
Університету державної фіскальної служби України
м. Ірпінь, Україна*

Інвентаризація як ефективний спосіб здійснення фінансового контролю*

Завжди будуть актуальними проблемні питання проведення інвентаризації та ревізії, адже для прийнятті вірних та стратегічно важливих рішень потрібна достовірна інформація про стан того чи іншого підприємства, джерелом якого виступають дані бухгалтерського обліку та звітності. А тому постає необхідність дослідження інвентаризації як важливої складової фінансового контролю.

Щоб забезпечити повну достовірність між даними фінансової звітності і фактичними даними потрібно проводити інвентаризацію. Оскільки на сьогодні є проблемними питання проведення інвентаризації, досить багато вчених займались даної проблематикою, зокрема: Л. В. Чижевська, Є. В. Калюга, В. М. Пархоменко, та інші. В Україні діє Закон «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність» який встановлює основні засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні[1].

В законі не зазначено про етапи проведення інвентаризації, тому потрібно звернутись до наукової доктрини фінансового контролю.

Говорячи про етапи проведення інвентаризації, слід зазначити, що Л. В. Чижевська виділяє сім основних етапів інвентаризації: підготовча робота; зняття фактичних залишків і їх запис; перевірка інвентарних описів; оцінка об'єктів інвентаризації; порівняння даних інвентаризації з даними бухгалтерського обліку; регулювання інвентаризаційних різниць; оформлення результатів інвентаризації [2, с.292].

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІП НУДФСУ, кандидат юридичних наук Мельник О.П.

. Калюга Є. В вважає, що інвентаризація включає в себе п'ять етапів: підготовчий; натуральну і документальну перевірки; таксувальний; порівнювально-аналітичний; підсумковий [3, с. 26].

Пархоменко В. М. працює над виділенням таких головних етапів, як організаційно-підготовчий, технологічно-документальний, порівняльно-аналітичний та результативний (підсумковий) етапи [4, с. 26].

Згідно із положенням мета інвентаризації забезпечення достовірності даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємства [5]. В даному положенні відсутнє поняття інвентаризація, тому слід звернутись до судової практики, зокрема згідно із Постановою Верховного Суду від 24.04.2018 [6] за своєю суттю інвентаризація - це спосіб бухгалтерського обліку, за допомогою якого виявляється нестача майна.

Вважаємо, що дане положення розкриває основну суть проведення інвентаризації.

Інвентаризація є необхідною для здійснення внутрішнього фінансового контролю, а також її результати використання при перевірці органів державного фінансового контролю. Хоч і державні органи не здійснюють інвентаризацію, проте вони мають повне право бути присутніми при її проведенні, і відповідно мають право внести свої корективи.

Доцільно зазначити, що інвентаризація є важливим джерелом інформації про діяльність суб'єктів господарювання отриманої з різних норм права (договори, закон, тощо).

Література

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність: Закон від 16.07.1999 № 996-XIV// База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#o62>

2. Чижевська Л.В. Бухгалтерський баланс: проблеми теорії і практики / Чижевська Л.В. // Житомир: Житомирський інженернотехнологічний інститут, 1998. – 408 с.

3. Калюга Є.В. Зміст, порядок проведення і вдосконалення методичних прийомів інвентаризації/ Калюга Є.В. // Вісник податкової служби України. – 2001. – № 5. – С. 24–30.

4. Пархоменко В.М. «Інвентаризація – інструмент забезпечення достовірності фінансової звітності» / Вісник податкової служби України, 19.11.2012, № 43. – С. 20–29

5. Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань: Наказ МФУ від 02.09.2014 № 879 // База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14>

6. Постанова Верховного Суду від 24.04.2018 № 902/538/14 // Реєстраційний номер рішення 73761470 // URL: <http://reyestr.court.gov.ua>

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство.

Марта Олех

*студентка II курсу Правничого коледжу
ЛНУ імені Івана Франка (м. Львів)*

До питання про періодизацію історії держави і права України*

У сучасних умовах історично-правові дисципліни відіграють надзвичайно важливу роль в системі вищої юридичної освіти України. З їх вивчення розпочинається здобуття вищої юридичної освіти. Вони є важливою складовою у підготовці висококваліфікованих юристів, які здатні продовжити традиції українського державотворення. Серед усіх навчальних юридичних дисциплін саме історично-правові здійснюють цілеспрямований, свідомо регульований процес формування національної свідомості, виховання національних почуттів, національних традицій та національного характеру [1, с. 7-9].

Періодизація історії державності і права на теренах України пов'язана з тими епохами, які пройшов народ і країна у своєму розвитку. В її основу покладено державно-правовий принцип зміни форм та історичних типів державності й права. У сучасній історико-правовій науці представлені такі складові періодизації:

- 1) державні утворення і право стародавніх народів, зокрема Північного Причорномор'я та Приазов'я (VIII ст. до н. е. – III ст. н. е., за окремими джерелами IV–VII тис. до н. е.);

---

* Науковий керівник - викладач Правничого коледжу Львівського національного університету імені Івана Франка Новосядло І.Ю.

2) державні утворення і право часів антського союзу племен, Руської землі або Русі (IV–VIII ст.), Київської Русі (VIII–XIII ст.) і Галицько-Волинського князівства (перша половина XIII – перша половина XVI ст.);

3) державність і право Литовської Русі (друга половина XIV – перша половина XVI ст.) та правління Речі Посполитої (друга половина XVI – перша половина XVII ст.);

4) державність і право часів козацько-гетьманської України (XVII–XVIII ст.);

5) адміністративний устрій і право на українських землях у складі Російської і Австро-Угорської імперій (кінець XVIII – початок XX ст.);

6) державне відродження і законодавство України періоду національно-визвольних змагань 1917–1920 рр.;

7) встановлення і утвердження радянської державно-правової системи в Україні (1917–1939 рр.);

9) держава і право Української Радянської Соціалістичної Республіки періоду 1945–1991 рр.;

10) держава і право суверенної України (з 1991 р.) [4, с. 239-242; 9, с. 5-8; 8, с. 11-15].

Аналіз процесів державотворення, формування й розвитку українського права, дає змогу виокремити такі основні періоди новітньої історії держави і права України:

1) 1990–2004 рр. – «період формування української державності і права». У цей час відбулося формування правових основ національної державності, прийнято Конституцію України та зміни до неї, розгорнуто систему органів державної влади та місцевого самоврядування, органів суду, правоохоронних органів, Збройних Сил тощо;

2) 2004–2014 рр. – період, який можна назвати «періодом втрачених можливостей». У цей час різними політичними силами, що приходили до влади, було проголошено низку важливих реформ, спрямованих на подальший розвиток суспільства і держави, європейську та євроатлантичну інтеграцію України.

3) з 2015 р. є історичні передумови до початку нового періоду, який потенційно може стати «періодом національного відродження й розвитку України» [7, с. 55-57].

Першим, хто спробував логічно та обґрунтовано здійснити загальну наукову періодизацію процесу розвитку української державності був Михайло Грушевський. Його концепція періодизації історії України була викладена у статті "Звичайна схема "русскої"

історії і справа раціонального укладу історії Східного Слов'янства" (1904 р) [2]. Категорично заперечуючи домагання Московії на частину давньоруської спадщини, дослідник називає єдиним спадкоємцем Києва "українсько-руську народність", яка, на думку дослідника, і створила Київську державу. «Київська держава, право, культура були утвором одної народности, україно-руської» «київський період перейшов не у володимиро-московський, а в галицько-волинський XIII в., потім литовсько-польський XIV-XVI вв.» [2, с. 2]. Схема розвитку української державності знайшла своє втілення на сторінках багатотомної "Історії України-Руси".

Головним змістом першого періоду розвитку українського народу була організація Руської держави, об'єднання її в одне "політичне тіло" та прийняття християнства [6].

Другий – перехідний період – відкривається серединою XIV століття, коли землі України увійшли до складу Великого Князівства Литовського та Польщі. У цей час форми суспільно-економічного життя і побуту під впливом інших держав змінюються. Відбулося загострення протиріч між урядовою і привілейованою меншістю і іншою частиною народу.

Третій період – це період народної боротьби з ворожим суспільно-політичним устроєм, поєднання цієї боротьби з релігійною та національною. Боротьба українського народу XIV-XVI ст., на думку М. Грушевського, розпочала процес народотворення та самоусвідомлення, які вирішальним чином вплинули на формування козацької держави. [3, с. 6-10].

Отже, М. Грушевський виділяє декілька періодів історії України, поєднуючи їх у дві доби - стару (старі часи, княжий та литовсько-польський періоди) та нову (козацький період), які називає тезою і антитезою, що доходять до синтези українського відродження початку XIX століття [2; 1, с. 7-9].

Формування української державності та права тісно пов'язані з європейською цивілізацією, європейськими правовими традиціями. Перша українська держава – Київська Русь – за головними параметрами була типовим для середньовічної Європи державним утворенням, а отже, органічною частиною молоді європейської цивілізації, про що зокрема свідчать тісні економічні, політичні, культурні, династичні зв'язки, зрештою ментальність. Вона облаштовувалася за європейськими принципами і була місцевим різновидом європейської державності середньовіччя. Соціально-

економічні процеси в Київській Русі – аналогічні загальноєвропейським. Певна економічна і політична незалежність мешканців міст – ремісників, купців та великих землевласників – бояр і церкви, не сприяли монополізації влади князем і перешкоджали виникненню деспотичного режиму. Княжа дружина була різновидом європейського лицарства. Прийняття загальноєвропейської релігії (християнства) інкорпоровало українську державу у європейську духовну спільноту [10, с. 86-93].

На нашу думку, історія держави і права України – це надзвичайно важлива фундаментальна наука і навчальна юридична дисципліна, яка вивчає і узагальнює стратегію і тактику державного будівництва, містить багатівіковий державно-правовий досвід минулих поколінь, виконує одну з важливих суспільних функцій – вона вчить і виховує кожний народ.

Для періодизації історії держави і права України варто і надалі використовувати періодизацію, запропоновану Михайлом Грушевським, а саме: стара доба (старі часи, княжий та литовсько-польський періоди), нова доба (козацький період). Слідуючи логіці вченого наступними періодами розвитку Української держави є 20-ті роки ХХ ст. та відновлення Української держави у 90-х роках ХХ ст.

Література

1. Бойко І. Й. Історія держави і права України як одна з фундаментальних юридичних навчальних дисциплін // Актуальні проблеми викладання історико-правових дисциплін в системі вищої юридичної освіти України і зарубіжних країн: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 19 жовтня 2017 р.). – Львів, 2017. – С. 7-14.
2. Грушевський М. Звичайна схема "руської" історії й справа раціонального укладу історії Східного Слов'янства. Режим доступу: <http://chtyvo.org.ua/authors/Hrushevskiy/>
3. Грушевський М. Звідки пішло Українство і до чого воно йде. Режим доступу: <http://hrushevsky.nbu.gov.ua/cgi-bin/hrushevsky/person.exe>
4. Захарченко П.П. Історія держави і права України : навч. посіб. для дистанційного навчання / П. П. Захарченко, О. В. Кузьминець. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Університет «Україна», 2006. – 297 с.

5. Історія держави і права України : підруч. : у 2-х т. Т.1 / за ред. В. Я. Тація, І. А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. — К.: Вид. Дім «Ін Юре», 2003. — 656 с.
6. Наукова періодизація Історії України Режим доступу: <https://history.vn.ua/article/258.html>
7. Пилипчук В. Проблема та періодизація досліджень новітньої історії держави і права України. Режим доступу: http://visnyk.kh.ua/web/uploads/pdf/ilovepdf_com-49-58.pdf
8. Терлюк І. Я. Історія держави і права України: навч. посіб. / І.Я. Терлюк. — К. : Атіка, 2011. — 944 с.
9. Тищик Б.Й. Історія держави і права України : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / професор Б.Й. Тищик, професор І.Й. Бойко. — К. : ВД «Ін Юре», 2015.
10. Шевчук Л.Е. Проблеми періодизації історії держави і права України // Актуальні проблеми викладання історико-правових дисциплін в системі вищої юридичної освіти України і зарубіжних країн: Матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Львів, 19 жовтня 2017 р.). — Львів, 2017. — С. 86-93.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Валерія Павленко

*студент-магістрант 2 року навчання
юридичного факультету НУБіП України (м. Київ)*

Класифікація видів корупції*

Аналіз міжнародно-правових документів свідчить про існування різних підходів до розуміння корупції. Так, у Резолюції «Практичні заходи боротьби з корупцією», оприлюдненій на VIII Конгресі ООН із запобігання злочинності (Гавана, 1990 р.), корупція визначається як «порушення етичного (морального), дисциплінарного, адміністративного, кримінального характеру, що проявилися в протизаконному використанні свого службового становища суб'єктом корупційної діяльності» [1]. У Кодексі поведінки посадових осіб із підтримання правопорядку, прийнятому 34-ю сесією Генеральної

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

Асамблеї ООН у 1979 р., поняття корупції пропонується визначати відповідно до національного права, але в загальному контексті під корупцією слід розуміти «вчинення або невчинення дії при виконанні обов'язків або з причин цих обов'язків у результаті одержання подарунків, що приймаються або вимагаються, обіцянок або стимулів кожного разу, коли має місце така діяльність або бездіяльність» [2].

Можна виокремити чотири основні рівні (види) корупції.

«Високорівнева» (або «елітарна», «можновладна») корупція характерна для вищих ешелонів влади (вищі органи влади, центральні органи виконавчої влади, центральні апарати правоохоронних органів та судової гілки влади). Саме на цьому рівні розробляються корупційні схеми, створюються корупційні мережі [3].

Елітарна корупція також підриває міжнародний авторитет держави. Привласнення державної власності та розкрадання державних коштів посилюють загрози (екологічні, пандемічні, продовольчі, енергетичні та ін.) безпеці держави і суспільства, не дозволяючи сконцентрувати потрібні кошти і спрямувати їх на запобігання та розв'язання сучасних проблем [4].

Корупція в середніх ешелонах влади (обласного рівня)

Практично тотожна корупції «елітарній». У зв'язку з меншим рівнем повноважень відрізняється меншими можливостями корупціонерів обласного рівня використовувати державну власність у своїх особистих цілях. Тут менші фінансові потоки, менша кількість великих об'єктів державної власності, обмежені й владні повноваження чиновництва [3, с. 159; 5].

Корупція «низова» (дрібного чиновництва), тобто держслужбовців які безпосередньо проводять роботу з підготовки управлінських рішень, висновків, готують або видають відповідні дозволи, інші документи, здійснюють контрольні дії, розслідування справ, безпосередньо притягають до правової відповідальності (рівень районів, міст, районів у містах).

4. Корупція «від злиднів». Найбільш безпечний вид корупції. Здійснюється дрібним чиновництвом не на постійній основі, ситуативно або коли вже склалося «зовсім скрутне матеріальне становище».

Можна виділити наступні види поділяти корупцію [3] за:

– сферами діяльності: 1) політична; 2) економічна, або ділова (бізнес-еліта країни). В нашій країні, де влада зрослася з бізнесом, цей

поділ є досить умовним; 3) побутова (традиції віддячити за роботу дрібному чиновнику, лікарю та ін.);

– гілками влади : 1) корупція чиновництва у сфері законодавчої влади; 2) виконавчої влади; 3) судової влади. Сюди ж слід віднести й корупцію з боку посадових осіб правоохоронних та контрольно-наглядових органів;

– часом вчинення: 1) ситуативна; 2) корупція на постійній основі, коли це стає способом життя службовця, істотним матеріальним поповненням власного бюджету (або його основною статтею);

– способом учинення: лобізм. На нашу думку, це одна з найнебезпечніших форм корупції. Полягає у «проштовхуванні» шляхом прийняття нормативних та інших актів у всіх гілках влади, органах місцевого самоврядування, потрібних окремим кланам, бізнес-групам рішень, які часто усуперечать інтересам нації, чинному законодавству, або зміни редакції нормативних актів не на користь інтересам держави та суспільства [6].

Кожен з цих видів (рівнів) корупції має як спільні, так і особливі риси. Їх розгорнута характеристика заслуговує на спеціальне дослідження.

Але серед негативних наслідків корупції можна виділити певні ознаки та характерні риси серед яких неефективне використання державних коштів; втрата податків та інших надходжень до державного бюджету; неефективна зовнішня і внутрішня економічна політика держави тощо .

Література

1. Практичні заходи боротьби з корупцією : Резолюція VIII Конгресу ООН з попередження злочинності та поведіння з правопорушниками (Гавана, 27 серпня – 07 вересня 1990 р.). Міжнародні правові акти та законодавство окремих країн про корупцію. К. : Школяр, 1999. С. 65–68.

2. Кодекс поведіння должностных лиц по поддержанию правопорядка : Резолюция Генеральной Ассамблеи Организации Объединённых Наций от 17 декабря 1979 г. № 34/169. Международные акты о правах человека : сб. документов. М. : НОРМА, 2000. С. 175–180.

3. Гаращук В.М., Мухатаєв А.О. Соціально-правовий аналіз рівнів корупції в Україні. Державне будівництво та місцеве самоврядування. 2010. Вип. 20. С. 156-165.

4. Пилипчик В. Г. Формування теоретико-правових основ забезпечення державної безпеки України (кінець ХХ – початок ХХІ століття): Монографія. К.: НКЦ СБ України, 2008. 256 с.

5. Монтескье Ш. Избранные сочинения. М.: Наука, 1955. С. 289.

6. Про руйнівний вплив лобізму на економіку держави та суспільні відносини див.: Лоббисты меняют прописку. Комментарии. 2009. № 3. 30 января. С. 6.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Юлія Павлишин

студентка 3 курсу, спеціальність «Право»

ІДКЕП (м. Ірпінь)

Деякі аспекти адміністративної відповідальності юридичних осіб*

Питання адміністративної відповідальності юридичних осіб завжди мало свою наукову актуальність та практичну значимість. Однак, в радянський період становлення і розвитку адміністративно-правової науки через відсутність механізмів ринкової економіки та приватної власності, існування тотальної монополії держави у всіх сферах життя суспільства, зазначена проблематика залишилася поза увагою вчених.

Метою даної роботи є аналіз поняття «юридична особа» як суб'єкт адміністративної відповідальності, деякі аспекти виникнення та законодавчої особливості застосування адміністративної відповідальності юридичних осіб. Над даною тематикою працювали науковці як В.І. Димченко, Є.В. Додін, І.П. Голосніченко, О.Т. Зима, Д.М. Лук'янець, В.І. Новосьолов. Ми спираємося на наукові праці українських вчених: С.Т. Гончарук, М.О. Кравець, Ю.П. Битяк.

Найбільш точно пояснення адміністративної відповідальності надав кандидат юридичних наук С.Т. Гончарук, який вважає, що її варто розглядати як специфічну форму негативного реагування з боку держави на відповідну категорію протиправних проявів, передусім адміністративних проступків, згідно з якою особи, що скоїли ці правопорушення, повинні відповідати перед уповноваженими

---

* Науковий керівник – викладач циклової комісії юридичних дисциплін ІДКЕП Мариношенко В.Б.

державними органами і понести за це адміністративні стягнення [1, с. 19].

Юридичні особи, як і фізичні особи, є повноправними суб'єктами всіх видів правовідносин, а тому можуть здійснювати різного роду протиправні діяння. Але важливим моментом у відображенні поняття «відповідальність юридичної особи» є поняття «вина», що являє собою свідоме, психічне ставлення особи до вчиненого нею протиправного діяння та його наслідків. На жаль, до юридичної особи поняття «вина» не може бути застосоване [2, с. 75]. Тобто, порушення можуть бути виключно наслідком активних свідомих дій фізичних осіб, які входять до складу юридичної особи.

Притягнення юридичної особи до відповідальності ускладняється відсутністю в КУпАП вказівки на те, які стягнення можуть застосовуватись до юридичної особи і який порядок їх накладення. Вагомим кроком щодо розв'язання цієї проблематики стало прийняття в Господарському кодексі України глави 28, якій повністю присвячено загальним питанням адміністративної відповідальності юридичних осіб [3, с. 190]. Однак, не можна стверджувати, що ГК України став першим кодифікованим актом, який визнав юридичну особу як суб'єкта адміністративної відповідальності. Оскільки, в КУпАП закріплені норми, які безпосередньо стосуються юридичних осіб, а саме: глава 7 «Адміністративні правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів, охорони культурної спадщини»; глава 8 «Адміністративні правопорушення в промисловості, будівництві та у сфері використання паливно-енергетичних ресурсів»; глава 9 «Адміністративні правопорушення у сільському господарстві. Порушення ветеринарно-санітарних правил». Тому, потрібно лиш зафіксувати загальні положення про адміністративну відповідальність юридичних осіб.

Згідно зі ст. 245 КУпАП завдання провадження в справах про адміністративні правопорушення полягає у: своєчасному, всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин кожної справи; вирішенні справи в точній відповідності з законом; забезпеченні виконання винесеної постанови; виявленні причин та умов, що сприяють вчиненню адміністративних правопорушень; запобіганні правопорушень; вихованні громадян у дусі додержання законів; зміцненні законності [4, ст.245].

Очевидним є те, що вказані завдання переплітаються й під час провадження в справах про адміністративні правопорушення щодо

юридичних осіб. Проте, КУпАП не надає визначення поняття «адміністративне провадження». Тому, під провадженням у справах про адміністративні правопорушення юридичних осіб пропонуємо розуміти вид процесуальної діяльності, врегульована нормами адміністративно-процесуального права, яка здійснюється уповноваженими органами та спрямована на притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які вчинили адміністративні правопорушення.

Відповідно, притягнення юридичних осіб до адміністративної відповідальності є ідентичним притягненню фізичних осіб і відбувається в декілька етапів, а саме: прийняття справи про адміністративне правопорушення до розгляду; розгляд справи та оцінка її фактичних обставин і доказів; винесення по справі про адміністративне правопорушення постанови (рішення); оскарження та опротестування постанови (рішення); виконання постанов (рішень) про накладення адміністративних стягнень [5, с. 128].

Отже, можна стверджувати що, юридична особа є суб'єктом адміністративної відповідальності, однак існує ряд особливостей. Виходячи з того, що КУпАП прямо не закріплює можливість притягнення до адміністративної відповідальності юридичної особи ми пропонуємо внести зміни до законодавства. А саме: встановити до глави 2 КУпАП норму, яка закріплювала б визначення поняття адміністративної відповідальності із зазначенням того, що суб'єктами такої відповідальності є як фізичні, так і юридичні особи; главу 3 і 4 КУпАП необхідно доповнити статтями, які б визначали перелік адміністративних стягнень, які можуть застосовуватись стосовно юридичних осіб та процедуру їх накладення.

Література

1. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність за законодавством України. Навчальний посібник / Гончарук С.Т. – К., 1995. – С. 19.
2. Кравець М.О. Адміністративна відповідальність юридичних осіб: 3б. Наук. Праць. – Дніпро – 2017. – С. 75-78.
3. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В. Адміністративне право України: Підручник; За ред. Битяка Ю.П.— К.: Юрінком Інтер, 2007. — 544 с.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: від 07.11.1984р.// Відомості Верховної Ради УРСР.-1984.-додаток до №51. – ст.1122.

5. Русецький А.А. Порядок притягнення до адміністративної відповідальності юридичних осіб: Південноукраїнський правничий часопис. – 2014. - № 3. - С. 126-129.

3. Міжнародне публічне та приватне право

Богдан Петренко

студент-магістрант 2 року навчання

Юридичного факультету

НУБіП України (м. Київ)

Правове забезпечення екологічної безпеки Європейського Союзу*

В умовах інтеграційних процесів, у рамках Європейського Союзу, важливою проблемою є забезпечення екологічної безпеки. Варто зазначити, що ЄС відведено домінуючу роль у координуванні політики вирішення світових екологічних проблем.

Так, основні положення політики забезпечення екологічної безпеки як окремі положення про права громадян Європейського Союзу на безпечне навколишнє середовище закріплені в установчих документах європейського співтовариства [1]. В літературі зазначається, що питання права екологічної безпеки органічно входять в поняття «право людини на сприятливе навколишнє середовище» [2, с. 168].

Таким чином, правове поле політики забезпечення екологічної безпеки і права громадян Європейського Союзу на безпечне довкілля становлять [3]:

1) установчі документи (договори про заснування європейських спільнот): Договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі; Договір про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії; Договір про заснування Європейського Співтовариства (до 1993 року Європейське економічне співтовариство); Договір про Європейський Союз;

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

2) інші джерела первинного права (договори, що містять поправки до установчих документів європейських співтовариств): Єдиний європейський акт 1986 р.; Амстердамський договір 1997 р.; Ніццький договір 2001 р.

Законодавство у сфері забезпечення екологічної безпеки охоплює регулювання: оцінки впливу на навколишнє середовище запропонованих проектів; стратегічної екологічної оцінки пропонованих планів та програм; громадського доступу до інформації про стан довкілля; вимоги до звітності. Т, До нормативних актів, які забезпечують екологічну безпеку ЄС належать:

- Директива 85/337/ЄЕС про оцінку впливу на навколишнє середовище, яка встановлює вимоги до проведення оцінки впливу на навколишнє середовище державних та приватних проектів, що імовірно можуть мати серйозний вплив на довкілля, до надання дозволу на виконання проекту;

- Директива 2003/35/ЄС щодо участі громадськості у розробці планів та програм екологічного спрямування, яка доповнює в частині, що стосується громадської участі та доступу до засобів судового захисту, Директиви Ради 85/337/ЄЕС та 96/61/ЄС;

- Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу на стан навколишнього природного середовища окремих проектів та програм визначає зобов'язання органів державного управління щодо визначення та оцінки потенційно значущих екологічних наслідків пропонованих планів та програм (не політики), зокрема з транскордонного співробітництва, з метою послаблення або уникнення потенційно значущого негативного впливу на довкілля ще до ухвалення плану або програми;

- Регламент Ради (ЄЕС) 1210/90 щодо заснування Європейського бюро захисту природного середовища (ЄЕА) та Європейської мережі інформування та спостереження за станом довкілля;

- Регламент Ради (ЄЕС) 1655/2000 (з доповненнями, внесеними Регламентами 1973/92 та 1404/96/ЄС) щодо програми, яка забезпечує співфінансування екологічних проектів, спрямованих на розробку та впровадження екологічної політики та законодавства ЄС;

- Директива 91/692/ЄЕС про стандартизацію і раціоналізацію звітів щодо імплементації директив у сфері навколишнього середовища. Спрямована на забезпечення гармонізації галузевої звітності про стан виконання 27 директив про охорону атмосферного

повітря, водних ресурсів та поводження з відходами. Державичлени мають подавати галузеві звіти з виконання цих директив кожні три роки на основі анкети, що надається Комісією [5].

З огляду на вищезгадане, можна стверджувати, що правове забезпечення екологічної безпеки Європейського Союзу здійснюється відповідно до повноважень та нормативних актів Співтовариства, оскільки забезпечення екологічної безпеки є одним з пріоритетних напрямків ЄС.

Література

1. Дубовик О.Л. Экологическое право: учебник / О.Л. Дубовик, Л. Кремер, Г. Люббе-Вольф; отв. ред. О.Л. Дубовик. Москва: Эксмо, 2005. 768 с.

2. Козачек А.В. Обеспечение экологической безопасности в рамках системы рационального природопользования и защиты окружающей среды в европейских сообществах. Вопросы современной науки и практики. 2008. № 4(14). Т. 2. С. 167-171.

3. Козачек А.В. Европейское экологическое законодательство: промежуточный отчет по Совместному европейскому проекту «Темпус-Тасис». 25186-2004 «Магистр в области экологического права и политики в Российской Федерации (FRELP)». Тамбов, 2006. 380 с.

4. Про стандартизацію і раціоналізацію звітів щодо імплементації директив у сфері навколишнього середовища: Директива 91/692/ЄЕС від 31.12.1991 р. Official Journal. L 377. 31.12.1991. P. 48.

3. Міжнародне публічне та приватне право
Діана Пинчук
студентка-магістр юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)

Недержавне регулювання зовнішньоекономічних договорів проформами міжнародних асоціацій*

Центральне місце в правовому регулюванні міжнародних договірних відносин суб'єктів господарювання займають зовнішньоторговельні контракти.

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

Зовнішньоекономічний договір (контракт), згідно із Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» – це матеріально оформлена угода двох або більше суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та їх іноземних контрагентів, спрямована на виникнення, зміну або припинення їх взаємних прав і обов'язків у сфері зовнішньоекономічної діяльності [1].

Серед основних джерел регулювання міжнародних комерційних правочинів доцільним буде виділити три основних: міжнародні міждержавні договори (конвенції, протоколи, угоди та договори), національні законодавства країн та звичай ділового обороту як недержавне джерело регулювання права.

Колізії між національним законодавством та міжнародними правовими актами призводять до їх неоднозначного трактування сторонами договору, наслідком чого є судові спори. Недержавні форми регулювання міжнародної торгівлі є засобом з усунення протиріч між нормами національного та міжнародного права. Використання типових контрактів (проформ) дозволяє уніфікувати умови міжнародної торгівлі та допомагає економити час на погодженні між сторонами положень договору, унеможлиблює їх подвійне трактування.

Важливе значення при розробленні зовнішньоекономічного контракту відіграють два види недержавних джерел регулювання міжнародного комерційного права, які кодифіковані недержавними профільними асоціаціями та є звичаєм ділового обороту, а саме:

Уніфіковані звичаї, опубліковані Міжнародною торговою палатою, серед яких найбільш відомими є Міжнародні правила тлумачення комерційних термінів «Інкотермс» (далі - Правила «Інкотермс») – міжнародні правила для тлумачення найбільш уживаних торговельних термінів у зовнішній торгівлі, що забезпечують однозначні тлумачення умов, перш за все, щодо місця переходу відповідальності від продавця до покупця [2].

2. Типові контракти (типові договори, проформи), що розробляються міжнародними профільними недержавними організаціями.

Типовий контракт (standard form contract) – це викладений у письмовій формі текст договору із зведеними до єдиної системи умовами, сформований з урахуванням звичаїв ділового обороту та міжнародних міждержавних договорів, який є стандартом

регулювання відносини сторін договору (контракту) в певній господарській сфері.

На сьогодні у світі значної поширеності набули торгові асоціації, які сприяють розвитку торгівлі сировинними товарами та виконують роль платформи для обміну досвідом через конференції і семінари, створення стандартних договорів (проформ), де діє арбітраж для вирішення спорів. Результати діяльності недержавних організацій є вкрай важливими, адже вони неформально уніфікують міжнародні контракти, приводячи їх до єдиної форми та системи.

Особливо актуальна дана тема для українських зернових холдингів, які з кожним роком нарощують експорт сільськогосподарських і олійних культур. Для українських агрокомпаній, з огляду на великі обсяги виробництва зернових та олійних культур в Україні, найважливішими міжнародними профільними неурядовими організаціями є Міжнародна асоціація торгівлі зерном та кормами ГАФТА (GAFTA - The Grain and Feed Trade Association) та Федерація асоціацій торгівлі оліями, олійними продуктами і жирами - ФОСФА (FOSFA - The Federation of Oils, Seeds and Fats Associations), які об'єднують компанії з 90 країн світу та регулюють близько 80 % світового обороту торгівлі відповідною сировиною шляхом використання їх проформ [3; 4].

Типові договори ГАФТА і ФОСФА відображають реальну світову торговельну практику і при її змінах зазнають правок. Основними відмінностями між проформами є види поставки та різновид сільськогосподарської культури, способи транспортування та напрям поставки. Завдяки використанню стандартних договорів сторони витрачають значно менше часу для здійснення комерційної операції. Контрагентам залишається лише провести переговори щодо суто комерційних умов, - ціни, кількості товару, специфікації і т.п. Інші положення визначені конкретним видом проформи.

Зовнішньоекономічний контракт на базі проформи створюється шляхом посилання у договорі (confirmation note) на обов'язок використання умов конкретного номеру проформи, або на бланку типової проформи, додавши до її тексту індивідуальну інформацію про ціни, кількість товару, специфікацію і т.п.

Проформи повинні бути інкорпоровані в систему національного права, оскільки це зменшить ймовірність неправильного їх тлумачення і дозволить українським та іноземним суб'єктам господарювання безперешкодно здійснювати торговельну діяльність на основі єдиних

міжнародних норм. Зробити це можливо шляхом внесення змін до Господарського та Цивільного кодексів України, зазначивши обов'язковість використання Правил «Інкотермс» для зовнішньоекономічних договорів та права укладення договорів на базі проформ асоціацій.

Література

1. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» № 959-ХІІ від 16.04.1991 р. - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

2. Офіційний сайт Інкотермс 2010 в Україні [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.incotermszed.ua>.

3. Офіційна інтернет-сторінка Міжнародної асоціація торгівлі зерном і кормами [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.gafta.com/.

4. Офіційна інтернет-сторінка Федерації асоціацій торгівлі олійними культурами, насінням і жирами [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.fosfa.org/>.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Марина Пірак

студентка 4 курсу юридичного факультету

УДФС України (м. Київ)

Андрій Ганущак

студент 4 курсу юридичного факультету

УДФС України (м. Київ)

Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення*

Важливим інструментом забезпечення найбільш повного надходження коштів до державного бюджету та їх раціонального використання, управління державним майном та боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин виступає державний фінансовий контроль.

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІП НУДФСУ, кандидат юридичних наук Мельник О.П.

На сьогоднішній день в Україні виникають проблеми нормативно-правового, організаційного, методологічного, інформаційного та кадрового характеру, які в сукупності призводять до зниження ефективності й об'єктивності проведення державного фінансового контролю. Зазначене вказує на необхідність пошуку шляхів удосконалення правового регулювання державного фінансового контролю, враховуючи як особливості національної економіки, так і позитивний зарубіжний досвід у цій сфері фінансових відносин.

Хоча Україною й було прийнято низку нормативно-правових документів, що регламентують порядок здійснення фінансового контролю (Бюджетний кодекс, Господарський кодекс, постанови Кабінету Міністрів України, стандарти державного фінансового контролю, різноманітні Закони та інші нормативно-правові акти), проте вони не привели до значного покращення рівня фінансової дисципліни у використанні бюджетних коштів. Про це свідчить негативна тенденція стосовно зростання фінансових правопорушень та економічних злочинів [1, с. 85].

Важливими аспектами розвитку Держаудитслужби та реформування системи державного фінансового контролю є розв'язання таких основних проблем:

- недосконалість нормативно-правового, фінансового, інформаційного та методологічного забезпечення системи державного фінансового контролю;
- брак законодавчої бази та методології для проведення органами Держаудитслужби різних видів і форм державного фінансового аудиту;
- відсутність співпраці з європейськими органами протидії фінансово-економічним правопорушенням (зокрема, Комісією ЄС з питань боротьби з шахрайством (OLAF));
- обмеженість заходів впливу органів Держаудитслужби на несумлінних керівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання та порушників фінансової дисципліни, бюджетного законодавства, невиконання ними законних вимог органів Держаудитслужби;
- низький рівень охоплення контролем місцевих бюджетів органами Держаудитслужби через недостатність відповідного кадрового та фінансового ресурсу [2].

Відповідно до зазначених проблем необхідно здійснити ряд таких заходів:

- розбудова уніфікованої нормативно-методологічної бази та стандартизація державного фінансового аудиту, зокрема удосконалення та посилення інституційної основи наявних видів державного фінансового аудиту, що проводить Держаудитслужба, та впровадження в діяльність нових видів і форм аудиту [3, с. 37];

- посилення ефективності функції інспектування шляхом фокусування зусиль Держаудитслужби на найбільших фінансових ризиках;

- формування системи запобіжників під час здійснення децентралізації та здійснення належного контролю на місцевому та регіональному рівні;

- зміцнення кадрового потенціалу Держаудитслужби шляхом проведення Програми постійного професійного розвитку державних аудиторів, а також семінарів, навчань, конференцій, брифінгів, засідань за круглим столом тощо [2].

На сьогоднішній день необхідно впроваджувати перевірені в країнах європейського союзу технології автоматизації планування документальних форм контролю, удосконалити регулювання аудиторської діяльності, посилити державний фінансовий контроль за діяльністю монополій (в тому числі державних). Необхідно створити єдину базу даних щодо виявлених фінансових порушень [3, с. 36].

Отже, для успішної ж реалізації перспективних напрямів державного фінансового контролю потрібно: створити цілісну та ефективну систему державного фінансового контролю; зміцнити фінансово-бюджетну дисципліну; мінімізувати зловживання у сфері використання державних ресурсів; удосконалити управління та використання державних ресурсів органами державної влади, органами місцевого самоврядування та суб'єктами господарювання; забезпечити розвиток правової та методологічної бази функціонування Держаудитслужби, яка враховуватиме кращі практики ЄС та існуючі потреби України.

Література

1. Коцюрба, О. Ю. Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи реформування. О. Ю. Коцюрба, А. О. Могилей. Наукові записки : зб. наук. пр. - Кіровоград : КНТУ, 2012. Вип. 12, ч. 2. С. 264-268.

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування системи державного фінансового контролю до 2020 року: Розпорядження, Концепція від 10.05.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/310-2018-%D1%80>.

3. Попадинець І.І. Перспективи розвитку правового регулювання фінансового контролю в Україні. І.І. Попадинець, Науковий вісник Ужгородського національного університету, Серія ПРАВО. Випуск 45. Том 2. 2017. С. 35-38.

7. Господарське право та процес

Олександр Полінкевич

*студент 4 курсу факультету ННІ права
НУДФСУ (м.Ірпінь)*

Принцип змагальності у позовному провадженні господарського процесу*

Принцип змагальності відноситься до числа основних принципів господарського процесу, дотримання якого створює необхідні передумови для правильного розгляду і вирішення господарських справ.

Відповідно до даного принципу сторонам у позовному провадженні господарського процесу забезпечуються широкі можливості у відстоюванні зайнятих ними в спорі позицій. Сторони мають право наводити юридичні факти, які обґрунтовують їх вимоги й заперечення, а також надавати докази на підтвердження цих фактів. Вони мають право знати аргументи, вимоги і заперечення іншого учасника спору, знайомитися з матеріалами справи, висловлювати з приводу їх свої аргументи, брати участь в обговоренні зібраних у справі доказів, їх перевірці, заявляти у зв'язку з цим різні клопотання, ставити одне одному та іншим учасникам процесу питання.

Цей принцип закріплено в п. 4 ч. 3 ст. 129 Конституції України (змагальність сторін і свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості) та в ст. 4-3 ГПК України. З метою забезпечення реалізації цього принципу ч. 3 ст. 4-3 ГПК України передбачено, що господарський суд створює сторонам та іншим

---

* Науковий керівник – завідувач кафедри господарського права та процесу НУДФСУ, доктор юридичних наук, доцент Никитченко Н.В.

особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин і правильного застосування законодавства [1;5].

Зазначений принцип тісно пов'язаний з процесуальною рівністю сторін і забезпечує повноту фактичного й доказового матеріалу, наявність якого є важливою умовою з'ясування обставин справи.

Змагальність в господарському процесі суттєво впливає на процес отримання, формування та дослідження матеріалів справи, визначає послідовність здійснення дій сторін щодо збору доказів, роль суду в цьому процесі. Сторони зобов'язані та мають право надавати юридичні факти, які пояснюють їх вимоги та суперечності, мають право подавати докази, які підтверджують це право. Також вони мають право знати позицію, аргументи іншої сторони, ознайомлюватися з матеріалами справи, подавати клопотання. В свою чергу суддя має слідкувати за дотриманням правил, виправляти допущені сторонами помилки, сприяти збору доказів. За необхідності отримання додаткових роз'яснень суддя призначає експертизу, або може викликати на судові засідання посадових осіб. Господарське процесуальне законодавство вимагає щоб встановлення фактичних обставин справи забезпечувалося у процесі змагання сторін, наприклад, у ст. 33 ГПК яка закріплює що сторони зобов'язані довести обставини що обґрунтовують їх вимоги та заперечення [2, с.9-10].

Особливістю даного принципу є те, що можливі випадки, коли не в ході засідання, дозволяється обмін доводами, у вигляді письмових документів між учасниками провадження. Наприклад, обмін листами дає можливість усунути деякі суперечності, які виникають, усунути відкладення засідання у справі, зменшити витрати, пов'язані з відрядженням представників сторін для участі у засіданнях. Найбільш яскравий вияв принципу змагальності проявляється саме у судовому засіданні. Так як у господарському законодавстві немає чітко визначеного порядку ведення засідання, то сторони мають набагато більше можливостей для імпровізації та заощадженню власних коштів та часу.

Науковець Л.М.Ніколенко у своїх наукових працях про принцип змагальності у господарському процесі зазначає, що принцип змагальності у господарському суді впливає на весь процес формування і дослідження фактичного матеріалу, необхідного для розгляду справ, визначає дії сторін та інших учасників процесу зі збору й дослідження доказів, послідовність здійснення цих дій і їх правові наслідки, роль судді у даному процесі. Згідно з принципом

змагальності, кожній зі сторін у господарському процесі забезпечуються широкі можливості для відстоювання позиції, зайнятої нею у спорі. Принцип змагальності у позовному провадженні господарського процесу передбачає: залежність дій суду від вимог позивача і заперечень відповідача, суд вирішує справу в обсязі вимог, заявлених сторонами; можливість вільного використання засобів доказування; право кожної сторони доказувати факти, вимоги, що обґрунтовують її, і заперечення; можливість подавати сторонами додаткові докази за пропозицією господарського суду. Якщо говорити про апеляційне і касаційне позовне провадження у господарському суді, то тут помітно переважає змагальність у вигляді дискусії на підставі доказів, які є у матеріалах справи. Якщо змагання буде здійснюватися вказаним способом, то сторони зберігають певний вплив на суд, але, як наголошувалося в літературі, результативність їх дій при перевірці законності прийнятого вже у справі рішення набагато слабкіше, ніж при розгляді суті спору, де є ширші можливості у використанні доказів [3, с.2-6]. Також даний автор вказує, що уявляється доцільним у господарському процесі зберегти принцип змагальності сторін, в умовах якого кожна заінтересована особа самостійно або за сприяння суду, має можливість збирати докази у справі, захищати свої права та інтереси з урахуванням доспозитивності в господарському процесі. Разом із тим у господарському процесуальному законі необхідно вказати граничні чіткі межі сприяння господарського суду, відомі та зрозумілі всім учасникам процесу [4, с.3-4].

Однак, визначаючи закріплення цього принципу як позитивне й прогресивне явище, слід відзначити непослідовність законодавця у вирішенні цього питання, яку можна пояснити недоліками законодавчої техніки. У класичному розумінні принцип змагальності означає, що суд не повинен зі своєї ініціативи збирати докази на користь однієї чи іншої сторони у разі, коли доказів, наданих сторонами, недостатньо для вирішення спору, а має розглядати справу за наявними доказами. Але ст. 38 ГПК України зобов'язує господарський суд витребувати від підприємств та організацій незалежно від їх участі у справі документи й матеріали, необхідні для вирішення спору. Очевидно, що витребування подібних доказів є можливим лише за клопотанням сторін у випадках, коли сторони з різних причин не спроможні подати, ті чи інші докази фактичних обставин.

Відповідно до даного принципу сторонам у господарському процесі забезпечуються широкі можливості у захисті своїх права та законних інтересів, а господарський суд створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і правильного застосування законодавства [5].

Отже, можна зробити висновок, що принцип змагальності в господарському процесі знаходить свій прояв і реалізацію на всіх найважливіших етапах розвитку господарського процесу, відображаючи і конкретизуючи його в інститутах і правилах. Аналіз правових норм дає змогу з'ясувати механізм дії даного принципу й особливості його прояву в господарському процесі. Виходячи з принципу змагальності господарське процесуальне законодавство вимагає, щоб встановлення необхідних для справи юридичних фактів забезпечувалось насамперед у результаті процесуального змагання сторін, використання всіх даних, представлених ними. Змагальність в господарському процесі вирізняється тим, що сторонам забезпечуються широкі можливості у захисті своїх права та законних інтересів, а господарський суд створює сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, необхідні умови для встановлення фактичних обставин справи і правильного застосування законодавства. Таким чином на суд не покладається обов'язок активного вживання заходів щодо збирання доказів на підтвердження фактичних обставин справи , твердження справи.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – №30. – Ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 20.11.2018).

2. Господарське процесуальне право України [текст]: Навчальний посібник для підготовки до іспитів. – К.: “Центр учбової літератури”, 2014.- 208с.

3. Ніколенко Л.М. Реалізація основних принципів господарського судочинства при перегляді судових актів. Часопис Київського університету права.- 2013. - № 1. - С. 174-180.

4. Ніколенко Л.М. Деякі аспекти змісту та класифікації принципів господарського процесуального права. Часопис Київського університету права.-2009.-№ 1.- с.153-158.

5. Господарський процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2017, № 48 – Ст. 436. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> (дата звернення: 20.11.2018).

5. Цивільне право та процес

Сергій Дяченко

*к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права та процесу
НУДФСУ (м. Ірпінь)*

Олександр Полінкевич

*студент 4 курсу факультету ННі права
НУДФСУ (м. Ірпінь)*

Принцип змагальності у позовному провадженні цивільного процесу

Конституція України у ч. 4 ст. 129 визначає однією із основних засад судочинства змагальність сторін та свободу надання ними доказів по справі [1, ч.4 ст.129].

Принцип змагальності знайшов своє закріплення і в інших нормах національного законодавства, які визначають формулу та зміст змагальності. Даний принцип, безсумнівно, є історично обумовленим правовим явищем, оскільки на конкретному етапі розвитку суспільства в залежності від національних особливостей та правових традицій, його зміст наповнювався все новим значенням, еволюціонував та змінювався. Крім того, принцип змагальності містить в собі правову вимогу, що пред'являється до процесуальної діяльності певних суб'єктів процесу та органу судової влади в доказовій діяльності незалежно від інстанції, в якій розглядається конкретна справа.

Загальна формула принципу змагальності закріплена у статті 12 Цивільного процесуального кодексу України, відповідно до якої «Цивільне судочинство здійснюється на засадах змагальності сторін. Учасники справи мають рівні права щодо здійснення всіх процесуальних прав та обов'язків, передбачених законом. Кожна сторона повинна довести обставини, які мають значення для справи і на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених цим Кодексом» [2, ст.12].

Принцип змагальності – це закріплене в нормах процесуального законодавства положення, відповідно до якого створюються умови кожній заінтересованій в судовому захисті особі для участі у процесуальному спорі, активності і взаємодії (співробітництва) з судом у встановленні всіх обставин справи, які мали місце в дійсності, з метою найточнішого застосування норм права і вирішення правового спору [6, с. 321].

Принцип змагальності цивільного судочинства виходить з аксіоми: «доводить той, хто заінтересований». Саме сторони – позивач і відповідач – у позовному провадженні несуть основний тягар доказування. Сторони є основними суб'єктами доказування, їм в силу власної зацікавленості і обізнаності про обставини справи найлегше надати докази або вказати на них. У непозовних провадженнях обов'язок доказування покладений на заявника та інших заінтересованих осіб. Суд при цьому повинен незалежно, об'єктивно і неупереджено здійснювати керівництво процесом, роз'яснювати особам, що беруть у ньому участь, процесуальні права і обов'язки, сприяти їм у реалізації їх прав. Завдання судді – не збирати за бездіяльні сторони докази, а створити умови для повного і всебічного дослідження доказового матеріалу, встановлення фактичних обставин справи. Змагальність забезпечує заінтересованим суб'єктам процесу можливість проявляти процесуальну самостійність на всіх стадіях цивільного судочинства і повною мірою реалізовувати надані законом процесуальні засоби захисту власних прав і інтересів, що охороняються законом [4, с.58].

Видатний російський вчений-процесуаліст Е. В. Васьковський перевагами змагальної моделі цивільного судочинства вважає наступні (рис.1):

- фактична сторона справи може бути краще встановлена тими, кому вона більше знайома, хто знає, якими доказами її можна підтвердити і де ці докази відшукати;

- сторони, як ніхто інший (у тому числі, й суд), заінтересовані в з'ясуванні обставин справи, оскільки кожна з них прагне задовольнити свої вимоги і у зв'язку з цим намагається відшукати для суду всі факти, які свідчать на її користь;

- принцип змагальності відповідає сутності цивільного процесу, а покладення на суд обов'язку збирати докази призвело б до перевірки судом власних висновків;

– слідчий процес змушує суд стати помічником однієї зі сторін і, таким чином, втратити відповідні його становищу холоднокривність, безсторонність та об'єктивність;

– змагальний процес веде до розподілу праці, яка завжди приносить кращі результати, ніж виконання всієї складної роботи однією особою; це дає сторонам можливість відшукати той доказовий матеріал, який свідчить на їх користь та скористатись допомогою фахівців-юристів;

– принцип змагальності змушує сторони виявляти особисту ініціативу та енергію, дає можливість зняти з суду непосильний тягар роботи, оскільки побудова цивільного процесу на слідчому принципі збільшує роботу суду в десятки і сотні разів [3, с. 378].

Рис. 1. Переваги змагальної моделі цивільного процесу

Джерело: власна розробка авторів

З наведеного вище виходить, що змагальні засади в цивільному судочинстві являють собою засади особистої автономії сторін. Засади особистої автономії сторін, їх ініціативи та активності при захисті своїх прав та інтересів випливають з самої природи цивільних прав, на захист яких спрямована діяльність суду. Активне втручання суду в доказову діяльність без волі на те сторін протирічить природі цивільних прав та перетворює процес на інквізиційний, що, відповідно, унеможливує здійснення правосуддя.

Проте, зауважимо, що це ні в якому разі не означає, що суд – простий спостерігач за діяльністю сторін у справі по доведенню

певного кола фактів, які мають значення для справи. Сучасне цивільне процесуальне законодавство передбачає комплекс судових повноважень, які спрямовані на забезпечення змагальності сторін та входять до змісту принципу змагальності. Ці повноваження можна звести до трьох груп: інструктивні, вказівні та забезпечувальні (рис.2).

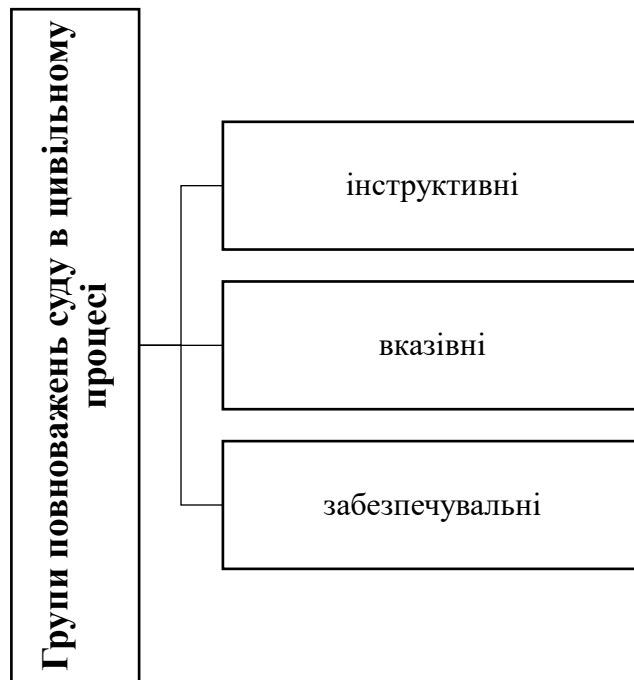

Рис. 2. Групи повноважень суду в цивільному процесі
Джерело: власна розробка авторів

До першої групи повноважень суду відносять повноваження в частині роз'яснення сторонам та іншим особам, які беруть участь у справі, їх прав та обов'язків по наданню доказового матеріалу. Реалізація зазначених повноважень є суттєвою для забезпечення права на справедливий судовий розгляд, оскільки не роз'яснення судом процесуальних прав сторонам, їх необізнаність в своїх правах може потягнути негативні наслідки для сторін у вигляді ненадання певних доказів в обґрунтування своєї правової позиції [5, с. 204].

До вказівних повноважень відносяться повноваження в частині забезпечення доведення сторонами по фактів, що мають значення у справі, надання додаткових матеріалів, усунення прогалин в доказовому матеріалі з метою встановлення певних фактів при недостатності доказів, вказівні повноваження в частині усунення недоліків позовної заяви тощо.

Забезпечувальні повноваження суду спрямовані на визначення кола учасників процесу, забезпечення доказів, забезпечення позову тощо.

Отже, сутність принципу змагальності у позовному провадженні цивільного процесу полягає у наявності правового спору між сторонами по справі – позивачем та відповідачем. Можна стверджувати, що в основі принципу змагальності лежать два взаємопов'язані положення:

1) надання кожній стороні у справі можливості переконати суд у своїй правоті в рамках прав, наданих цивільним процесуальним судочинством;

2) покладення на сторону, яка прагне виграти справу, обов'язок у змаганні, правила якого встановлені процесуальним законодавством, з іншою стороною, знову ж таки з метою переконати у своїй правоті суд, який в свою чергу сприяє сторонам у реалізації належних їм прав, але зберігає об'єктивність і безсторонність.

Література

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996. – №30. – Ст. 141.

2. Цивільний процесуальний кодекс України // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 40-41, 42. – Ст. 492.

3. Васильовский Е. В. Курс гражданского процесса. Т. 1. СПб., 1913. – 691 с.

4. Демичев А. А., Исаенкова О. В. Принципы гражданского процессуального права современной России // Jurisprudencija. – 2008. – № 2 (104). – С. 55-63.

5. Мамницький В. Ю. Поняття та зміст принципу змагальності у цивільному судочинстві / В. Ю. Мамницький // Форум права. – 2014. – Випукм №3. – С.201-206.

6. Тимченко Г. П. Принцип змагальності в судочинстві України: історичний і теоретичний аспект // Держава і право. – 2010. – № 48. – С. 316-322.

5.Цивільне право та процес

Сергій Дяченко

*к.ю.н., доцент кафедри
цивільного права та процесу*

НУДФСУ (м.Ірпінь)

Олександр Полінкевич

*студент 4 курсу факультету ННі права
НУДФСУ (м.Ірпінь)*

Судова практика принципу змагальності у цивільному процесі

Узагальнення судової практики і тим більше перегляд судових рішень з підстав неоднакового застосування судом касаційної інстанції, одних і тих самих норм матеріального права, що мало наслідком ухвалення різних за змістом судових рішень Верховним Судом України, суперечить принципу змагальності. Деякі процесуальні проблеми, пов'язані з реалізацією принципу змагальності на окремих стадіях цивільного процесу, потребують вдосконалення.

Так, наприклад, Апеляційний суд Одеської області у справі за позовом прокурора про витребування майна (земельної ділянки) з чужого незаконного володіння 24 січня 2018 року за результатами розгляду апеляційної скарги прокурора на рішення міськрайонного суду, яким відмовлено йому у позові, керуючись, у тому числі принципом змагальності, залишив цю скаргу без задоволення. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, що «відповідно, зокрема, до принципу змагальності, прокуратура була зобов'язана довести в судовому засіданні ті обставини, на які посилювалася як на підставу своїх вимог, а саме щодо власника спірного майна – земельної ділянки, а також, що відповідач володіє вказаним майном без правової підстави, проте, не надано жодного належного та допустимого доказу на підтвердження своїх доводів» [3].

У справі за позовом прокурора про визнання недійсними розпоряджень та витребування земельних ділянок Апеляційний суд Київської області, «керуючись принципом змагальності, залишив без задоволення апеляційну скаргу прокурора та без змін рішення суду першої інстанції про відмову йому у позові, у зв'язку з пропуском строку позовної давності та недоведеністю прокурором поважності причин його пропуску» [2].

У справах про витребування земельних ділянок, Обухівський та Вишгородський районні суди Київської області, виходячи з принципу змагальності, відмовили прокурору у позовах, у зв'язку з недоведеністю ним позовних вимог та ненаданням достатніх доказів на їх підтвердження (рішення Обухівського районного суду Київської області від 22.12.2017 у справі № 372/390/17; від 15.02.2018 у справі №372/378/17 тощо), а також у зв'язку з пропуском прокурором строку позовної давності та недоведеністю ним поважності причин його пропуску (рішення Вишгородського районного суду Київської області від 02.04.2018 у справі № 363/1597/17) [4; 5; 6].

Отже, аналіз судової практики України показав, що на сьогодні, є непоодинокі випадки, коли суди, відмовляють у задоволенні заяв (скарг, клопотань) прокурора у цивільному судочинстві, у зв'язку з тим, що прокурором не дотримано принципу змагальності сторін.

Варто відзначити, що принципу змагальності приділено достатньо уваги в практиці Європейського Суду з прав людини (ЄСПЛ), з огляду на що доцільно навести окремі рішення задля поглиблення розуміння принципу змагальності судового процесу.

У загальному вигляді принцип змагальності у розумінні ЄСПЛ є дещо вужчим за змістом, ніж було проаналізовано вище, та передбачає, що кожна сторона має бути поінформована про докази та аргументи іншої сторони. Це в принципі означає право на ознайомлення з матеріалами справи, яке може включати право робити фотокопії для ретельного ознайомлення з матеріалами і доказами. У справі «Шулер-Цґраґґен проти Швейцарії» (Schuler-Zraggen v. Switzerland), заява № 14518/89, рішення від 28 травня 1993 року, заявниця оскаржила у суді рішення про зменшення їй пенсії. Під час провадження вона попросила, щоб їй дали матеріали справи для виготовлення копій. Їй відмовили, запропонувавши знайомитися з матеріалами справи в приміщенні суду. Проте на стадії апеляційного провадження у Федеральному суді з питань страхування заявниці дозволили скопіювати всі матеріали справи. ЄСПЛ зазначив, що позбавлення можливості зробити копії дорівнювало порушенню статті 6, проте ЄСПЛ вказав, що це процедурне порушення права заявниці було виправлене, коли їй надали можливість зробити копії матеріалів справи на подальшому етапі провадження [7, с. 33].

В окремих рішеннях ЄСПЛ принцип змагальності розкривається чи деталізується з огляду на ситуативну необхідність підкреслити ті або інші обставини. Варто зауважити, що значної уваги ЄСПЛ звертає

саме на роль національних судів в змагальному процесі та наданні можливості сторонам змагатися в умовах рівноправності та справедливості.

При цьому, у п. 36 рішення ЄСПЛ від 1 липня 2003 року у справі «Суомінен проти Фінляндії» (Suominen v. Finland), заява № 37801/97, зазначено, що національний суд має певну свободу розсуду при виборі аргументів в конкретній справі і прийнятті доказів, які подаються сторонами, судовий орган зобов'язаний обґрунтувати свої дії, навівши мотиви своїх рішень [1, с. 8].

Тобто навіть у випадку винесення рішення судом, принцип змагальності набуває свого продовження у вигляді наданої законом можливості обґрунтовано оскаржити таке рішення. Призначення обґрунтованого рішення полягає в тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті, та надати стороні можливість його оскарження у разі незгоди з аргументами суду. Лише за умови винесення обґрунтованого рішення може забезпечуватись публічний контроль за здійсненням правосуддя (див. рішення у справі «Гірвісаарі проти Фінляндії» (Hirvisaari v. Finland), заява № 49684/99 від 27 вересня 2001 року, п. 30) [7, с. 60-61]. А тому при оскарженні рішення суду слід звертати увагу на те, що залишення без уваги ключових доводів сторони є прямим порушенням процесу.

Як бачимо, концепція змагальності в розумінні ЄСПЛ та концепція змагальності, яка склалась у вітчизняній науці, дещо різняться за змістом, що, в принципі, не є шкідливою тенденцією, оскільки стандарти Конвенції органічно поєднуються із вітчизняними, які розкривають змагальність через керований процесуальний конфлікт.

Отже, підсумовуючи вище викладене, можемо говорити про те, що для змагального типу процесу характерною є така побудова судочинства, при якій:

- необхідне розмежування процесуальних функцій, «тобто функцій сторін та суду;
- наявними є дві протилежні процесуально рівні сторони;
- функціонування незалежного від сторін суду, який здійснює функцію правосуддя та розгляду справи».

При цьому, принцип змагальності сторін не може бути реалізований повністю без присутності арбітра, який приймає остаточне рішення на користь інтересів однієї із сторін. При цьому

важливим є встановлення оптимального співвідношення активності сторін та активності суду.

На нашу думку, принцип змагальності необхідно розглядати як з точки зору права сторони відстоювати свою правову позицію у цивільному судочинстві, так і з точки зору обов'язку довести ті обставини, на які вона посилається як на підставу своїх вимог або заперечень, крім випадків, встановлених чинним законодавством. І це є дуже важливим положенням, оскільки в окремих випадках змагальність асоціюється тільки з можливістю особи відстоювати свої порушені права та інтереси, а не з обов'язком активно доводити ті або інші обставини.

Література

1. Европейский Суд по правам человека. Дело «Суоминен (Suominen) проти Финляндии» (Жалоба № 37801/ 97). Постановление, Страсбург. 1 июля 2003 г. 12 с. URL: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/7864c99c46598282c2257b4c0037c014/ac7e4fdea1043c2>.
2. Постанова Апеляційного суду Київської області від 19 березня 2018 р., судова справа № 369/473/15-ц. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72981944#>.
3. Постанова Апеляційного суду Одеської області від 24 січня 2018 р., судова справа № 22-ц/785/1078/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71870985#>.
4. Рішення Вишгородського районного суду Київської області від 2 квітня 2018 р., судова справа № 363/1597/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/73713744#>.
5. Рішення Обухівського районного суду Київської області від 15 лютого 2018 р., судова справа № 372/378/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72363483>.
6. Рішення Обухівського районного суду Київської області від 22 грудня 2017 р., судова справа № 372/390/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/71446885>.
7. Фулей Т. І. Застосування практики Європейського Суду з прав людини при здійсненні правосуддя [Текст]: науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. – Київ, 2015. – 208 с.

3. Міжнародне публічне та приватне право
Ольга Пруська
*студентка-магістрант факультету
аграрного менеджменту
НУБіП України (м. Київ)*

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу*

Одним з головних завдань незалежної країни у наш час є ухвалення та захист власних національних інтересів на міжнародній арені. На сьогодні Україна вже остаточно обрала для себе курс на євроінтеграцію.

Важливий крок в інтеграції Україна здійснила, підписавши із Союзом Угоду про асоціацію, яка вступила в дію в повному обсязі 1 вересня 2017 року.

Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу серед іншого передбачає поступове, впродовж певних перехідних періодів, скасування/зниження ставок увізного мита сторін на товари походженням з іншої сторони. Для українського бізнесу це означає в першу чергу можливість виходу на достатньо сильно захищений (в тому числі і рівнями увізних мит) ринок держав-членів ЄС та вигравати порівняно з товарами ЄС не лише в якості, а й у ціні. Крім того, домовленості щодо вільної торгівлі передбачають також і проведення Україною низки реформ, в першу чергу в сфері технічного регулювання, санітарних та фітосанітарних заходів, підвищення стандартів якості та безпечності продукції. Крім того, визнання української продукції на такому великому та цікавому для всіх держав світу ринку, як ЄС, автоматично означає спрощений вихід української продукції на ринки третіх країн [1].

Положення щодо поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі виписані у 15 главах, 25 додатках та 2 протоколах Угоди про асоціацію [2].

Питання створення та функціонування ПВЗВТ підлягають регулюванню, відповідно до Генеральної угоди з тарифів і торгівлі

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

1994 р. (ГАТТ) Світової організації торгівлі, зокрема статті XXIV. [1, с. 106]

Відповідно до положень Угоди про асоціацію, сторони поступово створюють зону вільної торгівлі протягом перехідного періоду, що не перевищує 10 років починаючи з дати набрання чинності цією Угодою. [3]

Згідно зі ст. 2 та ст. 3 Протоколу I «Щодо визначення концепції «походження товарів» і методів адміністративного співробітництва» перелічені товари мають вважатися як такі, що походять з ЄС: товари, цілком вироблені в ЄС, товари, отримані в ЄС з матеріалів, які не були вироблені цілком у ЄС, за умови, що такі матеріали пройшли достатню обробку в ЄС, а також товари, отримані (вироблені) на даній території з використанням матеріалів, які походять із України, за умови, що обробка, виконана в ЄС. Аналогічне правило застосовується для визначення походження товарів з України.

З метою усунення торговельних бар'єрів для товарів, які походять з території ЄС та України, запроваджується преференційний режим, що передбачає зменшення або скасування мита на імпорт та експорт. Загалом, Україна та ЄС скасують імпорتنі мита на близько 97 % та 96,3 % тарифних позицій відповідно [3, с. 106].

Згідно зі ст. 56 Угоди Україна вживатиме необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності і ринкового нагляду ЄС.

Гармонізація технічних стандартів сторін має скоротити наявні нетарифні бар'єри у торгівлі між сторонами, підвищить якість і відповідно конкурентоспроможність продукції на ринку, а також сприяти формуванню позитивного іміджу України на регіональному ринку щодо якості українських товарів. Для цього Україна має, відповідно до ст. 57 Угоди, імплементувати положення *acquis* ЄС до свого законодавства, здійснити адміністративні та інституційні реформи, необхідні для виконання цієї Угоди відповідно до Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів, а також запровадити ефективну і прозору адміністративну систему, яка необхідна для імплементції глави 3 «Технічні бар'єри у торгівлі» Угоди. [3, с. 107]

Також з цією ж метою Угодою передбачене застосування механізму посередництва у спорі, який дозволяє сторонам долати небажані явища у торгівлі товарами. Метою його є не дослідити

правову сторону того чи іншого питання, а знайти швидко та ефективно вирішення проблем у доступі до ринків. Тому з метою врегулювання спірного питання сторони узгоджують кандидатуру посередника, який надає певні поради сторонам [4].

Отже, ЄС, підписавши Угоду про асоціацію, офіційно визнала прагнення України до євроінтеграції, у тому числі в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу. Угода має перелік положень, що регулюються зазначене питання.

Література

1. Зона вільної торгівлі між Україною та ЄС. Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/ukraine-eu/trade-and-economic/atm>.

2. Брошура ЄС-Україна : поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf.

3. Король А. О. Договірні-правові засади формування зони вільної торгівлі між Україною та Європейським Союзом. К.: Приватне право і підприємництво, 2015. Вип. 14. С. 105-109.

4. Урядовий портал Кабінету міністрів України. Угода про асоціацію, ст. 25-57. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/yevropejska-integraciya/ugoda-pro-asociacyu>.

5. Цивільне право та процес

Каріна Пудкалюк

студентка 4 курсу ННІ Права Університету державної фіскальної служби України (м. Ірпінь)

Сергій Дяченко

к.ю.н., доцент кафедри цивільного права та процесу Університету державної фіскальної служби України(м. Ірпінь)

Представництво інтересів осіб та держави прокурором у цивільному процесі

Прокурор – суб'єкт представництва у суді, його участь у господарському, цивільному, адміністративному, кримінальному

судочинстві (з цивільним позовом) і виконавчому провадженні передбачена необхідністю виконання функції представництва інтересів громадянина або держави, передбаченої законом.

У науковій юридичній літературі представництво розглядають як процесуальну діяльність особи, спрямовану на захист суб'єктивних прав та захищених законом інтересів іншої особи, яка бере участь у справі, державних і громадських інтересів, а також сприяння судові у всебічному, повному й об'єктивному з'ясуванні обставин справи та постановленні законного й обґрунтованого рішення [1].

Питання представництва прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді були предметом наукових досліджень таких учених, як П. М. Каркач, М. В. Косюта, А. В. Лапкін, І. Є. Марочкін, М. В. Руденко та ін.

Однак, як наголошує М. В. Руденко, не можна ототожнювати статус прокурора зі статусом представника у відповідних процесах, його діяльність може бути віднесена до представництва, яке є один із інститутів процесуального права [2].

Відповідно до ст. 56 Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) до органів, яким законом надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб належить прокуратура. До 2014 року Конституцією України визначались повноваження прокуратури, а саме Розділом VII, який був виключений на підставі Закону України «Про прокуратуру», який вже визначає одну із функцій органів прокуратури як представництво законних прав та інтересів осіб та держави в суді. Основний нормативний акт, який регулює діяльність прокурора, визначає у ч. 1 ст. 23 поняття «представництво», як сукупність процесуальних та інших дій, спрямованих на захист інтересів громадянина або держави, у випадках та порядку, встановлених законом [3,4].

Тобто прокурор здійснює представництво інтересів виключно громадян та держави, але в ст. 48 ЦПК України визначено, що сторонами в цивільному процесі є позивач та відповідач, якими можуть бути фізичні і юридичні особи, а також держава. Виникає проблема захисту прокурором інтересів юридичної особи, як сторони у цивільному судочинстві [3].

Законом України «Про прокуратуру» (ч. 2 ст. 23) встановлена обставина за якою здійснюється представництво законних інтересів громадянина – особа не спроможна самостійно захистити свої порушені чи оспорювані права або реалізувати процесуальні

повноваження через недосягнення повноліття – недієздатність або обмежену дієздатність, а законні представники або органи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси такої особи, не здійснюють або неналежним чином здійснюють її захист [4].

Прокурор здійснює представництво в суді законних інтересів держави у разі порушення або загрози порушення інтересів держави, якщо захист цих інтересів не здійснює або неналежним чином здійснює орган державної влади, орган місцевого самоврядування чи інший суб'єкт владних повноважень, до компетенції якого віднесені відповідні повноваження, а також у разі відсутності такого органу [4].

Тобто підстава для представництва прокурором інтересів громадянина і держави повинна бути обґрунтована прокурором. Прокурор здійснює представництво інтересів громадянина або держави в суді виключно після підтвердження судом підстав для представництва.

Законодавець визначив підстави для представництва прокурором інтересів громадян та держави. Але ж законодавець не зазначає про захист прокурором інтересів юридичних осіб, які мають державну (часткову) форму власності. Все ж інтереси юридичної особи недержавної форми власності відповідно до законодавства захищає її законний представник, а захисту прокурором непередбачено.

Тому необхідно визначити поняття «інтереси держави», щоб зрозуміти чому ж законодавець не передбачив захисту інтересів юридичних осіб. Так, при визначенні підстав для пред'явлення позову в інтересах держави прокурори використовують тлумачення поняття «інтереси держави», яке надано у рішенні Конституційного Суду України (далі – КС України) від 8 квітня 1999 р. у справі №1-1/99 щодо офіційного тлумачення положень ст. 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою інтересів держави в арбітражному суді) [5].

Конституційним Судом України роз'яснено, що державні інтереси закріплюються як нормами Конституції України, так і нормами інших правових актів. Інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин. В основі перших завжди є потреба у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм, спрямованих на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної

безпеки, охорону землі як національного багатства, захист прав усіх суб'єктів права власності та господарювання тощо. Виходячи з цього, держава наділяє певними правами і обов'язками окремі органи виконавчої влади та місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, діяльність яких спрямована на захист державних інтересів [5].

Підсумовуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що прокурор виконуючи функцію представництва захищає законні інтереси громадян та держави. Щодо питання захисту інтересів юридичних осіб, які мають державну власність, то інтереси таких осіб входять в поняття «інтереси держави», що в свою чергу врегульовується законодавством.

Література

1. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України: підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.. К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2015. 624 с.

2. Руденко М. В. Прокурор як учасник цивільного та адміністративного процесу /Актуальні проблеми застосування Цивільного процесуального кодексу та Кодексу адміністративного судочинства України: тези доп. та наук. повід. учасн. міжнар. наук.-практ. конф. Х.: Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. 2015. С. 101–105.

3. Цивільний процесуальний Кодекс України: Закон України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15> (дата звернення 20.10.2018)

4. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 року №1697-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 20.10.2018)

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями Вищого арбітражного суду України та Генеральної прокуратури України щодо офіційного тлумачення положень статті 2 Арбітражного процесуального кодексу України (справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді) від 08 квітня 1999 року № 3-рп/99. URL: [http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99/ card6#Public](http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99/card6#Public) (дата звернення: 20.10.2018)

8. Трудове право, право соціального забезпечення

Вікторія Пузанова

магістрант 1-го року навчання

факультету психології Навчально-наукового

інституту міжнародних відносин та соціальних

наук ПрАТ «ВНЗ «МАУП» (м. Київ)

Концептуалізація правового режиму трудової відповідальності*

Актуальність теми цієї наукової розвідки полягає в тому, що до сьогоденного дня в сьогочасній теорії трудового права України не розроблено є теорія правового режиму цієї галузі права, з одного боку, та, відповідно, відсутність належного рівня методологічних підходів до спеціальні правових режимів у трудовому праві, з іншого боку, хоча цим питанням сьогодні приділяє досить широку увагу українська вчена Л. В. Вакарюк [1]. З огляду на те, що правовий режим трудового права, на нашу думку, – це порядок правового впливу на суспільні відносини у сфері, що врегульована трудовим законодавством, то спеціальними правовими режимами у трудовому праві (субрежими) слід вважати відповідні порядки правового впливу на окремі об'єктивні прояви суспільних відносин (пов'язані із особливими: суб'єктом, об'єктом, предметом, процесом, феноменом), що врегульовані законодавством про працю. Серед вказаних спеціальних режимів особливе місце посідає саме правовий режим трудової відповідальності [2, с. 46–49].

Поряд із тим, незважаючи на те, що проблематиці трудової відповідальності (далі – ТПВ) приділяється суттєва увага фахівцями у галузі трудового права (зокрема, тими, хто досліджує матеріальну та/або дисциплінарну відповідальність, а також тими, хто намагався поєднати ці «види» юридичної відповідальності в межах трудового права), наголосимо, що окреслене питання в контексті такої юридичної категорії як правовий режим до сьогодні ще не було предметом дослідження. Винятком з цього можна вважати наукову розвідку українського дослідника В.В. Гладкого «До питання про теорію трудової відповідальності» [3], в якому автором запропоновано власну теорію ТПВ, що фактично заснована на ідеї правового режиму.

---

* Науковий керівник – завідувач кафедри управління безпекою, правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-науковий інститут права ім. князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «МАУП» д-р юрид. наук, проф. Заросило В.О.

Власне кажучи, це дослідження, зважаючи на те, що воно, як зазначає член Вищої кваліфікаційної комісії суддів України П.С. Луцюк, є перспективним та має бути врахованим у триваючій реформі трудового законодавства України [4, с. 29–30] (цю ж позицію поділяють вчені В.В. Волинець [5, с. 41] та Н.Я. Фурлет [6, с. 81–82]), стане основним орієнтиром нашого дослідження.

Триваючий по сьогоднішній день процес реконцептуалізації юридичної відповідальності в трудовому праві, на думку В.В. Гладкого, повинен здійснюватися шляхом формування теорії цільної галузевої відповідальності – ТПВ, що охоплює дисциплінарну та матеріальну відповідальність працівника та роботодавця. Вироблена автором Теорія ТПВ «не виключає існування в доктрині права дисциплінарної та матеріальної відповідальності як видів юридичної відповідальності, які можуть бути інститутами різних галузей нетрудового права (наприклад, аграрного, земельного, екологічного, медичного права), але елімінує їх ставлення до сучасного трудового права» [3, с. 88–89]. При цьому під «ТПВ» пропонується розуміти «відповідальність суб'єкта трудового права, що настає за винну протиправну поведінку, якою порушується умова трудового договору та/або умова колективного договору, та/або норма трудового законодавства». У цьому сенсі безпосередню об'єктивацію ця відповідальність має в накладенні на винну особу відповідних дисциплінарних санкцій та санкцій матеріального характеру (якщо протиправною поведінкою було завдано шкоди), а тобто: 1) на працівника накладаються санкції дисциплінарного характеру за порушення умов трудового договору, трудового законодавства, невиконання або ж неналежне виконання нормативно-правових актів, що регламентують дисципліну праці (службову дисципліну), а також санкції матеріально-правового характеру за заподіяння роботодавцю шкоди, у результаті порушення трудової (службової) дисципліни; 2) на роботодавця застосовуються санкції дисциплінарного характеру за невиконання умов трудового договору та/або законодавства про працю (дисципліна роботодавця), а також санкції матеріально-правового характеру за заподіяння працівникові матеріального та/або моральної шкоди [3, с. 89].

Зважаючи на викладене, можемо дійти висновку, що правовий режим ТПВ – це спеціальний режим у трудовому праві (субрежим), що: 1) передбачає особливий порядок правового впливу на осіб, що володіють трудовою правосуб'єктністю, є учасниками трудових правовідносин та порушують умови трудового договору (контракту)

та/або положення законодавства про працю, незалежно від того, чи завдається цим порушенням матеріальна шкода іншій стороні правових відносин; 2) об'єктивно виявляється в особливих умовах і підставах виникнення трудової відповідальності, та притягнення до неї, її оскарження, припинення, сутності імунітету від цієї відповідальності і т. д.

Література

1. Вакарюк Л. В. Ознаки правового режиму в теорії права. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2018. Т. 1, Вип. 50. С. 11–14.

2. Пузанова В.В. Дискусія щодо юридичної природи відповідальності публічних службовців. Право: історія, теорія, практика: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 07–08 грудня 2017 р.). С. 45–50.

3. Гладкий В.В. К вопросу о теории трудовой ответственности. Стратегічні пріоритети в ХХІ ст.: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Вид-во Пшонківський О.В., 2017. С. 86–90.

4. Луцюк П.С. Концептуальні засади юридичної відповідальності в сучасних умовах розвитку трудового законодавства: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.05. Сєвєродонецьк, 2017. 468 с.

5. Волинець В.В. Основні підходи до розуміння юридичної відповідальності у сучасному трудовому праві. Науковий вісник публічного та приватного права. 2017. Вип. 6, Т. 3. С. 37–42.

6. Фурлет Н.Я. Керівник закладу вищої освіти – суб'єкт трудового права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.05. Харків, 2018. 190 с.

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Альона Ременюк

студентка 5 курсу ННІ права

Університет ДФС України (м. Ірпінь)

Вищий антикорупційний суд України як орган протидії корупції*

Наближення України та її законодавства до європейських стандартів означає необхідність перейняття позитивного досвіду

---

* Науковий керівник – доцент кафедри кримінального права та кримінології Університет ДФС України, кандидат юридичних наук, доцент Супрун Т.М.

розвинених держав в усіх сферах суспільного життя. Однією з важливих і найбільш поширених проблем українського суспільства є його корумпованість, яка пронизує всі ланки життєдіяльності. Проблемні аспекти боротьби з цим негативним явищем не перестають бути актуальними як на законодавчому, так і на практичному рівні їх реалізації. Інтеграційні процеси України та прагнення протидіяти корупції стали основою для створення такого спеціалізованого судового органу в судовій системі держави, як Вищий антикорупційний суд.

Вивченню питань боротьби з корупцією присвячено значну кількість праць. Питання ж створення та подальшого функціонування нового суду наразі набули значного обговорення лише в засобах масової інформації, на форумах, конференціях, брифінгах за участі представників органів державної влади та громадянського суспільства.

Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», який Верховна Рада України прийняла 07 червня 2018 року (набрав чинності 14 червня 2018 року) [1] визначає засади організації та діяльності Вищого антикорупційного суду, спеціальні вимоги до суддів цього суду та гарантії їх діяльності. Стаття 1 вказаного закону зазначає, що Вищий антикорупційний суд є постійно діючим вищим спеціалізованим судом у системі судоустрою України.

Також, Верховна Рада України 21 червня 2018 року прийняла Закон України «Про утворення Вищого антикорупційного суду» (набрав чинності 28 червня 2018 року) [2], згідно з яким було законодавчо закріплено положення про утворення суду, а також покладено обов'язки на Кабінет Міністрів та Державну судову адміністрацію України щодо вжиття відповідних заходів щодо його утворення. Проте ці заходи не уточнено і не описано, закон не містить їх переліку чи певної характеристики.

І хоча нормативно-правові акти було прийнято, проте саме функціонування суду так і не розпочалося. Наразі процедура створення Вищого антикорупційного суду є на стадії проведення конкурсу на зайняття вакантних посад суддів.

Слід зазначити, що створення антикорупційного суду не отримало достатньої підтримки як серед законодавців, так і серед тих, чия трудова діяльність безпосередньо буде пов'язана з новоутвореним органом. Про це свідчать аргументи, які наводять представники вище зазначених категорій. Так, деякі юристи вважають,

що судова система в Україні сформована, і створення окремих судів спеціально для якогось органу буде означати, що вони будуть підконтрольні саме цьому органу [3]. Створення антикорупційного суду буде використовуватися Спеціалізованою антикорупційною прокуратурою (далі – САП) та Національним антикорупційним бюро України (далі – НАБУ) як інструмент власних амбіцій. До того ж, як підкреслюють деякі адвокати, матеріали, які НАБУ та інші правоохоронні органи направляють до суду, дуже часто не відповідають букві закону і зроблені нашвидкоруч. Таке ставлення до підготовки справ пов'язане з бажанням правоохоронних органів показати суспільству видимість плідної роботи [3].

Станом на кінець жовтня 2018 року у роботі детективів НАБУ перебуває 730 кримінальних проваджень. 276 осіб детективи НАБУ та прокурори САП обвинувачують у вчиненні правопорушень у межах 166 справ, які були скеровані до судових інстанцій. Проте, з поміж цих кримінальних проваджень, в яких детективи НАБУ завершили досудове розслідування, а прокурори САП скерували обвинувальні акти до суду, у 48 справах навіть не відбулося підготовче засідання. Причини відкладання і перенесення засідань різні: об'єктивний брак суддів, неявка, хвороби або відпустки учасників процесу тощо [4].

Вищий антикорупційний суд має поставити фінальну крапку у справах, а винесені вироки повинні допомогти повернути арештовані під час розслідувань кошти в дохід держави. Саме тому його якнайшвидшого створення вимагають і українське суспільство, і міжнародні партнери.

Таким чином, повноцінний початок роботи Вищого антикорупційного суду може забезпечити справедливі рішення у справах щодо корупційних злочинів, проте лише в тому випадку, коли суд буде незалежною установою, що зможе реально розглядати справи і виносити рішення, а не створювати ще більше затягування вирішення справ проти корупціонерів. І основним завданням є те, щоб даний новостворений орган протидії корупції не став в свою чергу основним її осередком.

Література

1. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 року №2447-VIII / Верховна Рада України // Відомості Верховної Ради України. 2018 р. № 24. С.5. Ст.212.

2. Про утворення Вищого антикорупційного суду: Закон України від 21.06.2018 року №2470- VIII // Офіційний вісник України. 2018 р. № 52. С.10. Ст.1818.

3. Лиманський М. Бути чи не бути: Перспективи створення антикорупційного суду в Україні. URL: <https://informator.news/buty-chy-ne-buty-perspektyvy-stvorennya-antykoryptsijnoho-sudu-v-ukrajini/>.

4. Майже півсотні справ, переданих НАБУ і САП до суду, не розглядаються. Офіційний сайт Національного антикорупційного бюро України. URL: <https://nabu.gov.ua/novyny/mayzhe-pivsotni-sprav-peredanyh-nabu-i-sap-do-sudu-ne-rozglyadayutsya>.

4. Екологічне, земельне, аграрне право

Георгій Рябцун

студент-магістр факультету

аграрного менеджменту

НУБіП України (м. Київ)

Правові аспекти регулювання ринку землі: іноземний досвід*

Економіка України перебуває в інституціональній кризі. Потреба створення нових інституцій які б забезпечили повне виконання державою своїх функцій, відповідно до викликів сучасності, гостро відчувається і в сільському господарстві. Питання створення ринку землі є складним і потребує комплексного аналізу усіх компонентів. Одним з напрямів такого аналізу є дослідження досвіду інших країн. Розглянемо регулювання ринку землі на прикладі Польщі, Німеччини, Аргентини і США.

Основними законодавчими актами, що регулюють земельні відносини на території Польщі є Закон “Про управління державними сільськогосподарськими землями” [1] і Закон “Про формування сільськогосподарської системи” [2].

Відповідно до цих законів встановлюються обмеження на продаж землі – не більше 300 га, що перебувають у власності однієї особи. Переважне право викупу землі мають орендарі, що протягом останніх 3-х років обробляли дану землю. Фізичні особи повинні мати

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

сільськогосподарську освіту чи досвід роботи у фермерському господарстві не менше 5-и років. Всі операції купівлі-продажу мають доводитися до відома Національного центру підтримки сільського господарства [1,2].

Іноземці можуть придбати землю, тільки у випадку якщо вони одружені з громадянином (громадянкою) Польщі та мешкали у Польщі останні 2 роки, або якщо вони мешкали у Польщі 5 років, після отримання статусу постійного резидента. В окремих воєводствах ці обмеження не стосуються громадян ЄС, які орендували землю протягом останніх 3-х років [2].

Особливістю регулювання ринку землі в Федеративній Республіці Німеччина є його значна децентралізація. Так федеративний уряд встановлює лише загальні умови і визначає пріоритетні напрямки розвитку тоді як земельні органи влади самостійно визначають конкретні обмеження.

Основним законодавчим актом є Закон “Про оцінку сільськогосподарських земель” [3]. Цей закон встановлює основні вимоги до оцінки землі, визначає ставки податку на придбання землі.

Фактично відсутні будь-які загальні обмеження на обсяг землеволодіння для фізичних чи юридичних осіб так само як і для іноземців. Але для певних категорій земель можуть застосовуватися обмеження чи вимоги стосовно збереження ландшафту і навколишнього середовища.

Тривалий час законодавство Аргентини фактично жодним чином не регулювало земельні відносини. Лише в 2011 році був прийнятий Закон 26.737 “Про режим національної безпеки щодо власності, вступу у володіння та використання земель сільськогосподарського призначення” [4] яким було визначено основні обмеження ринку землі.

Відповідно до даного закону іноземцям забороняється мати у власності чи обробляти землі загальним обсягом більше ніж 15% від загальної площі провінцій, муніципалітетів чи країни загалом (). Крім того максимальний обсяг землеволодіння для іноземців (юридичних і фізичних осіб) становить 1000 га. Проте норми не діють, якщо: 1) іноземець прожив в країні протягом більше ніж 10 років; 2) має дітей, народжених в Аргентині та проживає у країні більше 5 років; 3) проживає у шлюбі з громадянином Аргентини більше 5 років. Для громадян Аргентини обмежень щодо придбання земель не встановлено.

США як і ФРН поєднують регулювання ринку землі як на федеральному рівні, так і на рівні окремих штатів. Першим вагомим законодавчим актом, що врегулював земельні відносини був Гомстед Акт 1862 року [5] відповідно до якого кожен американський громадянин (що не воював під час громадянської війни на боці конфедератів) який досяг 21 року заплативши 10 дол. реєстраційних зборів міг отримати 65 га землі які після 5 років обробітку безкоштовно переходили в його власність (або заплатити 200 дол. одразу), дія Акту була зупинена лише в 1976 році (на Алясці в 1986 році).

Відсутні обмеження щодо обсягів сільськогосподарських земель у володінні як для громадян так і для іноземців. Проте Міністерство внутрішніх справ США вимагає громадянство чи оголошення наміру про отримання громадянства США для отримання дозволу на випасання на державних землях. Крім того Акт про розкриття інформації щодо іноземних інвестицій у сільське господарство [6] вимагає подачі інформації про придбання іноземцями сільськогосподарської землі у Міністерство внутрішніх справ.

Отже, проаналізувавши досвід вищенаведених країн можна констатувати, що головним фактором, що визначає способи регулювання ринку землі є національні історичні особливості певних країн. Тому при розробці відповідних нормативних актів для забезпечення відкриття ринку землі в Україні необхідно враховувати досвід інших країн, проте такі акти мають відповідати реаліям українського середовища.

Література

1. Ustawa z dnia 11 kwietnia 2003 r. o kształtowaniu ustroju rolnego. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180000091>.
2. Ustawa z dnia 19 października 1991 r. o gospodarowaniu nieruchomościami rolnymi Skarbu Państwa. URL: <http://prawo.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20180001405>.
3. Immobilienwertermittlungsverordnung vom 19. Mai 2010 URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/immowertv/BJNR063900010.html>.
4. Земельна реформа країн Південної Америки – досвід Аргентини. Agropolit.com. Гаряча агрополітика. Агрополіт. 18.04.2017 р. URL: <https://agropolit.com/spetsproekty/276-zemelna-reforma-krayin-pivdennoyi-ameriki--dosvid-argentini>.

5. Homestead Act of 1862. URL: <https://www.ourdocuments.gov/doc.php?flash=true&doc=31&page=transcript>

6. 7 CFR 781 – Disclosure of foreign investment in agricultural land. URL: <https://www.gpo.gov/fdsys/granule/CFR-2016-title7-vol7/CFR-2016-title7-vol7-part781/content-detail.html>.

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Вікторія Сергієнко

*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Захист прав дитини кримінально-правовими засобами*

Українська держава за період незалежності немало зробила для формування та реалізації принципово нової політики у сфері прав дитини, зокрема, зобов'язалася неухильно додержуватися міжнародних правових стандартів у цій сфері. Так, Загальна декларація прав людини 1948 р. (п. 2 ст. 25) визнає, що материнство і дитинство дають право на особливе піклування і допомогу. Декларація прав дитини 1959 р. у Преамбулі наголошує, що дитина внаслідок її фізичної та розумової незрілості потребує спеціальної охорони і піклування, включаючи належний правовий захист як до, так і після народження. У ст. 24 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1966 р. стверджується, що кожна дитина без будь-якої дискримінації за ознакою раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, національного чи соціального походження, майнового стану або народження має право на такі заходи захисту, які є необхідними в її становищі як малолітньої, з боку її сім'ї, суспільства і держави.

Захист прав дитини в Україні забезпечується кримінально-правовими засобами, до яких належать, по-перше, диференціація та індивідуалізація кримінальної відповідальності і покарання осіб, які не досягли повноліття, по-друге, застосування більш суворих санкцій до осіб, які вчинили злочин проти дитини. Саме ці засоби є об'єктом дослідження у нашій статті; безпосередній предмет дослідження становлять норми Кримінального кодексу України, який був прийнятий і набув чинності у 2001 р.. Питання захисту прав дитини кримінальним законом, з огляду на його важливе теоретичне і практичне значення, активно досліджується в українській юридичній науці. Однак це не

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

применшує його актуальності, оскільки процес формування системи кримінально-правового захисту прав дитини триває, а сама система потребує удосконалення.

За законодавством України правовий статус дитини має особа, яка не досягла повноліття; при цьому до досягнення чотирнадцятирічного віку дитину вважають малолітньою, а у віці від чотирнадцяти до вісімнадцяти років – неповнолітньою (ст. 6 Сімейного кодексу України). У Кримінальному кодексі України встановлено: загальний вік, з якого особа може бути притягнута до кримінальної відповідальності, – 16 років (ч. 1 ст. 22), а за злочини, передбачені частиною 2 цієї ж статті – з 14 років. Перелік злочинів, за вчинення яких кримінальній відповідальності підлягають особи віком від 14 років, є вичерпним і містить тільки умисні злочини. Фахівці підкреслюють, що „Кримінальний кодекс виключає можливість притягнення до кримінальної відповідальності, починаючи з 14 років, за злочини, вчинені з необережності, тому що відсутність життєвого досвіду і особливості розвитку мислення не дозволяють підліткам передбачити однакові з дорослими особами заходи перестороги. Разом з тим значно розширений перелік злочинів, відповідальність за вчинення яких може поставати з 14 років (наприклад, за диверсію, бандитизм, терористичний акт, захоплення заручників тощо)”

Загальна частина Кримінального кодексу містить низку норм, що забезпечують нормальний фізичний і психічний розвиток неповнолітніх: вчинення злочину неповнолітнім є обставиною, що пом'якшує кримінальне покарання (п. 3 ч. 1 ст. 66); до осіб, які вчинили злочин у віці до 18 років, не застосовується довічного позбавлення волі (ч. 2 ст. 64).

За ст. 97, звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру допускається із дотриманням комплексу умов, серед яких – неповноліття особи, що вперше вчинила злочин невеликої тяжкості. Оскільки серед злочинів, за які кримінальна відповідальність настає з 14-річного віку, тільки хуліганство (ч. 1 ст. 296) належить до злочинів невеликої тяжкості, то цей вид звільнення стосується переважно осіб, які досягли 16-річного віку. Перед законодавцем варто поставити питання про розширення вказаних умов до меж, зафіксованих у ст. 105, за якою звільнення від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру можливе при вчиненні неповнолітнім злочину невеликої або середньої тяжкості.

Закон надає суду можливість застосування до неповнолітнього кількох примусових заходів виховного характеру одночасно, якщо вони за своїм змістом не виключають один одного. Тому видається доцільним обов'язкове застосування застереження разом з іншими, більш суворими заходами. Застосування примусових заходів виховного характеру не повинно породжувати у неповнолітнього, який вчинив злочин, ілюзію безкарності. Важливо, щоб неповнолітній усвідомлював – ухилення його від зазначених заходів матиме своїм наслідком їхнє скасування і притягнення до кримінальної відповідальності.

Питання про звільнення неповнолітніх від кримінальної відповідальності та покарання чи його відбування вирішується в межах судової дискреції, оскільки в кожному конкретному випадку тільки суд може визнати, що неповнолітній може бути виправлений без застосування найсуворіших кримінально-правових заходів. Вважаємо, що для підвищення ефективності кримінально-правового захисту осіб, які не досягли 18-річного віку, необхідно вирішити питання про створення системи ювенальної юстиції (juvenile justice), яка успішно функціонує в багатьох державах (Англії, Бельгії, Іспанії, Італії, США та ін.), досвід яких варто було б запозичити Україні.

Усього у Кримінальному кодексі України 2001 р. закріплено 53 склади злочинів проти прав та законних інтересів дитини, в той час як попередній Кримінальний кодекс 1960 р. налічував не більше 15. Це свідчить про суттєве розширення сфери захисту прав дитини на сучасному етапі. Разом з тим фахівці вважають, що низка статей Кримінального кодексу потребує змін і доповнень з метою надання посиленого правового захисту усім особам, які не досягли 18-річного віку.

Зокрема, вчинення злочину щодо малолітнього або з використанням малолітнього (п. 6, 9 ст. 67) є обставиною, що обтяжує покарання, та кваліфікаційною ознакою злочинів, передбачених п. 2 ч. 2 ст. 115, ч. 1 ст. 135, ч. 2 ст. 136, ч. 2 ст. 146. У цих статтях необхідно встановити підвищену відповідальність за злочини, вчинені щодо неповнолітньої, а не малолітньої особи. Деякі норми Кримінального кодексу взагалі не передбачають особливого правового захисту дитини (статті 121, 122, 125, 126, 127, 129, 143). Такі злочини, як умисні тілесні ушкодження, побої і мордування, катування, погроза вбивством, порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини є особливо небезпечними

для дитини, тому що можуть зашкодити її нормальному фізичному розвитку, завдати фізичних чи моральних страждань, тому закон повинен передбачати більш суворе покарання за скоєння подібних злочинів.

Отож, удосконалення кримінального законодавства та ефективна реалізація його норм сприятиме виконанню Українською державою важливого завдання – втілювати в життя права дитини в повному обсязі, забезпечувати її фізичний, інтелектуальний, духовний, моральний і соціальний розвиток і надавати належний правовий захист.

Література

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про громадянство України: Закон України. Відомості Верховної Ради України. 2001. № 13.
3. Кримінальний кодекс України. Офіційний текст. К.: Право, 2003. 176с.
4. Сімейний кодекс України. Офіційний текст. К.: Велес, 2003. 75 с.
5. Тацій В. Новий Кримінальний кодекс України. Сташис В. Право України. 2001. № 7. С. 3–9.
6. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 05.04.2001 р. К.: Кантон ; А.С.К. 2003. 1104 с.
7. Мороз В. Про юридичну оцінку суспільно небезпечних вчинків, скоєних підлітками віком від 11 до 14 років. Право України. 1999. № 9. С. 72–75.

6. Сімейне право, житлове право

Вікторія Сергієнко

*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Насильство у сім'ї*

Насильство у сім'ї дуже актуальна тема як зараз, так і в давні часи. Юристи пропонують під насильством у сім'ї розуміють побиття, приниження, насильство, безпідставне покарання, економічний тиск,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

примус до шлюбу, сексуальні домагання, моральний та психологічний тиск, ізоляція.

Сімейне неблагополуччя виступає однією з причин формування антигромадського спрямування і деградації особистості, а в першу чергу неповнолітніх. Саме в таких родинах досить високий стан конфліктності, що часто призводить до вчинення злочинів проти життя, здоров'я, статевої недоторканості особи, психологічного її травмування.

За даними міжнародних досліджень кількість дітей, які щодня потерпають від насильства у сім'ї, перевищує 10 мільйонів. Щоденно в Україні фіксують близько 348 випадків насильства у сім'ї, а близько 60% жінок страждають від домашнього насильства на постійній основі.

Фактично кожна третя жінка потерпає від домашнього насильства. Чоловіки також стають жертвами домашнього насильства. Утім, у них набагато вищий ризик зазнати насильства з боку незнайомих. Жінки та діти найчастіше стають жертвами насилля своїх знайомих. Тому серед жертв домашнього насильства частка жінок непропорційно велика.

Визначення законодавцем насильства в сім'ї як наявно соціальної проблеми-лише перший крок, спрямований на її вирішення. Однак потрібно вирішувати і інші наявні проблеми-це і недосконалість нормативно-правової бази, що регламентує сфери протидії насильству в сім'ї, і недостатність наукової основи, відсутність повної інформації про ступінь розповсюдженості даного явища, про його причини та умови. Розглядаючи будь-яке соціально негативне явище, відшукаючи ефективні форми та методи протидії йому.

Як бачимо, домашнє насильство веде до послаблення сімейного виховання, формування жорстокості та моральності підростаючого покоління. Як правило, насильство стосується перш за все більш уразливих членів сім'ї (дітей, жінок, людей похилого віку). Це досить складне явище і простого пояснення причин, що його викликає не існує.

Фізичне насильство-це: штовхання; ляпаси, удари; шпурляння предметів; погроза зброєю або поранення; псування майна.

Отже, домашнє насильство є системою жорстокої і небезпечної поведінки яке може включати акти залякування, ізолювання і примуси. Метою домашнього насильства є встановлення і зміцнення влади і контролю над іншою людиною. Для досягнення цієї мети кривдник може прибгати до фізичного, емоційного і сексуального насильства.

Домашнє насильство порушує багато прав тих, кого захищають міжнародні закони про права людини. Уряд відповідальний за прийняття заходів по ліквідації домашнього насильства і рівному захисту законом жертв домашнього насильства.

Та для повного вирішення даного питання необхідно піднести його на рівень держави, щоб кожен задумався і почав вирішення цього питання з роботи над собою, усвідомлення важливості вирішення проблеми сімейного насилля, і лише тоді можна говорити про ефективне вирішення цієї проблеми.

Держава також повинна піклуватися про розвиток і належне функціонування соціально-психологічних служб, про підготовку кваліфікованих психологів та соціальних педагогів, адже саме їхня діяльність повинна приносити найширші та найефективніші результати щодо вирішення проблеми сімейного насилля серед українських сімей.

Література

1. Платонова Н.М., Платонов Ю.П. Насилие в семье. Особенности психологической реабилитации. СПб.: Речь, 2004.
2. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Савчук О.М. Наслідки подружнього насильства: індивідуально-психологічна перспектива. Наукові записки (спецвипуск). К., 2002. Т. 20. С. 21-26.
4. Захожа В.А. Фізичне насильство щодо жінок у сім'ї. Наукові записки. Соціологічні науки. 2001. Т. 18. С. 49-54.

1. Історія та теорія держави та права, філософія права; історія учень про державу і право; порівняльне правознавство

Вікторія Сергієнко

*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Юридична клініка в правоосвітній діяльності*

Вперше термін “юридична клініка” запропонував професор Фроммгольд, який у 1881 р. в статті “Juristische Kliniken”, надрукованій

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

у німецькому журналі “Deutsche Juristen-Zeitung”, аргументував створення клініки при юридичних вищих навчальних закладах на зразок лікарської практики студентів у клініках, які існують при медичних факультетах. У 20–30-х рр. ХХ ст. клінічна освіта поширюється й у США. Джером Франк був одним з перших американців, які зацікавилися цим питанням. Він у 1933 р. написав статтю “Чому б не створити клініку для юристів?” (видання “Огляд правових питань”, Університет Пенсільванії, США). Бурхливий поштовх розвитку в США клінічної юридичної освіти припадає на 60-ті рр., коли приватні фонди починають стимулювати розвиток клінік. Американська асоціація юристів (орган, відповідальний за здійснення нагляду за акредитацією юридичних навчальних закладів) пропонує американським школам права розглядати клінічну освіту в двох формах: Pro bono (латинське – за добро), коли правова допомога надається конкретним живим клієнтам, та Street Law – вуличне право. Програма Street Law – це клініка з відсутністю живого клієнта, вона спрямована на навчання широких верств населення. Щоб повноцінно та комплексно усвідомити природу й тенденцію “клінічного руху”, необхідно згадати історію його виникнення в Україні. Саму ідею програми “Юридичні клініки” та методи її реалізації взято з американської та європейської навчально-практичних систем підготовки юристів у 1995–96 рр. Вищі навчальні заклади не одразу сприйняли і зрозуміли суть “клінічної освіти”. Це пояснюється недосконалістю нормативно-правової бази в даній галузі, а також відсутністю або недостатньо належним фінансуванням діяльності “юридичних клінік”.

Ентузіазм сподвижників ідеї та матеріальна підтримка міжнародних донорів, серед яких необхідно відзначити найвагоміший внесок міжнародного фонду “Відродження”, не дали зупинити розвиток “клінічної освіти” в Україні. Для збереження й подальшого примноження здобутків “клінічної освіти” у 2003–2004 рр. було організовано Асоціацію юридичних клінік України, що є всеукраїнською громадською організацією, діяльність якої спрямована на надання підтримки діяльності юридичних клінік, сприяння розвитку юридичної клінічної освіти й реалізації відповідних науково-освітніх програм в Україні. Метою діяльності організації визначено підтримку й лобювання цінностей, цілей і завдань “юридичного клінічного руху” в процесі їх загальнодержавної імплементації. До складу засновників асоціації ввійшло вісімнадцять юридичних клінік з чотирнадцяти

регіонів України. На порядку денному роботи асоціації – вдосконалення навчальних програм для юридичних клінік з їх подальшим упровадженням у навчальні плани й закріпленням на рівні Міністерства освіти і науки, тобто асоціація є тією професійною основою збереження, вдосконалення та примноження здобутків юридичного клінічного руху в Україні, що в цілому сприяє розвитку правової системи та розбудові нашої держави як правової, де функціонує концепція верховенства права. Кожна особа під час звернення по правову допомогу має бути впевнена, що їй надаватиметься якісна допомога, а таку впевненість повинен гарантувати закон. Існує велика кількість юридичних фірм і нотаріальних контор, які надають таку правову допомогу.

Але треба зазначити, що ці послуги достатньо дорогі і для багатьох недоступні. Тому необхідне таке об'єднання, яке б надавало великий спектр юридичних послуг малозабезпеченим верствам населення. Юридичні клініки є ідеальним рішенням цієї проблеми. Студенти під контролем висококваліфікованих викладачів надаватимуть безкоштовну юридичну допомогу малозабезпеченим та соціально незахищеним верствам населення, яка сприятиме підвищенню правової свідомості населення, що дуже важливо у наш час. На сьогодні в Україні діє близько 40 таких юридичних клінік, які надають безкоштовні юридичні консультації в різних галузях права малозабезпеченим та соціально незахищеним верствам населення: пенсіонерам; безробітним; особам, які працюють, але не отримують заробітної платні; студентам; молодим парам. Відповідно до Закону України “Про вищу освіту”, Указу Президента України від 18.10.2001 р. № 992 “Про національну програму правової освіти населення”, Наказу Міністерства освіти і науки № 592 від 03.08.2006 р. в університетах та інститутах створюються структурні підрозділи – юридичні клініки. Керівник юридичної клініки призначається на посаду рішенням ректора, за поданням декана юридичного факультету. Структуру й чисельність співробітників юридичної клініки визначає ректор. Консультантами юридичної клініки є студенти старших курсів юридичного факультету, які надають правову допомогу під керівництвом викладачів-кураторів. Основні завдання юридичної клініки: надання студентам можливості набуття навичок практичної діяльності, підвищення рівня практичних знань та вмінь; роз'яснення можливих способів і засобів захисту, забезпечення і відновлення прав та законних інтересів особи; надання кваліфікованої поради щодо

вибору найбільш сприятливої поведінки в обставинах, що склалися, для отримання нею бажаного результату; складання скарг, заяв, клопотань, звернень та інших документів юридичного характеру; представництво інтересів особи у конституційних, цивільних, кримінальних, адміністративних, арбітражних справах; захисту прав та інтересів особи шляхом застосування юридичних знань і здійснення у встановленому законом порядку процесуальних повноважень. Під захистом слід розуміти передбачений законом вид і міру можливого або обов'язкового впливу, з метою поновлення порушеного або невизнаного права.

Якщо охарактеризувати юридичну клініку з різних позицій, то виявимо, що вона може претендувати на роль важливого соціального інституту. За характером орієнтації деякі науковці поділяють юридичні клініки на зовнішньоорієнтовані та внутрішньоорієнтовані. До першої групи належать завдання, які зорієнтовані на суспільство загалом: це надання безкоштовної правової допомоги соціально незахищеним верствам населення, проведення правопросвітницьких заходів тощо. Друга група функціонує в іншому вимірі – сюди належить навчальний компонент, роль клінічної освіти у формуванні студента як висококваліфікованого фахівця. Освітня модель, яка нині діє в нашій країні, спрямована на засвоєння студентами інформації в основному у вигляді теоретичних знань. Сучасний ринок праці все більше висуває вимоги не до конкретних знань, а до практичних навичок та компетенції фахівців. У цьому аспекті досить важливе значення має “клінічна освіта” як метод надання студентам необхідних знань та вмінь.

Література

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Про Всеукраїнську міжвідомчу координаційно-методичну раду з правової освіти населення: Положення затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 29 травня 1995 р. № 366. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/627-2011-%D0%BF>.
3. Про затвердження Програми розвитку юридичної освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2001 р. № 344. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344-2001-%D0%BF>.

5.Цивільне право та процес
Вікторія Сергієнко
студентка юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)

Проблеми розгляду судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи*

Цивільні правовідносини – це майнові або особисті не майнові відносини врегульовані нормами цивільного права ,що виникають між рівноправними суб'єктами наділеними суб'єктивними правами та обов'язками.

Особливістю правового статусу суб'єктів цивільного права є те, що вони повинні бути наділені цивільною правосуб'єктністю ,яка включає два елементи - цивільну правоздатність та цивільну дієздатність. Характеризуючи суб'єкти цивільного права розрізняють фізичних та юридичних осіб . Людина ,як учасник цивільних відносин вважається фізичною особою, юридичною особою є організація створена і зареєстрована у встановленому законом порядку.

Відповідно до цивільного кодексу України усі фізичні особи мають цивільні права та обов'язки (цивільна правоздатність, яка виникає з моменту народження людини і припиняється у момент її смерті).

Юридична особа наділяється цивільною правоздатністю і дієздатністю, може бути позивачем або відповідачем у суді. Правоздатність і дієздатність юридичної особи виникають одночасно у момент її державної реєстрації і внесення її до єдиного державного реєстру підприємств і організацій України.

Субекти цивільного права наділені і цивільною дієздатністю, тобто здатністю особи своїми діями набувати для себе цивільних прав і самостійно їх здійснювати.

Умови обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності визначаються законом. Зокрема, суд може обмежити цивільну дієздатність фізичної особи, якщо вона страждає на психічний розлад, який істотно впливає на її здатність усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними, чи зловживає спиртними

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми тощо і тим ставить себе чи свою сім'ю, а також інших осіб, яких вона за законом зобов'язана утримувати, у скрутне матеріальне становище.

Наслідком обмеження цивільної дієздатності є те, що фізична особа, цивільна дієздатність якої обмежена, може самостійно вчиняти лише дрібні побутові правочини. Правочини щодо розпорядження майном та інші правочини, які виходять за межі дрібних побутових, вчиняються особою, цивільна дієздатність якої обмежена, лише за згодою піклувальника.

За наявності достатніх підстав суд може обмежити право неповнолітньої особи (у віці від 14 до 18 років) самостійно розпоряджатися своїм заробітком, стипендією чи іншими доходами або позбавити її цього права.

Якщо фізична особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій та (або) керувати ними внаслідок хронічного, стійкого психічного розладу, суд визнає її недієздатною. Недієздатна фізична особа не має права вчиняти будь-який правочин. Від імені недієздатної фізичної особи та в її інтересах правочини вчиняє її опікун.

Процесуальний порядок розгляду судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною та поновлення цивільної дієздатності фізичної особи встановлюється цивільним процесуальним законодавством.

Стаття 239 ЦПК України вказує на те, що призначення судово-психіатричної експертизи у справах про визнання фізичної особи недієздатною можливе не в будь-якому випадку, а лише при наявності достатніх даних про психічний розлад здоров'я особи. Під достатніми даними слід розуміти будь-яку інформацію, яка дозволяє припустити наявність у фізичної особи певних психічних розладів.

Джерелом інформації може бути медична документація (медичні карти амбулаторного чи стаціонарного хворого із психіатричних закладів або виписки з них; довідки з психоневрологічних закладів про те, що особа перебувала чи перебуває на обліку через психічне захворювання; довідки з медичних закладів про наявність захворювань які не є психічними, але які впливають на психічну діяльність особи (атеросклероз судин головного мозку, гіпертонічна хвороба, гостре порушення мозкового кровообігу, термінальна стадія онкологічної хвороби, тощо); довідка про те, що особа перенесла черепно-мозкову травму), покази свідків, що мають підстави давати

свідчення про психічний стан особи, протоколи органів міліції про неадекватність поведінки особи, тощо.

Цивільна дієздатність залежить від віку і психічного стану фізичної особи. Цивільний кодекс України виділяє часткову, неповну, повну або обмежену дієздатність . Фізична особа, що страждає на хронічний, стійкий психічний розлад і не здатна усвідомлювати своїх дій або керувати ними за рішенням суду може бути визнана не дієздатною.

При розгляді судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи подається заява до суду за місцем проживання цієї особи. А якщо вона перебуває на лікуванні у закладі, з надання психіатричної допомоги, за місцем знаходження цього закладу.

Заявниками щодо обмеження цивільної дієздатності можуть бути члени її сім'ї, органи опіки та піклування, закладом з надання психіатричної допомоги. Заяву про визнання фізичної особи не дієздатною можуть бути подані членами її сім'ї, близькими родичами, незалежно від їх спільного проживання, органи опіки та піклування, заклади з наданням психіатричної допомоги. У заяві про обмеження цивільної дієздатності особи мають бути викладені всі обставини, що підтверджують дії, внаслідок яких фізична особа, яка зловживає спиртними напоями, наркотичними засобами, токсичними речовинами, азартними іграми поставила себе чи свою сім'ю у скрутне матеріальне становище.

У заяві про визнання фізичної особи не дієздатною мають бути викладені обставини, що свідчать про хронічний, стійкий психічний розлад, внаслідок чого особа не здатна усвідомлювати значення своїх дій або керувати ними. Судом призначається судово-психіатрична експертиза . У разі ухилення особи від експертизи .суд може постановити ухвалу про примусове направлення особи на судово-психіатричну експертизу.

Література

1. Конституція України: Закон України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30 .Ст. 141.
2. Бахрах Д. Н. Действие норм права во времени: теория, законодательство, судебная практика: моногр. М.: Норма. 2004. 224 с.
3. Сімейний кодекс: Закон України № 2710-IV від 23.06.2005. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 32. Ст.423.

3. Міжнародне публічне та приватне право
Інна Сліпанчук
студентка 5 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)

Загальна характеристика Директиви 92/43/ЄЕС «Про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори»*

Питання збереження природних середовищ існування дикої флори та фауни є важливим для всіх держав.

Право навколишнього природного середовища європейського співтовариства пройшло досить складний шлях становлення та розвитку [1, с. 321].

Важливе значення має Директива 92/43/ЄЕС «Про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори» [2], якою передбачено впровадження й ведення реєстрів тих ділянок, що є типовими для перероблення окремих видів флори й фауни, з яких вирізняють найбільш важливі види, що входять до єдиної європейської екологічної мережі. Про важливість цієї Директиви говорить такий приклад. Свого часу Європейська комісія почала процесуальні дії проти 11 держав, які не ратифікували цей міжнародний документ або не виконували його вимог, а такі країни, як ФРН і Греція, були засуджені Європейським судом справедливості [3, с. 278].

Директива щодо середовищ існування розрізняє поняття “природне середовище існування” та “середовище існування видів”. Перше визначається як “ділянка суші чи води, що характеризується географічними, абіотичними чи біотичними властивостями”, а друге — як “навколишнє середовище, визначене специфічними абіотичними та біотичними факторами, у яких вид живе на будь-якій стадії його біологічного циклу”. Таким чином, збереження має подвійне завдання: по-перше, для збереження видів (як необхідного компонента для підтримки їхнього життя), і по-друге, збереження цілісних екосистем (як певних територій, які є унікальними самі по собі, оскільки виділяються певними географічними, абіотичними чи біотичними властивостями). Термін “збереження” (видів чи середовищ існування) визначається даною Директивою, як сукупність заходів, необхідних

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

для підтримання чи відновлення природних середовищ існування та популяції видів дикої фауни і флори до сприятливого статусу. Директива також передбачає чіткі індикатори досягнення цього статусу [4].

Директива про збереження природних середовищ існування дикої флори і фауни є одним із документів, який Україні потрібно адаптувати до українського законодавства відповідно до Угоди про асоціацію.

Відповідно до Директиви є певні типи середовищ існування, які занесені або можуть бути занесені до переліку Додатка I: пріоритетні типи природних середовищ існування означають типи природних середовищ існування, які перебувають під загрозою зникнення, присутні на певних територіях та за збереження яких Співтовариство несе особливу відповідальність, з огляду на пропорцію їх ареалу, що знаходиться у межах згаданих територій.

Стан збереження природного середовища існування вважатиметься "сприятливим", коли його ареал і території, на яких воно поширюється стабільні чи зростають, та особлива структура та функції, які необхідні для його довгострокового підтримання, існують і, ймовірно, продовжуватимуть існувати у передбачуваному майбутньому, та стан збереження його типових видів сприятливий.

Також Директивою передбачено створення єдиної Європейської екологічної мережі особливих заповідних територій під назвою Natura 2000. Ця мережа, що складається з місць, котрі мають типи природних середовищ існування, передбачені у переліку Додатка I, та середовища існування видів, передбачених у переліку Додатка II, повинна забезпечити можливість підтримання чи, коли необхідно, відновлення у сприятливому стані збереження у своєму ареалі відповідних типів природних середовищ існування і середовищ існування відповідних видів.

Мережа Natura 2000 повинна включати особливо охоронювані території, класифіковані державами-членами, згідно з Директивою 79/409/ЄЕС. Кожна держава-член повинна докладати зусиль до створення Natura 2000 пропорційно до представлення у межах її території типів природних середовищ існування та середовищ існування видів.

Можна стверджувати, що держави-члени ЄС занепокоєні питанням збереження природних середовищ існування та середовищ існування видів на своїй території. Саме з метою збереження, охорони

та покращення якості довкілля було прийнято Директиву про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори. В межах взятих на себе зобов'язань відповідно до Угоди про асоціацію Україна зобов'язана також привести своє законодавство у відповідність до європейських нормативних актів, серед яких і ця Директива.

Література

1. Гиренко І.В. Правова охорона рослинного світу України: сучасна парадигма. Монографія. К. : НУБіП України, 2015. 433 с.

2. Директива 92/43/ЄЕС про збереження природних середовищ існування й

3. дикої фауни та флори URL : http://env-approx.org/images/documents/092/Session_II.pdf.

4. Дубовик О.Л. Экологическое право : элементарный курс. М. : Юристъ, 2004. 304 с.

5. Микієвич М.М., Андрусевич Н.І., Будякова Т.О. Європейське право навколишнього середовища. Львів. 2004. 256 с.

9. Адміністративне право та процес, фінансове, інформаційне право

Анна Слюсар

*студентка 3 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)*

Бюджетне право як підгалузь фінансового права України*

Особливе значення у фінансовій діяльності держави має бюджет. Бюджет є центральною ланкою фінансової системи держави, а фінанси-це система грошових відносин, у процесі яких утворюються і використовуються централізовані грошові фонди, потрібні для виконання завдань і функцій держави. Тому сукупність правових норм, що регулюють відносини в сфері бюджету, і становлять бюджетне право, яке є основним розділом фінансового права.

Бюджетне право України є центральним елементом системи фінансового права. Предмет бюджетного права становлять відносини України та органів місцевого самоврядування в особі Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України і відповідних місцевих

---

* Науковий керівник – доцент кафедри адміністративного та фінансового права, кандидат юридичних наук, доцент Слюсаренко С.В.

представницьких та виконавських органів, а саме економічні відносини між суб'єктами, що складаються з приводу здійснення бюджетної діяльності.

Бюджетне право України в основному визначають як сукупність правових норм, що регулюють бюджетний устрій, структуру і порядок розподілу доходів і видатків бюджетної системи, повноваження держави і органів місцевого самоврядування в галузі бюджетів і бюджетний процес [1]. Про те, що бюджетне право слід розглядати як підгалузь фінансового права, говорили такі вчені, як М. І. Піскотін, С. С. Алексєєв, С. Д. Ципкін [2].

Бюджетні відносини, згідно зі ст. 4 Бюджетного кодексу України, регулюються: Конституцією України; нормами статей Бюджетного кодексу України; законами про Державний бюджет України; законами України, що встановлюють джерела доходів державного і місцевих бюджетів; нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, які стосуються формування і виконання державного та місцевих бюджетів [3].

Бюджетно-правові норми, що становлять бюджетне право, є видом фінансово-правових. Вони виражені в імперативній формі, тобто мають безумовний характер. Як і всі види фінансових відносин, бюджетні правовідносини, по-перше, виникають, змінюються і припиняються на основі законів.

У статті 96 Конституції України зазначається, що Державний бюджет України затверджується на період з 1 січня по 31 грудня, тобто закон про державний бюджет приймається на річний (бюджетний) період, і отже, всі відносини, що виникають на основі закону про державний бюджет, діють протягом одного періоду [4].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день більшість вчених юристів-фінансистів використовують при характеристиці бюджетного права термін «підгалузь». На думку Л.К. Воронової, предметом бюджетного права є відносини, що виникають у зв'язку із встановленням бюджетної системи, із формуванням, розподілом і використанням централізованих фондів коштів, що надходять у розпорядження держави і органів місцевого самоврядування на кожній території. Ці відносини можна об'єднати в певні групи, які регулюють окремі сторони бюджетної діяльності: встановлення видів бюджетів, які входять до бюджетної системи України, принципи їх зв'язку; структуру доходів й видатків як бюджетної системи в цілому, так і кожного виду бюджетів; принципи розподілу доходів і видатків між

бюджетами; повноваження України і органів місцевого самоврядування в галузі бюджетної діяльності. [5].

Отже, бюджетне право є підгалуззю фінансового права тому, що:

-по-перше, включають в себе елементи фінансово-правових норм. Велика частина цих норм міститься в Бюджетному кодексі, в законах про Державний бюджет на поточний рік, інших законах і підзаконних актах, а також рішеннях органів місцевого самоврядування, що стосуються бюджетної сфери;

-по-друге, мають систему принципів, що є важливими для принципів фінансового права;

-по-третє, володіють власним видом юридичної відповідальності - бюджетно-правовою відповідальністю.

Література

1. А.О. Монаєнко Поняття бюджетно-процесуального права // [Вісник Академії правових наук України](#). - 2012. - № 4. - С. 278-287. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2012_4_27;

2. Скакун О. Ф. Теорія держави і права : підручник / О. Ф. Скакун. – Х. : Консум, 2008. – 656 с.;

3. Бюджетний кодекс України від 8 лип. 2010 р. № 2456-VI //Відомості Верховної Ради України (ВВР), Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>;

4. Конституція України від 28. 06. 1996 р., № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР) - 1 996. - № 30. - Ст. 141;

5. Воронова Л.К. Фінансове право України : підручник / Л.К. Воронова. – К. : Прецедент ; Моя книга, 2006. – С. 113.

5. Цивільне право та процес

Анна Слюсар

*студентка 3 курсу юридичного факультету
НУБІП України (м. Київ)*

Правове становище експерта при здійсненні цивільного правосуддя*

Під час здійснення правосуддя доволі часто виникає потреба у застосуванні спеціальних знань. Це зумовлено стрімким розвитком

---

* Науковий керівник – доцент кафедри цивільного та господарського права, кандидат юридичних наук Пушкар М.В.

нашого суспільства в галузях інформаційних технологій, активного відкриття та використання можливостей обміну інформацією в інтернеті, мистецтва, науки тощо, та вимогою призначення судової експертизи для вирішення правильного рішення. Тому серед інших учасників які сприяють здійсненню цивільного процесу важливе місце посідає «експерт».

Формулювання поняття «експерт» міститься у статті 72 ЦПКУ в якій зазначено, що експертом є особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин справи [1]. Доповнюючи правові та організаційні питання щодо діяльності судових експертів міститься у ЗУ «Про судові експертизу» [2].

Експерт як і усі учасники судового процесу, має певні права та обов'язки, тобто має певний правовий статус. Відповідно до ч. 6 ст. 72 ЦПКУ належать такі: 1) ознайомлюватися з матеріалами справи; 2) заявляти клопотання про надання йому додаткових матеріалів і зразків, якщо експертиза призначена судом; 3) викладати у висновку експертизи виявлені в ході її проведення факти, які мають значення для справи і з приводу яких йому не були поставлені питання; 4) бути присутнім під час вчинення процесуальних дій, що стосуються предмета і об'єктів дослідження; 5) для цілей проведення експертизи заявляти клопотання про опитування учасників справи та свідків[1]. Також експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з проведенням експертизи і викликом до суду, крім того, на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з проведенням експертизи і викликом до суду.

Зокрема, відповідно до ч. 3 ст. 133 ЦПКУ до витрат, пов'язаних з розглядом справи належать витрати на залучення експерта та проведенням судових експертиз. Кабінет Міністрів України встановлює граничний розмір компенсації витрат, пов'язаних із проведенням судових експертиз, а саме Постановою Кабінету Міністрів України «Про граничні розміри компенсації витрат, пов'язаних з розглядом цивільних та адміністративних справ, і порядок їх компенсації за рахунок держави» від 27 квітня 2006 року №590. Згідно з цим нормативно-правовим актом пов'язані з проведенням судових експертиз витрати не можуть перевищувати нормативну вартість проведення судових експертиз.

Водночас інколи у процесі розгляду цивільних справ виникають питання, які потребують застосування спеціальних знань (надання письмових роз'яснень, складання схем, фотографування і т.д.), які не

потребують проведення експертизи. Саме тому до справи залучається не експерт, а спеціаліст. У зв'язку з цим потрібно розмежувати становище експерта і спеціаліста.

Відповідно до ЦПКУ «спеціалістом» є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками, необхідними для застосування технічних засобів, і призначена судом для надання консультацій та технічної допомоги під час вчинення процесуальних дій, пов'язаних із застосуванням деяких технічних засобів (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбору зразків для проведення експертизи тощо). Спеціаліст має право знати мету свого виклику до суду, відмовитися від участі у судовому процесі, якщо він не володіє відповідними знаннями та навичками, звертати увагу суду на характерні обставини чи особливості доказів, а також право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних з викликом до суду [1].

Аналізуючи це питання можна зробити деякі висновки:

- експертом може бути особа, яка має спеціальні знання в певній галузі науки, техніки, мистецтва, та отримала кваліфікацію експерта з певних видів експертиз;

- спеціаліст залучається до участі в справі з метою сприяння судові, надання технічної допомоги, тоді як метою діяльності експерта є встановлення фактів, що мають значення для правильного вирішення справи;

- діяльність експерта спрямована на отримання нової інформації про фактичні обставини справи, а спеціаліста на сприяння надання консультативної та технічної допомоги при встановленні обставин справи.

Отже, враховуючи наведене, можна зробити такі висновки, що цивільно-процесуальне законодавство, Закон України «Про судову експертизу», а також інші нормативно-правові акти надають можливість експерту велике коло прав та обов'язків для об'єктивного вирішення справи по суті.

Література

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 із змінами, внесеними згідно із законами України: станом на 19. 10. 2018 – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>;

2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 № 4038-ХІІ – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>;

4. Екологічне, земельне, аграрне право

Анна Слюсар

*студентка 3 курсу юридичного факультету
НУБІП України (м. Київ)*

До питання про правове регулювання обігу земель*

Згідно з ч. 1 ст. 14 Конституції України, а також ч. 1 ст. 1 Земельного кодексу України «земля» вважається основним національним багатством, яке перебуває під особливою охороною держави, що полягає у забезпеченні раціонального використання земельних ресурсів, збереженні й відтворенні родючості ґрунтів, захисті їх від псування та забруднення, реалізації громадянами, юридичними особами та державою права власності і права землекористування відповідно до закону. При цьому, використання права власності на землю не може завдавати шкоди правам і свободам громадян, інтересам суспільства та держави, а також погіршувати екологічну ситуацію і природні якості землі.

Дослідженням правових аспектів обігу земель в Україні займалися такі видатні науковці, як П.Ф. Кулинич, А.М. Мірошніченко, В.В. Носік, М.В. Шульга та інші.

Під обігом землі науковці розуміють сукупність угод із землею (земельними ділянками, частиною земельної ділянки, правом на земельну частку (пай), правами на землю). Деякі вчені говорять про те, що в юридичному значенні поняття «обіг земельних ділянок» є тотожним поняттю «перехід прав на земельні ділянки». Науковці вважають, що обіг земельних ділянок – це саме перехід прав на земельні ділянки, тобто врегульовані нормами законодавства суспільні відносини, що виникають між відповідними суб'єктами у процесі переходу прав на земельні ділянки з підстав і в порядку, передбачених законом, договором, рішенням суду [1, с. 120].

В.В. Носік також звертає увагу на те, що в юридичному значенні поняття «обіг земельних ділянок» є тотожним поняттю «перехід прав

---

* Науковий керівник – доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права імені В.З.Янчука, кандидат юридичних наук, доцент Дейнега М.А.

на земельні ділянки». На думку вченого, обіг земельних ділянок (перехід прав на земельні ділянки) – це врегульовані нормами чинного законодавства суспільні відносини, що виникають між відповідними суб'єктами у процесі переходу прав на земельні ділянки з підстав і в порядку, передбачених законом, договором, рішенням суду [2, с. 51]. П.Ф. Кулинич під обігом земельних ділянок пропонує розуміти перехід від однієї особи до іншої правомірності розпорядження або права володіння земельною ділянкою. Термін «обіг земельної ділянки» є юридичною категорією, що представляє собою сукупність врегульованих правом суспільних відносин, які регулюють перехід прав на земельні ділянки від однієї особи до іншої [3, с. 149].

Аналіз опрацьованої літератури дозволяє зробити висновок, що у сучасній науковій літературі і чинному законодавстві України відсутнє чітке тлумачення поняття «обіг земель». Насамперед, це пов'язано із тим, що існують різні точки розу на окреслену проблематику.

Правове регулювання обігу земель передбачає виконання органами державної влади та місцевого самоврядування комплексу не тільки правових і організаційних, але й фінансових, інформаційних, науково-технічних та інших заходів, спрямованих на забезпечення вільного доступу до земельних ділянок усіх зацікавлених осіб, безперешкодного набуття прав на земельні ділянки, створення необхідної інфраструктури, забезпечення правового захисту не лише суб'єктів права на землю, а й усіх учасників ринку землі [4, с. 140].

Отже, можна вважати, що обіг земель – це процес розпорядження землею, набуття та оформлення права власності, а правове регулювання обігу земель – це упорядкування відповідних суспільних відносин між суб'єктами земельного ринку через встановлення правових меж для забезпечення належного регулювання відносин щодо розпорядження землею у встановленому законом порядку. Предметом правового регулювання обігу земель прийнято вважати саме землю у розумінні терміну «земельна ділянка». Об'єктом правового регулювання є процес обігу земельних ресурсів, що складається з порядку і процедур такого обігу, затвердженого законодавством у формі чинних нормативно-правових актів.

Дослідивши сутність правового регулювання обігу земель, можна сказати, що держава здійснює свій управлінський вплив на процес обігу землі за допомогою механізмів правового регулювання.

Сутність правового регулювання обігу земель полягає у встановленні державою загальнообов'язкових правил поведінки при наданні у власність або користування земельних ділянок, оформленні правовстановчих документів, реєстрації відповідних прав тощо. Обіг земель супроводжується низкою обов'язкових правових процесів, таких як державна реєстрація права власності, нотаріальне посвідчення правочину, ведення державного земельного реєстру тощо.

Література

1. Сердюк С.А. Організаційно-правові засади державного регулювання обігу земель державної власності. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2014. № 6. С. 120–124.

2. Носік В.В. Правові питання ринкового обігу земельних ділянок. Організаційно-правові проблеми розвитку аграрного і земельного ринків в Україні: зб. тез доп. і наук. повідомлень наук.–практ. конф. Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. С. 51–56.

3. Кулинич П.Ф. Проблеми правового регулювання земельного ринку в аграрній сфері. Організаційно-правові засади розвитку аграрного і земельного ринків в Україні: монографія. Кол. авт.; за ред. В.І. Семчика. Київ: Юрид. думка, 2005. 156 с.

4. Сердюк С.А. Сутність і зміст державного регулювання обігу земель. Теорія та практика державного управління. 2016. Вип. 1. С. 140–143.

3. Міжнародне публічне та приватне право

Олена Сокотун

*студентка 5 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)*

Загальна характеристика Директиви 2009/147/ЄС про збереження диких птахів*

Однією з функцій ЄС є охорона навколишнього природного середовища. Збереження біорізноманіття є одним з ключових

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

положень політики ЄС щодо охорони довкілля. Збереження диких птахів є важливою складовою збереження біорізноманіття.

В ЄС діє Директива 2009/147/ЄС про збереження диких птахів від 2009 року [1]. ЄС визнав, що велика кількість видів диких птахів, що природно трапляються на європейській території держав-членів, зменшується за чисельністю, і в деяких випадках дуже швидко. Таке зменшення становить серйозну загрозу для збереження природного середовища, головним чином через загрозу для біологічної рівноваги.

Директива має на меті формування правових засад охорони, управління та контролю за популяціями природних видів птахів, а також регулювання використання цих видів. Вона служить для забезпечення базового захисту природних видів птахів від неконтрольованого відстрілу, відлову та знищення іншими способами, а також для забезпечення достатньої охорони ареалів їх проживання та оселищ, особливо стосовно захисту зникаючих і мігруючих видів; грім того, Директивою передбачена заборона масштабного відлову або застосування методів відлову та добування, які не дозволяють здійснювати їх вибірково й запобігає торгівлю та комерційне використання більшості видів птахів. Важливим інструментом для виконання завдань Директиви є визначення територій, важливих для Європейського Союзу – об'єктів природи загальноєвропейського значення та спеціальних природоохоронних територій [2].

Директивою визнається, що види диких птахів, що природно трапляються на європейській території держав-членів, є переважно мігруючими видами. Такі види є спільним надбанням, а дієва охорона птахів є типовою транскордонною екологічною проблемою, що передбачає спільну відповідальність. Заходи, що їх необхідно вжити, повинні стосуватися різних чинників, що можуть вплинути на чисельність птахів, а саме наслідків людської діяльності і, зокрема, знищення та забруднення їхніх оселищ, відлову і вбивства людиною та торгівлі, що є результатом такої діяльності; суворість таких заходів необхідно адаптувати до конкретної ситуації із різними видами у рамках загальної політики збереження.

Дана Директива стосується збереження усіх видів диких птахів, що трапляються у стані природної волі на європейській території держав-членів ЄС. Вона застосовується до птахів, їхніх яєць, гнізд та оселищ.

Вона складається з основного тексту та п'яти додатків до неї.

Держави-члени вживають необхідних заходів для підтримання популяції видів, до яких застосовується Директива, на рівні, що відповідає, зокрема, екологічним, науковим та культурним вимогам, враховуючи при цьому економічні і рекреаційні вимоги, або для адаптації популяції цих видів до такого рівня.

Держави-члени вживають необхідних заходів із збереження, підтримання та відновлення достатнього різноманіття та площі оселищ для усіх видів птахів, до яких застосовується Директива. Збереження, підтримання та відновлення біотопів і оселищ включає, у першу чергу, такі заходи: створення природоохоронних територій; утримування та управління відповідно до екологічних потреб оселищ всередині і за межами природоохоронних територій; відновлення зруйнованих біотопів; створення біотопів.

Директивою передбачено, що держави-члени ЄС можуть запроваджувати більш жорсткі захисні норми, ніж ті, що передбачені цією Директивою.

Директива 2009/147/ЄС про захист диких птахів, є одним з документів, відповідно до положень якого необхідно змінити законодавство України відповідно до Угоди про асоціацію.

Так, враховуючи положення вищезазначеної Директиви Всеукраїнською громадською організацією природоохоронного спрямування «Жива планета» було запропоновано внести зміни до Закону України «Про тваринний світ» з приводу закріплення чітких положень щодо принципу збереження популяцій диких птахів на рівні, який відповідає, зокрема, екологічним і науковокультурним потребам, враховуючи при цьому економічні та рекреаційні вимоги, а також адаптації цих видів до даного рівня; щодо створення біотопів та відновлення зруйнованих біотопів. Закріпити в законодавстві України вимоги щодо заборони продажу, перевезення з подальшим продажем, утримання з подальшим продажем та пропозицію на продаж живих чи мертвих птахів та будь-яких швидко розпізнаваних частин або дериватів таких птахів щодо усіх видів птахів, зазначених у ст. 1 Директиви та відповідні виключення щодо окремих видів.

Директива 2009/147/ЄС про збереження диких птахів від 2009 року відіграє важливе значення в частині правової охорони довкілля на території ЄС. Положення даної Директиви в подальшому також повинні бути враховані під час внесення змін до законодавства України в частині охорони довкілля.

Література

1. Директива 2009/147/ЄС від 30.11.2009 р. про збереження диких птахів. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/984_001-09.

2. Проць Б.Г. Оселищна та Пташина Директиви ЄС: мета, структура та український контекст. URL: http://d2ouvy59p0dg6k.cloudfront.net/downloads/habitat_and_bird_directives_prots.pdf.

3. Базовий план адаптації екологічного законодавства України до законодавства Європейського Союзу (Базовий план апроксимації). Офіційний сайт Всеукраїнської громадської організації природоохоронного спрямування «Жива планета». URL: <http://www.zhiva-planeta.org.ua/upload/bazovuy-plan-adaptacii-2013-02-21.pdf>.

6. Сімейне право, житлове право

Дар'я Степкіна

*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Правовий статус мачухи і вітчима у сімейному праві України*

Поняття «мачуха, вітчим» не є новими для сімейного законодавства України, проте ними й досі не визначені умови набуття особою відповідного правового статусу. Сімейний кодекс України, поклавши на вітчима і мачуху низку нових прав та обов'язків, не лише майнового, а й немайнового характеру, не дає конкретного визначення цих термінів.

У правовій науці питання правового статусу членів сім'ї, зокрема вітчима та мачухи, досліджувалися різними науковцями. Проте проблема залишається і потребує більш детального вивчення.

Науковці не можуть знайти єдності щодо визначення термінів «вітчим» і «мачуха». Одні з них стверджують, що мачухою є дружина (нерідна матір) рідного батька дитини, з якою батько й дитина постійно проживають однією сім'єю. Відповідно вітчимом слід вважати чоловіка (нерідного батька) рідної матері дитини. На думку інших, особа може

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

набути правового статусу мачухи або вітчима внаслідок реєстрації її шлюбу з батьком чи матір'ю дитини або проживання з ними у фактичних шлюбних відносинах. Так, З.В. Ромовська наголошує, що мачухою, вітчимом особа може вважатися лише за умови спільного проживання з дитиною.

Сімейне законодавство відносить вітчима (мачуху) і пасинка, падчерку до членів однієї сім'ї. Відповідно, для виникнення в особи правового статусу вітчима або мачухи необхідна передбачена ст. 3 СК України сукупність обставин: її спільне проживання з дитиною, спільний побут і наявність взаємних прав та обов'язків. Самого спільного проживання з дитиною недостатньо для визнання їх сім'єю, оскільки визначальною ознакою сім'ї є саме наявність взаємних прав та обов'язків, а спільне проживання і спільний побут – лише факультативними, тому після розірвання шлюбу з батьком (матір'ю) дитини, навіть у разі продовження спільного проживання з дитиною, особа втрачає правовий статус мачухи, вітчима. З іншого боку, у разі смерті батька (матері) дитини правовий статус мачухи (вітчима) зберігається за умови їх спільного проживання з дитиною, оскільки шлюб припинений об'єктивною обставиною, а не волевиявленням сторін.

Особа вважається мачухою, вітчимом дитини лише доти, доки не усиновить її або не оформить опіку (піклування) над нею. Правовий статус усиновлювача, опікуна та піклувальника істотно відрізняється від статусу мачухи, вітчима. Адже коло прав та обов'язків щодо дитини в останніх найменше. Відносини пасинка, падчерки та мачухи, вітчима не оформляються окремо і повністю залежать від відносин подружжя. Розірвання шлюбу з матір'ю, батьком дитини тягне за собою втрату правового статусу вітчима (мачухи), але не є підставою припинення усиновлення, опіки чи піклування.

У разі належного виконання своїх майнових обов'язків, а саме тривалого (не менше 5 років) і систематичного утримання пасинка, падчерки мачуха, вітчим можуть розраховувати в майбутньому на матеріальну підтримку з їх боку. Проте право на утримання мачухи, вітчима обмежене низкою умов: воно виникає після досягнення пасинком, падчеркою повноліття; у зв'язку з непрацездатністю мачухи, вітчима за віком або станом здоров'я; у разі відсутності в останніх дружини, чоловіка, повнолітніх доньки, сина або їх неможливості надавати матеріальну допомогу; за наявності фінансової можливості у пасинка, падчерки надавати матеріальну допомогу.

Крім права на утримання, мачуха, вітчим мають й інші майнові права. Так, за ст. 1264 ЦК України, мачуха вітчим матимуть право на спадкування у четвертій черзі за законом після смерті пасинка, падчерки, за умови, що вони проживали однією сім'єю з цими особами не менше 5 років до часу відкриття спадщини. Таке ж право матимуть й пасинок, падчерка після смерті вітчима, мачухи. Також згідно ст. 41 Закону України «Про пенсійне забезпечення» від 5 листопада 1991 р., вітчим і мачуха мають право на пенсію в разі втрати годувальника нарівні з батьком і матір'ю за умови, якщо виховували або утримували померлого пасинка чи падчерку не менше 5 років.

Статус мачухи та вітчима виникає лише у разі смерті матері, батька дитини чи оголошення їх померлими і лише у разі реєстрації шлюбу з батьком, матір'ю дитини. Цей статус припиняється у разі розірвання шлюбу з батьком, матір'ю дитини, але може бути збережений у разі їхньої смерті.

У Сімейному кодексі мачуха та вітчим уперше одержали визнання як вихователів пасинка чи падчерки та право на процесуальне законне представництво їхніх інтересів у суді. За певних умов вони можуть бути учасниками зобов'язання по утриманню.

Отже, можна зробити висновок, що вітчим – це чоловік, який перебуває у шлюбі з матір'ю дитини, проживає з дитиною однією сім'єю і не є її усиновлювачем, опікуном чи піклувальником; відповідно, мачуха – це дружина батька дитини, яка проживає з дитиною однією сім'єю і не є її усиновлювачем, опікуном чи піклувальником. Вони мають особливий правовий статус у сімейному праві України, і відрізняється від статусу усиновлювача, опікуна та піклувальника, характеризується мінімально необхідним набором прав та обов'язків щодо пасинка, падчерки. Відповідно до СК України, ці особи є членами сім'ї. Вони мають право брати участь у вихованні дітей, але це не є їхнім обов'язок. Також можуть і не брати участі у вихованні, зобов'язати їх до цього ніхто не може, на відміну від рідних батьків, яких закон зобов'язує виховувати своїх дітей і за невиконання цього обов'язку вони несуть відповідальність.

Література

1. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України за ред. Ю.С Червоного. К.: Істина, 2003. 464 с
2. Науково-практичний коментар Сімейного кодексу України за ред. С.О. Харитонова. Х.: Одіссей. 2006. 552 с.

3.Ромовська З.В. Сімейний кодекс України: науково-практичний коментар. 3-тє вид. перероб. і доп. Ромовська З.В. К.: Правова єдність, 2009. 432 с.

4.Сімейне право України за ред. Ю.С. Червоного. К.: Істина, 2004. 400 с

5.Короткова Л., Віхров О. Щодо визначення правового статусу вітчима (мачухи) Л. Короткова, О. Віхров Право України. 1995. № 5–6.

З.Міжнародне публічне та приватне право
Дар'я Степкіна
*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід*

Дослідження закордонного досвіду свідчить, що в іноземних державах щоразу нові вимоги з боку суспільства до забезпечення правопорядку впливають на організацію правоохоронної діяльності. У багатьох країнах дедалі більше орієнтуються не лише на поліцейські органи, а й на широке використання для правоохоронних цілей приватних детективних і охоронних служб. Світовий досвід переконує, що не всі види правоохоронних функцій у належному обсязі можуть виконувати державні органи. Внаслідок цього за кордоном значного поширення набули адвокатські контори, приватні розшукові, детективні бюро тощо.

Право людини на свободу та особисту недоторканість гарантується ст. 29 Конституції України. Статтею 31 гарантується таємниця листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом. Також, у ст. 32 зазначається, що ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України. Право на недоторканість регулюється і нормами Кримінального, Цивільного та Сімейного кодексів України. Таким чином, розвиток приватної детективної діяльності вимагає знаходження оптимального балансу між можливостями для законного збору, накопичення, перевірки достовірності та обробки інформації про людину (організацію) та

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

конституційними (та іншими, охоронюваними законом) правами людини.

Послугами зазначених служб користуються не лише приватні особи, а й державні органи. Наприклад, у США атомні електростанції охороняються приватною охоронною фірмою «Вокненхат корпорейшн». Вона спеціалізується на охороні надсекретних об'єктів, які належать як державі, так і найбільшим корпораціям; а приватна фірма «Локенхад» забезпечує будівництво й охорону в'язниць. Діяльність таких організацій вигідна для держави, оскільки вони не беруть з бюджету коштів, а навпаки, поповнюють його, сплачуючи податки.

Діяльність приватних детективів у Німеччині характеризується комерціалізованою спрямованістю. Приватне детективне бюро у ФРН повинне бути зареєстроване як установа, що займається підприємницькою діяльністю. Бюро має виконувати всі закони і постанови, що стосуються подібних установ у даній землі Німеччини. На відміну від деяких інших країн, засновник не повинен володіти професійною підготовкою, натомість є вимоги щодо наявності мінімального капіталу. Згідно з Федеральним законом про приватні підприємства, для відкриття приватної детективної служби потрібен спеціальний дозвіл органів місцевої влади, в тому числі на укладання контрактів із замовником: відомством, підприємством, приватною фірмою. У такому дозволі може бути відмовлено у разі, якщо приватна структура не в змозі забезпечити необхідний рівень безпеки роботи або не має для цього достатніх фінансових, технічних чи інших можливостей [3, с. 253].

Приватні детективні агентства часто займаються забезпеченням безпеки представництв німецьких компаній за кордоном (у тому числі захистом від агентурного та технічного проникнення конкурентів), ведуть досить активну роботу з місцевими громадянами, які можуть бути задіяні для вирішення проблем німецького бізнесу. В цілому детективні агентства, на замовлення німецьких торгівельно-промислових та посередницьких компаній, здійснюють, як правило, наступний комплекс заходів стосовно іноземців: добувають інформацію про підозрілу поведінку іноземних громадян; збирають відомості компрометуючого характеру (наприклад, отримання хабарів); прагнуть записати із застосуванням фото-, кіно- та відеотехніки окремі бесіди іноземців з їх діловими партнерами; вживають заходи щодо негласного огляду особистих

речей, службових документів, необачно залишених іноземними громадянами в приміщеннях готелів, офісів, розважальних закладів. Ці ж співробітники, як правило, супроводжують іноземних гостей маршрутом їх переміщення, особливо в зонах промислового будівництва, на території великих об'єктів з передовою технологічною базою, прагнуть фіксувати причини відхилення іноземців від зазначених маршрутів, виявляти контакти іноземців з місцевими громадянами.

У США права і можливості приватного детектива безпосередньо пов'язані з його класом. Приватним детективам присвоюються класи А або С (клас В присвоюється охоронцям). Детективи класу А можуть займатися виключно збиранням інформації. Клас С дає право носіння зброї, проведення розслідування і надання охоронних послуг [4, с. 12]. Детективам обох класів дозволено затримувати осіб, запідозрених у скоєнні злочину, і передавати їх у поліцію, але заборонено проводити обшуки й арешти.

Отримання ліцензії на заняття приватним розшуком у США – справа досить складна і тривала. Крім того, ліцензія діє тільки в межах одного штату, тому великі детективні агентства реєструються одночасно в декількох штатах США. Відповідно до закону, приватні охоронці, детективи й слідчі в США не мають права застосовувати такі процесуальні заходи: обшук помешкання, особистий обшук або арешт, проте їм можна затримувати осіб, підозрюваних у здійсненні злочину або в підготовці до здійснення злочину, з метою передачі їх в руки поліції.

У Канаді діяльність приватних охоронних організацій регулюється спеціальними актами, які є складовими частинами законодавства провінцій. Кожна провінція, виходячи з місцевої специфіки, розробляє і приймає свої акти, в яких обумовлено умови створення й функціонування недержавних охоронних підприємств. Загальним обов'язковим моментом для всіх актів є порядок організації, реєстрації й одержання дозволу на приватну розшукову діяльність на території провінції. Під час реєстрації від особи, яка бажає організувати недержавне охоронне підприємство, можуть вимагати інформацію про її фінансове становище, освіту, компетенцію або будь-яку іншу інформацію, необхідну для видачі дозволу. У разі позитивного рішення керівник приватного охоронного підприємства зобов'язаний здати в орган, що реєструє, зразок посвідчення особи співробітника з новоутвореної організації. У випадку припинення

діяльності приватного охоронного підприємства його керівник зобов'язаний негайно повідомити про це реєстратора, повернути ліцензію і здати всі посвідчення співробітників.

Отже, можна зробити висновок, що іноземний та міжнародний досвід у сфері детективної діяльності є дуже цінним і потребує свого дослідження та врахування всіх позитивних і негативних складових. Приватні детективні агентства в різних державах відіграють різну роль. У деяких вони існують поза законом, фактично порушуючи його, у своїй спробі надавати відповідні послуги населенню, в інших – ефективно доповнюють діяльність правоохоронних органів та відіграють роль важливої складової системи державної безпеки. Необхідно більш детально розглядати це питання, яке стосується правового статусу суб'єктів цього виду діяльності — приватних охоронців. Правовий статус недержавних правоохоронних організацій нині зовсім не визначений, як і статус приватних охоронців.

Література

1. Дашков Г. В., Кигас В. Н., Мелик-Дадаева И. А., Тюрина Л. П. Обеспечение законности в деятельности частных правоохранительных служб за рубежом. М., 1994.-256 с.

2. Черков В. О. Приватна детективна діяльність у розвинутих країнах світу. В. О. Черков, П. О. Попов. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка. 2010. Вип. 2.-С.18-22.

3. Сищик на замовлення: (Приват. детект. служби у Великобританії) Іменем закону. 1992. № 37 (вересень).-С.51-55.

4. Крысин А. Частные службы безопасности КНР. Частный сыск. Охрана. Безопасность. 1995. № 1.-С.81-85.

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право
Дар'я Степкіна
*студентка 1 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Осудність та неосудність: порівняльно-правові аспекти*

У зарубіжних державах романо-германської правової системи питання про осудність чи неосудність особи вирішується, як правило,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

у межах родового поняття обставин, що виключають кримінальну відповідальність особи. При цьому у кримінальному законодавстві здебільшого виділяються окремі структурні частини з відповідними назвами (наприклад: «обставини, що виключають караність»; «умови кримінальної відповідальності»; «обставини, що виключають кримінальну відповідальність», «виключення кримінальної відповідальності» тощо), у яких вміщено кримінально-правові норми, що регламентують найрізноманітніші за своєю правовою природою обставини, які виключають кримінальну відповідальність особи. У багатьох державах законодавці використовують для позначення цих обставин різні терміни, зокрема: «неосудність», «необхідна оборона», «крайня необхідність», «помилка», «добровільна відмова», «малозначність» тощо. Так, у КК Австрії до обставин, що виключають кримінальну відповідальність, відносять: необхідну оборону, помилку, крайню необхідність, неосудність, добровільну відмову. У КК Бельгії до таких обставин належать: неосудність; виконання закону чи законного наказу, а також непереборна сила; у Законі про кримінальне право Ізраїлю недосягнення певного віку; фізичний примус, рефлекс, судоми, сон, автоматизм, гіпноз; неосудність; недобровільне сп'яніння; необхідна оборона; крайня необхідність; погроза; виконання закону чи законного наказу, згода потерпілого, а також спортивні змагання; малозначність діяння; фактична помилка; юридична помилка; здійснення суддею своїх суддівських обов'язків; у КК ФРН фактична та юридична помилка; недосягнення певного віку; неосудність.

У кримінальному законодавстві інших зарубіжних держав, які належать до цієї ж правової системи, також спостерігається зазначений підхід щодо розміщення поняття неосудності, щоправда, сам термін «неосудність» не використовується. Замість цього медичні причини такого явища просто розміщуються серед інших причин, що виключають кримінальну відповідальність особи. Такий підхід спостерігається у КК Франції, коли до причин, які виключають кримінальну відповідальність, відносять: психічний чи нервово-психічний розлад; непереборну силу та примус; помилку; виконання вимог закону чи законного розпорядження; необхідну оборону; крайню необхідність; у КК Іспанії психічні відхилення чи порушення психічної діяльності; стан ненаміреного сп'яніння; вроджені психічні вади; необхідну оборону; крайню необхідність; стан сильного страху; виконання професійного чи службового обов'язку, здійснення свого

права; у КК Норвегії душевну хворобу та психічний розлад високого ступеня; недосягнення певного віку; крайню необхідність; необхідну оборону; у КК Аргентини відставання у розумовому розвитку, тимчасовий психічний розвиток; помилку; непереборну фізичну силу; загрозу тяжкої та неминучої шкоди; стан крайньої необхідності; виконання своїх обов'язків, а також здійснення свого права; виконання законного наказу; стан необхідної оборони; у КК Голландії психічну хворобу та розумові недоліки; непереборну силу; необхідну оборону; у КК Данії самооборону; крайню необхідність; недосягнення певного віку; психічне захворювання чи інший аналогічний стан. Треба зазначити, що в окремих державах законодавча регламентація поняття неосудності є не зовсім чіткою. Зокрема у ст. 71 КК Бельгії законодавець, використовуючи термін «неосудність», взагалі не розкриває змісту цього поняття. У ч. 2 ст. 2 Глави 1 КК Швеції, ст. 39 КК Голландії, а також § 44 КК Норвегії вказується тільки на медичні причини неосудності, проте саме поняття неосудності, його патоінтелектуальні та патовольові ознаки також залишаються поза увагою законодавців.

У більшості з проаналізованих кримінальних кодексів держав романо-германської правової системи законодавці звертають увагу на різного роду психічні відхилення, які зменшують можливість особи повною мірою забезпечувати свідомовольовий контроль за своєю поведінкою, проте не виключають її осудності. Для позначення такого явища одні законодавці використовують, як правило, терміни «обмежена осудність» чи «зменшена осудність» (ч. 1 ст. 35 КК Грузії, ч. 1 ст. 29 КК Республіки Білорусь, ст. 11 КК Швейцарії, ч. 1 ст. 14 КК Латвійської Республіки, §21 КК ФРН), інші, уникаючи конкретних термінів, просто дають визначення цього поняття та його кримінально-правових наслідків (§ 2 ст. 31 КК Республіки Польща, ч. 1 ст. 22 КК Російської Федерації, ч. 2 ст. 122-1 КК Франції, ч. 2 ст. 19 КК Республіки Сан-Маріно, §16 КК Данії).

Отже, у більшості зарубіжних держав законодавці не формалізують позитивне поняття осудності, вказуючи лише на ознаки протилежного йому і негативного за змістом поняття неосудності. При цьому поняття неосудності та його кримінально-правові наслідки розглядаються у межах родового поняття обставин, що виключають кримінальну відповідальність особи. До таких обставин, крім неосудності, зарубіжні законодавці, як правило, відносять: необхідну оборону, крайню необхідність, помилку, непереборну силу, примус,

казус тощо. Такий підхід до структурного розміщення поняття неосудності, з одного боку, полегшує правозастосування, оскільки усі обставини, що виключають кримінальну відповідальність особи, об'єднуються у межах однієї структурної частини кримінального кодексу, проте, з іншого боку, такий до певної міри спрощений підхід не сприяє розумінню різної правової природи цих обставин. У цьому разі звертається увага тільки на одну істотну ознаку названих обставин, а всі інші ігноруються.

Література

1. Хавронюк М.І. Сучасне загальноєвропейське кримінальне законодавство: проблеми гармонізації: моногр.: Істина, 2005. 264 с.
2. Есаков Г.А. Уголовное право зарубежных стран Есаков Г.А., Крылова Н.Е., Серебренникова А.В. М.: Проспект. 2008. 336 с.
3. Уголовное право зарубежных государств. Общая часть под ред. И.Д. Козочкина. М.: Ин-т международного права и экономики имени А.С. Грибоедова, 2001. 576 с.
4. Додонов В.Н. Сравнительное уголовное право. Общая часть: моногр. Додонов В.Н.; под общ. и науч. ред. С.П. Щербы. М.: Юрлитинформ. 2009. 448 с.
5. Костенко О.М. Проблема № 1 сучасної цивілізації (в українському контексті): моногр. -Черкаси: СУЕМ, 2008. 112 с.

5. Цивільне право та процес

Аміна Тищенко

*студентки 2 курсу факультету «Право»
Ірпінського державного коледжу
економіки та права (м. Ірпінь)*

Проблеми та перспективи методів цивільного процесуального права*

Цивільне процесуальне право в Україні в даний час дуже швидко та динамічно розвивається. Одним з найменш досліджених питань у цивільно процесуальному праві є його методи, за допомогою яких цивільне процесуальне право належним чином врегульовує відповідні правові відносини, спектр цих відносин являється досить широким,

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

зокрема до них відносяться такі: нормативні акти, Конституція України, Цивільний процесуальний кодекс України тощо. Метод є системою правових способів і прийомів регулювання, за допомогою яких галузь права здійснює вплив на суспільні відносини у відповідній сфері. Під методом цивільного процесуального права розуміється сукупність юридичних способів і засобів впливу цивільних процесуальних норм на відносини, що виникають у зв'язку з розглядом і розв'язанням цивільних справ судами.

Визначення методу цивільного процесуального права зумовлюється двома обставинами. По-перше, суд який є обов'язковим суб'єктом цивільних процесуальних відносин, має владні повноваження у цих правовідносинах, що мають публічно-правовий характер. По-друге, виникнення цивільного процесу, його розвиток та перехід з однієї стадії в іншу залежить від волі зацікавлених осіб. Тому в методі правового регулювання поєднуються методи координації та субординації. Метод цивільного процесуального права найчастіше характеризують як імперативно-диспозитивний [1, с. 27-30]. Інші автори вважають, що такий метод є диспозитивно-дозвільним, це є маленькою проблемою. Вірною видається перша позиція. Наявність як імперативних, так і диспозитивних начал, властива багатьом галузям права. Імперативна складова методу виражається в тому, що процесуальні правовідносини прийнято називати ставленням влади і підпорядкування. Основним суб'єктом цих відносин є суд – він підкоряє суб'єктів, інші його учасники мають підкорятися. Суд керує процесом, і це є запорукою правильного розгляду справи. У той же час влада суду безмежна, оскільки його право одночасно є і його обов'язком. Для правильного та чесного виконання своїх обов'язків суд пов'язаний жорстким нормативним регламентом. Більш того, суд є «королем» процесу, але попри це сам процес виникає лише тому, що в ньому з'явилася потреба у одній з обох сторін [2, с. 122].

Окрім суду необхідні дії осіб, які направляють діяльність суду, це є необхідними юридичними фактами, опосередкованими виникнення процесуальних правовідносин, його розвиток, перехід із стадії в стадію, в цьому виражається диспозитивний початок методу цивільного процесуального права. Виходить, що взаємозалежність імперативного і диспозитивного методів починає виражатися в тому, що процес виникає і розвивається в залежності від волі осіб, які беруть участь у справі, але будь-які дії учасників процесу здійснюються під контролем суду, як правило його реакція на такі дії є необхідною для

виникнення певних правових наслідків [3, с. 179]. Специфіка методу також виражається в тому, що процесуальна діяльність чітко унормована законом. В процесі дозволено вчиняти тільки ті дії, які безпосередньо дозволені законом, якщо він не порушується, діям надається правове значення. В цивільно процесуальному праві є таке поняття як санкції. Під санкціями прийнято розуміти державно-примусові заходи, які є реакцією держави щодо конкретної особи на факт правопорушення [4, с. 293]. На думку автора це досить позитивне явище, у той же час в літературі вірно помічено, що такі заходи мають не цивільну процесуальну, а адміністративну природу.

Отже значення методів в цивільному процесуальному праві полягає в тому, що йому належить важлива роль, оскільки ним закріплений процесуальний порядок захисту соціально-економічних, особистих прав і свобод громадян та їх інтересів гарантованих Конституцією України, що забезпечують соціально-економічні перетворення в країні. На основі фундаментального принципу справедливості, цивільне процесуальне право покликане забезпечувати зміцнення законності та запобігання цивільним правопорушенням.

Література

1. Молчанов В. В. Про відповідальність у цивільному судочинстві. Арбітражний і цивільний процес. 2010. № 10. 27-30 с.
2. Лук'янова Є. Г. Теорія процесуального права. М., 2003. 122 с.
3. Боннер А. Т. Співвідношення владності і диспозитивності в розвитку цивільних процесуальних правовідносин. СП б., 2005. 179 с.
4. [Цивільний процес: Навч. посіб. за ред. Ю. В. Білоусова. К: Прецедент, 2005. 293 с.](#)

11.Кримінальне право та процес

Аміна Тищенко

студентки 2 курсу факультету «Право»

Ірпінського державного коледжу економіки та права (м. Ірпінь)

Проблема принципів кримінального права в Україні*

Кримінальне право в Україні в даний час дуже швидко та динамічно розвивається. Одним з найменш досліджених питань у

---

* Науковий керівник – професор кафедри теорії та історії держави і права, доктор юридичних наук, доцент Бригінець О.О.

кримінальному праві є його принципи, за допомогою яких побудована вся галузь кримінального права. В принципах закладені основні, провідні засади, які закріплені в нормах права і визначають побудову всієї галузі кримінального права, окремих її інститутів, способи та методи реалізації. Всі принципи, які лежать в основі чинного кримінального права, можуть бути поділені на: конституційні (загально правові) та галузеві (спеціальні).

Загальні принципи притаманні не тільки кримінальному праву, але й іншим галузям права. Такими є: законність, рівність громадян перед законом, невідворотність відповідальності, справедливості, гуманізму та демократизму. Принцип законності, що впливає з положень Загальної декларації прав людини: ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину та покараний інакше як за вироком суду й відповідно до закону. Принцип рівності громадян перед кримінальним законом. Злочинець підлягає кримінальній відповідальності незалежно від статі, раси, національності, мови, походження, майнового й посадового положення, місця проживання, відносини до релігії, переконань, приналежності до громадських об'єднань, а також інших обставин [1, с. 23-24]. Принцип демократизму, хоча й не в повному обсязі, проявляється в кримінальному праві в різних формах участі представників громадських об'єднань і приватних осіб при призначенні покарання, її виконанні й, зокрема, при звільненні від кримінальної відповідальності (передача на поруки) й покарання. Сутність принципу гуманізму полягає у визнанні цінності людини (однак не тільки злочинця, але й у першу чергу того, хто постраждав від нього). Зокрема, він виражається в тому, що кара, яка тягне істотне обмеження правового статусу засудженого, переслідує єдину мету - захистити інтереси інших, законослухняних громадян, від злочинних посягань. Принцип невідворотності кримінальної відповідальності полягає в тому, що особа, що вчинила злочин, підлягає покаранню в кримінально-правовому порядку. Під останнім варто розуміти й своєчасне притягнення злочинця до відповідальності, і те, що перед кримінальним законом ні в кого не повинне бути привілеїв. Принцип справедливості означає, що кримінальне покарання або інший захід кримінально-правового впливу, застосовувані до злочинця, повинні відповідати ступеню суспільної небезпеки злочину, а також особі злочинця.

Спеціальні принципи притаманні тільки кримінальному праву. Автори підручників пропонують нам такі :

1. Принцип законодавчого визначення злочину- це одне із найважливіших загальних положень (принципів) кримінального права. Воно визначається в ст. 1, 2, 3 та 11 Кримінального Кодексу України.

2. Принцип особистої відповідальності. Кримінальна відповідальність можлива лише за власні дії (бездіяльність). Ніхто не може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за злочин, вчинений іншою особою. Цей принцип безпосередньо витікає із змісту ч. 2 ст. 2 Кримінального Кодексу «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду».

3. Принцип повної відповідальності. Повнота осудності означає вимогу поставити в провину все скоєне нею, незалежно від того, якою кількістю кримінально-правових норм воно все передбачено. Ніяких меж чи обмежень така вимога не має, незалежно від того, створює воно реальну чи ідеальну сукупність злочинів. В рішеннях вищих судових органів будь-яка неповнота осудності визнається безумовною підставою для повернення кримінальної справи на додаткове слідство.

4. Принцип переваги пом'якшуючих відповідальність обставин. При конкуренції обтяжуючих та пом'якшуючих відповідальність обставин перевагу мають пом'якшуючі обставини вчинення злочину.

5. Принцип більшої караності групового злочину. За невеликим винятком всі або переважна більшість правових норм про відповідальність за навмисні злочини містять кваліфікуючу ознаку - вчинення його групою осіб або організованою групою. Можна з приводу цього зробити такий висновок - чим більше ця злочинна група та чим міцніше вона організована, більшої кари вона заслуговує [2, с. 72-74].

6. Принцип повного відшкодування заподіяної злочином.

Принцип повного відшкодування заподіяної злочином шкоди є здійсненням, частковою реалізацією нової концепції кримінального закону - концепції захисту, заміни караючої функції кримінального закону функцією захисту, функцією поновлення порушених прав, інтересів особи.

Кара за злочин може і повинна бути лише засобом захисту а не тільки покарання, як це витікає із змісту ст. 50 Кримінального Кодексу. Карати - щоб захистити, а не карати - щоб покарати. Принцип повного відшкодування заподіяної злочином шкоди найбільшою мірою відповідає правовому законодавству, законодавству правового суспільства.

7. Принцип економії кримінальної репресії. Принцип економії кримінально-правової репресії - це практичне визначення оптимальної, найбільш відповідної рівню економічного та культурного розвитку суспільства, межі, відокремлюючої злочин від незлочинного, межі між криміналізацією та декриміналізацією злочинів [3, с. 15].

Отже принципами кримінального права визнаються найбільш визначні, головні положення (засади) кримінального законодавства, які встановлені законом чи безпосередньо із нього витікають, і які мають пряму дію, пряму регулятивну функцію. Особлива важливість принципів кримінального права робить доцільним їх законодавче визначення в одній із перших статей кримінального закону.

Література

1. Фріс П. Л. Кримінальне право України. Загальна частина. Підручник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге видання. К. 2009. 235 с.
2. Кухнюк Д. В. Судовий прецедент як джерело кримінально-процесуального права України К. 2007. 156 с.
3. Бажанов М. І. Кримінальне право України. К. 2005. 257 с.

1. Історія та теорія держави і права, філософія права; історія вчень про державу і право; порівняльне правознавство
Наталія Феськова, Владислав Кобзар
*студенти 1 курсу групи ПБі 18-1
ННІ права УДФСУ (м. Ірпінь)*

Реформування органів місцевого самоврядування: історія та сучасність *

Актуальним питанням сучасності є децентралізація влади в Україні, яке розглядається у теоретичному і практичному аспектах.

---

* Науковий керівник – старший викладач кафедри теорії, історії права і держави та конституційного права ННІ права УДФСУ Павлюх О.

Задоволення потреб та інтересів людей шляхом розвитку владних структур на місцях являється особливістю сучасного розвитку політичних інститутів у сфері державного управління.

Серед науковців, які вивчали організацію влади на місцях Т. Безверхнюк, З. Варналій, І. Грицяк, М. Долішній, В. Керецман, О. Клищенко, Р. Колишко, О. Копиленко, А. Лелеченко, П. Мартиненко та ін. Регіональним управлінням, також, цікавилися такі вчені, як: Б. Данилишин, М. Дацишин, Т. Кучеренко, С. Максименко, Ю. Наврузов, С. Романюк. Схожу проблематику досліджували у своїх працях і зарубіжні дослідники: С. Артоболевський, М. Кітінг, С. Ліпсет, В. Роккан, Е. Томпсон. Однак, питання організації влади на місцях залишаються актуальними для дослідження та потребують впровадження нових ефективних реформ.

Історично децентралізація влади була запроваджена у 1917 році після утворення Української Центральної Ради (далі – УЦР). Цей період вважається одним із найяскравіших прикладів з історії побудови незалежної Української держави, а також організації місцевої влади у вигляді українських комітетів у волостях і містах. Такі комітети утворювалися за принципом „організації на нових підставах органів міської й земської самоуправи” [1]. Наступний крок УЦР у цьому напрямі – I Універсал від 23 червня 1917 р., де закріплювалася існуюча система місцевого самоврядування і додатково ставилось питання про її українізацію: „...сільські, містечкові та волосні адміністративні органи, земські управи, повітові комісари, городські думи, губернські комісари, словом, вся організація влади може стати в органічний зв'язок з Центральною Радою тільки тоді, коли демократія, яка утворює ці органи, стоїть також у тіснім зв'язку з Центральною Радою” [2]. У той же час, інший орган влади – Генеральний секретаріат у Декларації від 12 жовтня 1917 року зазначав, що одним з головних своїх завдань він ставить сприяння розвитку діяльності місцевих самоуправ та поширенню їхньої компетенції і це має стати головною умовою встановлення ладу на Україні [3]. Також, логічним продовженням встановлення дієвої системи органів місцевого самоврядування є III Універсал УЦР, виданий в листопаді 1917 року, який зазначає: „Генеральному Секретарству внутрішніх справ приписуємо: вжити всіх заходів до закріплення й поширення прав місцевого самоврядування, що являються органами найвищої адміністративної влади” [4].

Відомий історик І. Терлюк, високо оцінюючи діяльність УЦР та враховуючи всі зміни, говорить про суперечливість певних ідейних поглядів та допущення прорахунків в процесі прийняття рішень УЦР. З цими висновками варто погодитися, наприклад, у питанні формування місцевої влади в складних революційних умовах. Інші історики, а саме О. Копиленко і М. Копиленко, аналізуючи цей період розвитку держави, вказують на ідейну недосконалість організації місцевого самоврядування, яке по суті не є самоврядним та залежить від центру [5]. Доречною є думка Яроша Д. про те, що УЦР будь-якими способами та засобами намагалася підкреслити свою прихильність до інституту місцевого самоврядування, незважаючи на те, що в деяких її документах йдеться про підпорядкування органів місцевого самоврядування центральному уряду [6].

Сучасний етап децентралізації розпочався в 2013 році, після подій Євромайдану. Новий Уряд розпочав національний проект „Децентралізація”, ухваливши 1 квітня 2014 року „Концепцію реформування місцевого самоврядування і територіальну організацію влади в Україні”. Аналізуючи історичну ретроспективу органів місцевої влади, можна зазначити, що існуюча в Україні система місцевого самоврядування не відповідає потребам суспільства, а функціонування місцевого самоврядування не спрямовано на реалізацію його головного призначення – створення та підтримку сприятливого для життя середовища, необхідного для всебічного розвитку людини; надання мешканцям територіальних громад якісних та доступних публічних послуг на основі сталого розвитку дієздатної громади. Проблемними та першочерговими для вирішення є питання: 1) утримання чисельного управлінського апарату; 2) недостатня кількість коштів на реалізацію серйозних проектів місцевого розвитку; 3) неефективне використання територіальними громадами додаткових ресурсів для їх належного функціонування та інші. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є позитивний власний та європейський історичний досвід, який заснований на обов'язковому об'єднанні (укрупненні) територіальних громад.

Таким чином, можна зробити висновок, що реформування органів місцевого самоврядування є найбільш вдалим проектом сучасності з метою підтвердження Україною її статусу незалежної держави.

Література

1. Іващенко В.А. Законодавче оформлення податкової політики Центральної Ради та Генерального Секретаріату в українському селі (березень 1917- квітень 1918 рр.), Історія. Наукові праці. том 4. випуск 91, 2009, с. 56-59
2. Голосніченко Д.І. Центральні органи державної влади за конституціями України (1917-1919 р.), с. 1-4
3. Нагурняк Л.М., Історична еволюція реквізитів чотирьох Універсалів української Центральної Ради. Наукові записки.серія Культура і соціальні комунікації. 2010, с. 99-105
4. Сокальський В., Обговорення III універсалу у Харківській міській думі (29 листопада та 2 грудня 1917 року). Український історичний збірник. вип.14. 2011, с. 278-289
5. Сторчаус В.С. Роль фракцій в діяльності української Центральної Ради. 2007, с. 84-89
6. Ярош Д.В., Універсали Української Центральної Ради – Конституційні акти Української державності 1917–1918 рр.: їх зміни та історичне значення. Університетські наукові записки, 2006, № 3-4 (19-20), с. 36-43
7. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>

5. Цивільне право та процес

Вікторія Хомік

студентка 1-го року навчання ОС «Магістр»

юридичного факультету

НУБіП України (м.Київ)

До питання про визначення «ноу-хау»*

У сучасних умовах розвитку виробництва, технологій, інформаційного суспільства особливої актуальності набуває захист інтелектуальної власності. Одним з проблемних питань в цій сфері є захист права на ноу-хау.

---

* Науковий керівник – доцент кафедри цивільного та господарського права, кандидат юридичних наук Канарик Ю.С.

Актуальність дослідження полягає в тому, що досі в Україні немає чіткого визначення поняття «ноу-хау», а також спеціального законодавчого акту, який регулював би відносини, пов'язані з використанням ноу-хау.

Термін «ноу-хау» походить від англійського вислову «know how», як «знаю як зробити». Вперше термін «know-how» з'явився в США (1916 р.) у рішенні по судовій справі «Дізенд проти Брауна». З того часу цей термін почав широко застосовуватись у світовій практиці. [1; с.102]

Ще у 1997 році Державна податкова адміністрація офіційно зазначала, що «законодавчо поняття «ноу-хау» чітко не визначено, але практично під ним розуміють сукупність технічних, комерційних та інших знань, що оформлені у вигляді технічної документації, навичок та виробничого досвіду, необхідних для організації того або іншого виду виробництва, але не запатентованих» [2]

Таке «практичне розуміння» даного поняття наводилось і досі наводиться у різних законах України. Наприклад, у Податковому кодексі України від 02.12.2010 р. ноу-хау визначено як інформацію щодо промислового, комерційного чи наукового досвіду [3]

У Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. під «ноу-хау» розуміють технічну, організаційну чи комерційну інформацію, що отримана завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції, технологічного процесу та/чи надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям не загальновідомості та істотності. [4]

Визначення ноу-хау міститься у законодавстві Європейського Союзу. Регламентом Комісії ЄС № 772/2004 від 27 квітня 2004 року щодо застосування частини третьої статті 81 Договору про заснування ЄС до категорій угод про передачу технологій ноу-хау визначається як сукупність незапатентованої практичної інформації, що є результатом досвіду або випробувань і яка є секретною, тобто не загальновідомою або легко доступною, значимою, тобто важливою та корисною для виробництва товарів за угодою, визначеною, тобто описаною у достатньо повний спосіб так, що можна підтвердити, що вона відповідає критеріям секретності та значимості. [1; с.101]

Необхідно зазначити, що і серед науковців немає одностайного розуміння ноу-хау.

Зокрема, в Енциклопедії інтелектуальної власності, за редакцією професора П. Крайнева, зазначено, що поняття ноу-хау має надзвичайно широкий зміст і може охоплювати різну технічну чи іншу інформацію, необхідну для виробництва будь-якого виробу, та є економічною цінністю.

На думку О. Кулініч, ноу-хау та комерційна таємниця за своїм змістом дуже схожі. Автор також стверджує, що комерційна таємниця є способом захисту ноу-хау.

О. Штефан вважає, що поняття ноу-хау охоплює комерційну і службову таємницю.

За висновками А. Дідук, ноу-хау — це неохоронювана законом виробнича, технічна та інша інформація [5, с.62].

Вивчивши різні підходи до розуміння ноу-хау, маємо на меті сформулювати свою дефініцію. Отже, ноу-хау - це конфіденційні знання, що містять в собі відомості виробничого, технічного, економічного характеру, які надають певні переваги особі, що їх одержала, і які необхідні для організації того або іншого виду виробництва, але не запатентовані.

Підсумувавши вищевикладене, бачимо, що ні в законодавчій, ні в доктринальній сфері не існує однієї позиції щодо поняття ноу-хау. Дані визначення різняться між собою, інколи суперечать один одному, а також неповно виражають суть ноу-хау, як це зроблено, наприклад, в законодавстві ЄС.

Основною проблемою законодавства України у сфері інтелектуальної власності є відсутність поняття «ноу-хау» у Цивільному кодексі України, а також відсутність спеціального закону, що міг регулювати відносини, пов'язані з ноу-хау та здійснювати їх охорону.

Література

1. Матвеев П.С. Теоретико-правові аспекти охорони та захисту ноу-хау та комерційної таємниці як об'єктів права інтелектуальної власності при інноваційному векторі розвитку економіки // Європейські перспективи – 2015. - №2. – С.99-106

2. Лист Державної податкової адміністрації України № 22-0417/10-2799 від 10.04.97 «Про іноземні інвестиції».

3. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. 2011. № 13, № 13–14, № 15–16, № 17. Ст.112.

4. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 14.09.2006 р. № 143-V // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 45. Ст. 434.

5. Дмитренко В. Проблеми регулювання ноу-хау у правовій системі України // Теорія і практика інтелектуальної власності – 2016. - №5. – С.58-65.

3. Міжнародне публічне та приватне право

Оксана Царьова

*студент 5 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м. Київ)*

Загальна характеристика Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані*

Атмосферне повітря являє собою один з найголовніших джерел життя на Землі. Людина не може прожити без повітря більше 5 хв.. Потреба людини в повітрі залежить від його стану, умов роботи і лежить в межах від 15 до 150 тис. л. на добу [1, с. 44].

Більшість країн-членів ЄС є Сторонами Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані та протоколів до неї [2]. Конвенцією про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13 листопада 1979 року передбачено, що договірні сторони висловлюють свою рішучість охороняти людини і навколишнє його середовище від забруднення повітря і будуть прагнути обмежувати і, наскільки це можливо, поступово скорочувати і запобігати забрудненню повітря, включаючи його транскордонне забруднення на великі відстані.

Дана Конвенція ратифікована Україною 5 червня 1980 р. та набула чинності 16.03.1983 р. Вона містить 18 статей.

Визначається, що за допомогою обміну інформацією, консультацій, науково-дослідницької діяльності і моніторингу розроблятиметься стратегія в якості засобів боротьби з викидами

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

забруднювачів повітря; шляхом обміну інформацією і розгляду політики, наукової діяльності і технічних заходів, спрямованих на боротьбу, в міру можливості, з викидами забруднювачів повітря, які можуть мати негативні наслідки, сприятимуть, таким чином, зменшенню забруднення повітря, включаючи транскордонне забруднення повітря на великі відстані.

Передбачається наступні сфери співробітництва, такі як - наявна і пропонована технологія скорочення викидів сполук сірки та інших основних забруднювачів повітря, включаючи техніко-економічні обґрунтування і наслідки для навколишнього середовища;

апаратура та інші засоби спостереження і вимірювання рівня викидів і концентрації забруднювачів повітря в атмосфері;

вдосконалені моделі для поліпшення розуміння транскордонного перенесення забруднювачів повітря на великі відстані;

вплив сполук сірки та інших основних забруднювачів повітря на здоров'я людей та навколишнє середовище, включаючи сільське господарство, лісове господарство, матеріали, водні та інші природні екосистеми і видимість, маючи на увазі створення наукової основи для встановлення співвідношень доза / ефект в цілях охорони навколишнього середовища

економічна, соціальна та екологічна оцінка альтернативних заходів для досягнення цілей в галузі охорони довкілля, включаючи скорочення транскордонного забруднення повітря на великі відстані;

програми навчання і підготовки кадрів, пов'язані з екологічними аспектами забруднення сполуками сірки та іншими основними забруднювачами повітря.

Відповідно до цієї Конвенції «забруднення повітря» це введення людиною (прямо чи побічно) речовин або енергії в повітряне середовище, що спричиняє шкідливі наслідки такого характеру, як загроза здоров'ю людей, заподіяння шкоди живим ресурсам, екосистемам, матеріальним цінностям, а також завдання збитку цінності ландшафту та перешкоджання іншим видам використання навколишнього середовища.

Трансдордонне забруднення повітря на великі відстані – це забруднення повітря, фізичне джерело якого знаходиться повністю або частково в межах території, що перебуває під національною юрисдикцією однієї держави, і негативний вплив якого виявляється на території, що знаходиться під юрисдикцією іншої держави, причому на

такій відстані, що неможливо визначити частку окремих джерел або груп викидів.

Законодавство України також містить визначення «забруднення атмосферного повітря» як змінення складу і властивостей атмосферного повітря в результаті надходження або утворення в ньому фізичних, біологічних факторів і (або) хімічних сполук, що можуть несприятливо впливати на здоров'я людини та стан навколишнього природного середовища [3].

Можна зробити висновок, що міжнародна спільнота, визнаючи важливість якості повітря, прийняла важливу Конвенцію про транскордонне забруднення повітря на великі відстані, яке регулює питання боротьби з викидами забруднювачів повітря. Україна також приєдналася до даної Конвенції і взяла на себе зобов'язання по дотриманню передбачених даним договором положень.

Література

1. Джигирей В.С.. Екологія та охорона навколишнього природного середовища: Навч. посіб. 5-те вид., випр. і до. К.: Т-во «Знання», КОО, 2007. 422 с. С. 44.

2. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані від 13.11.1979 р. URL : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_223.

3. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>. Режим доступу:

3. Міжнародне публічне та приватне право

Андрій Чалий

студент-магістр юридичного факультету

НУБіП України (м. Київ)

Поводження з відходами за законодавством Європейського Союзу*

Поводження з відходами є однією з пріоритетних сфер управління у сфері екологічної безпеки Європейського Союзу. На

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

сьогодні є чинною Сьома програмнаааою дій Співтовариства у сфері навколишнього середовища.

Охорона здоров'я людей і довкілля від шкідливого впливу операцій поводження з відходами є одним з завдань ЄС.

Основним законодавчим актом, що регулює поводження з відходами є Рамкова Директива про відходи: Директива 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 листопада 2008 року про відходи та скасування деяких Директив [1]. У минулому столітті було прийнято Директива 75/439/ЄЕС про видалення відпрацьованих мастил та Рамкова директива 75/442/ЄЕС про відход, які були першими спеціальними актами стосовно даного питання.

Директива запроваджує заходи із захисту довкілля та здоров'я людей шляхом попередження або зниження негативних впливів виробництва й поводження з відходами, а також зменшення загальних наслідків використання ресурсів та підвищення ефективності кого використання [2].

Відповідно до Директиви Європейського Парламенту та Ради 2008/98/ЄС про відходи управління відходами – збирання, перевезення, оброблення (включаючи відновлення та видалення), нагляд за такими операціями і подальший контроль, догляд за об'єктами видалення відходів після їх закриття, а також діяльність брокерів та дилерів.

До інших актів, що регулюють питання поводження з відходами у ЄС можна віднести Директиву про захоронення відходів, метою якої є зменшення негативного впливу на довкілля та безпеки для здоров'я людей, що може виникати протягом усього часу існування об'єкту захоронення відходів; Директиву 2006/21/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 березня 2006 року про управління відходами видобувної промисловості та внесення змін і доповнень до Директиви 2004/35/ЄС, метою якої є можливе попередження та мінімізація будь-якого негативного впливу на навколишнє природне середовище та ризиків для здоров'я людини, що можуть виникати в результаті управління відходами видобувної промисловості.

Основним завданням Директиви про захоронення відходів є через надання чітких експлуатаційних та технічних вимог до відходів та полігонів захоронення, забезпечення заходів, процедур та управління таким чином, щоб протягом всього циклу роботи полігону можливо було запобігати чи зменшувати настільки, наскільки можливо, негативний вплив на навколишнє середовище, особливо, на

поверхневі та підземні води, ґрунт, повітря, у тому числі і на глобальному рівні, включаючи парниковий ефект, а також будь-який ризик людському здоров'ю в результаті дії по захороненню відходів [3].

Загалом можна відзначити наступні акти: Рамкову Директиву № 2008/98/ЄС Європейського парламенту та Ради від 19 листопада 2008 р. "Про відходи та скасування окремих Директив"; Директиву Ради [№ 1999/31/ЄС](#) від 26 квітня 1999 р. "Про захоронення відходів" із змінами і доповненнями, внесеними Регламентом (ЄС) 1882/2003; Директиву № 2006/21/ЄС Європейського парламенту та Ради від 15 березня 2006 р. "Про управління відходами видобувних підприємств та внесення змін і доповнень до Директиви [2004/35/ЄС](#)"; Директиву [94/62/ЄС](#) Європейського парламенту та Ради від 20 грудня 1994 р. "Про упаковку та відходи упаковки"; Директиву 2012/19/ЄС Європейського парламенту та Ради від 4 липня 2012 р. "Про відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО)"; Директиву 2006/66/ЄС Європейського парламенту та Ради від 6 вересня 2006 р. "Про батарейки і акумулятори та відпрацьовані батарейки і акумулятори".

Можна дійти висновку, що ЄС має низку нормативних актів, що регулюють питання поводження з відходами та охоплюють значку кількість відносин, що стосуються даного питання. Окрім того, оскільки політика ЄС спрямована на зменшення негативного впливу на здоров'я та навколишнє середовище від створення та видалення відходів, законодавство у зазначеній сфері буде відповідним чином змінюватися для досягнення поставлених цілей.

Література

1. Директива 2008/98/ЄС Європейського Парламенту та Ради про відходи та скасування деяких Директив від 19.11.2008 р. URL: <https://menr.gov.ua/news/31288.html>.

2. Нормативно-правові акти ЄС, впровадження яких є обов'язковим для України, відповідно до Угоди про Асоціацію. Міністерство екології та природних ресурсів України. від 04.08.2018. URL: <https://menr.gov.ua/news/32693.html>.

3. Директива Совета № 1999/31/ЕС по полигонам захоронения отходов URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_925.

1. Історія та теорія держави та права,
філософія права; історія учень про державу і право;
порівняльне правознавство

Вікторія Червонна

*студентки 2 курсу юридичного факультету
НУБіП України (м.Київ)*

Політичні права і свободи у працях Михайла Драгоманова*

Одним із найважливіших напрямків політико-правової думки Драгоманова була ідея політичної свободи. Відданість вченого ідеалам політичної свободи, визнання цінності прав людини і громадянина, його спроби примирити ідеали національної свободи і гуманізму в рамках громадянського суспільства не можуть залишитись без уваги, що робить дане дослідження дуже актуальним в наш час. Вчений вважав, що політична свобода є найважливішою запорукою розвитку людини, нації та держави на демократичних і гуманних засадах.

Обґрунтування ідеї політичної свободи, роз'яснення прав і свобод у рамках конституційного ладу майбутньої держави М. Драгоманов висвітлює у конституційному проекті «Вольний Союз – Вільна Спілка» [1]. Зокрема, у цій роботі відображено ідею зміни політичного режиму із самодержавства на демократичний режим, перетворення унітарного устрою на децентралізований та створення системи місцевих органів влади. Безперечно основним пріоритетом нової держави повинні стати широкі права людини і громадянина та політична свобода. Зміст положень програми товариства «Вільна Спілка» чітко формує позицію автора про те, що Україна зможе рівноправно конкурувати з іншими вільними демократичними націями Європи тоді, як її політичний лад буде збудований на базі неухильного дотримання основних прав людини і громадянина та на повазі до принципів політичної свободи.

Ставлення автора до ідеї політичної свободи пояснюється у декількох рядках з програми товариства: «Цілі загальногромадянські: а) права людини і громадянина, – як необхідна умова особистої гідності та розвитку; б) самоврядування, – як основа для руху до соціальної справедливості; в) мета окремо-національна; г) політична

---

* Науковий керівник – доцент кафедри теорії та історії держави і права НУБіП України, кандидат історичних наук Л.С. Протосавіцька

свобода, – як засіб повернення української нації до родини націй культурних» [1].

До пропозицій вченого стосовно забезпечення основних прав і свобод у новій демократичній державі слід віднести і реформування виборчої системи та місцевого самоврядування, в якому базисною ідеєю діяльності федеративної держави були громади, а саме «вільні спілки вільних людей, об'єднаних для спільної справи». Слід відмітити, що теорія громади посідає значне місце у творчій спадщині Драгоманова. Громада за М. Драгомановим є первинною ланкою організації суспільного життя. Стосунки між громадами, на його думку, мають базуватися на федеративних засадах. Федерація утворюється в результаті децентралізації управління державою, що сприяє обмеженню можливого свавілля з її боку, з громад як більш дрібних суспільних об'єднань. У своїй державно-правовій концепції він пропонував парламентську державу, що ґрунтувалась би на засадах самоуправління та впливала б на соціальну і економічну сфери, надавала б ваги просвітництву і законодавству, а ті, в свою чергу, уможливили б реформаційні зрушення. Драгоманов виступає за самостійні сильні обласні органи влади, які б мали певну незалежність від центральної влади і діяли б на автономних самоврядних засадах. [2, с. 33].

На думку вченого, чільним серед завдань визвольного руху України було її повернення до сім'ї вільних і культурних європейських народів, до цінностей та засад сучасної цивілізації, з розвитком якої в минулому була міцно пов'язана Україна. Наголошуючи на життєвій необхідності «європеїзації» українського національного руху, М. Драгоманов тим самим тільки логічно з'єднував розірвану історію України з часами невпинних перемог національно-визвольних рухів народів Європи [3, с. 10]. Минуле і майбутнє вітчизни бачились вченому в європейському суспільно-політичному просторі, тому він і закликав земляків не перебільшувати реального значення рис національної «окремішності» українців від сусідніх народів, а бачити за цими зовнішніми рисами спільні інтереси та тенденції загальноєвропейської інтеграції [4]. Вчений був впевнений в тому, що єдиний слушний шлях поступу українців – це рух до європейської цивілізації.

Підводячи підсумки можна сказати, що Михайло Петрович Драгоманов була людиною європейської освіти з широкими демократичними поглядами. Громадська діяльність і творча спадщина

вченого забезпечили йому особливе місце в історії суспільно-політичної і правової думки не тільки в Україні а й в світі. М. Драгоманова можна вважати істориком політичних та правових вчень. Саме він створив нарисні праці про розвиток політико-правових ідей, захист прав та свобод у країнах Західної Європи, всебічно розглянувши теорію освіченого абсолютизму, лібералізму і запозичивши низку основних прогресивних положень із декількох напрямків, подав обґрунтування своєї правової доктрини. Драгоманову вдалось визначити принципово важливі теоретичні напрями, запропонувати нове бачення політичної свободи у суспільстві.

Література

1. Вольный союз – Вільна спілка. Опыт украинской политико-социальной программы : свод и объяснения / М. П. Драгоманов. — Женева: Типография «Громады», 1884. — 109 с.

2. Круглашов А.М. Політичні ідеї Михайла Драгоманова : автореф. дис. д-ра політ. Наук : 23.00.01 / НАН України. Ін-т політ. і етнонац. дослідж. – К., 2002. – 39 с.

3. Драгоманов М. Чудацькі думки про українську національну справу // Українська державницька ідея : антологія політичного традиціоналізму / [укл. О. Шокало]. – К. : МАУП, 2007. – С. 78-80.

4. Драгоманов М. Вибране / Драгоманов М. – К. : Наукова думка, 1991. – 317 с.

9. Адміністративне право та процес,
фінансове, інформаційне право

Катерина Пасько, Тетяна Швейда
студенти 4 курсу
юридичного факультету УДФСУ (м.Ірпінь)

Основні напрями державного фінансового контролю на сучасному етапі в Україні*

В сучасних умовах дуже важливою є наявність ефективної системи державного фінансового контролю як інструменту фінансової

---

* Науковий керівник – доцент кафедри фінансового права ННІП НУДФСУ, кандидат юридичних наук Мельник О.П.

політики. Саме результати державного фінансового контролю мають бути основою для прийняття тих чи інших рішень у сфері державного регулювання суспільних фінансових відносин. Водночас з метою недопущення втрат бюджету та дублювання функцій окремих державних органів особливо гостро постає питання вдосконалення системи державного фінансового контролю. Сутність

державного фінансового контролю, теоретичні засади його організації та практика його застосування вивчалась багатьма зарубіжними та вітчизняними науковцями. Зокрема, проблематиці державного фінансового контролю в цілому та окремим його аспектам присвячені роботи таких учених: В. К. Симоненка, Л. В. Гуцаленка, Є. В. Мних, Г. В. Дмитренка, О. А. Шевчука, Т. М. Боголіб, С. В. Степашина, В. І. Ващенко, К. В. Коваленко та ін. Щодо поняття

державного фінансового контролю Є. В. Мних, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш зазначають: «Державний фінансовий контроль – регламентована нормами права діяльність державних органів влади й управління з контролю за своєчасністю та точністю фінансового планування, обґрунтованістю та повнотою надходження та руху державних фінансових та матеріальних ресурсів, правильності й ефективності їх використання. Цей контроль здійснюється на всіх стадіях фінансової діяльності, тобто під час збирання, розподілу (перерозподілу) та використання фондів грошових коштів, і спрямований на перевірку дотримання фінансового законодавства та доцільності діяльності всіх органів влади» [1, с. 6].

Вважаємо, що важливим є зауваження авторів щодо того, що державний фінансовий контроль стосується не тільки руху та використання фінансових ресурсів, але й фінансового планування. Це твердження є вкрай важливим для розробки методів оцінки державного фінансового контролю як процесу в цілому, із чітким встановленням його меж як суспільного явища.

У контексті дослідження стану державного фінансового контролю в цілому слід виділити такі напрями: державного зовнішнього фінансового контролю; державного внутрішнього фінансового контролю та банківського нагляду.

Зазначимо, що безпосередня оцінка державного зовнішнього фінансового контролю може здійснюватися як внутрішніми підрозділами Рахункової палати, так і зовнішніми установами. Так, відповідно до ст. 42 ЗУ «Про Рахункову палату»: «Рахункова палата перевіряє діяльність своїх структурних підрозділів шляхом

проведення внутрішнього аудиту. Регламентом Рахункової палати визначається порядок і періодичність проведення внутрішнього аудиту в Рахунковій палаті. Звіт за результатами внутрішнього аудиту розглядається на засіданні Рахункової палати» [2].

Особливо цінним, на нашу думку, є встановлення такого критерію, як «законність» для оцінювання будь-якого виду державного фінансового контролю.

Зважаючи на засади оцінки державного зовнішнього фінансового контролю та державного внутрішнього фінансового контролю, розглянемо способи, у які здійснюється оцінка діяльності Національного банку України, який, також входить до системи органів державного фінансового контролю. Так, відповідно до ст. 69 ЗУ «Про Національний банк України»: «Національний банк утворює підрозділ внутрішнього аудиту, який здійснює оцінювання ефективності процесів управління ризиками, внутрішнього контролю та виконання управлінських функцій, що забезпечуються структурними підрозділами Національного банку, відповідно до міжнародних стандартів професійної практики внутрішнього аудиту» [3].

Зауважимо, що оцінка окремих управлінських рішень при дослідженні державного фінансового контролю, на нашу думку, має сприяти виявленню відповідальних осіб за можливі порушення у цій сфері фінансових відносин. Також доцільним є чітке розмежування оцінки державного фінансового контролю в цілому та оцінки його окремих форм і заходів. Вивчати його якість необхідно тільки в площині «організація – здійснення – аналіз результатів». Отже, державний фінансовий контроль зможе максимально забезпечити досягнення мети фінансової політики, тільки тоді, коли він буде ефективно організований, в т. ч. шляхом прийняття відповідних законодавчих норм, відповідально та ефективно здійснений у рамках чинного законодавства, та коли оцінка його результатів буде максимально удосконалена з метою її швидкого та прозорого здійснення, що має ефективно впливати на усунення виявлених порушень при його реалізації.

Література:

1. Фінансовий контроль бюджетних ресурсів : монографія / [Є. В. Мних, Г. О. Кравченко, Н. С. Барабаш та ін.]. – К. : КНТЕУ, 2008. – 186 с.

2. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

3. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/679-14/page>

3. Міжнародне публічне та приватне право

Ірина Шевчук

студент-магістр факультету

аграрного менеджменту

НУБіП України (м. Київ)

Поняття та види офшорних зон*

Зі значним податковим навантаженням у більшості країн світу, підприємства все частіше змушені шукати шляхи зменшення податкового тягаря. Одним із найпопулярніших таких шляхів є мінімізація податків через виведення капіталу в офшорні зони (юрисдикції). Питання використання у зовнішньоекономічній діяльності офшорних зон в даний час постало перед Україною особливо актуально. Різні аспекти контролю над операціями з контрагентами, що мають офшорний статус перебувають у полі зору дослідників, міжнародних організацій OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development) та FATF (Financial Action Task Force on Money Laundering), а також у законодавстві кожної країни [1].

На думку О. Бозуленко офшорні зони (або податкові гавані) є специфічним інструментом стимулювання інвестиційної діяльності і збільшення надходжень до бюджетів територій, економічний ефект якого ґрунтується на явищі зростання державних доходів завдяки розширенню податкової бази (використанню її особливого виду доходів, отриманих лише від здійснення зовнішньоекономічної діяльності) та мінімізації величини податкового навантаження. Доходи від офшорного бізнесу в податкових гаванях складають до половини обсягу державних бюджетів [2].

---

* Науковий керівник – професор кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства, доктор юридичних наук, доцент, Гиренко І.В.

Відповідно до наведених визначень у Митній енциклопедії [3] офшорна зона (від англ. offshore – поза територією/берегом) – держава, або частина її території, що створює особливі сприятливі умови правового та економічного характеру суб'єктам господарювання для ведення підприємницької діяльності. Особливістю офшорних зон є те, що пільговий режим застосовується лише щодо тих суб'єктів підприємницької діяльності, які здійснюють свою діяльність та отримують прибутки поза межами офшорної юрисдикції. До основних ознак офшорних зон відносять: наявність спрощеної системи реєстрації; відсутність податків на доходи та прибутки, або ж незначний рівень оподаткування фінансових результатів діяльності; ліберальне валютне законодавство; суворе дотримання комерційної таємниці. Економічну вигоду офшорні зони отримують за рахунок фінансових надходжень при здійсненні реєстрації та щорічної перереєстрації (якщо це передбачено законодавством) бізнесу на своїй території; сплати податків, рівень яких є невисоким, а також вирішують проблему зайнятості, шляхом застосування вимоги обов'язкового працевлаштування своїх громадян у офшорних компаніях у якості директорів, адміністраторів, юристів, консультантів, тощо.

Офшорні центри підрозділяються на два основних види.

Перший - це власне офшорні території, які офіційно визнані у світі, і юрисдикції, що відносяться до «податкових гаваней», це переважно країни з нечисленним населенням і малою територією. За термінологією ООН вони називаються міні-державами. Для них характерним є відсутність податку на прибуток для іноземних «пільгових» компаній. Але це здебільшого знецінюється в очах клієнтів через такий серйозний недолік, як відсутність податкових угод з іншими державами і особливо договорів про уникнення подвійного оподаткування. До цього типу юрисдикцій належить велика кількість офшорних центрів світу, наприклад, острів Мен, Гібралтар, Багамські Острови, Теркс і Кайкос та інші [4].

До другого виду відносяться юрисдикції з «помірним» рівнем оподаткування. Такі держави не вважаються типовими офшорними територіями, хоча деякі з них в окремих випадках включені до «чорних списків» податкових гаваней. Тут найчастіше збирається «помірний» (а інколи й досить значний) податок на прибуток. Але такий «недолік» (з точки зору бажаючих мінімізувати свої податкові зобов'язання) цілком компенсується тим, що такі юрисдикції пов'язані численними

податковими угодами з іншими державами. Крім того, тут надаються значні пільги для компаній певного роду діяльності, насамперед, холдингових, фінансових, ліцензійних. Такі компанії використовуються як проміжні пункти для переказу доходів і капіталів з однієї країни в іншу. При цьому кінцевим пунктом такого переказу виступають офшорні компанії, які зареєстровані в загальновідомих податкових гаванях [4].

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 143-р визначено перелік офшорних зон, до яких відносять Британські залежні території: острів Гернси, острів Джерсі, острів Мен, острів Олдерні; Бахрейн, Беліз, Андорра, Гібралтар, Монако, Ангілья, Антигуа і Барбуда, Барбадос, Бермудські Сотрови, Британські Віргінські Острови, Віргінські Острови (США), Гренада, Кайманові Острови, Монтсеррат, Нідерландські Антильські Острови, Пуерто-Ріко, Сент-Вінсент і Гренадіни, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Співдружність Домініки, Теркс і Кайкос, Ліберія, Сейшельські Острови, Вануату, Маршалські Острови, Науру, Ніуе, Острови Кука, Самоа, Мальдівська Республіка.

Проаналізувавши сутність та види офшорних зон, варто зазначити, що офшорні зони відіграють значну роль у веденні підприємницької діяльності. Враховуючи наявність великого масштабу тіньового сектора економіки в нашій державі, який забезпечується в тому числі за рахунок виведення капіталу з країни за допомогою офшорних компаній, сьогодні вкрай необхідно законодавче врегулювання даного правового явища з метою захисту інтересів держави та громадянського суспільства.

Література

1. Комар Т.С. Види офшорних зон та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку. Ефективна економіка. 2014. № 6.
2. Бозуленко О. К. Роль офшорної фінансової діяльності у світовій фінансовій системі. Економіст. 2010. № 1. С. 51-53.
3. Бережнюк І.Г. Митна енциклопедія у 2 т. Хмельницький : ПП Мельник А. А, 2013. 536 с.
4. Костюк В.С. Котвицька Н.М. Міжнародна економіка: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2013. 222 с.
5. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Перелік офшорних зон» від 23 лютого 2011 р. № 143-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=143-2011-%D1%80>.

Місце принципу диспозитивності в судовій практиці*

Диспозитивність є однією із головних рис цивільного судочинства, тому питання цього принципу не втрачає своєї актуальності у правовому житті України та усього світового співтовариства. Саме на цій засаді будується уявлення про судову владу, призначення якої – захист прав і свобод людини. Відповідно, пізнання сутності диспозитивності і з'ясування чинників її розвитку є першоосновою удосконалення процесуально-правових механізмів та запорукою підвищення ефективності цивільного судочинства.

Принцип диспозитивності та його зміст є предметом наукового доробку багатьох вчених-процесуалістів. Зокрема, слід відмітити праці таких авторів, як А.В. Андрушко, В.І. Тертишников, М.Й. Штефан, О.В. Шутенко, В.А. Кройтора, Ю.В. Неклеса, О.А. Мельников, Р.Е. Гукасян, та ін. Проте, незважаючи на це, узагальнення потребують основні прояви впливу судової практики на процес утвердження даного принципу в системі регулювання суспільних відносин.

Диспозитивність розглядають, як закріплення в нормах цивільного процесуального права положення про можливість осіб, що беруть участь у справі, розпоряджатися своїми матеріальними і процесуальними правами, а також засобами їх захисту, які активно впливають на виникнення, рух та закінчення цивільного процесу. Але, судова практика свідчить, що сторони досить часто можуть зловживати своїми процесуальними правами або просто не взмозі дотримуватися даного принципу на практиці, через суперечку законодавства.

Зокрема, до диспозитивних прав відносять порушення цивільної справи виключно за зверненням фізичних чи юридичних осіб. Тим не менш, з цим положенням суперечить частина 3 статті 166 СКУ, де зазначається, що суд при вирішенні питання про позбавлення батьківських прав особи може сам за власною ініціативою вирішити питання про стягнення аліментів на дитину[2]. Це суперечить не тільки

---

* Науковий керівник – доцент кафедри цивільного права та процесу УДФСУ, кандидат юридичних наук, доцент Дяченко С.В.

принципу диспозитивності цивільного процесу, а і процесуальному становищу суду, правам та обов'язкам судді.

Тим не менш, можна прослідкувати реалізацію принципу диспозитивності при здійсненні цивільного судочинства на прикладі судової справи про визнання шлюбу недійсним. Таким чином, згідно ч. 2 ст. 40 Сімейного кодексу України шлюб визнається недійсним за рішенням суду у разі його фіктивності, тобто, якщо його укладено жінкою та чоловіком або одним з них без наміру створення сім'ї та набуття прав та обов'язків подружжя[2].

Так, в провадженні суду перебувала справа за позовом чоловіка до дружини про визнання шлюбу недійсним з підстав його фіктивності. Чоловік посилався на те, що після реєстрації шлюбу дружина жодного дня не проживала з чоловіком, сторони не ведуть спільного господарства, а причиною укладення шлюбу, як вважає позивач, є його великі статки. Після виявлення у чоловіка смертельної хвороби, про існування якої дружині відомо не було, чоловік звернувся до суду з позовом про визнання шлюбу недійсним. Під час розгляду справи, дізнавшись про хворобу чоловіка, дружина запевнила чоловіка, що доглядатиме його, чим спровокувала його відмову від позову. У даній справі, реалізуючи принцип диспозитивності, суд був позбавлений права не прийняти відмову від позову та закрити провадження у справі, адже відмовляючись від позову, позивач реалізував своє право, надане йому ст. 49 Цивільного процесуального кодексу України[1].

Звичайно, переконливим аргументом визначальної ролі принципу диспозитивності в цивільному процесуальному праві є відсутність законодавчо закріпленого права суду відмовити позивачу чи його представнику у прийнятті заяви про залишення позову без розгляду чи відмови від позову в разі, якщо така відмова від подальшого судового розгляду спору суперечить або ж не узгоджується з правами, свободами чи інтересами позивача або інших осіб. Але закон не обумовлює те, що суд контролює цю дію і може не прийняти відмову від позову, оскільки на суд покладається обов'язок перевірити добровільність такої відмови від позову, а також відсутність суперечностей з правами третіх осіб.

Розглянемо й інший приклад, який свідчить про неможливість самостійного ініціювання судом розгляду справи про захист прав особи. Так, відповідно до ст. 40 Сімейного кодексу України шлюб визнається недійсним за рішенням суду, якщо він був зареєстрований без вільної згоди жінки або чоловіка[2]. Згода особи не вважається

вільною, зокрема, тоді, коли в момент реєстрації шлюбу вона страждала тяжким психічним розладом, в результаті чого не усвідомлювала сповна значення своїх дій і не могла керувати ними.

Отже, принцип диспозитивності є гарантом вільного здійснення суб'єктивних прав в цивільному судочинстві, свободи їх реалізації, котрий передбачає зменшення активної ролі суду і посилення ролі сторін, як заінтересованих учасників процесу. Звичайно, зазначений принцип виступає основою для законодавчої практики, підготовки, розробки і прийняття відповідних йому за змістом правових норм та подальшого їх удосконалення, характеризує суть та значення права як регулятора суспільних відносин у галузі здійснення правосуддя в цивільних справах, його соціальну цінність. Тим не менш, аналіз судової практики свідчить про те, що в деяких випадках суди обмежуються тільки формальним посиланням на даний принцип, коли звернення до нього може вплинути на вирішення справи по суті.

Література:

1. Цивільний процесуальний кодекс від 18.03.2004р., № 1618-IV (в редакції від 28.08.2018р.). Відомості Верховної Ради України. 2004, № 40-41, 42, ст. 492.

2. Сімейний кодекс від 10.01.2002р., № 2947-III (в редакції від 28.08.2018р.). Відомості Верховної Ради України. 2002, № 21-22, ст. 135.

10. Кримінальне право, кримінально-виконавче право

Наталія Ящук

студентка 3 курсу юридичного факультету

НУБіП України (м. Київ)

Вирішення питання щодо домашнього насильства за європейським законодавством та законодавством України*

Насильство – це суспільно важлива проблема суспільства, що вимагає негайного реагування (негайної реакції) держави щодо її вирішення. Україна хоч і підписала Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству, т. зв. Стамбульську конвенцію, однак не ратифікувала її. Проте вагомим

---

* Науковий керівник – старший викладач кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету біоресурсів і природокористування України, Ковальова С. С.

кроком до ратифікації стало прийняття двох законопроектів: «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами». Тому те який внесок зроблять ці закони стосовно врегулювання проблеми насильства є актуальною темою для наукового дослідження.

Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству була розроблена у 2011 році в Стамбулі та набула чинності 2014 року.

Ратифікаційний законопроект був винесений на розгляд, однак народні депутати відклали ухвалення цього міжнародного документа через наявність понять «гендер» та «сексуальна орієнтація», оскільки занепокоїлись, що ратифікація буде нести «загрозу сімейним цінностям» і «пропаганду гомосексуальних шлюбів». Також варто зазначити, що в українському законодавстві немає юридичного визначення терміну «гендер», тому варто було б ввести такий термін, а потім ратифікувати конвенцію, яка його містить.

Насильство щодо жінок і дітей є дуже болючою проблемою в Україні. За офіційною статистикою Міністерства внутрішніх справ, у 2017 році до правоохоронних органів звернулось майже 72 тисяч українців, які постраждали від домашнього насильства, з яких 8 тисяч заяв, що надійшли від чоловіків, однак як зазначає громадська організація «Ла Страда - Україна» «це не більше 15% реальних випадків», оскільки невідомо що відбувається за зачиненими дверима українців. Також за останні кілька років потроїлась кількість зафіксованих випадків домашнього насильства та 23% тяжких насильницьких злочинів відбуваються саме в родинах, і саме за актами насильства у сім'ї спостерігають діти, або взагалі є їхніми вимушеними учасниками.

Більшість жертв домашнього насильства замовчують, терплять, не звертаються в поліцію, оскільки однією з причин є те, що кривдник зможе перебувати в місці спільного проживання з особою, яка стала жертвою насильства, погрожувати їй та в майбутньому, маючи на меті помститись, нанести більш тяжких пошкоджень або навіть вчинити вбивство.

Прийняті Верховною Радою законопроекти покликані, щоб сформувати у суспільстві нетерпимість до насильства. Так поряд з

призначеним покаранням суд матиме право застосувати до кривдника спеціальні заходи згідно зі ст. 91-1 КК України. У ст. 24 Закону України «Про запобігання насильству щодо жінок та домашньому насильству і боротьбу з цим явищем» такими заходами є терміновий заборонний припис, обмежувальний припис стосовно кривдника, взяття на профілактичний облік та проведення з ним профілактичної роботи, направлення кривдника на проходження програми для кривдників. Особам, які вчинили насильство, суд може заборонити їм перебувати в місці спільного проживання з потерпілою особою або заборонити наближатись на певну відстань до місця проживання потерпілої особи, заборонити телефонні розмови і контактувати через третіх осіб. [1]

Згідно з Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами» у ст. 66 КК України вносяться такі пом'якшувальні обставини : «вчинення злочину під впливом сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження, катуванням з боку потерпілого».

До ст. 67 КК України вносяться такі обтяжуючі обставини: вчинення злочину на ґрунті статевої приналежності; щодо особи похилого віку, особи з інвалідністю або особи, яка перебуває в безпорадному стані, або особи, яка страждає на психічний розлад, зокрема на недоумство, має вади розумового розвитку, а також вчинення злочину щодо малолітньої дитини або у присутності дитини; щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах. [2]

Нововведенням від поліції є створення проекту із протидії домашньому насильству «ПОЛІНА» (поліція проти насильства). Особливістю цієї поліції є те, що на виклики виїжджатимуть поліцейські, які пройшли спеціальні тренінги, іноді працівники соціальних служб. Вважають, що створений проект стане фундаментом для своєчасного та дієвого виявлення випадків домашнього насильства.[5]

Відповідно до ст.16 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» ще однією новацією стане створення Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства. Це автоматизована інформаційно-телекомунікаційна

система, де зберігатиметься інформація про всі випадки насильства.[1]

Також варто звернути увагу на те, яка ситуація з домашнім насильством у Європі. У Європейському Союзі ще одним міжнародним документом у цій сфері є Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС «Щодо встановлення мінімальних стандартів щодо прав, захисту та підтримки жертв злочинів».

У Німеччині існує окреме Федеральне міністерство у справах сім'ї, літніх громадян, жінок та молоді Німеччини, що забезпечує доступ жертвам насильства до різних притулків, центрів, які займаються допомогою жінкам, які стали жертвами домашнього насильства. Також в Німеччині діє закон «Про захист від насильства», який є подібним до нашого закону «Про запобігання та протидію насильству».

У Франції для подолання проблеми з насильством існує Міністерство захисту прав жінок, також у Кримінальному кодексі однією з обтяжуючих обставин є вчинення в сім'ї тортур чи варварства, заподіяння смерті, насильство, що спричинило каліцтво і втрату працездатності.

У Польщі також діє закон щодо насильства, на підставі якого у кожній територіальній одиниці існує міждисциплінарна група, яка займається наданням допомоги жертвам насильства.

Отже, прийняті Верховною Радою законопроекти з метою реалізації певних положень Стамбульської конвенції стануть першим вагомим кроком щодо боротьби з домашнім насильством та в подальшому сприятимуть ратифікації Конвенції про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству. Сподіваємось, що зміни до законодавства наблизять Україну до сучасних європейських стандартів у сфері запобігання та протидії насильству та допоможуть зменшити відсоток насильницьких дій у сім'ях, забезпечать дієве та своєчасне виявлення випадків домашнього насильства.

Література

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 р. № 2229-VIII. URL:
2. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення 25.04.18р.)
3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень

Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами: Закон України від 07.12.2017 р. № 2227-VIII. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2227-19>

4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству щодо жінок і домашньому насильству (Стамбульська Конвенція) від 11.05.2011 р. CETS №210.

5. Чабарай Г. Чи потрібно Україні ратифікувати Стамбульську конвенцію. URL: <http://tyzhden.ua/Society/204290>

6. Річний звіт проектного офісу при МВС України від 21.12.2017. URL: http://mvs.gov.ua/ua/infographic/2017/COVV/nacionalna_policiya/Richniy_zvit_Proektnogo_ofisu_pri_Ministerstvi_vnutrishnih_sprav_Ukraini.htm

ЗМІСТ

Соціалістичні ідеали Т. Мора та Т. Кампанелли (порівняльна характеристика)	3
Потерпілий у злочинах проти громадської безпеки, предметом яких є зброя, бойові припаси, вибухові речовини та вибухові пристрої... 6	
Конституційно-правовий захист прав молоді на працю в Україні	9
Фінансова безпека України в умовах сучасності	12
Проблематика фіктивного банкрутства в Україні	15
Митна безпека як умова захисту національних інтересів України.. 18	
Кримінологічний аналіз жертви насильницького злочину	21
Розвиток юридичної науки та освіти: історія та сучасність	24
Критерії ефективності антикорупційного правового режиму.....	27
Поняття лізингу в аграрному секторі.....	29
Правове регулювання іноземного інвестування в Україні.....	32
Протидія інформаційному тероризму в світі.....	34
Відповідальність за бюджетні правопорушення.....	37
Поняття та правові ознаки реклами	41
Позбавлення батьківських прав: причини та шляхи вирішення.....	44
Правове регулювання сурогатного материнства в Україні	47
«Революція гідності» як суспільно-політичне явище у Новітній історії України.....	50
Загальна характеристика Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів.....	53
Правове регулювання експортних операцій в Україні	55
Загальна характеристика договору роздрібної торгівлі: правова природа та історичний розвиток прав споживачів	58
Кримінальна відповідальність юридичних осіб в Україні: переваги та недоліки впровадження	61
Погляди М.П. Драгоманова щодо особливостей розвитку суспільства	63
Проблематика створення антикорупційного суду в Україні.....	65

Відповідальність батьків за неналежне виховання дітей у цивільному та сімейному законодавстві	68
Фактична помилка в кримінальному праві України та її значення для кримінальної відповідальності	72
Проблеми захисту авторського права в мережі Інтернет.....	75
Переваги і недоліки нового закону «про валюту і валютні операції»	78
Особливості правового регулювання митного режиму знищення або руйнування	80
Реалізація принципу «єдине вікно» при здійсненні митного контролю.....	84
Проблеми легалізації вогнепальної зброї для самозахисту в Україні	88
Відображення правової ідеології у ідеях Нікколо Макіавеллі	91
Деякі аспекти удосконалення державного фінансового контролю в Україні	94
Місце правових норм у системі соціальних норм.....	97
Напрями реформування національної податкової системи крізь призму досвіду європейських країн	101
Державницька концепція В. Винниченка	103
Питання розвитку господарського процесу як науки.....	105
Джерела екологічного права	108
Інвентаризація як ефективний спосіб здійснення фінансового контролю.....	111
До питання про періодизацію історії держави і права України	113
Класифікація видів корупції.....	117
Деякі аспекти адміністративної відповідальності юридичних осіб	120
Правове забезпечення екологічної безпеки Європейського Союзу	123
Недержавне регулювання зовнішньоекономічних договорів про формами міжнародних асоціацій.....	125
Державний фінансовий контроль в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення	128
Принцип змагальності у позовному провадженні господарського процесу	131

Принцип змагальності у позовному провадженні цивільного процесу	135
Судова практика принципу змагальності у цивільному процесі ...	140
Положення Угоди про асоціацію в частині запровадження вільної торгівлі між Україною та державами-членами Європейського Союзу	144
Представництво інтересів осіб та держави прокурором у цивільному процесі	146
Концептуалізація правового режиму трудової відповідальності	150
Вищий антикорупційний суд України як орган протидії корупції ...	152
Правові аспекти регулювання ринку землі: іноземний досвід	155
Захист прав дитини кримінально-правовими засобами	158
Насильство у сім'ї	161
Юридична клініка в правоосвітній діяльності	163
Проблеми розгляду судом справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи	167
Загальна характеристика Директиви 92/43/ЄЕС «Про збереження природних середовищ існування дикої фауни та флори»	170
Бюджетне право як підгалузь фінансового права України	172
Правове становище експерта при здійсненні цивільного правосуддя	174
До питання про правове регулювання обігу земель	177
Загальна характеристика Директиви 2009/147/ЄС про збереження диких птахів	179
Правовий статус мачухи і вітчима у сімейному праві України	182
Приватна охоронна діяльність: зарубіжний досвід	185
Осудність та неосудність: порівняльно-правові аспекти	188
Проблеми та перспективи методів цивільного процесуального права	191
Проблема принципів кримінального права в Україні	193
Реформування органів місцевого самоврядування: історія та сучасність	196
До питання про визначення «ноу-хау»	199

Загальна характеристика Конвенції про транскордонне забруднення повітря на великі відстані	202
Поводження з відходами за законодавством Європейського Союзу	204
Політичні права і свободи у працях Михайла Драгоманова	207
Основні напрями державного фінансового контролю на сучасному етапі в Україні	209
Поняття та види офшорних зон	212
Місце принципу диспозитивності в судовій практиці	215
Вирішення питання щодо домашнього насильства за європейським законодавством та законодавством України	217

